משנה · ראשונים · ר״ש משאנץ

ר"ש משאנץ על משנה אהלות

רבנו שמשון [הר"ש] משאנץ

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

ר"ש משאנץ על משנה אהלות

רבנו שמשון [הר"ש] משאנץ

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/רש-משאנץ-על-משנה-אהלות/
הקובץ נוצר ב־17 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611162349 של הספרייה.

תוכן העניינים

פרק א 6
משנה א 6
משנה ב 6
משנה ג 11
משנה ד 11
משנה ה 11
משנה ו 12
משנה ז 12
משנה ח 12
פרק ב 13
משנה א 13
משנה ב 16
משנה ג 17
משנה ד 19
משנה ה 22
משנה ו 22
משנה ז 23
פרק ג 24
משנה א 24
משנה ב 25
משנה ג 26
משנה ד 27
משנה ה 27
משנה ו 28
משנה ז 29
פרק ד 30
משנה א 30
משנה ב 32
משנה ג 32
פרק ה 33
משנה א 33
משנה ב 34
משנה ג 34
משנה ד 34
משנה ה 35
משנה ו 35
משנה ז 36
פרק ו 38
משנה א 38
משנה ב 39
משנה ג 40
משנה ד 42
משנה ה 42
משנה ו 43
משנה ז 43
פרק ז 44
משנה א 44
משנה ב 45
משנה ג 47
משנה ד 48
משנה ה 48
משנה ו 50
פרק ח 50
משנה א 50
משנה ב 51
משנה ג 53
משנה ד 54
משנה ה 54
משנה ו 55
פרק ט 56
משנה א 56
משנה ב 57

משנה ג 57
משנה ד 58
משנה ה 58
משנה ו 58
משנה ז 58
משנה ח 59
משנה ט 59
משנה י 61
משנה יא 62
משנה יב 63
משנה יג 63
משנה יד 63
משנה טו 64
משנה טז 65
פרק י 67
משנה א 67
משנה ב 67
משנה ג 68
משנה ד 69
משנה ה 70
משנה ו 70
משנה ז 73
פרק יא 74
משנה א 74
משנה ב 75
משנה ג 75
משנה ד 76
משנה ה 76
משנה ו 76
משנה ז 76
משנה ח 79
משנה ט 80
פרק יב 81
משנה א 81
משנה ב 81
משנה ג 82
משנה ד 83
משנה ה 84
משנה ו 85
משנה ז 85
משנה ח 87
פרק יג 88
משנה א 88
משנה ב 90
משנה ג 90
משנה ד 91
משנה ה 92
משנה ו 94
פרק יד 95
משנה א 95
משנה ב 96
משנה ג 96
משנה ד 97
משנה ה 97
משנה ו 98
משנה ז 98
פרק טו 98
משנה א 98
משנה ב 99
משנה ג 100
משנה ד 101
משנה ה 102
משנה ו 103
משנה ז 104

משנה ח 104
משנה ט 105
משנה י 106
פרק טז 107
משנה א 107
משנה ב 108
משנה ג 109
משנה ד 111
משנה ה 112
פרק יז 114
משנה א 114
משנה ב 115
משנה ג 116
משנה ד 117
משנה ה 117
פרק יח 118
משנה א 118
משנה ב 119
משנה ג 120
משנה ד 120
משנה ה 122
משנה ו 125
משנה ז 125
משנה ח 127
משנה ט 127
משנה י 130

פרק א

משנה א

אדם הנוגע במת. היינו טמא מת דחשיב גבי אבות הטומאות בריש מסכת כלים. אדם הנוגע בו טמא טומאת ערב דכל אדם ולד הטומאה אין בו אלא טומאת ערב דאדם הנוגע בו ראשון הוא:

משנה ב

כלים הנוגעים במת. אומר רבינו תם דכל כלים דמתני' בכלי מתכות מיירי דקי"ל חרב הרי הוא כחלל בשמעתא קמייתא דחולין (דף ג.) ובפרק קמא דפסחים בתרי דוכתי גבי נר (דף יד:) וגבי מחט (דף יט:) ובמס' שבת בסוף הזורק (שבת דף קא:) וכלי מתכות בטומאת מת דינן שיעשה כדבר שהוא נוגע אם נגע במת דינן כמת ואם נוגע בטמא מת נעשה כטמא מת חוץ מכלים בכלים דלעולם אין השניים נעשים כראשונים הילכך כיצד ג' כלים הנוגעים במת נעשים אבי אבות [הטומאה] כמת. וכלים בכלים השניים אב הטומאה. השלישי בין אדם בין כלים ראשונים. וכיצד ארבעה. כלים הנוגעים במת אבי אבות [הטומאה]. ואדם בכלים אב הטומאה וכלים באדם נמי אב הטומאה כאדם. הרביעי בין אדם בין כלים ראשונים. והשתא בכיצד שלשה דקתני הוה מצי למיתני אדם הנוגע במת וכלים באדם טמאים טומאת שבעה השלישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב אלא מסיפא שמעינן דארבעה טמאין במת דאפילו אדם) וכלים [בכלים כצ"ל]. שנגעו במת וכלים באדם קתני טומאת ז' כ"ש אדם במת וכלים באדם דאיכא טומאת שבעה והרב רבי יצחק מסימפונ"ט פירש דכלי מתכות אינם משונים משאר כלים והא דדרשינן בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נג:) מדכתיב בחלל חרב דחרב הרי הוא כחלל לאו דוקא חרב דה"ה כל כלים אפילו כלי שטף ובשבת וחולין ופסחים לא גרסינן חרב הרי הוא כחלל (לאו דווקא חרב ה"ה) דלא צריך כלל דכל מה שמדקדק יכול לדקדק בלאו הכי וכל סדר השנוי דשלשה וארבעה בכל הכלים גזירת הכתוב הוא) כדתניא בספרי פרשת פרה (במדבר י"ט:כ"ב) וכל אשר יגע (על פני השדה) בו הטמא יטמא למה נאמר לפי שהוא אומר בחלל חרב בא הכתוב ולימד על החרב שהיא טמאה טומאת שבעה והטגע בה יטמא טומאת שבעה הא למדנו לכלים ואדם כלים ואדם וכלים מנין תלמוד לומר (שם לא) וכבסתם בגדיכם הא למדנו לכלים ואדם וכלים [וכו' כלים באדם] מנין אמרת קל וחומר היא ומה כלים הנוגעים באדם הנוגע בכלים הנוגעים במת הרי הן טמאין כלים הנוגעים באדם הנוגע במת דין הוא שיהו טמאים או יהיה אדם

מקבל טומאה מן המת נטמא את חבירו טומאת (כל) שבעה (צ"ל וק"ו הוא.) אמרת קל וחומר הוא ומה כלים שאין מטמאין על גבי משכב ומושב הרי הן מקבלין טומאה מן המת לטמא אדם טומאת ז' אדם שמטמא על גבי משכב ומושב אינו דין שיקבל טומאה מן המת לטמא חבירו טומאת שבעה תלמוד לומר (שם יט) והנפש הנוגעת תטמא עד הערב טומאת ערב מטמא ואינו מקבל טומאה מן המת לטמא את חבירו טומאת שבעה והשתא מדדריש ליה מוכבסתם בגדיכם שמע מינה דחרב לאו דוקא ועוד הביא ראיה מהא דתניא בתוספתא דכלים פרק אין כלי חרס [פ"ו] החמת שהיא נתונה בתנור ופיה למעלה מן התנור ועצם כשעורה כרוך בסיב או בנייר ונתון לתוכה הוא טהור והתנור טהור. פי' דתוכו ולא תוך תוכו. בא הטהור ואחז בו והעלהו נטמא וטימא החמת חזרה החמת וטימאה את התנור פירוש דעצם כשעורה מטמא במשא אלמא אדם הנוגע במת מטמא חמת לטמא תנור אע"ג דחמת של עור ולא של מתכת. ואין משם ראיה כלל דהתם טעמא משום דהוי טומאה בחיבורין כדאמרינן פרק אין מעמידין (עבודה זרה דף לז:) דיקרב בדיקרב מסאב. ועוד קשה לפירושו מהא דתנן פרק כ"ג (דף נד.) על אלו טומאות) אין הנזיר מגלח [ומזה] בשלישי ובשביעי וקא חשיב כלים הנוגעים במת ודייק בגמ' הני כלים בני הזאה נינהו אלא ש"מ אשארא כלומר אדם הנוגע בכלים) (איהו) [מי] (גי' יעב"ץ מי.) הוה בר הזאה (מאי הוי) ולדבריו הא אמרי' דכלים ואדם טמאין טומאת שבעה ואפי' כלים באדם וכלים אבל לפירוש ר"ת ניחא דאע"ג דאיכא לאוקומה בכלי מתכות משמע ליה מתני' דהתם בכל כלים אי נמי אי בכלי מתכות כיון דחרב הרי הוא כחלל היה נזיר מגלח עליו כמו על המת ומיהו זה לא יתכן דבהדיא קתני בתוספתא אין הנזיר מגלח אכל הני דמתני' ואומר רבינו תם דלא חייש לאוקומה בכלי מתכות דעל כורחין לאו אכולה קאי מדקתני מצורע בימי ספרו והא דדריש לה בסיפרי מוכבסתם איכא לאוקומה בכלי מתכות כגון תכשיטי זהב וכסף כדאשכחן גבי בגדי כהונה דכתיב (שמות כ"ח:ד') ואלה הבגדים אשר יעשו וקא חשיב חשן ואפוד ומעיל וציץ הוא טס של זהב. ועוד פירש הרב רבי יצחק מסימפונ"ט בענין אחר דשנים טמאין במת ושלשה טמאין במת מיירי בלא חיבורין אבל ארבעה טמאין במת מיירי על ידי חיבורין משום דקתני לה בתוספתא דומיא דזב. וזה לשון הירושלמי בנזיר פרק כהן גדול תמן תנינן שנים טמאין במת אחד טמא טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. ג' טמאין במת שנים טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. ארבעה טמאין במת שלשה טמאין טומאת שבעה ואחד טמא טומאת ערב. כיצד. ב' בני אדם הנוגעים במת טמאים טומאת שבעה ואדם הנוגע בו טמא טומאת ערב, רבי יוחנן בשם ר' ינאי וכולהן תורה הן אצל תרומה אבל ביאת מקדש

אינו חייב אלא על שני שנגע בראשון מה טעם ואיש אשר יטמא ולא יתחטא הטעון חיטוי חייב על ביאת מקדש ושאין טעון חיטוי אינו חייב על ביאת מקדש התיבון הרי אדם הנוגע בכלים הנוגעין במת טעון חיטוי והוא שני אמר רבי אבין בר חייא בטומאת איש באיש ולא טומאת איש בכלים. מילתיה דרבי אבין בר חייא אינו חייב אלא על הראשון בלבד מאחר שאילו אדם באדם אינו חייב אלא על הראשון בלבד וכאן אינו חייב אלא על הראשון בלבד. א"ר יוסי והוא שטבל אבל אם לא טבל הדא היא דרבי דרבי אמר כל הטמאין בטומאתן עד שיבאו במים. אמר רבי אילא הוא עצמו שנגע במת חייב אמרה ואמר טעמא אשר יטמא בטומאת איש הוא והוא שלישי כדא"ר אבין בר חייא בטומאת איש באיש אדם חייב על טומאת מקדש. התיבון הרי כלים הנוגעים במת ואדם בכלים וכלים באדם בטומאת איש באיש ולא בטומאת אדם בכלים. רבי זריק' בשם רב המנונא תני תניין תמן פליג על ר' אילא כלי שחציו מן החלמא וחציו מן הגללים אין חייבין עליו על ביאת המקדש מפני שחציו מן החלמא וחציו מן הגללים אבל אם היה כולו מן החלמא חייב. מנו חייב לא הנוגע לא שני שנגע בראשון הוא אמר רבי פנחס קומי רבי יוס' תיפתר בשזרקו אמר ליה אי בשזרקו בדא תני על רחיצת גופו ענוש כרת ועל כיבוס בגדים בארבעים משום מכניס כלים טמאים למקדש אמר רבי אלעזר בר רבי יוס' קומי רבי יוסי אוף אנן תנינן הדא מסייעא להדין תנייא קדמייא דתני רבי אלעזר אומר משום רבי יהושע כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת מקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת מקדש ראשון שהנזיר מגלח עליו חייבין עליו על ביאת מקדש. שני שאין הנזיר מגלח עליו אין חייבין עליו על ביאת המקדש. אמר רבי יוחנן לטומאות הפורשות מן המת נצרכה. רביעית דם רובע עצמות שאין הנזיר מגלח עליהן אין חייב עליהם על ביאת מקדש. חצי לוג דם וחצי קב עצמות שהנזיר מגלח עליהן חייבים עליהן על ביאת המקדש. א"ר ירמיה הוינן סברין מימר מה פליגין לקרבן אבל למלקות לוקין אפי' על השלישי אפילו על הרביעי. תני רבי יוסי צייידניה קומי ר' ירמיה ופליג על ר' ירמיה כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליה חייבין עליה על ביאת המקדש וכל טומאה מן המת שאין הנזיר מגלח עליה אין חייבין עליה על ביאת המקדש אמר רבי יוסי בר רבי בון משום ר' יוחנן לטומאות הפורשות מן המת נצרכה. רביעית דם רובע עצמות שאין הנזיר מגלח עליהן אין חייבין עליהן. חצי לוג דם וחצי קב עצמות שהנזיר מגלח עליהן לוקין עליהן. עד כאן הירושלמי. וזהו פירושו על הראשון אדם שנוגע במת או כלים שנגעו במת והכניסן למקדש ומשום מכניס כלים נקט לשון על דהמכניס כלי טמא למקדש כדאיתא שני שנגע בראשון. מה טעם כלומר

ולמה הוא פטור אם נכנס למקדש וכן המכניסן למקדש נמי למה אינו חיוב ודריש ליה מקרא (במדבר י״ט:כ׳) דואיש אשר יטמא ולא יתחטא משמע דלא מיחייב אלא הטעון חיטוי ופריך מאדם הנוגע בכלים הנוגעים במת דטמא טומאה חמורה ובעי הזאה ורבי יוחנן פטר כולהו לבר מראשון. ומשני רבי אבין בטומאת איש באיש שני פטר מאיש ממה נפשך דלא בעי חיטוי ומפרש הש"ס מילתיה דרבי אבין דהכי קאמר מאחר דאדם באדם השני פטור אדם בכלים נמי פטור אע"ג דבעי חיטוי כיון שהוא שני. ומסיק עלה רבי יוסי והוא שהוא טבל דלא מיפטר שני אלא אם כן טבל דקלשה ליה טומאתו ואדם בכלים דבעי הזאה לאחר שטבל בשביעי שלו מיפטר כמו שמדקדק מדרבי דאמר כל הטמאין בטומאתן עד שיבואו במים. ושמא פליגא אדר' יוחנן דאמר דלא חילק ומשמע לר' יוסי בעל הראשון חייב אפי' טבל בשביעי שלו כיון דמחוסר הערב שמש דדומיא דפטר בשני מיתייב בראשון. אמר רבי אילא הוא עצמו שנגע במת חייב כלומר חייב אדם הנוגע בו אבל כלים הנוגעים במת פטור אדם הנוגע בהן. ופליגא דרבי יוחנן דלא חילק בכל שני דפטור כדקאמר אינו חייב אלא על הראשון בלבד. אמרה ואמר טעמא כלומר רבי אילא אמר דבר זה והוא עצמו פירש הטעם משום דכתיב (במדבר י״ט:כ׳) ואיש אשר יטמא ולא יתחטא דדוקא באיש הנוגע במת חייב הכתוב את הנוגע בו ואע"ג דפשטיה בחיובא דראשון איירי מכל מקום דריש הכי מייתורא דאיש ופריך כלים באדם וכלים דליחייב אכלים שניים אם הכניסם למקדש דמכח טומאת איש קאתו ומשני דכיון דאותו איש אתי דמכח כלים לא מיחייב והדר מסיק רבי זריק' דתני תניי תמן כלומר יש תנאים בעלמא חלוקים על רבי אילא כדמפרש דכלי שכולו מן החלמא אם נגע בו מת חייב. חלמא הוא דבר המקבל טומאה ונעשה אב הטומאה שיהא בר הזאה כדמוכח הכא מדמיחייב עליה אביאת מקדש. ובפרק אחד עשר בכלים פירשתי מה הוא חלמא. ומי הוא חייב לא אדם הנוגע בו בתמיה אלמא פליגא על רבי אילא ומשני דלעולם לא פליגא וחייב דקתני היינו אדם הזורקו למקדש ופריך אם כשנזרקו וכי על זה שנינו על רחיצת גופו ענוש כרת ועל בגדיו בארבעים אלא ודאי בנוגע איירי והדר מסיק מתניתא מסייע לתניי קדמייא דהיינו לרבי יוחנן משום רבי ינאי ורבי ינאי ורבי יוחנן גופיה דוחה סיועא זו וכולה פשוטה עד סוף. גם פירש דחרב הרי הוא כחלל היינו דוקא היכא דנחלל בו המת לא שנא חרב ולא שנא כלי שטף כולם שוין אם נהרג בו נעשה אבי אבות אבל כפירוש רבינו תם קיבלנו וכן עיקר: תניא בתוספתא [פ"א] כל הטמא במת טומאת שבעה טמא בזב טומאת ערב כל הטמא במת טומאת ערב טהור בזב מכלום. כיצד אדם באדם שנים במת ואחד בזב כלים בכלים שלשה במת ושנים בזב כלים ואדם

וכלים ארבעה במת ושלשה בזב בד"א בתרומה ובקדשים אבל אין הנזיר מגלח עליו אלא על המת בלבד ואין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו אלא על המת בלבד. פירוש אדם הנוגע בזב אין מטמא אדם ואפילו בשעת חיבורו דדרשינן בפרשת זאת תהיה ומרבי כל הנוגע במשכב כל כלים כבגדים חוץ מאדם וכלי חרס שזב גופיה ממשכב גמר וכלים בכלים שנים בזב היינו משכב הזב דמטמא אדם וכלים וכלים ואדם וכלים שלשה בזב היינו הנוגע במשכב כל זמן שלא פירש דמטמא אדם וכלים דנחשב אב הטומאה כל זמן שלא פירש כדמוכח בסוף זבים דמטמא שנים ופוסל אחד ואע"פ שעושה כלל שלו ממת לזב לא דמו אהדדי דמת מיירי בכלי מתכות דוקא וזב מיירי דוקא במשכב ובמושב. ויש לדקדק מכאן דאין חרב נעשה כחלל לענין נזיר דהא קתני אין הנזיר מגלח עליו אלא על המת בלבד. ויש מדקדקין דאין כהנים מוזהרין על טומאת חרב הרי הוא כחלל משום דתניא בתוספתא דמכות (פ"ג) ובמסכת שמחות (פ"ד הלכ"א) זה הכלל כל טומאה מן המת שהנזיר מגלח עליו כהן סופג את הארבעים אין הנזיר מגלח עליו אין כהן סופג את הארבעים ואומר ר"ת דכללא משום רישא דעל כרחין כללא דסיפא לאו דוקא דהרי רביעית דם דאין הנזיר מגלח עליו כדתנן בנזיר (דף נד.) וכהן מוזהר כדאמרינן בפרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) ובריש סנהדרין (דף ד.) דמרבי' רביעית דם הבאה משני מתים מדכתיב על כל נפשות מת לא יבא ואין חייבין על טומאת מקדש וקדשיו אלא על המת בלבד ה"ה הנוגע בשרץ ונבילה ובכל טומאת (שוה טומאה) (צ"ל שהטומאה.) יוצאה מגופן מדכתיב גבי מטמא מקדש בפר' ויקרא ולא אתא אלא למעוטי נוגע בכלום דאין טומאה יוצאה מגופן. ותימה דמשמע בפרק כיצד צולין (פסחים דף עט.) דחייבין גבי כלי שרת טמאין דאמרינן כשנטמא סכין בטומאת מת דמעיקרא כי קא מתעביד בטומאת הגוף דכרת קא מתעביד. ויש לומר דפלוגתא דתנאי בנזיר בסוף כהן גדול (נזיר דף נו.) דתנן וכל טומאת מת שאין הנזיר מגלח עליו אין חייב עליה על ביאת מקדש. אמר רבי מאיר לא תהא קלה מן השרץ והשתא סוגיא דכיצד צולין כרבי מאיר ובריית כתנא קמא. ובתוספתא דנזיר [פ"ה וע"ש] משמע דפליגי ברביעית דם דהכי תניא יהודה בן פרחיה אומר רביעית דם אין נזיר לענין טומאת מקדש נוגע בכל אב הטומאה כגון משכב ומושב ומורכב ואפשר דמאן דממעט רביעית דם היה ממעט נמי אלו. ובירושלמי דנזיר פרק כהן גדול מייתי הך משנה דשנים טמאין במת שלשה טמאין במת וגרסינן עלה רבי יוחנן בשם רבי ינאי וכולהו תורה הן אצל תרומה אבל על ביאת מקדש אינו חייב. הירושלמי כתבתי למעלה:

משנה ג

יש לי חמישי. באהל המת של פשתן איירי דמטמא טומאת אהלים ולפי מאי דקא חשיב רבי עקיבא אהל הוה מצי למימר יש לי להוסיף ששי כגון שחזר והביא השפוד לתוך אהל אחר דחרב נעשה כחלל אף לטמא אחרים באהל (המת) כדמוכח בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נג:) דכולה קרא דוכל אשר יגע על פני השדה בחלל חרב או במת מוקמינן ליה התם בדברים מטמאין באהל דתניא על פני השדה זה המאהיל על פני המת. בחלל זה אבר מן החי ויש בו כדי להעלות ארוכה. חרב הרי הוא כחלל. או במת זה אבר הנחלל מן המת. או בעצם אדם זה (אבר) רובע עצמות. או בקבר זה קבר סתום וקאמר התם (אילו) ואילו גבי נגיעה תניא משמע דהני כולהו מטמו באהל. משום דמנה ת"ק עד ד' קאמר רבי עקיבא יש לי ה' וה"ה אם היו מודים לו חכמים בחמישי היה אומר עדיין יש לי להוסיף ששי אלא השיבוהו אין האהל מתחשב לפי שנחשב השפוד בו כנוגע במת עצמו ועוד נראה דלא דמי כלל דהא דאין אהל מתחשב לאו משום דמאהיל על המת ועל השפוד ונחשב כל כך המונח באהל המת כנוגע במת דבהא ודאי מודה רבי עקיבא דאין מתחשב אלא רבי עקיבא בשפוד שנוגע באהל מבחוץ איירי ואפי' הכי אין האהל ממנין סדר משנתינו כמו שהוכחתי (לעיל) ממתני' דלקמן דטבליות וכי האי גוונא ודאי אהל שני מן המנין:

משנה ד

שהכלים שלשה. כגון כלים שנגעו במת וכלים בכלים ועוד כלים שלישים בשניים כולן טמאים: והאדם ב'. כגון אדם במת ואדם באדם אבל אדם השלישי בשני טהור: שהוא באמצע. האדם. כגון כלים ואדם וכלים דהרביעי בין אדם בין כלים טמא טומאת ערב וכולה הך משנה שמעינן ממתני' דלעיל וקשיא מכאן למאן דמפרש שנים וג' בלא חיבורין וארבעה בחיבורין דהכא משמע או כולהו בחיבורין או כולהו שלא בחיבורין ועל כרחין רישא דאדם בלא חיבורין כדמוכח בפרק אין מעמידין (עבודה זרה דף לז:) דבחיבורין דיקרב בדיקרב מסאב:

משנה ה

מטמא בגדים. כל זמן שלא פירש כדתנן בסוף זבים מטמא ב' ופוסל אחד (צ"ל אלמא) אלא נחשב אב הטומאה: ואין בגדים הנוגעים בזב מטמא בגדים. אפי' בשעת חיבורן כדתניא בת"כ בפרשת זאת תהיה דחיבורי הזב טהורין: הנושא את הזב. דהיינו משכב ומושב:

משנה ו

עד שתצא נפשו. כדדריש בסיפרי בפרשת פרה אשר ימות מגיד הכתוב שאין מטמא עד שעה שימות ומכאן אתה דן לשרץ וממעט מפרפר: מגוייד. מלשון (דניאל ד':י"א) גודו אילנא: זוקק ליבום. דכל זמן שהוא גוסס יבמתו אסורה לינשא: ופוטר מן היבום. דאם מת והניח בן גוסס אשתו פטורה מן החליצה ומן היבום: מאכיל בתרומה. את אמו כגון בת ישראל לכהן ופוסל אמו מן התרומה אם בת כהן לישראל היא: וכן בהמה וחיה אין מטמאין עד שתצא נפשם: הותזו ראשיהן. פ"ק דחולין (דף כא.) אמרי' מאי הותזו ריש לקיש אמר הותזו ממש רבי אסי אמר רבי מני כהבדלת עולת העוף דרבי אלעזר בר שמעון והתם גרסינן כזנב הלטאה כלומר פירכוס זה דומה לזנב הלטאה. תני"א בתוספת"א [רפ"ב] ישראל ששחט בהמה טמאה לעובדי כוכבים ושחט בה שנים או רוב שנים ועדיין מפרכסת מטמא טומאת אוכלין אבל לא טומאת נבילות כולה מייתי לה פרק העור והרוטב (חולין דף קיז:):

משנה ז

האברים. צריך שיהא בהם בשר גידים ועצמות דבכך נחשב אבר כדמשמע בסוף גיד הנשה (חולין דף קב.) וכל משנה זו מייתי לה בפרק יוצא דופן (נדה דף מג:) ומיירי בין באבר מן החי בין באבר מן המת:

משנה ח

שלשים בפיסת הרגל כיצד ששה בכל אצבע. דהיינו שלשים לחמש אצבעות וכן גבי פיסת יד נמי כיצד קתני. פיסת הרגל היא הפרסה דהוא כף הרגל וכן פיסת היד הוא כף היד כדכתיב (מלכים א י"ח:מ"ד) ככף איש עולה מים תרגומו פיסת ידא:

קרסול. מלשון (תהילים י"ח:ל"ז) ולא מעדו קרסולי מקום חיבור הרגל והשוק:

קטלית. למעלה בראש הירך.

בקנה. עצם המחובר ליד מלשון (יחזקאל מ':ה') קנה המדה שבו מודדין האמה:

מרפק. רוי"א בלע"ז כדתנן פרק האומר משקלי עלי בערכין (דף יט.) משקל ידי עלי ממלא חבית מים ומכניס ידו עד מרפקו ובגמרא תניא משקל ידי ומשקל רגלי עלי ממלא חבית מים ומכניס ביד עד האציל וברגל עד הארכובה פי' מרפק ואציל הכל אחד כדכתיב (יחזקאל י"ג:י"ח) על כל אצילי ידי תרגום על כל מרפקי ידי משמע דמרפק ביד כנגד ארכובה ברגל ובפרק שני דזבחים (דף יח:) ולא יחגרו ביזע אין חוגרים [במקום] שמזיעין [כדתניא כשהן חוגרין אין חוגרין] לא למטה ממתניהם ולא למעלה מאציליהם אלא כנגד אצילי ידיהם וזהו כנגד הקוד"ה ששם דרך לחגור בו מתניו וצא ולמד ממנין

סדר משנתינו. וי"מ דמרפק הוא השחי ולא יתכן כדפרישית ומיהו מדכתיב בירמיה (לח) שים נא בלויי הסחבות תחת אצילי ידיך שלא יזיקו לו החבלי' כשהעלוהו מבור הטיט משמע כדברי וכן מדתנן פרק המצניע (שבת דף צב.) גבי הוצאה בפיו ובמרפקו ושם פירשתי:

מאה ואחד מזה. כל מה שמנה מנה מצד אחד של הגוף כגון יד אחד ורגל אחד ודופן אחד:

בשר כראוי. כדתנן פ"ק דכלי' (מ"ה) שיעור בשר כדי להעלות ארוכה ר' יהודה אומר אם יש במקום א' כדי להקיפו בחוט ערב יש בו להעלות ארוכה:

תניא בתוספתא [פ"א] כשם שאבר מן החי ואבר מן המת שחסר עצם באדם טהור כך בנבלות ובשרצים טהור אבר שאין עליו בשר כראוי באדם טמא בנבלות ובשרצים טהור המוח בין באדם בין בבהמה בין בחיה בין בעופות בין בנבלות בין בטרפות בין בשקצים בין ברמשים טמא וחייבין עליו משום פיגול ונותר וטמא ומטמא כזית במשא וכעדשה במגע כללו של דבר מוח הרי הוא כבשר לכל דבר. תנן במסכת עדיות פרק קמא אבר שיש עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ובאהל חסר בשר טמא חסר עצם טהור. פי' חסר בשר טמא כדתנן במתניתין דאם אין עליו בשר כראוי מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל. חסר עצם טהור לגמרי ובלבד שלא יהא בו כזית בשר וכגון דחסר עצם לגמרי דליכא עצם כלל דאי חסר עצם מכברייתו צריך שלא ישאר ממנו עצם כשעורה דבענין אחר לא הוי טהור לגמרי:

פרק ב

משנה א

המת וכזית מן המת. בנזיר בפרק כה"ג (דף מט:) תנן על אלו טומאות הנזיר מגלח עליהם על המת ועל כזית מן המת ופריך בגמרא על כזית מן המת על כולו לא כל שכן לא נצרכא אלא למת שאין עליו כזית בשר ועדיין אני אומר על אבר ממנו מגלח עליו על כולו לא כ"ש אלא כדאמר ר' יוחנן לא נצרכא אלא לנפל שלא נתקשרו איבריו בגידין וכה"ג שייך להקשות אמתני' דהכא ומדגרסינן התם כדאמר ר' יוחנן משמע דעיקר מילתיה לאו אההיא איתמר ושמא אמתני' דהכא אמרה. ומיהו בכל הספרים גרסי' בריש גיד הנשה (חולין דף פט.) וא"ר יוחנן ואקושיא קמייתא דעל כזית ממנו מגלח מייתי דר' יוחנן ולא גרסי' התם בשום ספר כדא"ר יוחנן. ויש ליישב שתי הגירסות דבנזיר כשהקשה ר' יהודה על כזית מגלח עליו על כולו לא כ"ש תירץ ר' יוסי לא נצרכה אלא במת שאין עליו כזית

בשר והדר פריך הש"ס (איכא) אכתי על אבר ממנו מגלח על כולו לא כ"ש ומשני כדאמר ר' יוחנן כלומר אקושיא קמייתא תירץ כן ר' יוחנן דסתמו אין בו כזית בשר כל כמה דלא נתקשרו אבריו בגידין. ולפי שהיה צריך להעמידה כן משום קושיא דעל אבר ממנו מגלח תירץ כן לכתחלה ומש"ה בפ' גיד הנשה דמייתי מדר' יוחנן אקושיא קמייתא קאמר וא"ר יוחנן ומיהו בירושלמי דנזיר אין משמע כן אלא אדרבה משמע איפכא דכיון דאין בו כזית בידוע שלא נתקשרו. ומשמע נמי דאמתני' דהכא איתמר והכי איתא פרק כהן גדול (נזיר דף נ.) חד סב שאל לר' יוחנן כזית מהמת מטמא לא כ"ש כולו א"ל (אביי) להביא את הנפל שאין בו כזית חזר ושאל ליה אבר מן המת מטמא לא כ"ש כולו א"ל להביא את הנפל שלא קשרו איבריו ומסיק דההוא סבא מכיון דשאל ליה לקדמיתא לא הוה צריך מישאיל תנייתא ואי בעי משאיל תרתיהון שאל תנייתא וחזר שאל לקדמייתא דהוה פשיטא משום שאין בו כזית דבר ברי הוא שלא קשרו איבריו. ותימא אמאי לא משני כגון מת שנשרף ושלדו קיימת דכזית ממנו לא מטמא דאפי' כולו אם אין שלדו קיימת טהור כדאיתא פרק המפלת (נדה דף כח:) וכן מת שנתבלבלה צורתו לר"ל כגון שפיר שטרפוהו מימיו ואפי' ר' יוחנן דמטמא התם לא מטמא אלא בשלם שיהא כולו שלם דדייק דנתבלבלה צורתו טמא דר"א דאמר אפר שרופין שיעורן ברובע אלמא לא חייש לבלבול צורתו ועל כורחין לא שביק ר' יוחנן רבנן וקאי כר"א אלא קסבר דרבנן לא פליגי אלא בשיעורו אבל מודו בשלם דמטמא אע"פ דנתבלבלה צורתו דמדר"א נשמע לרבנן:

כזית נצל. בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף מט.) מפרש (כמה שיעורו) איזהו נצל בשר המת שקרש ומוחל שהרתיח:

מלא תרווד רקב. בנזיר פרק כהן גדול מפרש כמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת יד ר' יוחנן אמר מלא חפנים והתם מפרש אי זהו מת שיש לו רקב פירשתי לעיל בסוף פ"ק:

רובע עצמות מרוב המנין. כלומר אע"פ דליכא רוב מנין ולא רוב בנין:

תניא בספרי זוטא הנוגע במת (במדבר י"ט:י"א) יכול כל שהוא אמר שוב במת יכול לא יטמא כל שהוא אבל יטמא כעדשה שכן מצינו כעדשה מן השרץ טמא אמר שוב במת הא מה מדבר אחר שריבה הכתוב מועט אמרו כזית מן המת טמא שכן הוא תחילת יצירתו אין לי אלא הנוגע בכזית מן המת ומנין אף הנוגע בעצם ת"ל (שם) או בעצם יכול כל שהוא אמר שוב [צ"ל שוב בעצם] או בעצם יכול לא יטמא כל שהוא אבל כשעורה יטמא שכן מצינו כשעורה טמא אמר שוב או בעצם הא מה מדבר אחר שריבה הכתוב מיעט אמרו עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא אין לי אלא הנוגע בעצם מן המת (מנין אף הנוגע בדם ת"ל או יכול כל שהוא בעצם מן החי ת"ל או בעצם אדם מה אדם שלם

אף עצם שלם אין לי אלא בנוגע במת ובעצם) מנין לרבות אף הנוגע בדם ת"ל או יכול [כ"ש] אמר שוב בדם כמה הוא דמו של אדם שיעורו רביעית ומנין לרבות דם תבוסה ת"ל (שם) נפש יכול דם תבוסה ממת אחד ומניין לרבות דם תבוסה משני מתים ת"ל (שם) נפשות. פי' אבל יטמא כשעורה גירסא זו משובשת אלא ה"ג אבל יטמא כעדשה שכן מצינו שרץ כעדשה טמא. ואי גרסינן כשעורה יש לפרש דרבי מאו בעצם רובע לטומאת אהל וה"ק אבל יטמא עצם כשעורה שכן מצינו דטמא במגע ובמשא והשתא לפי שיטה זו היה ראוי לגרוס בסיפא אמרו רובע עצמות מטמא במגע ובמשא ובאהל:

תניא בסיפרי זוטא זאת (צ"ל התורה.) תורת אדם (שם) אם למד אדם פרט לנבילה כבר למד מה אני מקיים האדם (שם) לרבות דבר אחר שיטמא כמת שלם את מה אני מרבה השדרה והגולגולת וחצי לוג דם וחצי קב עצמות ואבר מן המת ואבר מן החי שיש בו בשר כראוי ורוב עצמות מרוב הבנין מרוב גודלי גוייה. פי' כגון שוקיים וירכים. ורובע מרוב המנין הרי אלו מטמאין במגע ובמשא ובאהל. וצריך עיון בפ' כ"ג:

תניא בתוספתא [כ"ג] רובע עצמות מרוב הגוייה בגודל ועצמות רוב הגוייה בגודל אע"פ שאין בהם רובע טמאין. ר' יהודה אומר לשון אחר ב"ש רובע עצמות מן הגוייה מרוב הבנין או מרוב המנין רוב בניינו או רוב מניינו של מת אע"פ שאין בהן רובע טמאין ואיזהו בניינו השוקיים והירכים והצלעות והשדרה ואי זהו מניינו אצבעות ידים ורגלים ובלבד שיהא בו קכ"ה. א"ר יהושע יכולני לעשות דברי ב"ש ודברי ב"ה אחד משוקיים ומירכים נמצא רוב בניינו בגודל. וחצי רוב מניינו וחצי רוב בניינו אינן מצטרפין כחצי זית בשר וכחצי זית נצל מצטרפין זה עם זה ושאר כל הטומאות שבמת אין מצטרפות זו עם זו מפני שלא שוו בשיעוריהן. וצריך עיון פ' כ"ג בנזיר ושם מפורשת. ועוד תניא בתוספתא [רפ"ד] ר' יוסי אומר מלא תרווד רקב מטמא במגע במשא ובאהל ר"ש אומר שלש טומאות פורשות מן המת שתים בכל אחד והשלישית אין בהן אלו הן גולל ודופק ועצם כשעורה ומלא תרווד רקב גולל ודופק מטמאין במגע ובאהל ואין מטמאין במשא והיכן הוא משאן עצם כשעורה. עצם כשעורה מטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל והיכן הוא אהלו מלא תרווד רקב. מלא תרווד רקב מטמא באהל ובמשא [יא] ואין מטמא במגע. פי' מתני' מלא תרווד רקב בהדי מטמאין באהל ולא חשיב גולל ודופק סתמא כר' יוסי משוה דתרווד רקב שוה לאחריני למגע ומשא ואהל דקא חשיב ליה בהדייהו וכולה הך ברייתא מייתי לה פרק העור והרוטב (חולין דף קכה:) ופריך התם לר' יוסי היאך תרווד רקב מטמא במגע הא לא נגע ליה בכוליה ואין נוגע וחוזר ונוגע:

משנה ב

רביעית דם ורביעית דם תבוסה תני דאורייתא ותני דרבנן רביעית דם שיצא כולו לאחר מיתה הוא דאורייתא ודם תבוסה דרבנן כדאמרינן בהגוזל קמא (דף קא:) ובנדה פ' האשה (דף סב:) ולקמן פ"ג מפרש אי זהו דם תבוסה וכן במסכת נדה בשילהי תינוקת (נדה דף עא.) מייתי בברייתא דפליגי תנאי אי זהו דם תבוסה והנהו דהגוזל קמא ודפרק האשה אינם מענין זה דבהגוזל קמא איירי ברביעית דם שנבלע בכסות וכן בנדה פרק האשה וכולהו מיקרו דם תבוסה דתבוסה הוא לשון תערובת:

ממת אחד. קא סברי רבנן יש אם למסורת נפשת כתיב ור' עקיבא סבר יש אם למקרא נפשות דכתיב על כל נפשות מת לא יבא כך מפרש בריש סנהדרין (דף ד.) ופליגי (על) [עוד] רבי ישמעאל ורבי עקיבא פרק בהמה המקשה (חולין דף עב.):

(**דם קטן שאין**) **מטמא כבשרו**. קסבר ר' אליעזר דרמה היוצאה מן המת אפילו חיה כבשר המת חשיבא ובתמורה בסוף כל האסורים (תמורה דף לא.) מפרש טעמא דאדם מחיים איקרו רמה דכתיב אף כי אנוש רמה:

אפר שרופים. בני אדם שנשרפו ונעשו אפר. ובפלוגתא דרבי אליעזר ורבנן פליגי רבי יוחנן ור"ל פרק המפלת (דכ"ז ע"ב ע"ש) גבי שטרפוהו מימיו ומיהו כי מעיינת בה שפיר אפילו רבי יוחנן כרבנן סבירא ליה כדפרישית לעיל:

מלא תרווד ועוד עפר בית הקברות. פרק המפלת (שם:) מפרש אי זהו מת שיש לו רקב נקבר ערום בארון של שיש או על גבי רצפה של אבנים ובפרק כהן גדול בנזיר (דף נא.) ענייינים טובא וצריך לומר דעפר בית הקברות דהכא בכי האי גוונא איירי ובפרק המפלת (שם) (עי' רש"י ותוס' שם.) מאי טעמא דרבנן לפי שאי אפשר למלא תרווד ועוד שאין בו מלא תרווד רקב. ורבי שמעון מטהר אפילו במלא תרווד רקב שנפל לתוכו עפר כל שהוא כדמפרש התם דסופו כתחילתו דדבר אחר נעשה לו גנגילון:

אינו חיבור לטומאה. דאם האהיל על מקצתו אינו כמאהיל על כולו וכן לענין מגע למאן דאמר אין מטמא במגע:

תניא בתוספתא (רפ"ג) אמר רבי יהודה לא נחלקו ר"ע וחכמים על רביעית דם שפירש משני מתים שהיא טהורה על מה נחלקו על רביעית דם שפירשה משתי רביעיות משני מתים שרבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין. רבי שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון לא נחלקו רבי עקיבא וחכמים על רביעית דם שפירשה משתי רביעיות משני מתים שהיא טמאה על מה נחלקו על שתי רביעיות דם שפירשו משני מתים שרבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרין. אבא שאול אומר רביעית תחילת דמו של קטן דם הקטן שיצא

כולו ואין בו רביעית רבי עקיבא אומר כל שהוא וחכמים אומרים אינו טמא אלא עד שיש בו רביעית. שרבי עקיבא אומר טומאה בדם וטומאה בעצמות מה עצמות אע"פ שאין בהן רובע טמאים אף הדם אע"פ שאין בו רביעית טמא. השיבו את רבי עקיבא ג' תשובות לא אם אמרת בעצמות שהרי רובן טמא בלא רובע תאמר בדם שאינו טמא אלא רביעית. ד"א לא אם אמרת בעצמות שמיעוט עצמות טמא ועצם כשעורה הפורש מהן טמא תאמר בדם שאינו טמא אלא רביעית. ד"א לא אם אמרת בעצמות שבידוע שכולן לפניך תאמר בדם שאנו אומרים שאם נשתייר הימנו טפה כל שהוא טהור. אמר להן אף אני לא אמרתי אלא בזמן שיצא כולו. אמרו לו א"א בכך. פירוש רביעית דם שפירשה משתי רביעיות משני מתים שנתערבו שתי רביעיות ואח"כ חלקם. רביעית תחלת דמו של קטן אבא שאול בא ליתן טעם למה שיערו ברביעית הואיל וזהו תחילת דמו כי ההיא דלעיל בספרי זוטא אמרו כזית מן המת טמא שכן היא תחילת יצירתו וגבי שרץ שיעורו (רביעית) בכעדשה הואיל וחומט תחילת ברייתו כעדשה. רובו טמא בלא רובע כגון רוב בניינו ורוב מניינו:

משנה ג

וארץ העמים ובית הפרס. לא בנכנס בארץ העמים (ובבית הפרס) דאפי' רוכב על סוס שאינו נוגע טמא דגזרו בארץ העמים על גושה ועל אוירה כדאמרינן פ"ק דשבת (דף טו:) ואפי' נכנס בשידה תיבה ומגדל איכא מאן דמטמא פ"ק דגיטין (דף ח:) ובנזיר פ' כהן גדול (נזיר דף נה.) והכא בגוש הבא מארץ העמים או בגוש הבא מבית הפרס דמטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל ודוקא גוש אבל עפר דלאו גוש לא מטמא דגוש שנינו בכ"מ כי ההיא דתנן במס' טהרות פ' חמישי [מ"א] גוש מארץ טהורה וגוש מבית הפרס וגוש מארץ העמים ושיעור הגוש מפורש בבכורות פרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) דתניא גוש הבא מבית הפרס ומארץ העמים שיעורו כפיקה גדולה של סקאין שהיא כחותם המרצופין וישנו בצד העליון של מגופת החבית הלחמית ובתוספתא דכלים פליגי תנאי דרבנן סברי דאפילו הביא עפר וגיבל טמא ורבי שמעון סבר דלא אמרו אלא גוש כברייתו. ובית הפרס. שלשה בית הפרס הן כדתניא פרק קמא דמועד קטן (דף ה.) שדה שאבד בה קבר ושדה שנחרש בה קבר ושדה בוכים ודינם מפורש בפרק בתרא דמכילתין ומתני' דהכא בשדה שנחרש קבר שם:

בשר כראוי. כדפרישית לעיל:

כמה חסרון. דלא יטמא באהל אלא במגע ובמשא:

חוליא אחת. בזו בית הלל (לחומרא) [לקולא] ולענין טרפות איפכא:

כדי שינטל מן החי וימות. בריש פרק על אלו מומין מפרש כסלע וכמלא מקדח נמי מיית לבית שמאי מדקאמרינן בפ"ק דעירובין (דף ז.) וכן לטריפה ומשמע דאתרוייהו קאי אשדרה וגולגולת מדקאמרי' התם תרי חומרי דסתרן אהדדי כגון שדרה וגולגולת אלא בית הלל אתי למימר דשיעורא דמלא מקדח הוי טפי מכדי שינטל מן החי וימות לדידהו ולרבינו תם דמפרש דלא קאי וכן לטריפה אגולגולת מדלא פריך בריש אלו טריפות (חולין דף מב:) והא איכא כמה חסרון בגולגולת כדפריך מחסרון השדרה משום דבנקובת הקרום הוי טריפה בלא חסרון והא דקרי ליה בעירובין (דף ז.) שדרה וגולגולת תרי חומרי דסתרן אהדדי משום דהוי פליגי גבי טריפות דאדם דאית ליה מזלא ואית ליה חיותא טפי ולא מיטריף בנקיבת הקרום בלא חסרון. מ"מ לפירושו נמי צריך לומר כמו שפירשנו דבשיעור דב"ש מיית וב"ש כמו ב"ה בשיעורא דידהו. ומיהו מה שמדקדק ר"ת מדלא פריך בריש אלו טריפות מחסרון דגולגולת לאו פירכא הוא דמצינן למימר דטריפות של חסרון לא הוי אלא משום דסופו של קרום לינקב כמו ריאה דדמיא לדיותא ולכוחלא ועוד קשה לפירושו שמחלק בין טריפות דאדם לטריפות דבהמה דבריש אלו טריפות (חולין דף מג.) מדמי להו דפריך מאיוב ישפוך לארץ וגו' ועדיין איוב קיים. ומיהו היה יכול ר"ת לפרש דלאו מטעם דלא חשיב טריפות בבהמה טפי מאדם אלא כגון דניקב קרום של מוח העליון ולא התחתון ובבהמה קרום התחתון רך ואינו מגין על המוח אבל באדם קרום התחתון קשה ומגין משום הכי בעי חסרון עם נקיבת העליון אבל בדבר ששוה בזה ובזה אין לחלק ביניהם כלל:

בגדול של לשכה. שהוא כפונדיון האיטלקי וכסלע נירון כדמפרש בריש פרק על אלו מומין (בכורות דף לז:):

תניא בתוספתא מכלים פרק שלישי המביא ארונין ותנורין וספסלין וכלי חרס מחוצה לארץ לארץ עד שלא הוסקו טמאין משום ארץ העמים וטהורין משום כלי חרס הוסקו טמאין משום כלי חרס וטהורין משום ארץ העמים נמצאת אומר בשעה שהם טמאין משום ארץ העמים טהורין משום כלי חרס ובשעה שהם טמאין משום כלי חרס טהורין משום ארץ העמים. הביא עפר ממקום הטומאה וגבלו במקום הטהרה או ממקום טהרה וגבלו במקום הטומאה טמא. גבלו ע"ג הסלע אפילו במקום הטהרה טמא. הלובן לבנים בבית הפרס במקום הטומאה טמא במקום הטהרה טהור ר"ש אומר אפילו לבנה מבית הפרס במקום הטומאה טהור שלא אמרו טמא אלא גוש בלבד כברייתו. פי' גבלו על גבי סלע אפילו במקום טהרה טמא. כבר שנה דאפילו על מקום טהרה טמא אלא סלע איצטריך ליה דלא תימא במקום טהרה שיש לחוש דטומאה תחתיו קמ"ל אפילו סלע

דמשמת ימי בראשית וליכא למיחש אפ"ה טמא: גוש כברייתו שמדובק מעצמו ולא שגבל הוא ודיבק דלא מצטרף:

משנה ד

הגולל והדופק. אבן רחבה וגדולה שמניחין מצבה על הקבר לסימן מלשון (בראשית כ"ט:ג') וגללו את האבן ואותה אבן מונחת על שתי האבנים אחת מצד זה ואחת מצד זה ונקראין דופק כדקתני איזהו דופק שהגולל נשען עליו. ודופק דופקין הוא אבן שאין הגולל נשען עליו אלא אצל אבן הדופק מניחין פעמים אצלה אבן אחרת להחזיקה ונקראת דופק דופקים. והגולל הוא הסותם את חלל הקבר שהמת מונח בקבר ומניחין את הגולל על פתח הקבר מלמעלה לסתום את פי הקבר כדמשמע לקמן בסוף פרק ט"ו דתנן קורה שעשאה גולל לקבר בין מוטה על צדה בין עומדת אין טמא אלא כנגד הפתח:

ועוד תניא בתוספתא [דמכילתין פט"ו ע"ש] גל של צרורו' שעשאו גולל לקבר הנוגע בתוכו עד ארבעה טהור דברי ר"י וחכ"א אינו טמא אלא סדר הפנימי צורכו של קבר משמע כעין כוך החלול בגל ומלמעלה הגל כעין כיפה לפיכך צ"ל דתחת הגולל חלול הוא ואע"פ שצרורות העליונות מכסות את הפנימיות כיון דכל הגל על פני הארץ מיקרי על פני:

וסוכה שעל פתח הקבר דקתני בתוספתא דאם סתומה הרי זו גולל לעצמו ואם הסיטה טמא לר"א דאמר גולל מטמא במשא צריך להעמידה בקבר פתוח מלמעלה שלא נתמלא הקבר עפר. וטומאת גולל ודופק נפקא ליה פרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) מדכתיב על פני השדה לרבות גולל ודופק:

אם יש תחתיהם עפר קברות מטמאין. כשמסיטן משום עפר הניסט עמהם דמטמא במשא משום תבוסה של מת ובסוף נזיר (דף סה.) מפרש וכמה שיעור תבוסה:

תניא בתוספתא [פ"ג שם] הגולל והדופק מטמאין במגע ובאהל ואין מטמאין במשא ר"א אומר מטמאין במשא מק"ו אמר ר"א אם מטמא במגע הקל לא יטמאו במשא חמור אמר לו ר"ע אם מטמאין במגע המרובה יטמאו במשא מועט. א"ל ר"א עקיבא מה זה עקיבא והלא טומאת אהל מועטת בשניהם והרי הם מטמאין בה ואם מטמאין באהל המועט לא יטמאו במשא המרובה נסתלק ר"ע וקפץ ר' יהושע ואמר לו מרובה טומאת אהל מטומאת המשא שהמאהיל על המת בסוכה טמא והמסיטה טהור והעושה סוכתו על פתחו של קבר המאהיל עליה טמא והמסיטה טהור. אמר ר' שמעון זהו הנידון אם סוכה שיש לה פתח הרי הוא חוצצת על גבה ואם סוכה שאין לה פתח הרי זה גולל לעצמו. אלא כך צריך להשיבו מרובה טומאת אהל מטומאת משא שהכל מטמאין באהל ואין

לך שהוא מיטמא במשא אלא אדם בלבד. מעשה בבית דגן ביהודה באחד שמת ערבי פסחים והלכו לקוברו ונכנסו הנשים וקשרו החבל בגולל ומשכו האנשים מבחוץ ונכנסו האנשים לקברו והלכו הנשים ועשו פסחיהם לערב. שתי אבנים גדולות של ארבעה ארבעה טפחים שעשאן גולל לקבר המאהיל ע"ג שתיהן טמא. ניטלה אחת מהן המאהיל ע"ג שנים טהור מפני שיש לטומאה זו דרך שתצא. פי' במגע הקל דנוגע בנבילה אין מטמא בגדים ונושא את הנבילה מטמא בגדים. במגע המרובה כגון שרץ ושכבת זרע ומי חטאת שאין בהם כדי הזאה דמטמאין במגע ואין מטמאין במשא. ואהל מועט משניהם דאין נוהג אלא במת בלבד אבל משא נוהג בזב ובזבה וזובו ורוקו ומימי רגליו ומשכב ומושב ונבילה ומי חטאת שיש בהן כדי הזאה. בסוכה טמא כגון בסתומה שאין דרך לטומאה לצאת ועל זה קאמר ר"ש דאין זו תשובה דקא מהדר ר' יהושע לר"א דאי בסוכה שיש לה פתח קאמר ההיא חוצצת על גבה ואם בסתומה שאין בה (טפח) [פתח] כך מטמאה ר"א במשא כמו באהל דנעשית גולל והיינו דקאמר הוא הנידון. אלא אדם בלבד כדתנן פ' בתרא דזבים (מ"ב) כל שהזב נישא עליו טהור חוץ מן הראוי למשכב ומושב והאדם. קשרו החבל בגולל דאין מטמא במשא. דרך שתצא ממקום שנעקר האבן ואין נחשב גולל אלא א"כ סתום. תניא בסיפרי זוטא אשר יגע (במדבר י״ט:ט״ז) משום מגע הגולל מטמא ואינו מטמא משום משא דברי ר' יהושע ר"א אומר הגולל מטמא במשא מק"ו מנבלה אמר לו לא אם אמרת בנבלה שכן היא מטמאה במשא לאחר פרישה תאמר בגולל שאינו מטמא במשא לאחר פרישה אמר לו רבי יהושע והרי סוכה שהיא על פתחו של קבר מהו אמר לו מה היא אגיד לך סוכתך מה היא אם יש לה פתח הרי היא טהורה ואם לאו הרי היא טמאה נסתלק רבי יהושע וקפץ ר' עקיבא אמר לו אתה אמרת את מי ריבתה תורה טומאת מגע או טומאת משא בוא וראה שריבתה תורה טומאת מגע מטומאת משא שיש הרבה מטמאין במגע ואינן מטמאין במשא. הגולל והדופק הבגד של מת מטמאין במגע ואינן מטמאין במשא. ואם מטמא הגולל במגע מרובה יטמא במשא מועט א"ל אתה אומר את מי ריבתה התורה או טומאת מגע או טומאת משא או טומאת אהל אני אומר שריבתה התורה טומאת משא מטומאת אהל שכן יש מטמאין במשא ואין מטמאין באהל. זבין וזבות יוכיחו נדות ויולדות מטמאין במשא ואין מטמאין באהל אם מטמא הגולל באהל המועט לא יטמא במשא המרובה. א"ל השיבות על ידיך השיבני על ידי. אמר לו אני משיב על ידיך ובלבד שלא תכפור בי הבית שהמת בתוכו מהו א"ל טמא. שלח קנה והסיט וכפר בו בזה א"ל אתה כופר שלא תאמר יטמא במשא ואני כופר שלא יטמא במגע כל עיקר ומה אם הזב שיצא מתחתיו

משכב לטמא אדם ולטמא בגדים לא יצא ממנו מגע כלים לטמא אוכלין ומשקין המת שלא יצא מתחתיו לטמא אדם ולטמא בגדים אינו דין שלא יצא ממנו מגע כלים לטמא אוכלין ומשקין. ר"ש אומר לא היינו צריכין ליזקק לכך אלא הואיל ואדם נוגע במת טמא המאהיל והמסיט טמא וכלים הנוגעים במת טמאים ומאהילות ומסיטות מוטב להקיש מגע לאהל שכן הוא שוה לכלים כאדם משלא להקיש למשא שאינו שוה לכלים כאדם. ר"א אומר הגולל מטמא במשא. ר' יהושע אומר אינו מטמא. אר"ש אחי עזריה למה אתם דנין ואני שמעתי שהוא טמא. אמר לו ר' יהושע שמעון אחי אינו יכול להכחישך מפני ששמעת סתם ואני שמעתי בפירוש בזמן שיש תחתיו עפר קברות מטמא במשא ואם לאו אינו מטמא במשא. א"ר יהודה כן היינו מתקלים בהר הזה אין מסיטין עפר קברות ואין מסיטין עפר במקל ר' אליעזר אומר מעשה בבית דגון שביהודה שמת שם מת בערב הפסח והלכו הנשים וקשרו החבל בגולל ומשכו אותו האנשים ונכנסו הנשים וקברו את המת והלכו האנשים ועשו את פסחיהם בטהרה. פי' ק"ו מנבילה שאינה מטמאה באהל ומטמאה במשא גולל שמטמא באהל אינו דין שיטמא במשא. לאחר פרישה אם מסיטה ממקומה או הפרישה ולא נשתייר ממנה אלא כזית אותו זית מטמא במשא אבל גולל אם פירש מן הקבר אינו מטמא. והלא סוכה השיבו מסוכה כדי שלא ילמוד מאהל כדמשמע בתוספתא ור' אליעזר אמר לו סוכתך מה היא כלומר באי זו סוכה אתה מדבר דאם בסתומה הוא הנדון כדאמר ר"ש בתוספתא. וקפץ ר"ע. שיטה זו תמיהה מה בא ר' עקיבא לחדש ולומר דממגע לא ילפינן משא הא תשובת סוכה לא שייכא אלא אהא דיליף ר' אליעזר מאהל ושמא רבי עקיבא לא היה בבית המדרש כי אהדרו רבי אליעזר ור' יהושע וכשנסתלק ר' יהושע בא ר"ע ואמר לו דממגע לא אתי משא ור"א השיבו דמאהל יליף. אמר לו השיבות על ידיך השיבני ע"י מכאן ואילך לא נתברר לי מאי אהדרו ליה אהדדי. כן היינו מתקלים בהר הזה כלומר נכשלים היינו בהר הזה וסבורים דמסיט טהור ולא היינו יודעים דטמא משום היסט העפר דאין מסיטין אותו אפי' במקל. ר"א אמר מעשה. ר' אלעזר גרסינן ולא גרסינן ר' אליעזר דלר' אליעזר קשיא האי עובדא. ומיהו יש ליישב דקודם שנקבר המת גררוהו על הקבר ועשו הנשים פירצה מתחתיו וקברוהו. עוד תניא בסיפרי זוטא פני השדה (במדבר יט) זה פתחו של קבר. אשר יגע לרבות הגולל. אשר יגע לרבות הדופק. אשר יגע לרבות דופק אחר דופק. פירוש ברייתא כשהגולל נשען עליו ומתני' דטהור כשאין נשען עליו:

משנה ה

טהורין. דלית להו כשיעור: (צ"ל והא דלא תני והאבר מן המת שחסר כו'.) שחסר עצמו. משום דבשרן הנשאר מטמא משום כזית מן המת אבל כזית בשר הפורש מאבר מן החי טהור כר' יהושע דעדיו' (פ"ו מ"ג) ומייתי לה בשילהי העור והרוטב (חולין דף קכט:). ומיהו (דעדיו') [עדיין] תימה מ"ש דלא תני שחסר עצמו או שחסר בשרו דעצם כשעורה הפורש מן אבר מן החי נמי טהור ואפילו לרבי אליעזר דמטמא התם מודה בעצם דטהור ודוחק הוא להעמידה כרבי נחוניא דמטמא בעצם ומטהר בבשר. ונראה שחסר עצמו לאו דליכא עצם כלל אלא אפי' חסר משהו ממנו שאינו כברייתו ואפילו קולית גדולה שחסר משהו ממנו תו לא מטמיא משום אבר מן החי והשתא ניחא דלא תני שחסר בשרו דאי יש בו בשר הרבה וחסר מטמא לעולם עד שיחסר מכדי להעלות ארוכה וכן תנן נמי בעדיות פ' ששי (שם) חסר בשר טמא חסר עצם טהור. ומיהו ההיא איכא לאוקומה באבר מן המת דפירשתי לעיל בסוף פרק קמא אבל עוד תנן התם מרובה טומאת עצמות מטומאת בשר שהבשר הפרוש מן החי טהור ואבר הפרוש מן החי והוא כברייתו טמא והיינו כברייתו שלא חסר העצם אך עומד שלם כמו שנברא:

משנה ו

השדרה והגולגולת. לאו אחסרון קאי אלא אפלוגתא דרבי עקיבא ורבנן דכל הני דשני מתים. רבי עקיבא מטמא וחכמים מטהרים. והא דמטהרי רבנן היינו מטומאת אהל אבל מטמא במגע ובמשא דהא איכא עצם כשעורה ובנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נב.) מיבעיא לן אי שדרה וגולגולת תנן או דילמא או שדרה או גולגולת ולא איפשיטא ואמר התם דבכולהו חזר בו ר"ע חוץ מרביעית דם ומפרש התם דלא חשיב עצם כשעורה בהדייהו משום דיחיד פליג עליה ובהנך רבנן פליגי עליה:

תניא בתוספתא [פ"ב] כזית בשר הפורש מן האבר מן החי ר' אליעזר מטמא השיבו את רבי אליעזר ג' תשובות לא אם אמרת במת שיש לו רוב ורובע ורקב תאמר באבר מן החי שאין בו רוב רובע רקב. ד"א מי תלוי במי אבר תלוי בבשר או בשר תלוי באבר הבשר תלוי באבר אפשר שהבשר מטמא במגע ובמשא ובאהל והאבר יהא טהור. אמר ר"ש תמיהני אם טימא רבי אליעזר לא טימא אלא בזמן שיש באבר בשר כראוי שיהא זה וזה מטמא במגע ובמשא ובאהל. עצם כשעורה הפורש מאבר מן החי רבי נחוניא מטמא השיבו את רבי נחוניא שלש תשובות לא אם אמרת במת שיש בו רוב ורובע ורקב תאמר באבר מן החי שאין לו רוב ורובע ורקב. ד"א מי תלוי במי אבר תלוי בעצם או עצם תלוי באבר העצם תלוי באבר אפשר שהעצם מטמא במגע ובמשא והאבר יהא

טהור א"ר שמעון תמיהני אם טימא רבי נחוניא לא טימא אלא בזמן שיש באבר עצם כשעורה שיהא זה וזה מטמא במגע ובמשא. השיב רבי יהושע על דברי שניהם ומה החי שיש בו מאתים וארבעים ושמונה אברים עצם ובשר הפורשים ממנו טהורים אבר שאין בו מאתים וארבעים ושמונה אברים אינו דין שיהא עצם ובשר הפורשים ממנו טהורים השיב רבי על דברי רבי יהושע לא אם אמרת בפורשין מן החי שכן פירשו מדבר טהור תאמר בפורשין מן האבר שכן פירשו מדבר טמא פירוש לא אם אמרת במת משום דבמסכת עדיות ילפי ר' אליעזר ור' נחוניא מן המת דקאמרי התם מצינו שאבר מן החי כמת שלם וקאמר ר"א התם מה המת כזית בשר הפורש ממנו טמא ור' נחוניא קאמר מה המת עצם כשעורה הפורש ממנו והא דמחלקים בין בשר לעצם מפרש התם כל אחד טעם לדבריו. [מכאן עד המתני' הוא יתר ומובאים דברים הללו לקמן פ"ג מ"ב] ובנדה פרק האשה (דף סב.) מוקי לה ריש לקיש בדם תבוסה דרבנן ולכך לא מתבטל אגב בגד אבל דאורייתא לא כי היכי דקאמרינן (שם) גבי חרסים שבלעו משקין טמאין ונפלו לאויר התנור והוסק התנור טמא לא שנו אלא משקין קלין אבל משקין חמורין טמא אע"פ שלא הוסק משמע דלרבי יוחנן דאמר אפילו משקין חמורין הוסק אין לא הוסק לא מיירי הכא אפי' בדם דאורייתא ותימה דעל כורחין איבעי ליה לאוקומה בדם תבוסה דרבנן כדדייקינן בהגוזל קמא (דף קא:) מההיא (דבבגד) דבגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק אלמא חזותא מילתא היא והכא מטהרינן בנבלעה בכסות בשאין יכולה לצאת ומשני התם בדם תבוסה דרבנן ויש לומר דההוא סוגיא כריש לקיש אבל רבי יוחנן היה מחלק בין חזותא דניחא ליה לחזותא דלא חייש בה דהיכא דניחא ליה כאילו היא בעין אבל היכא דלא חייש בה לא:

משנה ז

שנחלק לשנים. בנזיר פ' כהן גדול (נזיר דף נב.) [חשיב] ליה גבי ששה דברים שר"ע [מטמא] וחכמים מטהרין:

שנידקדקו. מלשון (שמות ל) ושחקת ממנה הדק כלומר שנשחקו ר"ש מטהר מכל טומאות דלא ליטמא לא במגע ולא במשא ולא באהל וחכמים מטמאין בכל שלש טומאות דהא איכא רובע:

אבר מן החי שנחלק לשנים טהור. ואפילו חזר וחיברו דאין חיבורי אדם חיבור כדתניא בתוספתא:

ורבי יוסי מטמא. במשא ובאהל אבל במגע לא מטמא כדקתני בתוספתא גבי כזית ואפילו חזר וחיברו נמי לא מטמא כדפרישית דאין חיבורי אדם חיבור:

ניטל חצאין. שניטל מן החי לחצאין ולא ניטל ממנו אבר שלם כאחת דלא הוה ביה שיעורו מעולם:
תניא בתוספתא (פ"ד) וכן היה רבי יוסי אומר כזית מן המת שנחלק אפילו לעשרה מטמא במשא ובאהל ואין מטמא במגע:

פרק ג

משנה א

הנוגע בכשני חצאי זיתים מן הנבילה או נושאן. תימה פתח באהל ומפרש נבילה נבילה מאן דכר שמה ועוד דתנן פ' העור והרוטב (חולין דף קכד.) גבי עור מן הנבילה היו עליו כשני חצאי זיתים מטמא במשא ולא במגע דברי רבי ישמעאל רבי עקיבא אומר לא במגע ולא במשא ואמר רבי יוחנן בגמרא (שם:) רבי דוסא בן הרכינס ורבי ישמעאל אמרו דבר אחד דתנן כל המטמאין באהל שנחלקו והכניסם לתוך הבית רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאין לאו אמר רבי דוסא בן הרכינס התם אין מאהיל וחוזר ומאהיל הכא נמי אין נוגע וחוזר ונוגע והשתא מה לו לדקדק מאהל הא בהדיא קתני בנבילה גופה דאין נוגע וחוזר ונוגע ועוד מאי אמרו דבר אחד אדרבה מיפלג פליגי דרבי ישמעאל מטמא במשא ורבי דוסא מטהר אפילו בגופא מטהר וכי תימא משום דהתם קיימי בעור ומחברן לענין משא אבל הכא בלא עור דמפורדין לגמרי אכתי הא דמוקי התם רבי עקיבא מטהר כרבנן דהכא קתני מודה רבי עקיבא בשני חצאי זיתים שתחבן בקיסם שהוא טמא ומפני מה רבי עקיבא מטהר מפני שהעור מבטלן למאן מודה אדרבה בהא רבי ישמעאל אפילו במשא טהורי קא מטהר ואי לא גרסינן הכא נבלה ניחא והך משנה איתא במסכת עדיות (פ"ג מ"א) ולא גרסינן ליה ומיהו אפילו גרסי' ליה לא קשיא ליה מידי דהתם במרודד והכא בשאינו מרודד כדאי' התם דאמר עולא שני חצאי זיתים שתחבן בקיסם אפי' הוליך והביא כל היום כולו טהור דכתיב נישא וקרינא נושא בעינן נושא והוא דנישא [בבת אחת] ופריך עלה ממתניתין דהעור שיש עליה שני חצאי זיתים דמטמא במשא לרבי ישמעאל (כמה הא) דמודה ר' עקיבא בשר חצאי זיתים שתחבן בקיסם והסיטם שהוא טמא ומשני דתרוייהו במרודד שיש חצי זית בעור וחצי זית אחר רחוק ממנו (רביעית) ורצועת בשר מרודד מזה לזה ומחברתן וכן בקיסם שמע מינה דכי נחלקו לגמרי טהור:
הנוגע בכחצי זית ומאהיל על כחצי זית. בפ' העור והרוטב (חולין דף קכח.) רוצה לדקדק מכאן דאהל ומגע חד שמא הוא מדטמאי רבנן דאי תרי שמי מי מצטרפי והתנן כל שהוא

משום שם אחד טמא משני שמות טהור והדר דייק מסיפא דקתני אבל הנוגע בכחצי זית ודבר אחר מאהיל עליו ועל כחצי זית טהור אלמא תרי שמי נינהו מדלא מצטרפי ורישא (צ"ל ומשני דרישא) בטומאה רצוצה בין שני מגדלין עסקינן ואין ביניהם פותח טפח דכולה נגיעה היא וסיפא דטהור בשאינה רצוצה דתרי שמי נינהו ולא מצטרפי ורבי מאיר דמטמא קסבר דאהל ונגיעה חד שמא הוא ומצטרף: וד"א מאהיל עליו [ועל] החצי זית. (למאי מאחר דאין חלוקים ברצוצ' והך בשאינה רצוצה) [דברים אלו המה יתר] יש תימה למה שינה מענינא דרישא ומאי אבל דקתני מאחר דאין חלוקין אלא שזו רצוצה וזו אינה רצוצה:

מגע עם המשא. כגון דנגע בחצי זית והסיט חצי זית:

משא עם האהל. שהיסט חצי זית והאהיל על חצי זית:

שם אחד. כגון מגע ומגע או משא ומשא או אהל ואהל:

משנה ב

שנתפזר בתוך הבית. בפ' המפלת (נדה דף כו:) מפרש טעמא דר"ש דאמר דסופו כתחלתו דדבר אחר נעשה לו גנגילון ובברייתא קתני התם פלוגתייהו בנתפזר ובנפל לתוכו עפר כל שהוא ונקט חד משום רבותא דר"ש וחד משום רבותא דרבנן:

הבית טהור. בנדה פרק האשה (דף סב:) אמרי' ואמרי לה הבית טהור ולא פליגי הא בכלים דמעיקרא הא בכלים דבסוף:

אם מתכבסת ויוצא ממנה רביעית דם. בתוספתא [פ"ד] מפרש כיצד משערין אותה מביא מים במדה ומכבסה בהן ומביא מים אחרים ונותן לתוכן רביעית דם אם היה מראיהן שוה הרי זו טמאה ואם לאו טהורה ובנדה בפרק האשה (שם) מוקי לה ר"ל בדם תבוסה דרבנן ולכך מתבטל אגב בגד אבל דאוריי' לא כי היכי דקאמר גבי חרסים שבלעו משקין טמאין ונפלו לאויר התנור והוסק התנור טמא לא שנו אלא משקין קלין אבל משקין חמורין טמא אע"פ שלא הוסק ומשמע דלרבי יוחנן דאמר אפי' משקין חמורין הוסק אין לא הוסק לא ומיירי אפי' בדם דאורייתא ותימה דעל כרחין מיבעי ליה לאוקומא בדם תבוסה דרבנן כדדייקינן בגמ' בהגוזל קמא (דף קא.) מההיא סוגיא דבגד שצבעו בקליפי שביעית ידלק אלמא חזותא מילתא והכא צ"ל מטהרינן). מטמאינן בנבלעת בכסות שאין יכולה לצאת ומשני התם בדם תבוסה. דרבנן יש לומר דההיא סוגיא כריש לקיש אבל רבי יוחנן היה מחלק בין חזותא דניחא ליה לחזותא דלא חייש בה דהיכא דניחא ליה כאילו היא בעין אבל היכא דלא חייש בה לא:

משנה ג

קטפרס. מדרון:

על מקצתו טהור. דקטפרס אינו חיבור: אבל

אשבורן. כגון בתוך הגומא או שקרש ואפי' קטפרס הוי חיבור וטמא אפי' האהיל על מקצתו ותימה דלא מייתי מהך משנה דמעילה פרק קדשי מזבח (מעילה דף יז.) דתנן התם דם השרץ ובשרו מצטרפין ואמר בגמרא (והא) אמר רב חנין אמר רב זעירא והוא שעודו בו. פירוש שלא נחלק הדם מן הבשר ומחוברין יחד דאם נחלק אין נוגע וחוזר ונוגע כדאמרינן פרק העור והרוטב (חולין דף קכד.) מתיב ר' יוסי בר חנינא הטמאין מלמד שהן מצטרפין ואפי' שרץ ושרץ שרץ ודם בין משם אחד בין משני שמות פי' שם אחד כגון חולד וחולד. משני שמות כגון החולד והעכבר. אמר רב יוסף כאן בכולו כאן במקצתו. פירוש הא דמצטרפין בכולו שנוגע בשני חצאי עדשה בבת אחת ומצטרפי ורב זעירא דקאמר והוא שעודו בו אבל אין עודו בו לא במקצתו שאין נוגע כי אם באחת מחצי עדשה אע"ג דאידך חצי עדשה קאי גביה ומיהו בכוליה נמי דוקא בשרץ דרבי קרא מצטרף אבל בנבילה לא כדמשמע פ' העור והרוטב (שם) דבשום ענין לא מטמא במגע ומנא תימרא דתניא נשפך על הרצפה והיה מקומו קטפרס איהל על מקצתו טהור אוהל על כולו טמא מאי כולו ומאי מקצתו אילימא רביעי' והאמר רבי חנינא אמר רבי רביעית דם שהגיס בה טהורה לאו ש"מ כאן בכולו כאן במקצתו. פי' הגיס בה טהורה דלא חשיב חיבור ודווקא כשנגע בה או האהיל על מקצתה והשתא ממתני' היה יכול לדקדק ולא הוה צריך לאתויי דרבי חנינא דעל כרחין מקצתו דמתני' לאו היינו חצי רביעית מדקתני היה אשבורן או שקרש טמא ואברייתא דהתם נמי קשה דבלאו דרבי חנינא יכול לדקדק מגופה מדקתני קטפרס דאי חצי רביעית אפילו אשבורן נמי טהור:

נשפך על האיסקופה. של בית:

והיא קטפרס. האיסקופה:

בין בפנים. שמשפע לצד פנים:

בין בחוץ. שמשפע לצד חוץ:

והבית מאהיל עליו. מקצתו טהור אע"פ שסופו לירד לפנים אינו חיבור:

והשינים והשער. פרק דם הנדה (נדה דף נה:) מדכתיב או בעצם מה עצם שנברא עמו ואין גזעו מחליף יצאו שינים שלא נבראו עמו יצאו שער וצפורן שאע"פ שנבראו גזעו מחליף:

ובשעת חיבורן הכל טמא. בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נא.) בעי שערו העומד ליגזז מהו: תניא בתוספתא (שם.) ר' יוסי אומר זקנים הראשונים היו אומרים מקטפרס ולפנים

הבית טמא מקטפרס ולחוץ הבית טהור חזרו לומר קטפרס בין מבפנים בין מבחוץ הבית טהור: תניא בספרי זוטא הנוגע במת (במדבר י"ט:י"א) פרט לנוגע בשיניו ובשערו ובציפרניו בזמן שפירשו יכול שאני מרבה בזמן שהן מחוברין ת"ל וטמא:

משנה ד

עצם שיש עליו כזית בשר. העצם נחשב יד לבשר:

כשני חצאי זיתים. קסבר האי תנא דיש יד לפחות מכזית ופליגי בהכי רב ורבי יוחנן דקסבר רב אין יד לפחות מכזית ותימה דלא פריך עלה מהך משנה והתם מקשי עלה מרבנן דברייתא ומשני דסבר ליה כרבי יהודה בן נקוסא דאמר היאך שני עצמות מצטרפים לכזית: תניא בתוספתא (פ"ד). העצם שיש לו עליו כשני חצאי זיתים אחד תחוב בידי אדם ואחד תחוב בידי שמים הכניס את התחוב בידי אדם לפנים הבית טהור מפני שאין חבירו מצטרף עמו: עוד תניא בתוספתא (שם). חלב המת שהיה שלם וחתכו טמא היה מפורד וחתכו טהור שאין חיבורי אדם חיבור אתרוג שנפרץ ותחבו בכוש אינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור קולית המת שעשאה יד לסכין הרי זה אינו חיבור שאין חיבורי אדם חיבור כזית מן המת שנחלק לשנים טמא ואינו חושש שמא חסר. רביעית דם שנחלקה לב' טהורה ואינו חושש שמא חסרה. אתרוג שנחלק לשנים טהור ואינו חושש שמא חסר. מנחה שבללוה חמשה כהנים כשרה ואינו חושש שמא חסרה. פינה מכלי לכלי כשרה רשב"ג אומר אם הפליג הרי זו פסולה [פי'] חתכו כמו התכו בה"א שהיתכו באור כמו חלב מהותך דפרק במה מדליקין (שבת דף כא.) ובנזיר פ' כהן גדול (נזיר דף נ:) מייתי לה ושם מפרש לה. אתרוג אינו חיבור לצאת ידי חובתו: שעשאו יד לסכין והכניס הסכין לבית אינו חיבור להיות הבית טמא כאילו הכניס הקולית. ואינו חושש שמא חסר ומטמא באהל או במשא אבל במגע לא דאין נוגע וחוזר ונוגע כדפרישית בריש פרקין ורישא דקתני טהור שאין חיבורי אדם חיבור טהור מטומאת מגע קאמר מיהו גבי אתרוג לא יתכן לפרש כן ונראה דנחלק לא שחלקו לגמרי אלא דלייף. וטהור דאתרוג לאו דוקא אלא כלומר כשר לצאת בו ותדע דרישא קתני מפורד ונפרץ והכא קתני נחלק. פינה מכלי לכלי כשירה ואינו חושש שמא נשתייר בכלי ראשון ולא ראה:

משנה ה

ואיזהו דם תבוסה. אמתני' לעיל פ"ב קאי דקתני רביעית דם תבוסה טמא וקא מפרש הכא אי זהו דם תבוסה: דברי ר' עקיבא. קסבר ר' עקיבא דמצטרפי ומטמא בג' טומאות אבל רבי ישמעאל סבר דכה"ג טהור: זה וזה דברי ר"ע (צ"ל דר"ע) ודרבי ישמעאל כמים: שותת. שהדם יוצא הימנו בלא הפסק וטמא מפני שטיפה של מיתה מעורבת בו אבל

מנטף שיורד טיפה אחר טיפה קמא קמא בטיל וטהור: ורבי יהודה סבר איפכא דשותת טהור כדמפרש בברייתא בסוף מסכת נדה (דף עא:) שאני אומר טיפה אחרונה של מיתה עמדה לה על גבי העץ ומטמא במנטף כדמפרש התם רבי יהודה (אומר) לטעמיה דאמר אין טיפת דם מבטל דם. ודבר תימה הוא דבנדה סוף פרק תינוקת (שם) שביק מתני' דהכא ומייתי ברייתא דמפרשא אי זהו דם תבוסה: תניא בתוספתא [פ"ד] אי זהו דם תבוסה ר' אלעזר בן יהודה אומר הרוג שיצא ממנו רביעית דם בחייו ובמותו ספק בחייו יצא וספק במותו יצא ספק בחייו ובמותו זהו דם תבוסה וחכמים אומרים ספקו ברשות היחיד טמא ברשות הרבים טהור אלא אי זהו דם תבוסה הרוג שיצא הימנו רביעית דם בחייו ובמותו ועדיין לא פסק ספק רובו בחייו ומיעוטו במותו וספק מיעוטו בחייו ורובו במותו הרי זה דם תבוסה ר' יהודה אומר הרוג שהוא מוטל במטה ודמו מנטף בגומא טמא מפני שטיפה של מיתה מעורבת בו וחכמים מטהרין מפני שהראשון ראשון נפסק ר' שמעון אומר צלוב שדמו שותת ונמצאת תחתיו רביעית דם טהור אבל מת שדמו מנטף ונמצא תחתיו רביעית דם טמא ור' יהודה מטהר שאני אומר טיפה אחרונה של מיתה עמדה לה על גבי העץ כשתימצא לומר שלש רביעיות הן כיצד לקה מכת מות ומפרפר ויצאה הימנו רביעית דם ועקרוהו בחזקת שהוא חי והוליכוהו במקום אחר ויצא ממנו רביעית דם ראשונה דם חיים שניה דם המיתה שלישית דם תבוסה ומה בין דם מיתה לדם תבוסה אלא שדם מיתה נזיר מגלח עליו וחייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו ודם תבוסה אין הנזיר מגלח עליו ואין חייבין עליו על טומאת מקדש וקדשיו:

משנה ו

להציל הטומאה על הפתחים. כי ההיא דתנן לקמן פרק שביעי (מ"ג) ומייתי לה בפ"ק דביצה (דף י.) המת בבית ולו פתחים הרבה כולן טמאין נפתח אחד מהן הוא טמא וכולן טהורין חישב להוציאו באחד מהן או בחלון שהוא ארבעה על ארבעה טפחים הציל על כל הפתחים כולן. כלומר כולן טמאין הפתחים דהמאהיל על גביהן טמא דלענין הכי איירי כדמוכח בתוספתא (מ"ב) ולקמן פ' שביעי אביאנה א"נ לענין כל הכלים המונחין בחלל הפתחים תחת המשקוף של פתח הבית מבחוץ אע"פ שהפתחים סגורים ויש בו אהל המת ואהל שעל הכלים גזרו חכמים טומאה על מקום שהוא דרך יציאת טומאה שסופו של מת לצאת דרך שם וכאן אין אנו יודעין באיזה מהן יוציאנו הילכך כולן טמאין וכשחישב להוציא באחד מהן או בחלון שיש בו ארבעה בכך שיערו חכמים ראוי להוצאת רוב מתים ומצלת על כל הפתחים ואם אין שם כי אם כזית מן המת אפילו חלון של טפח מציל על כל הפתחים הסגורים: בפותח טפח. אפילו במת שלם טומאה

יוצא דרך חלון שיש בו פותח טפח אם הוא פתוח: גדול מכזית כמת שלם. דוקא כזית מצומצם פתחו בטפח אבל יותר מכזית אין מועיל (צ"ל מציל) על הפתחים עד שיהא בו ד': השדרה וגולגולת כמת. שלם ואין מציל על הפתחים עד שיהא בו ארבעה:

משנה ז

מביא את הטומאה. כגון דף שהוא רחב טפח על טפח וגבוה מן הארץ טפח ומאהיל על כזית מן המת ועל הכלים טמאים ואם אין הדף רחב טפח לא חשיב אהל להביא את הטומאה ואפי' רחב טפח אם אין גבוה מן הארץ טפח אין מביא הטומאה דאין זה אהל: כיצד. כלומר כיצד חוצץ בפני הטומאה אבל לא אתא לפרושי כיצד מביא הטומאה: ביב. חפירה בקרקע ומקורה היינו קמור ושם יורדין שופכין של בית ומשם יוצאין לרשות הרבים כדאמרינן פרק כיצד משתתפין (עירובין דף פח.) ביב שהוא קמור ארבע אמות ברשות הרבים: יש בו פותח טפח. היינו טפח על טפח על רום טפח ויש ביציאתו פותח טפח. אותה יציאה חוץ לבית שיש בפותח טפח בביב פתוח לרשות הרבים ודוקא דליכא בביב אלא כזית שפתחו טפח: הבית טהור. והיינו דקתני חוצץ בפני הטומאה: הבית טמא. דטומאה בוקעת ועולה כיון דאין פחח לטומאה לצאת: מה שבתוכו טהור. דחוצץ בפני הטומאה: אין בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח. על חנם נקט ואין ביציאתו פותח טפח ולאו דוקא דכיון דאין בו פותח טפח ביציאתו לא (שנא) חיישינן וכאין שם חלל כלל דמי: שחררוהו מים. בין יהא זה הביב על ידי מים או על ידי שרצים כך דינו: מלחת. מלשון (ירמיהו י"ז:ו') ארץ מלחה כמין עפר לבן דומה למלח ומתאכל ונופל ונעשה כמין חור כדכתיב (ישעיהו נ"א:ו') שמים כעשן נמלחו: מרבך של אבנים. אבנים סדורות שיש תחתיהן חלל: סואר של קורות. מוכרי קורות סודרים אותן זו על זו שלא יתעקמו ואית דאמרי צברי קורות צבורות זו על זו: אינו אהל. בריש הישן (סוכה דף כא.) אמרי' מאי טעמא דר' יהודה יליף אהל אהל ממשכן מה להלן בידי אדם אף כאן בידי אדם: שקיפים הם סעיפי הסלעי' דמתרגמי' (תחות) שקיפי כפיא (ישעיה ב). ובסלעים היינו נקיקי סלעים ובריש הישן (סוכה דף כא.) גרסי' ובנקיקי הסלעים ונקיקי דומיא דשקיפין אלא אחד נעשה על ידי מטר ואחד נעשה מאליו ואע"ג דלא נעשה בידי אדם מודה רבי יהודה כדאמר בריש הישן (שם) כי אתא רב דימי אמר רבי אלעזר מודה היה ר' יהודה במלא אגרוף ואמרי' התם תניא נמי הכי מודה היה ר' יהודה בשקיפים ובנקיקי הסלעים ותימה דממתני' הוה ליה לאתויי: תניא בתוספתא (פ"ה) ביב שהוא קמור תחת הבית ויש בו ארבעה טפחים ויש ביציאתו ארבעה טפחים ונפל לתוכו הבית טהור. נפל בבית מה שבתוכו טהור. יש בו ד' טפחים ואין ביציאתו ד' טפחים ונפל בתוכו הבית

טמא נפל בבית מה שבתוכו טהור. אין בו ד' טפחים ואין ביציאתו ארבעה טפחים נפל בתוכו הבית טמא נפל בבית מה שבתוכו טמא. רחב מבפנים וצר מבחוץ טומאה ברוחב הבית טמא בצר הבית נידון מחצה על מחצה כו' טומאה בין ברוחב בין בצר הבית טמא. טומאה בבית כלים שברחב טהורין ושבצר טמאין. ומודה ר' יהודה בשקיפין ובסלעין שאף על פי שאינן לאהל חשובין כאהל. ובריייתא ומתני' לא פליגי אלא המשנה מפרש כזית מן המת פתחו בטפח ובתוספתא מפרש (כזית מן) במת שפתחו בד'. וכל הענין קתני אע"פ שאין ביה שום חידוש. טומאה בבית כלים שברוחב טהורין דהא אית ביה ארבעה. ושבצר טמאים דהא לית ביה ארבעה:

פרק ד

משנה א

מגדל של עץ הבא במדה ויש לו דפנות והדפנות עצמן יש חלל בעוביין כגון חורין המפולשין מעבר אל עבר פתוחים לפנים ולחוץ אלא שאין בהם פותח טפח ומצניעין שם מחטין וצנוריות או שאר כלים קטנים כגון סכיני' וכיוצא בהם ומש"ה קאמר רבי יוסי דנידונים מחצה על מחצה דמחציו ולחוץ כלחוץ מחציו ולפנים כלפנים דלא מסתבר כלל שיחשב כסתום לגמרי לא כלפנים ולא כלחוץ: שהוא עומד באויר. כגון בחצר דקאי באויר העולם ולא בתוך הבית: טומאה בתוכו. בחלל המגדל של עצמו: כלי' שבעוביו. בעובי חלל הדפנו': מחצה למחצה. אשכחן בתוספתא בכותל שבין שני בתים ובמעזיבה שבין בית לעליה וכן גבי ביב דלעיל בתוספתא: טומאה בבית מה שבתוכו טהור. שהמגדל בא במדה כדפרישי' וחוצץ בפני הטומאה דכלי המקבל טומא' אינו חוצץ וקצת תימה דמשמע בכוליה פירקין דלא בעי צמיד פתיל ובפ' עשירי (מ"א) בכלים גבי צמיד פתיל קא חשיב כלי עץ הטהורים דהיינו באים במדה וי"ל דהני מילי כשמכוסה בכפישה או בשאר כלים אע"פ שאינו מקבל טומאה אבל דלתותיו מחופות או מכוסה בנסר מהני בלא צמיד פתיל ודין זה במגדל וכוורת דלא מקבלי טומאה אבל תנור וקדירה וחבית או שאר כלי חרס לא מהני נסר להציל בלא צמיד פתיל אלא הטומאה בוקעת הנסר ונכנסה לתוכו אא"כ מצילים עם דפנות אהלים דאין מצילין אפילו בכלי מונח על פיהן כגון עמוד של קדרות כמו שאפרש לקמן בפרק כוורת דעוביו של מגדל מחציו ולפנים כלפנים מחציו ולחוץ כלחוץ בין שהטומאה במגדל וכלים בעוביו בין שהטומאה בעוביו וכלים במגדל ודכוותה: שדרך טומאה לצאת. מן המגדל: אבל אין דרכה להכנס. מן הבית למגדל: אם יש שם פותח טפח. בין שולי המעיל (צ"ל המגדל) לארץ או בין

דופן המגדל לכותל או בין גג המגדל לתקרת הבית: טמאים. מחמת טומאה שהבית (צ"ל שבבית) טמא. שם (צ"ל טומאה שם) הבית טמא אע"פ שאין שם פותח טפח לפי שדרך טומאה לצאת ואפילו בינו לבין הארץ בינו לבין הקורות משום דבוקעת ועולה או יורדת נכנסת לחלל המגדל ויוצאה דרך פתח לבית ובלבד שלא תהא טומאה כנגד עובי הדפנות לא למעלה מן הדפנות (לא למעלה) ולא מלמטה דא"כ לא היתה מתפשטת בבית אחר דליכא פותח טפח לא למעלה ולא למטה כדמוכח בתוספתא. תניא בתוספתא [שם] מגדל שהוא עומד בין בבית בין באויר טומאה בתוכו כלים שבעוביו טהורין טומאה בעוביו כלים שבתוכו טהורין רבי יוסי אומר מחצה על מחצה. היה עומד בתוך הבית וטומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס כלים שבינו לבין הארץ ושבינו לבין הכותל ושבינו לבין הקורות אם יש שם פותח טפח טמאין ואם לאו טהורין טומאה שם הבית טמא שבכותל מאחוריו ושבמעזיבה מעל גביו נידונין מחצה על מחצה טומאה תחת רגלו או על גב רגלו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת למה הוא דומה לעמוד שעומד בתוך הבית וטומאה תחתיו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היה מוטל על מתניו ומוגף וטומאה תחתיו כנגד עוביו או ע"ג קלתות והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כלים שבטרקסאות מכאן ומכאן טהורין. פי' בין בבית בין באויר האי בבית לאו בתוך הבית מדקתני סיפא היה עומד בתוך הבית מכלל דרישא לאו בתוך הבית עסיקינן אלא עומד ע"ג הבית או בבית שאינו מקורה. מעזיבה תקרה המפסקת בין בית שבינו לעליה. מחצה על מחצה דכלים שבכותל ושבמעזיבה בחצי של צד הטומאה טמאים וחצי של צד הטהרה טהורים דנידונים ככלי העליה וככלי הבית הטהורים. תחת רגליו של מגדל. או על גבי רגלו בין הרגל לדף של שולי המגדל שתהא קשורה הטומאה רצוצה שם בלא אויר מלשון (בראשית כה) ויתרוצצו תרגום ודחקין: בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. כלומר כנגד הטומאה דוקא טמא ושאר כל הבית שבצדדין של רגל טהור ובדליכא טפח בינו לבין הקורות. היה המגדל מוטל על מתניו באויר כגון בחצר. ומוגף מלשון (יומא דף יח.) הגפת דלתות. וטומאה תחת המגדל נגד עובי הדפנות. ועד השתא איירי במגדל דקאי מעומד שאז פתחו מן הצד וגגו למעלה אבל לקמן איירי בשמוטל על צדו ונהפך למעלה פתחו ובמוגף דוקא הוא דיש חילוק בין טומאה דתחתיו לטומאה שכנגד עוביו דכנגד עוביו בוקעת בכל שכנגדה אבל טומאה תחתיו אינה בוקעת לתוכה אע"פ שבוקע ובשאינו מוגף בין טומאה תחתיה בין כנגד עוביה בוקעת כנגדה ואפילו לתוכה או בוקעת ועולה אם היא תחתיה ואפילו עד לרקיע כדמוכח לקמן פרק כוורת

כמו שאפרש שם. או על גבי דלתות כלומר בלא מגדל כגון דלת המושכב בארץ ואין גבוה מן הארץ טפח וטומאה תחתיו או על גביו מה שכנגד הטומאה טמא והשאר טהור. טרקסאות חללים קטנים שבעובי הדפנות שאין בהן פותח טפח דאפילו כנגד הטומאה מה שלא כנגדה טהור:

משנה ב

תיבת המגדל. דרך המגדלות שיש בהם תיבות קטנות. ר' יוסי מטהר בפרק העור והרוטב (חולין דף קכו.) אמרינן דרבי יוסי ארישא קאי וא"ל רבי יוסי לת"ק דאמרת דרך טומאה לצאת יכול הוא להוציאה בכחצי זית או לשורפה במקומה ודקאמרת טומאה טמונה בוקעת ועולה טומאה טמונה אינה בוקעת ועולה:

משנה ג

היה המגדל עומד בתוך הפתח טומאה בתוכו הבית טהור שהטומאה יוצאה דרך פתח מגדל שחוץ לבית: טומאה בתוך הבית מה שבתוכו טמא במשנה דוקנית גרסינן טהור וכן בתוספתא וכן עיקר שאין דרך טומאה ליכנס שם: מוכני שלו. מוכני של מגדל משוכה לאחורי המגדל שלש אצבעות וטומאה שם בתוך המוכני. נגד הקורות שהמגדל בפתח והמוכני לאחוריו כנגד קורות הבית דאע"פ שמאהיל עליו טהור הבית דנחשב כמגדל והרי המגדל עומד ונפתח לחוץ ושלש אצבעות דנקט לאו למעוטי פחות דכ"ש דנחשב כמגדל אלא למעוטי משוכה טפי מג' אצבעות דלא הוי כמגדל דאין רגילות להרחיקה מן המגדל כולי האי. ועוד יש לפרש דנקט ג' אצבעות שלא תהא משוכה טפח: שיש בו פותח טפח. שהמוכני פתוח למגדל טפח. ועוד יש לפרש פותח טפח דחלל המוכני שהטומאה בו פותח טפח שלא תהא טומאה רצוצה בוקעת ועולה וכמו שפירשתי נראה: ואינה יוצאה. שאין המוכני נשמטת מן המגדל: והמגדל בא במדה. שמחזיק ארבעים סאה בלח שהם כוריים ביבש. תניא בתוספתא [פ"ה] היה עומד בתוך הפתח ונפתח לחוץ וטומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס. אמר רבי יוסי כן הלכה אימתי יפה כח הכלי להכנס להציל מכח צמיד פתיל או מכח אהלים אם מציל הוא מכח אהלים בגולל ק"ו על ידי אהלים היתה מוכני שלו משוכה לאחוריו שלש אצבעות וטומאה שם כנגד הקורות הבית טמא שאני רואה את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות. ד"א אין טומאה נכנסה לאהל ואינה יוצאה הימנו אלא בפותח טפח. כלים שכנגד הזוית רבי מטמא וחכמים מטהרין אמר רבי רואה אני את דבריהם מדברי במה דברים אמורים בפרוצה אבל במגופפת הרי היא כקבר סתום ומטמאה כל סביביה. פירוש כן הלכה שתציל. אם מציל הוא מכח אהלים בגולל דלקמן

בפרק ט"ו (מ"ט) תנן חבית שהיא מליאה משקין טהורין ומוקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר הנוגע בה טמא טומאת שבעה והחבית והמשקין טהורין והאי מגדל נמי מציל בגולל מכח שהוא חשוב אהל טהור ק"ו שיציל ע"י אהלים בבית ואית דגרסי ואם מציל הוא מכח שהוא צמיד פתיל בגולל. וטומאה שם כנגד הקורות הבית טמא במתני' תנן הבית טהור דמיירי בזמן שיש שם פותח טפח אבל הכא מיירי בשאין שם פותח טפח. יורדות וסותמות להפסיק בין מוכני למגדל ואין נחשב מוכני כמגדל והאי לחודי' קאי והאי לחודי' קאי. ד"א כלומר עוד יש טעם אחר לטמאות הבית משום דליכא במוכני פותח טפח כדפרישית ואין טומאתו יוצאה לחוץ דרך פתח המגדל. כלים שכנגד הזוית. מכאן עד סוף הברייתא אין ליישב כי אם בדוחק לפי גירסא זו. ונראה דגרסינן בברייתא הבית טהור כמו במתניתין. והקורות יורדות וסותמות שלא תכנס הטומאה מן המוכני לבית. דבר אחר משום דאין טומאה יוצאה בפחות מטפח ולכך הבית טהור. שכנגד הזוית היינו כנגד הקורה מצד זה ומצד זה של מוכני העומד תחת הקורה. רבי מטמא דקורה סותמת שלא תכנס טומאה לבית אבל תחת הקורה מיהא טמא. וחכמים מטהרין קא סברי אין טומאה נכנסת לאהל כלל. בפרוצה. שהמוכני פרוצה למגדל בפותח טפח כדקתני מתניתין אבל מגופפת הויא לה מוכני כקבר סתום:

פרק ה

משנה א

ועינו. נקב העשוי בתנור שהעשן יוצא ממנו: קמורה לחוץ. סגורה לחוץ כלומר והונח חוץ לבית: והאהילו עליו קוברי המת. על העין האהילו כשהיו מוליכים את המת לקוברו: הכל טמא. קסברי ב"ש טומאה נכנסת לתנור דרך עינו ויוצאת דרך פיה לבית ובית הלל קא סברי דנכנסת דרך עינו אבל אין יוצאה דרך פיה ובשאין בעין פותח טפח אייירי דאי יש בו פותח טפח למה לא תכנס לבית דלא דמי להני דאמרן בפירקין דאין דרך טומאה להכנס דהכא הרי נכנסת לתנור למה לא תצא לבית דרך פתח פיו ועוד דגבי מגדל אוקמינן דלתותיו מגופות וכאן פיו של תנור פתוח ולא מסתבר כלל לחלק בין טומאה עוברת לטומאה עומדת אלא בדלית ליה פותח טפח אייירי כן מוכח בתוספתא וסברי ב"ש דנכנסת טומאה לכלי דרך נקב קטן כדאשכחן בסיפא גבי ארובה שבין בית לעליה וב"ה סברי דנכנסת טומאה לכלי קטן ולא נטמא הבית ור"ע סבר דאין נכנסת כלל והא דמשמע ס"פ תשיעי בכלים (מ"ח) דבעינו של תנור בעי צמיד פתיל דקתני תנור שניקב מעינו שיעורו מלא פי כוש התם כשעמד כולו באהל המת דמגו דבעי צמיד פתיל

לפתחו בעי נמי לעינו אבל הכא דאין פיו באהל המת לא: תניא בתוספתא [פ"ה] א"ר יוסי בא רבי יוחנן בן נורי אצל רבי חלפתא אמר לו מה אתה אומר בעין של תנור א"ל טמא אמר לו אף אני אומר כן אלא שעקיבא מטהר. עין של תנור שיש בה גובה טפח ואין בה רוחב טפח יש בה רוחב טפח ואין בה גובה טפח טהורה נתן נסר על גבה בקעה הטומאה את הנסר נטמא הנסר וטימא את התנור. פי' מה את אומר בעין של תנור כי מתניתין בעא מיניה שהאהילו קוברי המת על עינו ועל זה אומר שר"ע מטהר ומפרש כיצד עין של תנור שיש בו גובה טפח שהוא זקוף והעין בדופן כחלון שבבית וגובה העין כגובה הדופן ורוחב העין כרוחב הדופן דהוי כמו נדבק על גבי כלים ותנן דמביא ואינו חוצץ. נתן נסר על גבה שהנסר עלי עין של תנור ובתוך הבית ובולט לחוץ וטומאה בחוץ תחת אותה בליטה בוקעת הטומאה בין הנסר לתנור ולבית ונטמא הבית וטימא הנסר את התנור ולר' יוסי גופיה שמעי' הכי לקמן בפרק שנים עשר (מ"א) בנסר שהוא נתון ע"פ תנור ישן אע"פ שבכלי הבא במדה לא היתה בוקעת לטמא מה שבתוכו כדפרישית לעיל פרק רביעי ותימה דלקמן פ' אחד עשר (מ"ד) תנן היה משקוף בצד החלון והאהיל על קוברי המת בית שמאי אומרים אינו מביא את הטומאה ואמאי אין מטמאין הטומאה בוקעת ועולה מתחתיו בינו לבין החלון ותכנס לבית כמו שנכנסת בין נסר לתנור ומשם לבית וצריך טעם ועיון:

משנה ב

ארובה שבשמי קורה בין בית לעליה שעל גבה קרויה ארובה ושבכותל קרויה חלון ובארובה שיש בה פותח טפח איירי: הכל טמא. הקדירה וכל מה שבעליה דאינה מצלת כלל דקדירה עשויה למשקים ולאוכלין ותנן במסכת כלים בסוף פרק תשיעי העשוי לכך ולכך מטילין אותו לחומרו בצמיד פתיל ובכונס משקה ושם פירשתי משנה זו:

משנה ג

בקדירה של עם הארץ והטעם מפורש פ' חומר בקודש (חגיגה דף כב.) וכעין משנה זו שנינו במס' כלים פ' תשיעי (מ"ב) חבית שהיא מליאה משקין טהורים ומניקת בתוכה ושם פירשתי זו וזו:

משנה ד

לגין של עץ איירי כדפרישית וכן אשה לשה בעריבה הכל בשל עם הארץ איירי ואע"פ שכלי ראשון והאשה כטהורין שוו להו רבנן כלי השני לא שוו להו רבנן כטהור מאחר דבעי הזאה שלישי ושביעי אע"פ שגם הראשון בעי הזאה: האשה שהיא לשה. פרק חומר בקדש (שם:) מייתי לה. תניא בתוספתא (שם) לגין שהוא מלא משקין טהורין ופינן ללגין

אחר אם יש שם משקין טמאין לא שנא. פי' לא מיבעי אין שם משקין דטמאין אלא אפי' יש שם משקין דאי לאו דפינה זה בזה הוה מטהרינן הני והני אפילו הכי טמאין כיון דפינן ואי הוה גרסינן טהורין הוה ניחא טפי:

משנה ה

היו כלי אבנים. כל הנך כלים אפילו ביד עם הארץ טהורין ואם היו מונחין על פי ארובה מצילין על הכל אפי' על כלי שטף ואקדש נמי נאמנין כדתנן פרק חומר בקודש (חגיגה דף כד:) ואם הפריש לתוכה רביעית קדש נאמן דהימנוהו רבנן כדי שלא יהא כל אחד ואחד הולך ובונה במה לעצמו שהכלים הטהורים כגון כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה וכלי עץ הבאים במדה טהורים וכל הני דתנן במס' כלים (פ"י מ"א) ואלו מצילין בצמיד פתיל מצילין עם דפנות אהלים דווקא אצל דפנות אהלים מצילין כגון דפנות בית ולא אצל דפנות שאינם של אהלים כגון דפנות גינה וחצר ואפילו באהלים בלא דפנות אין מצילין וכולה מילתא מיפרשא בהנך בבי דסיפא וקדרה שעל פי ארובה תקרה שבין בית לעליה כדפנות אהלים חשיבא וכל הנך הצלות דסיפא היינו בלא מירוח טיט דליכא צמיד פתיל דע"י צמיד פתיל מצילין בכל ענין:

משנה ו

הבור והדות. פרק המוכר הבית (דף סד.) תניא אחד הבור ואחד הדות בקרקע אלא שהבור בחפירה והדות בבנין ויש גובה סביב הבור והדות כי ההיא דתנן חוליית הבור והסלע שהן גבוהין עשרה טפחים במסכת שבת פרק הזורק (שבת דף צט.) המת בבית וכלים בבור ודלת וכפישה נתונה עליו על פי הבור והדות כיון דיש שם מחיצות סביב הבור מצלת הכפישה על כלים שבתוכו דכפישה כלי גדול שאינו מקבל טומאה כגון כלי עץ הבא במדה ופי' בערוך סל גדול שכובשין זיתים לשומרן: ואם היתה באר חלקה. שפי הבאר שוה לקרקע הבית ואין חוליא גבוה מזירה סביב דהשתא ליכא דפנות: או כוורת פתוחה. כגון כוורת גדולה הבאה במדה דהשתא ליכא דפנות דאינה מקבלת טומאה ופתוחה דאינה פקוקה בקש: וכפישה נתונה עליה. על פי הבאר או על פי כוורת טמא דאין (נ"א דאין מצילין אלא עם דפנות כו' וכ"ה ברע"ב). נותנין אלא על דפנות ואהלים ובבור אין כאן דפנות ודפנות הכוורת לאו דפנות אהלים נינהו: אם היה נסר חלק. דאין זה כלי או סרידה שאין לה דפנות: גפיים. מחיצות דאין נחשב ככלי ובסרידה של בעלי בתים איירי דתנן במסכת כלים פרק ט"ו (מ"ב) סריד של נחתומין טמא של בעלי בתים טהור גיפפו מארבע רוחותיו טמא: טהור. אם נתנוהו על באר חלקה או על גבי כוורת פתוחה מצילין וטהור דדוקא כפישה שהוא כלי אין מצילין אלא עם דפנות אהלים או בצמיד

פתיל אבל נסר וסרידה שאין לה גפיים דלאו כלי נינהו מצילין בלא צמיד פתיל ככלי שאין מקבל טומאה כדפרישית פרק ד': כמה תהא דופן של אהל טפח למעוטי פחות מטפח אבל יתר מטפח כ"ש הוא דעדיף: חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן. הא דאין כלי מציל בבאר חלקה היינו בכלי שאין לו דפנות טפח אבל אם בולטים (צ"ל אבל אם יש לכלי דפנות טפח מציל על הבור אע"פ שאין דופנותיו בולטים כלל ולכך כו' וכן הוא בר"ע מב"ט ועי' בתוס' יו"ט [ד"ה טהור שאין הכלים וכו'] שכתב שיש חסרון בלשון הר"ש) כלל ולכך קאמר דחצי טפח לכלי וחצי טפח לדופני הבור אין מצטרפין ולפי זה היה נראה כפישה דאין מצלת בבאר חלקה הוה פשוטי כלי עץ כדפי' בקונטר' בשילהי הניזקין (גיטין דף סב.) ולא כמו שפירש כלי הבא במדה דא"כ היה דופנותיו יותר מטפח. תניא בתוספתא [רפ"ו] ר' יהודה אומר משום ר' יהושע כשם שהכלים מצילים אותם עם אהלים שיש להן דפנות כך מצילים עם אהלים שאין להן דפנות וא' כלי עץ ואחד כלי חרס טהורין בד"א בכלי שיש בו טפח על טפח אבל בכלי שאין בו טפח על טפח אינו מציל. בד"א בזמן שהוא אפוץ טפח מבחוץ מצד אחד ובפנים משני צדדין אבל אם היה אפוץ כחצי טפח מכאן וכחצי טפח מכאן ה"ז אינו מציל: פי' כך מצילין עם אהלים שאין להם דפנות ומתני' דלא כר' יהודה א"נ מתני' בכלי שאין בו טפח. אפוץ. לשון דחיקה הוא ולקמן אפרש בפ' תשיעי (מ"ג) תנן גבי כוורת איזו היא אפוצה כל שאין לה טפח במקום אחד אבל כאן דלא יתכן לפרש כן אלא אפוץ היינו שדבוק הכלי ע"פ הבור. מבחוץ בשפה החיצונה סגי מצד אחד אבל מצד שפה הפנימית של בור בעי שיהא דבוק משני צדדין ואז נחשב ככסוי לבור להציל ולהפסיק ואותה אפוצה בעיא שיהא טפח רוחב במקום אחד ולא סגי לה בטפח משני מקומות כגון חצי טפח מכאן וחצי טפח מכאן. וי"מ מבחוץ מצד אחד שיש טפח בדופן הכלי ומצד אחד מבחוץ אין בו טפח מציל ובלבד שיהא בפנים טפח מכל צד דכשכופהו על פיו יהא בו חלל טפח אבל אם היה אפוץ כחצי טפח מכאן כגון שנפחת הדופן במקום אחד כחצי טפח וכן במקום אחר כחצי טפח אינו מציל דלא חשיב כלבוד ואין הלשון מתיישב לפי' זה:

משנה ז

כשם שמצילים מבפנים עם דפנות אהלים כך מצילין מבחוץ. עם דפנות אהלים כדמפרש והולך: על יתדות מבחוץ סמוך לכותל שלא תהא משוכה מן הכותל כדמוכח בתוספתא ואז חשובה אהל להפסיק בין טומאה שתחתיה לכלים שעל גבה ודוקא בכותל בית שנעשה כותל זה לאהל נחשבת הכפישה גם היא אהל להפסיק אבל בכותל החצר וגנה שלא נעשה לאהל לא תחשב הכפישה אהל להפסיק. וקדירה תלויה בה. יש חילוק

בין מפיה ולקורה פותח טפח כדמוכח בתוספתא: תניא בתוספתא (שם) קדירה שהיא נתונה בצד דופני של אהל מבחוץ טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוה מן הארץ טפח טומאה תחתיה (תחתיה). טמא תוכה וגבה טהור מפני שהיא מצלת עם דפנות של אהל בתוכה או על גבה הכל טמא. היתה כפישה נתונה בצד דפנו של אהל מבחוץ וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה טהור מפני שהיא נידונית כשיפועי אהלים בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא. היתה נתונה על גבי שתי יתידות מבחוץ משוכה הימנו בפותח טפח אינה מצלת בפחות מטפח ר' עקיבא אומר מצלת וחכמים אומרים אינה מצלת. כותל שמקצתו משמש לבית ומקצתו משמש לגינה היתה נתונה בצד המשמש לבית מצלת בצד המשמש לגינה אינה מצלת. קורה שהיא נתונה מכותל לכותל וקדרה תלויה בה אם אין בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו מצלת ואם יש בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו אינה מצלת. היתה אפוצה בארץ ובקורה אם אין בין פיה לקורה פותח טפח הרי זו מצלת אם יש בין פיה לקורה פותח טפח אינה מצלת היה פיה למעלה מודבק לקורה הרי זו מצלת היתה משוכה ממנו בפותח טפח אינה מצלת פחות מטפח ר"ע אומר מצלת וחכ"א אינה מצלת אבא שאול אומר בזו היא מחלוקת היה ראשו אחד נתון על כותלו של בית וראשו אחד נתון על כותלו של גינה היתה נתונה בצד המשמש לבית מצלת בצד המשמש לגינה אינה מצלת אבא שאול אומר אף בזו מחלוקת. פי' היה בתוכה או על גבה הכל טמא אם הטומאה בתוך הקדירה או על גבה הכל טמא עם כל מה שבתוכה ומה שתחתיה דאין כלי טמא חוצץ. היתה כפישה נתונה בצד דופנו של אהל מבחוץ בשיפועי אהלים דכשם שאין טומאה נכנסת ויוצאה לאהל כך אינה נכנסת לכפישה וצריך טעם אמאי נקט בכפישה בשיפועי אהלים ובקדרה נקט עם דופנו של אהל וכי האי יש בתוספתא (פי"א) גבי קדירה שתחת ארובה ובפ"י אביאנה וגם שם צריך טעם. בתוכה או על גבה הכל טמא הטומאה בתוך הכפישה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא אבל תחתיה טהור דכפישה לא מקבלת טומאה וחוצצת עם דופן האהל. משוכה הימנו בפותח טפח אינה מצלת דלאו עם דופן האהל קיימא כיון דמשוכה ומתני' דמצלת בדבוקה לדופן. מקצתו משמש לבית ומקצתו משמש לגינה כגון כותל ארוך חציו כנגד הבית וחציו כנגד הגינה. היתה אפוצה בארץ שהקדרה עם הקורה היתה פיה למעלה מודבק בקורה בצדי הקורה מכאן ובצדי הקורה מכאן א"נ שכפאה על פיה על הקורה שאין הקורה סותמת כל פי הקדרה ששפתי הקדירה משוכין משפת הקורה ולחוץ ואבל דקתני יש לה עמוד (צ"ל ואכל דקתני

יש להעמיד) פלוגתא דר"ע ורבנן. בזו היא מחלוקת. תנא קמא נמי פלוגתא קאמר אלא אבא שאול אתא למימר דדוקא בזו נחלקו ולא בנתונה ע"ג יתדות:

פרק ו

משנה א

אבל לא לטהר. דכל אהל הנסמך ע"י אדם או ע"י כלים אין נחשב לכלום אהל לחוץ בפני הטומאה: נדבך. אבן גדולה ורחבה מלשון (עזרא ו':ד') נדבכין די אבן גלל: טומאה. תחת הנדבך כלים שעל גביו טמאים דאינו חוצץ וכמאן דליתיה דמי דאין עשוי אהל לטהר: כלים שתחתיו טמאין. אפי' שלא כנגד הטומאה כאילו נתונים באהל המת דלטמא נעשים אהלים ולא לטהר. ור' אליעזר מטהר בתרווייהו דקסבר נעשה אהל לטהר וחוצץ בפני הטומאה והאי דמטהר ר"א היינו בנתון על מוט שאין בעוביו כעובי המרדע שלא הוזקקו הנושאים לטומאה כדמוכח בתוספתא וכולה מתני' בנושאין באויר כגון בחצר או בגינה ולא בתוך הבית: נתון הנדבך על ארבעה כלים. אפי' כלי אבנים דלא מקבלי טומאה: על ארבעה אבנים. שאינם כלים נחשב לאהל לחוץ: תניא בתוספתא [רפ"ז] ארבעה שהיו נושאין את הנדבך ואין במוטות כעובי המרדע טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין ור"א מטהר וכן היה ר"א אומר כזית מן המת בפי העורב האהיל על גבי הנדבך אדם וכלים שתחתיו טהורין האהיל ע"ג תנור וכיריים החדשים טהורים נתון על ד' כלים אפי' כלי גללים כלי אבנים כלי אדמה ואין בהם פותח טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין ויש בהן פותח טפח ר"א מטהר ואם יש בהם פותח טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין נתון על ארבעה כסיות הנתונות על גבי ארבעה אבנים ואין בהם גובה טפח טומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טמאין ור"א מטהר ואם יש בהן גובה טפח וטומאה תחתיו כלים שעל גביו טמאין טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורים ואם ראשי כסיות נראין בין כך ובין כך טהורין: נסר שראשו אחד נתון על גבי האבן וראשו אחד נתון ע"ג הספסל רואין אותו שאם ינטל הספסל ויכול לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל. ר' יוסי בר' יהודה אומר רואין את הנסר שאם יושב ויורד ויש תחתיו רבוע טפח על טפח על רום טפח ה"ז מציל מפני שנדון כשיפוע אהלים. פי' ואין במוטות כעובי המרדע משום ר"א נקט ליה שאם יש במוטות כעובי המרדע אפי' ר' אליעזר מודה דאין נעשים אהלים לטהר מאחר דטמאין הנושאין כדתנן פרק ט"ז (מ"א) ומייתינן לה פרק קמא דשבת

(דף יז.) כל המטלטלין מביאין את הטומאה על האדם והנושאן כעובי המרדע. תנור וכיריים החדשים שלא הוסקו דלא מקבלי טומאה. ואין בהם פותח טפח כלומר או כלים מקבלים שאין בהם פותח טפח שאין טפח בין פיו של כלי לנדבך ובכלי חרס שאין מקבל טומאה מגבו ודרך פיו לא אתיא כיון דליכא טפח בין פיו לנדבך מידי דהוה אההיא דתוספתא דסוף פרקין דלעיל (פ"ו) בקדיר' התלויה בקורה שאין בין פיה לקורה טפח דמצלת ומשום ר"א נקט לה דדוקא הכא ר"א מטהר דאם יש בהן פותח טפח אפי' ר"א מודה כיון דטמאים דאין נעשים אהלים לטהר וסתם מתני' כרבנן. ומיהו תימא בין בהך בין בההיא דקורה אמאי אין האהל מביא טומאה לקדירה אפי' דבוקה לקורה ולנדבך מ"ש מנסר שעל פי התנור דמביא הטומאה לתנור כדפרי' לעיל בריש פרק ה' ושמא שאני קורה דנתונה על גבי כותל וחשובה כדפנות אהלים וכן נדבך דהכא ברחב הרבה ונחשב כאהל ומצלת הקדירה עם דפנות אהלים ולא דמי לנסר שעל פי התנור דבולט חוץ לפיו טפח דלא חשיב בכך דופן אהלים. ואם יש בהם פותח טפח בכלים המקבלים טומאה ומשום רבי אליעזר נקטה לאשמועינן דמודה בה: כסיות מלשון כסא ואין בהם גובה טפח דלא מטמו כסיות כיון דאין בהן גובה טפח ולכך מטהר ר"א וטומאה רצוצה לא הוי דאיפשר שנדבך גבוה באמצע. כלים שתחתיו טהורין צריך לדקדק מאי שנא הכא תחתיו מעל גביו מכולהו אחריני. בין כך ובין כך טהורים דכיון דנראים שמיט להו מתחת הנדבך והוה ליה כנתון על האבנים לבדן. ויכול לעמוד בפני עצמו מציל דספסל כמאן דליתיה והוה ליה כנתון על האבן לבדה. ר' יוסי ברבי יהודה אואין יכול לעמוד בפני עצמו קאי ואם ינטל הספסל ראש הנסר לארץ ואם באויר תחתיו שעשוי בשיפוע יכול אדם לרבע טפח על טפח על רום טפח נידון כשיפועי אהלים ומציל:

משנה ב

אחד מהן. מן המלוין את המת לקוברו ולא מנושא המטה הגיף את הדלת כדי שלא תכנס הטומאה לבית בשעה שיעברו דרך אכסדרה שלפני הבית דיש תקרה על גבה. אם יכולה דלא לעמוד בפני עצמה בלא סמיכת מפתח הוה לה מפתח כמאן דליתיה. ואם לאו טמא דכל דבר הנסמך באדם וכלים אין חוצץ בפני הטומאה כדאמרן דאין נעשין אהל לטהר והיינו טעמא דגרוגרות והיינו טעמא דתבן והיינו טעמא דטיח משום דעמידתן על ידי כלים. חבית וקופה וקנקנים שהן נתונין בחלון פרק לא יחפור (בבא בתרא דף יט:) מוקי לה בגרוגרות שהתריסן ובתיבנא סריא דמבטל להו ומשום הכי חייצי ומשמע התם דאי לא מבטל להו לא חייצי והא דאשכחן בסוף שבת (דף קנז.) שפקקו את המאור בטפיח ובשבת לא מצי מבטל משום בונה יש לחלק דהיכא דסותם כל החלון לא בעי ביטול

אבל הכא אין התבן והגרוגרות סותמין הכל דהא איכא מקום קופה וחבית וכן כל הנהו דממעטין את הטפח דבפרק לא יחפור (בבא בתרא דף יט:) וניחא השתא דפריך התם האי חבית היכי דמי אי פומא לבר היא גופה תיחוץ דאין כלי חרס מטמא מגבו דחבית סותמת כל החלון ואע"ג דלא מבטל לה חייצא ומשני דפומה לגאו אי נמי בחבית של מתכת וניחא השתא ההיא דמגילה בריש בני העיר (מגילה דף כו:) בההוא בי כנישתא דיהודאי רומאי דהוה ליה פתחא להההוא אינדרונא דהוה ביה מיתא אמר להו רבא דלו תיבותא ואיתבוה אבבא דהוה ליה כלי העשוי לנחת אע"ג דמסתמא לא הוו מבטלי התם תיבה דמנח ביה ספר תורה מ"מ חייץ שפיר כיון דסותם כל הפתח. תניא בתוספתא (שם) ר' יהודה אומר משום ר"א אף על פי שנפחתה הדלת הבית טהור לפי שלא נטמא המפתח. בית שחצצו בקנקנים טהורות ופיהן כלפי הטהרה מצילות כלפי הטומאה אינן מצילות ר' שמעון בן יהודה אומר משום ר' שמעון אף כלפי הטומאה מצילות עד שיהיה בפיהן פותח טפח טחן בטיט בין מבפנים בין מבחוץ אם יכול הטיח לעמוד בפני עצמו מציל ואם לאו אינו מציל:

משנה ג

כותל שהוא לאויר. כגון כותל שהוא מפסיק בין בית לחצר או בין בית לגינה כלומר שצדו אחד לאויר העולם: וטומאה בתוכו שנסדק הכותל ויש תלמים בתוכו שטומאה שם: מחציו ולפנים. שהטומאה בחצי הכותל של צד הבית: הבית טמא. כאילו היתה בבית דההוא פלגא בתר בית שדינן ליה והעומד בכותל מלמעלה אפי' עומד כנגד הטומאה טהור דלאו כטומאה רצוצה חשיבא ואינה בוקעת ועולה דהא חשבינא לה כמונחת באהל המת: מחציו לחוץ. לצד האויר לא שדינן לה בתר בית ולפיכך העומד מלמעלן טמא כיון דלאו כמונחת באהל דמיא הרי היא טומאה רצוצה ובוקעת ועולה: מחצה למחצה. שהטומאה באמצע ר' מאיר מטמא (וחכמים מטהרין) קסבר דלהחמיר שדינן להו בתר בית ובתר אויר וחכמים מטהרינן דלגמרי שדינן להו בתר בית: כל הכותל לבית. אפי' עומדת הטומאה בחצי של צד אויר. תניא בתוספתא [פ"ז] כותל שנסדק בין שתי בין ערב ועשוי כמין משפך רחב מבפני' וצר מבחוץ טומא' ברחב הבית טמא ובצר נידון מחצה על מחצה. רחב מבחוץ וצר מבפנים טומאה ברחב הבית טהור ובצר נידון מחצה על מחצה: נסדק כמין שתי ומפולש לכאן ולכאן רחב מלמעלה וצר מלמטה וטומאה בין ברחב ובין בצר הבית טמא. נסדק כמין ערב ומפולש לכאן ולכאן רחב מצד אחד וצר מצד אחד טומאה ברחב הבית טמא ובצר נידון מחצה על מחצה. וכמה יהא הסדק הזה ר' אומר מלא אגרופו של בן בטיח. כותל שחציו סלע וחציו בנין נידון מחצה

על מחצה ניטל הימנו מבפנים והוסיף עליו מבחוץ ונמצאת טומאה מחצי כותל ולחוץ הבית טמא ניטל הימנו מבחוץ והוסיף עליו מבפנים ונמצאת טומאה מחצי כותל ולחוץ הבית טהור היה אחד סלע ואחד בנין של בנין נידון מחצה על מחצה ושל סלע נידון כקליפת השום ר' יוסי אומר טומאה מחצי כותל ולחוץ מחצי מעזיבה ולמעלה הבית טהור. העומד מלמעלה כנגד הטומאה טהור שאין הטומאה מעברת את הקורות ואע"פ שאין הקורות לאותה הרוח. טומאה שהיא נתונה על גבי הכותל בין מחציו ולפנים בין מחציו ולחוץ הבית טהור ר"מ ור' שמעון אומרים מחציו ולחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: פי' שתי שהסדק הולך מלמעלה למטה עד גובהו של כותל. ערב שהסדק ארכו לרוחבו של כותל. כמין משפך הסדק עשוי כמשפך הזה שתוכו רחב ופיו ארוך מצדו שהמשקים יוצאין דרך שם. רחב מבפנים מחצי כותל ולפנים של צד הבית. וצר מבחוץ מחצי כותל ולחוץ של צד האויר. ובצר נידון מחצה על מחצה דאע"פ שהצר כולו במחצה של צד האויר מ"מ שדינן חציו של צר בתר הרחב. רחב מלמעלה וצר מלמטה דוקא נקט הכי ולא איפכא שבני הבית משתמשים ברחב ומה שמניחים שם נופל בצר שמלמטה מש"ה שדינא ליה בתר הרחב. מלא אגרוף ארחב של סדק קאי. בן בטיח במס' כלים פי"ז (מי"ב) תנן אר"י ישנו כראש גדול של כל אדם. חציו כותל שחציו סלע דופן ההר הוא דופן הבית ולפי שהיה הסלע דק בנה אצלו בנין כיוצא בו וטומאה בתוכו נידון מחצה על מחצה כשאר כותלים. ניטל הימנו בפנים שנקלף מן הכותל מבפנים וכנגדו הוסיף עליו מבחוץ נמצאת עתה הטומאה שהיתה מחצה על מחצה עומדת מחצי כותל ולפנים הבית טמא והעומד מלמעלה טהור. ניטל הימנו מבחוץ שנקלף מן הכותל מצדו החיצון והוסיף עליו מבפנים נמצא שהטומאה שהיתה מחצה על מחצה עומד לצד חוץ הבית טהור ודין הוא נמי שהיה יכול למצוא בכולו כותל בנין אלא אורחא דמילתא נקט שדרכו להתקלף כשבונהו עם הסלע: היה אחד סלע א' מכותלי הבית בלבד סלע ואחד בנין. של בנין נידון מחצה על מחצה של סלע נידון כקליפת השום ואפילו מחציו ולפנים הבית טהור ובלבד שלא יהא טומאה בולטת בבית כקליפת השום ומהאי טעמא נקט ברישא חציו סלע וחציו בנין דכיון דחציו בנין אפילו הסלע לצד הבית נידון מחצה על מחצה ולא מטהרינן כקליפת השום. רבי יוסי כמתניתין סבירא ליה ולא פליג אמתניתין אלא בעומד מלמעלה דאף על גב דטומאה מחציו ולחוץ טומאה בוקעת ויורדת לטמא מה שכנגדה בכותל דאי לטמא את הבית אפי' טומאה בתוך הכותל. מחציו ולחוץ הבית טהור ודוקא מחציו ולחוץ בוקעת ויורדת שאין הקורה מונעתה מלבקע אבל מחציו ולפנים הקורה מונעת' מלבקע. עוד תניא בתוספתא (שם) מעזיבה שהיא לאויר העולם

וטומאה בתוכה מחציה ולמטה הבית טמא והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טהור מחציה ולמעלה הבית טהור והעומד מלמעלה כנגד הטומאה טמא מחצה על מחצה הבית טמא והעומד מלמטה כנגד הטומאה ר"מ מטמא ור' שמעון מטהר רבי יהודה אומר כל המעזיבה תשמיש לבית וכן היה ר' יהודה אומר כל המעזיבה תשמיש לעליה. פי' שהוא לאויר שאין עליה על גבה. ורבי שמעון מטהר (רבי יהודה אומר) ורבנן דמתניתין דוחכמים מטהרין היינו רבי שמעון דכותל ומעזיבה דינם כעליה ור' מאיר ורבי יהודה לטעמייהו. תשמיש לעליה אם יש עליה על גבה:

משנה ד

כותל המפסיק. בין שני בתים פשוטה היא כל משנה זו. מעזיבה היא תקרה המפסקת בין בית לעליה. תניא בתוספתא (שם). כותל שבין שני בתים וטומאה בתוכו הבית הקרוב לטומאה טמא והקרוב לטהרה טהור מחצה על מחצה שניהן טמאין רבי אליעזר אומר שורפין עליהן את הטומאה ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו. עוד תניא בתוספתא וכן היה רבי יהודה אומר כל המעזיבה תשמיש לעליה ומודים חכמים לרבי יהודה בשתי מערות זו על גב זו וטומאה בתחתונה תחתונה וקרקע טמאה עליונה וקרקע טהורה. טומאה בעליונה קרקע ועליונה טמאה קרקע ותחתונה טהורה טומאה ביניהן עליונה טמאה ותחתונה טהורה ודפנה של עליונה טהורה. פי' תחתון וקרקע הוא קרקע של מטה. עליונה וקרקע היינו גגה של תחתונה. כלים הטמונים בתוכם טומאה ביניהם בקרקע של עליונה דהיינו גג של תחתונה והיינו דמודו בה רבנן שכל הקרקע של עליונה כמו לרבי יהודה כל המעזיבה לעליה. דפנה של עליונה גג של עליונה קורא דפנה ואית דגרסי בהדיא וגגה של עליונה טהורה שאין הטומאה בוקעת לגגה:

משנה ה

טומאה בין הקורות. היינו קורות הבית שהנסרים עליהן והמעזיבה על גבן והוא תקרת הבית ואי אפשר ליישב משנה זו כרבנן דהשתא במעזיבה עצמה מחציה ולמטה הבית טמא כ"ש בין הקורות אלא כר' יהודה אתיא דאמר כל המעזיבה לעליה ובבין הקורות קאמר דאם תחתיה כקליפת השום שהקורות מכסות לתוך הבית כקליפת השום יותר מן הטומאה דנמצאת כל הטומאה כנוסה בין הקורות ואינה בולטת לתוך הבית שאין הטומאה נראית בבית. אם יש במקום הטומאה פותח טפח הכל טמא בית ועליה מדקתני הכל ולא קתני הבית כדקתני בסיפא מכלל דאתרוייהו שדינן לה והאי פותח טפח היינו שיש חלל טפח במקום טומאה אי נמי יש לה פותח טפח לצאת לבית. אין שם פותח טפח רואין את הטומאה כאילו הוא אוטם ואין יוצאה הטומאה לבית אלא בוקעת ועולה

כנפש אטומה דתנן באידך פירקא הנוגע בה מן הצדדין טהור: היתה נראית בתוך הבית. שאין תחתיה כקליפת השום: בין כך ובין כך. בין יש בה פותח טפח בין אין בה הבית טמא והעליה טהורה:

משנה ו

בית המשמש הכותל. לפי שהכוכין והמערות והמחילות שתחת הקרקע על ידי החפירה יש שם כותל עליהן קרי להו בית המשמש את הכותל: טומאה בבתים. כוכין ומערות קרי להו בתים: ועליהן כקליפת השום טהורים. דמפסיק בין לטומאה (צ"ל בין כלים לטומאה) דאין דינם כדין כותל שבין שני בתים ובתוספתא משמע לר' יהודה דכל דין זה כשהכותל עב יותר מששה טפחים. תחת העמודים. אם יש עמוד בכוך או במערה: תניא בתוספתא (שם). וכן היה ר' יהודה אומר כותל שבין ב' כוכין או בין ב' מערות עד ששה טפחים נידון מחצה על מחצה יתר מכאן נידון כקליפת השום. פי' מחצה על מחצה הכל כמה ששנינו בכותל שבין שני בתים: עוד תניא בתוספתא (שם). עמוד שהוא גבוה בתוך הבית וטומאה תחתיו והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת אם יש במקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא כל סביביו:

משנה ז

שתחת הפרח. בעמוד העומד באויר אייריי וטומאה תחתיו והפרח עודף העמוד ובולט טפח לחוץ ומאהיל על הכלים שתחתיו בארץ: טהורים. דטומאה בוקעת ועולה: ור"י בן נורי מטמא. דפרח כעמוד גופי' דמי וכשבוקעת חוזרת טומאה על הכלים שהפרח מאהיל עליהם: הטומאה והכלים שתחת הפרח. כלומר טומאה תחת הפרח פי' טומאה רצוצה: אם יש שם פותח טפח בעודף טמאין הכלים. כדתנן ועל שאר אדם וכלים בפותח טפח ואם לאו טהורין: פרדסקין. עמודים חלולים בכותל הבית עשויין חלונו' חלונות ויש להן דלתו' ולאו בטומאה בתוכן או תחתיהן אייריי וכשנפתח בוקעת הטומאה לתוכו ויוצאה לבית ואפי' הטומאה מחציו של כותל ולחוץ דאין נידון כבית: רואין את הפרדסקין כאילו הוא אטום. כלומר אם הדלת סגור נחשב כאטום וכאילו אין שם חלל כלל ואם טומאה תחתיהן אז ידון הכותל מחצה על מחצה ככל הני דתנן לעיל מחציו ולפנים הבית טמא מחציו ולחוץ הבית טהור. תניא בתוספתא [פ"ז] תיבה שעשאה פרדסקים אף על פי שמשתמש בה טהורה היתה טמאה ועשאה פרדסקין טמאה עד שיקבענה במסמר פרדסקין שהוא פתוח לבית מוגף וטומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומאה לצאת ואין דרך הטומאה להכנס. טומאה בקרקע או בכותל שלפנים הימנו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואין את הפרדסקין כאילו

הוא אטום ונדון מחצה על מחצה להביא את הטומאה לבית. ג' פרדסקין זה בצד זה או זה אחר זה או זה ע"ג זה וטומאה תחתיהן [או] ביניהן או על גביהן טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ורואין את הפרדסקין כאילו אטומים ונידון מחצה על מחצה להביא את הטומאה לבית רבי יהודה אומר משום ר' יהושע סמך להן סוכות טהורות לאכול בהן פסחים. פי' טהורה התיבה דכלי עץ העשוי לנחת הוא ולא מקבל טומאה כדאמרינן בריש פרק בתרא דמגילה (דף כו:). או זה ע"ג זה הא דקתני עלה בוקעת ויורדת לא שתבקע בכל שלשה דמאחר שהן פתוחין אע"פ שמגופין אין רואין אותן כאטומים בלא חלל לענין זה דאם כן בית מוגף וטומאה בתוכו תכנס טומאה לעליה אלא אין הטומאה בוקעת ועולה ויורדת אלא בראשה ומשם יוצאה לבית אע"פ שהפרדסק מוגף דסופה לצאת לבית והא דנקט זה ע"ג זה משום טומאה דביניהן נקיט. טהורות לאכול בהן פסחים. ר' יהודה לטעמיה דאמר במתני' נותנין כל הכותל לבית הלכך סוכות טהרה (צ"ל טהורות):

פרק ז

משנה א

ומקומה. מקום הטומאה: שעל גבה. על הכותל: טמאות. שהכותל משמש להן וראשי קורות העליה תחובות בכותל והכותל גבוה והוי מחיצה לכל העליות שזו למעלה מזו ודוקא כשמקום הטומאה טפח על טפח דנחשב כל הכותל כקבר סתום ומביאה טומאה לכל העליות אבל אין שם טפח על טפח בוקעת כנגדה והצדדין טהורין ואין נידון כמחצה על מחצה כיון דאפי' טפח ליכא לצד העליות אע"ג דבסנדל של עריסה שפחת את המעזיבה מחצי מעזיבה ולמטה משמע בתוספתא דאם טומאה בבית אין טיט הצף תחתיו מציל כמו שאפרש לקמן פרק שנים עשר לא דמי לכותל שהטומאה באה מן הצד דהיכא דטומאה באה מתחתיו בוקעת טפי: עליה אחת בנויה על גבי שני בתים. שכותל זה מפסיק בין שני הבתים ועליה בנויה על גבי שניהם. היא טמאה עליה הראשונה שהכותל ההוא מגיע עד המעזיבה והטומאה בוקעת בה: וכל העליות שעל גבה טהורות. דמעזיבה של עליה חוצצת: כותל שנית. לקמן פרק בתרא גבי מהלך בארץ בים ובשונית טהור ואי זו היא השונית כל מקום שהים עולה בזעפו: הטומאה בוקעת. מקום שמגיע לשם הים בעת הסערה והשתא כותל הבנוי שם אין מטמא כל סביביו לפי שאין חלל טפח במקום הטומאה ובוקעת ועולה: ונפש אטומה. בנין שבונין על הקבר ובלשון מקרא ציון דקבר סתום מטמא כל סביביו במגע כדתניא בספרי בפרשת

פרה או בקבר זה קבר סתום אתה אומר קבר סתום או אינו אלא קבר פתוח אמרת ק"ו ומה אהל שהוא מקבל טומא' אינו מטמא מכל צדדיו כשהוא פתוח קבר שאינו מקבל טומא' דין הוא שלא יטמא מכל צדדיו כשהוא פתוח ובנזיר בסוף כ"ג (דף נד.) מייתי לה לענין טומאה בוקעת ועולה: רבי יהודה מטהר לטעמיה דכותל נפש בתר קבר שדינן לה כדקאמרינן לעיל כל הכותל לבית:

משנה ב

וכלה עד כאצבע. מלמעלה לצד הגג אע"ג דבמס' שבת פרק תולין (שבת דף קלח:) אמרינן דשיעור אהל טפח גבי כילת חתנים מותר לנטותה ומותר לפרק' בשבת דאמר רב ששת ברי' דרב אידי לא אמרן אלא שאין בגגה טפח אבל יש בגגה טפח אסורה לענין טומאת אהל שאני כדפרישית לעיל פ' ששי מתוך התוספתא דנסר שראשו אחד נתון על האבן וראשו אחד יורד לארץ אם באויר שתחתיו שעשוי בשיפוע יכול אדם לרבע טפח על טפח על רום טפח מציל מפני שנידון כשיפועי אהלים ולרבותא נקט הכא עד כאצבע דלא חיישינן באהל דטומאה אלא שיהא בתוכו אויר כשיעור טפח על טפח על רום טפח מרובע: טומאה באהל. רוחב הגג שאין משופע קרוי אהל: הנוגע בו מתוכו. באהל של פשתן אייר שמטמא טומאת אהלים זה הענין של משנה זו דצד פנימי של אהל וצד חיצון שבו כשני כלים חשיב להו וצד שכלפי טומאה ככלי הנוגע בו במת וצד השני כלים בכלים הילכך טומאה בתוכו הנוגע בו מתוכו טמא טומאת שבעה דהוה ליה כלים ואדם דתנן בריש מכילתין דטמאים טומאת ז' אבל הנוגע מאחוריו טמא טומאת ערב כדתנן (לעיל פ"א מ"ב) כלים בכלים טמאין טומאת ז' השלישי בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב וכשטומאה מאחוריו הוי אפכא דצד חיצון ככלים וצד פנימי ככלים בכלים והיינו טעמא דנחשב לשנים דכשהטומאה בתוכו כיון דמציל מלהיות הטומאה בוקעת ועולה אין לו כח לטמא הנוגע מבחוץ טומאת ז' וכשהטומאה בחוץ כיון דמציל מלהיות הטומאה יורדת אין לו כח לטמא בפנים טומאת ז' ומ"מ האהל עצמו בין בפנים בין בחוץ טמא טומאת שבעה דהוה ליה כלים בכלים ולפי' רבינו תם דמפ' כולה מתני' דשנים טמאין במת שלשה טמאין במת ארבע' טמאין במת בכלי מתכות א"א לישב משנה זו אם לא בעומדין בחיבורין דצד שלגבי הטומאה הוי דיקרב וצד שני דיקרב בדיקרב הילכך הנוגע בצד דכלפי הטומא' הוי דיקרב [בדיקרב] והנוגע בשני דיקרב בדיקרב ודוקא לאחר שיצא המת מן האהל דבעודו באהל אף הנוגע בחוץ טמא טומאת שבעה כדפרישית בריש מכילתין דאהל נחשב כמת עצמו א"כ הנוגע הוה ליה כלים ואדם: כחצי זית מתוכו וכחצי זית מאחוריו. האהל טמא ממה נפשך טומאת שבעה שמצטרף חצי זית

שמתוכו עם חצי זית שבאחוריו אבל הנוגע בהן בין מתוכו בין מלאחוריו אין בו אלא טומאת ערב דכיון דליכא כזית במקו' אחד א"א לכל צד להחשב ככלים בכלים הילכך הנוגע טמא טומאת ערב והנכנס לתוכו האהל מציל עליו וטהור ור' נתן פליג בתוספתא וקסבר דאפי' באהל (צ"ל האהל) טהור דאין מצטרפין לטמאות חצי זית מתוכו וחצי זית מאחוריו. דאם מציל ע"י אחרים (מציל) ק"ו ע"י עצמו: מקצתו של אהל מרודד על הארץ. דלאחר שנפרש האהל נשאר ממנו ופירשו אותו על הארץ: בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. ונטמא האהל אבל הנכנס לתוכו טהור אם לא נגע בו. מקצתו מרודד. מקצתו של אהל מרודד על ארובה שבין בית לעליה וטומאה בבית. ר' יוסי אומר מציל העליה בנטית אהל שהארובה באויר האהל אז מציל על כל העליה שחוץ לאהל. תניא בתוספתא [פ"ח] אהל שהוא נטוי על גבי ארבעה שפודין של מתכת ר' יעקב אומר אינו מציל מפני שדבר טמא מעמידו ור' יוסי אומר מציל. נטוי על גבי קנים דוקרנים ר' יוסי אומר מציל ור"ש אומר אינו מציל עד שיהיה נטוי כנטיית האהל. סדין שתפרו ונתנו על גבי עריסה אם אין בינו לארץ פותח טפח ה"ז מציל בד"א בזמן שאם תנטל עריסה וסדין עומד אבל אם תינטל עריסה וסדין נופל אע"פ שתפרו ואע"פ שאינו מסולק מן הארץ אלא כל שהוא הרי זה אינו מציל ואם היתה מחצלת של אהל אע"פ שלא תפרה ולא חישב עלי' ואין בינה לארץ פותח טפח הרי זו מצלת. ואם יש בינה לארץ פותח טפח אינה מצלת. פי' על ד' שפודין כגון שנעצם על הארובה ויורד האהל מכל צד על רצפת העליה וטומאה בבית אינו מציל על העליה שדבר טמא מעמידו דשפודים של מתכת מקבלי טומאה ואע"פ שהאהל עצמו מקבל טומאה וחוצץ מ"מ בעונן שלא יעמידוהו דבר המקבל טומאה דלא גרע מנדבך הנשען על כלים טמאים לעיל פ"ו מ"א דאפי' ר"א מודה דלא חייץ ור' יוסי דאמר מציל קסבר כי אהל דאע"פ שהוא טמא מציל: קנים דוקרנים. מחודדים מלשון (ביצה דף ז:) דקר נעוץ. ר' יוסי אומר מציל לא איצטריך דאפילו בשפודין דמקבלי טומאה קאמר דמציל ומשום ר"ש נקט לה. כנטיית האהל שיתקע יתידות בקרקע וינטה האהל ויקשור מיתריו ביתידות. ונתנו ע"ג עריסה והעריסה נתונה ע"פ הארובה שאם תנטל עריסה. כר' יעקב אתיא דאמר שלא יהא דבר חוצץ טמא מעמידה. וערי"ס מקבלת טומאה. ואם היתה מחצלת נתונה ע"ג עריסה קאי דלא חייש אדבר טמא מעמידו אלא בסדין ואהל המקבל טומאה אבל מחצלת העשוי' לסיכוך לא מקבלי טומאה. אע"פ שלא חישב עליה סתמא לסיכוך כגון בגדולה כדאמרי' פ"ק דסוכה (דף יט.) ופליג האי תנא אדרבנן ור"א דנדבך דהכא דאפי' דבר טמא מעמידו טהור:

משנה ג

כולן טמאין. לעיל פ"ג פירשתי משנה זו אמתני' דכזית המת: עד שיפתח ד' טפחים. כזית מן המת פתחו טפח ויש מפרש דאיירי לטמא כל סביביו כקבר סתום ולא יתכן כלל דלא שייך כלל אלא בפירץ פצימיו: אף משמת. בפ"ק דביצה (דף י.) מסיק ר' אבא דפליגי אפי' בכלים דלמפרע שבין מיתה למחשבה [לפנינו שם איתא רבא] דב"ש סברי לא אמרינן הוברר הדבר דמעיקרא דעתיה להכי הואי ולא ירדה טומאה: לשאר פתחים וב"ה סברי הוברר הדבר ורבה ור' אושעיא אמרי דפליגי לטהר הפתחים מכאן ולהבא אבל כלים דלמפרע אפי' ב"ה לית להו ברירה ואין מטהרין אלא כלים דלבסוף דלאחר מחשבה אבל הראשונים טמאין ובית שמאי מטמאין אף האחרונים דקסברי משירדה תורת טומאה לפתחים לפני מחשבה במיתת המת שוב אינה עולה מהן אלא על ידי מעשה כגון נפתח ובנפתח אחד מהן לא פליגי מידי: היה סתום. שאחד מן הפתחים סתום באבנים כשיפתח מן הסתימה ארבעה טפחים אז נטהרו שאר הפתחים ובית הלל סברי דמשהתחיל לפתוח נטהרו אע"פ שעדיין לא פתח ארבעה טפחים אבל בפותח בתחלה כגון כותל שאין בו פתח ובא לעשות בו פתח חדש מודה בית הלל דלא טהר עד שיפתח בו ד' טפחים: תניא בתוספתא [פ"ח] המת בבית ולו פתחים הרבה כולן נעולין כולן טמאין נפתח אחד מהן אע"פ שלא חישב עליו טיהר את כולן היו בו חלונות הרבה וכולן מגופות כולן טהורות נפתחו כולן טמאות ולא הצילו על הפתחים פתח קטן בתוך פתח גדול המאהיל ע"ג שניהם טמא חישב להוציאו לקטן טיהר הקטן את הגדול היו שניהם מתאימין המאהיל על גבי שניהם טמא חישב להוציאו באחד מהן הרי חבירו טהור היה לו פתח אחד לצפון ופתח אחד לדרום וחישב להוציאו בצפונו ואחר כך באו אחיו או קרוביו ואמרו אין מוציאין אותו אלא בדרומו טיהר דרומי את הצפוני ובלבד שלא יערים ואם הערים הרי אלו טמאים. בתים הפתוחים לאכסדרה והמת באחד מהן אם היה דרכו של מת לצאת בחצר בית שער כל הבתים טהורים ואם לאו בית (בתוספתא איתא והבתים טהורים.) שער טמא וכל הבתים טהורים החדר שלפנים מן הבית מוגף ונכנסה טומאה לפנימי דרך החלון החיצון טהור מפני שטומאה יוצאה באיזו דרך שנכנסה. פי' מגופות. נעולות כולן טהורות דאין דרך להוציאו דרך חלונות ולא (פתח חלונות) הצילו על הפתחים היינו בסתם דאם חישב מצילין כדקתני מתני' או בחלון שיש בו ד'. פתח קטן בתוך פתח גדול כגון אותן שערים גדולים שבשער עצמו עושין דלת או חלון קטן לפי שאין רוצים כל שעה לפתוח לו שער הגדול לכל איש הנכנס ויוצא כי אם לצורך סוסים וחמורים הטעונים משאות. מתאימין כגון פתח שיש לו שני דלתות אחד

מימין ואחד משמאל. בתים הפתוחים לאכסדרה שיש לפמ הבתים אכסדרה והאכסדרה פתוחה מכל צדדיה ויש לבתים בית שער מצד אחד. והמת באחד מהן מן הבתים: לצאת בחצר. לאכסדרה חצר קרי לה שמצד האכסדרה היה דרכו לצאת ולא דרך בית שער. כל הבתים טהורים כלומר כל פתחי הבתים טהורים על המאהילים עליהן שדרך החצר יוציאו את המת ולא דרך בית שער. ואם לאו שאין דרכו של מת לצאת בחצר אלא מבית שער בית שער טמא וכל הבתים טהורין כלומר כל פתחי הבתים. מוגף סגור ואין יכול להכנס ממנו לבית. לפנימי לחדר שלפנים מן הבית נכנסה מן הטומאה דרך חלון שהיו נושאים את המת לפני החלון והיו נסרים יוצאין על גבי חלון והאהילו על המת ונכנסה טומאה דרך חלון אי נמי כגון שזרקו בחלון כזית מן המת בבית שהחדר לפנים דכיון שהדלת מוגף אין טומאה נכנסת ממנו לבית ואי משום דסופה לצאת דרך פתח לבית ולא דרך חלון כדאמרן שאין החלונות מצילין על הפתחים הכא כיון דדרך חלון באת טומאה כדרך שנכנסה יוצאה. עוד תניא בתוספתא [שם] ר' יהודה אומר הפותח בתחילה ב"ש אומרים כשיפתח ארבעה טפחים וב"ה אומרים כשיתחיל דפתח סתום ב"ש אומרים כשיתחיל ובה"א כשיחשוב. פי' מתני' אתיא דלא כר' יהודה:

משנה ד

והשני ודאי. בבית שני ילדה וולד מת ומספקא אם מת מן הראשון: א"ר יהודה אימתי. פלוגתא היא פרק זה בורר (סנהדרין דף כה.) דאימתי דר' יהודה אם בא לפרש או לחלוק: בגפיה. בזרועותיה שאינה יכולה לילך כדאמרינן בסוף מפנין (שבת דף קכט.) מאימתי פתיחת הקבר משעה שחברותיה נושאות אותה באגפיה וצריך ליישב משנתינו ואמוראי אחריני דמפרשי התם אביי אמר משעה שתשב על המשבר רב הונא בריה דר"י אמר משעה שהדם שותת ויורד. הראשון טהור. אפי' מת וולדה בתוך מעיה אינו מטמא עד שיצא לחוץ כדתנן פרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) והאשה טהורה עד שיצא הולד: הקבר. הוא בית רחמה של אשה שנפתח כשהולד יוצא: עד שיעגילו ראש כפיקה. [אם עיגל ראש כפיקה] מטמא משנפתח הקבר אע"פ שלא יצא לחוץ ואם נפתח בבית ראשון יש לספק לטומאה ומתני' דבהמה המקשה (שם) כשלא עיגלו ראש כפיקה משום הכי קתני עד שיצא הולד כפיקה. בבכורות פ' הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) כפיקה של צמר ופליגי תנאי ר"מ אומר של שתי ר' יהודה אומר של ערב:

משנה ה

הראשון ולד הראשון יצא מת וולד השר יצא חי. טהור השני החי מטומאת מת אם הוציאו המת מן הבית קודם לידת השני דבעודו במעי אמו לא נטמא אע"פ שנפתח

הקבר דאין דרך טומאה להכנס ועוד דטהרה בלועה אינה מיטמאה כדאמרינן פ' בהמה המקשה (חולין דף עא.) הראשון חי והשני מת טמא ואפי' הוציאוה מן הבית קודם שנולד המת דמכיון שיצא החי ונפתח הקבר נטמא מיד דסוף טומאה לצאת ובבן ט' חי דהוי בר קיימא דאילו בן שמונה חי לא מקבל טומאה כדמוכח פרק לא יחפור (בבא בתרא דף כ.) דממעט בחלון: משפיר אחד טמא. כלומר אם יצאו שניהם כעין שפיר אחד שיצאו בבת אחת טמא: משני שפירין טהור. כלומר כעין שני שפירין זה אחר זה אפילו הראשון חי והשני מת טהור דקסבר ר"מ אע"פ שנפתח הקבר אין מטמא עד שיצא לאויר העולם כר' ישמעאל דאמר פרק בהמה המקשה (חולין דף עב.) וכל אשר יגע על פני השדה להוציא עובר במעי אשה ודלא כר"ע דאמר התם עובר במעי אשה טמא דאמר קרא הנוגע במת בנפש האדם אי זהו מת שבנפשו של אדם הוי אומר עובר שבמעי אשה והשתא הא דפליגי ר' ישמעאל ור"ע בנפתח הקבר פליגי אבל לא נפתח לכולי עלמא טהור דכגופה דמי ולא צריכינן לאוקמה להההוא דבהמה מקשה בשלא עיגלו ראש כפיקה דאיכא לאוקמה כגופה דמי ולא צריכנא ההיא דבהמה המקשה בשלא עיגלו כר' ישמעאל וכר"מ ובכל ענין ומיהו תימה דקשיא דר"מ אדר"מ דבפרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) קאמר ר"מ כפיקה של שתי [וקאמר] ר"מ אפילו בנפתח הקבר טהורי קמטהר דעל כורחין מתני' בנפתח הקבר כדפירשתי: תניא בתוספא [שם] א"ר יוסי אני אמרתי דבר אחד והם אמרו דבר אחד אני אומר להם שדרך הטומאה לצאת ואין דרכה להכנס והן אמרו לי אין לולד טומאה עד שיצא לאויר העולם פי' רבנן דר"מ דמתניתין היינו ר' יוסי ורבנן דר' יוסי דברייתא היינו ר"מ ואי לאו ההיא דתוספתא הייתי מפרש מתני' בנפלים שלא עיגלו ראש כפיקה ולענין טומאת הבית ולא קשיא דר"מ אדר"מ כגון באשה שהיא מקשה בבית זה והוציאוה לבית אחר ויצא הראשון מת בבית שני והחזירוה לבית הראשון ויצא החי טהור הבית הראשון אע"פ שבתחלת קישוייה נפתח הקבר כיון דלא עיגלו ראש כפיקה והאי דפרישית בכי האי גוונא שהחזירוה משום סיפא דנקטה מתניתין בכלל שלה כגון שהחי יצא בבית הראשון אבל אסיפא אם יצא ראשון חי בבית הראשון והשני מת בבית שני טמא הבית ראשון דאע"ג דאין לנפלים פתיחת קבר כיון דיצא ולד אחר עדיף טפי דפתיחה טובא מחמת הלידה ונחשב המת הפנימי כאילו יצא לחוץ ור"מ סבר דמשום לידת הולד לא חיישי' וכיון דלא עיגלו ראש כפיקה הבית ראשון טהור אבל למאי דפרישית לענין טומאת ולד על כורחין איירי בבר קיימא דיש לו פתיחת קבר ולא אפשר לטהר במת אפילו לא עיגל ראש כפיקה מ"מ הרי יש כאן פתיחת הקבר משום ההוא דבר קיימא:

משנה ו

יצא רובו. של וולד. והראש כרוב איברים דעד כאן לא פליגי ר"א ור' יוחנן פ' המפלת (נדה דף כט) אלא בנפלים אבל בבר קיימא מודו משיצא רוב ראשו אי זהו רוב ראשו משתצא פדחתו: שאין דוחין את נפש. הנולד מפני נפש האשה:

פרק ח

משנה א

מחזיקין מ' סאה בלח. אשידה תיבה ומגדל וכוורת ובור קאי דכיון דבאין במדה אין מקבלין טומאה כדתנן פט"ו (מ"א) בכלים: וחוצצין. בפני הטומאה: סקורטיא. פרק הנודר מן הירק (נדרים דף נה:) אמרי' מאי סקורטיא אמר רבה בר בר חנה כיתונא דצלא מלבוש של עור: קטבליא. עור שמוצע למטה: שהן עשויין אהלים. נטויים כעין אהל ואכולהו קאי איריעה ואסקורטיא וקטבליא וסדין ומפץ ומחצלת ואע"ג דכל הני מקבלי טומאה סקורטיא וקטבליא כדתניא בכלים פט"ז (מ"ג) משיחסום ויקנב ומפץ אמרינן בכל דוכתא שטמא בזב ובמת וכן סדין וכן מחצלת אם עשאה לשכיבה מ"מ חוצצין בפני הטומאה אם נטויים כאהלים דאהל שאני דאע"ג דמקבל טומאה מציל על הטומא' מלהיות בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: עדר. ממש של בהמות כדקתני בתוספתא [פ"ט] ראשו של זה בין רגליו של זה וראשו של זה בין רגליו של זה ובערוך מביא משנה זו בערך אדר ב'. משמע שרוצה לומר כמו אדרייתא דפרק ד' נדרים (נדרים דף כה. ע"ש) [צ"ל דשבור מלכא ואיתא בילמדנו בפ' בשלח שאמרו כו'. וע"ש בערוך] שאמרו לו חכמיו לקיסר שיביא עורות של בהמו' מליאו' תבן ויסבור הנחש (שיש) [שהן] בהמות ויבלעם וכן משמע בתוספתא [שם] דקתני וכן עדר בהמה וחיה ועוף וכן החיים שהיו מהלכין זה אחר זה אפילו ראשו של זה בין רגליו של זה וראשו של זה בין רגליו של זה אין הנזיר מגלח עליו ואי גרסינן עור צריך לומר כגון פחות מה' טפחים דלית ביה שיעורא ולא מקבל טומאה א"נ כדתניא פרק דם חטאת (זבחים דף צד.) עוצבא שחישב עליה לקצעה טהורה עד שיקציענה: ומכונות חיה ועוף. קיני חיה ועוף מלשון (שמות טו) מכון לשבתך. והעוף ששכן. ובקשור ויתכן דהכא אפילו בלא קשור דלא דמי לעוף ששכן בחלון דפרק לא יחפור (בבא בתרא דף כ.) דהתם לענין למעט את הטפח דבעינן ביטול: ועושה מקום לבנה בשבלים. שלא יכהו החמה: קיסוס ודלעת מיני ירקות שעליהם רחבים כדתנן הדלה עליה הגפן ואת הדלעת וכן את הקיסוס וכן אחריני. ובירושל' סוף פ"ה דכלאים מפרש אירוס אירוסה קיסוס קיסוסה: ואוכלים טהורים. שלא הוכשרו:

העגול של דבילה. תחת העיגול היו רגילים לישב בצל יותר משאר אוכלים כדקתני בתוספתא: תניא בתוספתא דכלאים פ"ק חמשה דברים נאמרו בדלעת יוונית אסורה בסיכוך על גבי זרעים עוקצה טפח ואוסרת כל שהוא מביאה הטומאה וחוצצת בפני הטומאה הנודר מן הדלועים אינו אסור אלא בדלעת יוונית. פירוש אסורה בסיכוך ע"ג זרעים משום כלאים. עוקץ שלה טפח כשעוקץ שלה טפח חשיב יד להכניס טומאה ולהוציא. אוסרת בכל שהוא כדתנן (ערלה פ"ג מ"ז) אגוזי פרך ורימוני בדן וחביות סתומות וקולחי כרוב ודלעת יוונית מביאין וחוצצין כדתנן הכא וחדא חשיבי להו מיהו עוד תניא לקמן בתוספתא פרק נסר הדף של קנים שהוא מסורג בחבלים ועשוי בטיט ככר לושה במי פירות נתונה על גביו הרי זו מביאה וחוצצת ר' יוחנן בן נורי אומר כל העגולין טהורין אין מביאין את הטומאה חוץ מעיגולי דבילה מפני שהן יושבין תחתיהן כפקעיות. פי' שהן יושבין תחתיהן כפקעיות דכשם שיושבין תחת צל דלועין כך יושבין תחת עיגולי דבילה. פקעיות כמו שמן פקועות דפ' במה מדליקין (שבת דף כד:) והם דילועין ויש אומרים אבטיחים מרים ועושים מהן שמן:

משנה ב

הזיזין. כמו זיז היוצא מן הכותל: והגיזריות. בערוך גרסי' והזוטראות ופירש שם כסוסטראות ויש כצוצריות ויש כצוצטראות: שובכות. של יונים: שקיפין. סלעים פירשתי לעיל בספ"ג: נחרים. פי' בערוך מין חורים (שבהם) שמשם בא האור וי"א מערות וחורים. והשננים שן הסלע. שהן יכולין לקבל מעזיבה רכה. דרך הנופות של אילן ואבנים היוצאו' מן הגדר שהם זה בצד זה ויש אויר מעט בינתיים ואם יכולים לקבל סיד או טיט רך שעשוי לסוד המעזיבה ולא יפול דרך האויר שביניהם מביאין וחוצצין (דמצוי לרוח) טפח: מעזיבה בינונית שאינה לא עבה ולא רכה. ואם תאמר ומה מועיל שיוכל לקבל מעזיבה מכל מקום כיון דאיכא אויר מפסיק אין הטומאה עוברת את האויר כדתנן לקמן פ"י (מ"ב) ארובה שהיא בתוך הבית אין בארובה פותח טפח טומאה בבית כנגד ארובה טהור טומאה כנגד ארובה הבית טהור ובפ"ק דסוכה (דף יח.) מייתי לה ויש לומר דהתם נמי בשאין יכול לקבל מעזיבה דאי יכול לקבל כסתום ודאי דמי ומיהו לקמן משמע דאפילו אויר משהו מפסיק בין אהל לאהל פרק י"א גבי בית שנסדק דעד כאן לא פליגי בית שמאי ובית הלל אלא בטומאה בפנים וכלים בחוץ דבית שמאי אומרים עד שיהא בסדק ד' טפחים ובית הלל אומרים כל שהו. ומפרש בתוספתא מלא חוט המשקולת אבל טומאה בחוץ וכלים בפנים כולהו מודו בכל שהן ממש דאין טומאה עוברת לצד פנים. וצריך לומר דבסככות ופרעות דוקא גזור רבנן ולא בשאר דוכתי אף

על פי שיכול לקבל מעזיבה דטומאת סככות ופרעות דרבנן כמו שאפרש וצריך לדקדק אם נוכל לפרש טעמא דסככות ופרעות אפי' בסתום ממש ומשום דאין חזק ובריא כדי לקבל מעזיבה והרוח מנשבת בהן ומפרידן לא חשיב אהל דאין מצטרפין ואי לא כדמוכח בתוספ' (שם) דקתני גבי מה פרעות התריפו רואין אותן כאילו הן שפודין של מתכת וגבי (מוכר) מובדלות קתני אם יכולין לקבל מעזיבה. תניא בתוספתא (שם) ר' יוסי אומר תיבה שהיא מליאה כלים וזרקה ע"ג כזית מן המת טמאים שאילו היתה נתונה על גב המת באויר טהורין. פי' בתיבה פתוחה שזרק בבית דהאהל הבית הכניסה הטומאה דרך פתחה אבל אם המת באויר כגון בחצר או בגינה דליכא אהל מצלת כדקתני מתני'. עוד תניא בתוספתא (שם) ר"א אומר נזיר והמת תחת כריסו של גמל אין הנזיר מגלח עליהם ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו. טומאה שהיא נתונה בכותל אפילו מחצה על מחצה וכן עדר בהמה חיה ועוף וכן החיים שהיו מהלכין זה אחר זה אפילו ראשו של זה בין רגליו של זה וראשו של זה בין רגליו של זה אין נזיר מגלח עליהן ואין חייבין עליהן על טומאת מקדש וקדשיו. (פירוש) תחת כריסו של גמל. תימה אמאי לא חשיב כאהל בית הא אפילו ר' יהודה דאמר לעיל בסוף פ"ג דאהל שאינו עשוי בידי אדם לא שמיה אהל מודה במלא אגרוף כדאמרי' פרק הישן (סוכה דף כא.) ולמאן דמפרש התם טעמא דשוורים משום דרועים מגינין תחתיהן ניחא דבגמל אין מגינין ולאידך נמי מצינן למימר דהא דמודה במלא אגרוף היינו מדרבנן ולכך אין מגלח ואתיא כר' יהודה אבל לרבנן מגלח דמדאורייתא שמיה אהל. מחצה על מחצה דתנן לעיל פ"ו (מ"ד) כותל שבין ב' בתים מחצה על מחצה שניהן טמאין. עוד תניא בתוספתא בפ' נסר גמל שהוא עומד באויר וטומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורים טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורים והיינו דתנן הכא דעדר בהמה מביאין וחוצצין. עוד תניא בתוספתא (שם) ואלו הן סככות אילן המיסך על הארץ ר' יהודה אומר רואין את התחתונות כאילו הן עולות למעלה והעליונות כאילו הן יורדות למטה ואם היו נוגעות זו בזו בפותח טפח מביאות וחוצצות ואלו הן פרעות פרע היוצא מן הגדר היו נתונות ע"ג הגדר רואין אותן כאילו אבנים כבושות עליהן התריפו רואין אותן כאילו הן שפודין של מתכת ואם היו מובדלות זו מזו אם יכולין לקבל המעזיבה רכה דברי ר' מאיר וחכמים אומרים המעזיבה הבינונית ר' יהודה אומר אם מכניס את החוט לצד זה ויוצא לצד אחר ונוגע אע"פ שאינו מכוון הרי זה מפסיק. פי' דרך נופות של אילן שיש מהן למעלה ויש מהן למטה ורואין אותן כאילו הן שוין זה בצד זה. ואם היו נוגעות זו בזו בפותח טפח. לא נתברר לי מאי קאמר דאי בעינן למימר דאי קיימן זו בצד זו ואין ביניהם פותח טפח מביאות וחוצצות הא גבי

פרע בעי שיכול לקבל טיט. לכך נראה דבאחת למעלה ואחת למטה בעינן נוגעות ממש כשרואין אותן שוות והאי פותח טפח היינו דאע"ג דכל תדא וחדא אין ברחבה טפח מצטרפות זו לזו לרוחב טפח להביא את הטומאה ולחוץ בפני הטומאה וניחא השתא הא דמשמע מתניתין דיכולין לקבל מעזיבה רכה אסככות ואפרעות קאי. פרע היוצא מן הגדר דרך גדר שנותנין בראשו קוצים ועודפין על הגדר ובולטין לחוץ פרע מלשון (במדבר ו׳:ה׳) גדל פרע. כאילו אבנים כבושות עליהם כובד האבנים משוה הנופות של הקוצים. וכבושות מלשון כבשום תחת האבנים דפרק לולב וערבה (סוכה דף מג:). התריפו הרקיבו. אם מכניס החוט בין ענפי הקוצים אע"פ שאינו מכוון אלא נוטה החוט מתוך שאין רחב האויר כעובי החוט הרי זה מפסיק מתוך לשון הברייתא נראה כמו שפירש אבל פרק קמא דמועד קטן (דף ה:) ובסוף דם הנדה (נדה דף נז.) אמרי' פרעות אבנים פרועות היוצאות מן הגדר ומשמע התם בנדה דטומאתן דרבנן ולכך אין הכותים נאמנים עליהם והיינו טעמא דחשיב ליה דכיון שיש אויר משהו בין זה לזה אין ראוי להצטרף לטפח והכי אמרינן בפרק בתרא דנדה (דף סח:) גבי סככות ופרעות דאורייתא אהלא (מהניא) מעליא בעיא ורבנן הוא דגזרו ביה וא"ת אי דרבנן התינח מביאין לחומרא אלא חוצצין אמאי ואין לומר דמתני' דיכולין לקבל מעזיבה דאורייתא והתם באין יכולין לקבל מעזיבה דא"כ אפי' מדרבנן אין מביאין כדפרישית לעיל מההיא דארובה שאין בה פותח טפח ועוד דבסוף דם הנדה (נדה דף נז.) קאמר סככות דתנן אלו הן הסככות משמע דאסככות דמתניתין קאמר שהם דרבנן ויש לומר אע"ג דמדאורייתא לאו אוהלא הוא לענין (צ"ל מביאין הטומאה) מ"מ חוצצין מידי דהוה אמסכת הפרוסה וחבילי המטה ואין טומאה עוברת אלא בפותח טפח:

משנה ג

ואין מחזיקין ארבעים סאה בלח שהן כוריים ביבש ויריעה וסקורטיא. דכיון דמקבלין טומאה אין חוצצין: שאין עשויין אהלים. אין נטויים כעין אהל אלא מרודדין ע"פ ארובה: רחיים של אדם. היינו רחייא דידא שהם מיטלטלין ומקבלין טומאה למעוטי רחיים של בהמה דאין מיטלטלין ולא מקבלי טומאה: תניא בתוספתא [פ"ט] נרתק הרחיים שהעובדי כוכבים בתוכה והנדה בתוכה בגדיו טמאין מדרס. אי זו הרחיים כל שעוקרין אותה ודוחפין אותה ממקומה ולענין טמא מת בגדיו טהורים עד שיהו בגדיו נוגעין בפותח טפח. פי' נרתק שהבגדים בתוכו ומיטמא שגם הם לסטים ולשון מדרס קשה אבל מת אין לו היסט ואין מיטמא אלא אם כן נכנסים באהל של רחיים ושיהא באהל פותח טפח:

משנה ד

מסכת פרוסה. הוא הבגד קודם שיארג וחוטי השתי פרוסים לפני האשה ומיושבין על כלי אורג אם אורגת באויר או פרוסים על פי ארובה שבין בית לעליה וטומאה תחתיה מצלת על כלים של מעלה אבל אם מאהלת על המת ועל הכלים אין מביאה טומאה דלא חשיבה אהל עד שתארג. וחבילי המטה שהיא מסורגת: משפלות. קופות שמוציאין בהן זבלים: והסריגות. שבחלונות שבין בית לבית חוצצין שאין הטומאה עוברת לצד ב'. תניא פרק העור והרוטב (חולין דף קכה:) ר' יוסי אומר חבילי מטה וסריגי חלונות חוצצין בין הבית לעליה שלא להכניס טומאה לצד שני היו פרוסים על מת באויר הנוגע כנגד הנקב טמא שלא כנגד הנקב טהור. ודייק רבא היכי דמי אילימא למטה מטפח שלא כנגד הנקב אמאי טהור מת בכסותו הוא ומת בכסותו מי לא מטמא אלא לאו למעלה מטפח ומסיק אביי לעולם למטה מטפח ודקא אמרת מת בכסותו הוא מת בכסותו [מבטל ליה] והאי לא מבטל ליה. ופריך ותיהוי כטומאה טמונה וטומאה טמונה בוקעת ועולה ומשני קסבר ר' יוסי טומאה טמונה אינה בוקעת ועולה. ובתוספתא (פ"ט) קתני שלא כנגד הנקב טהור מפני שהטומאה יוצאה באיזו דרך שנכנסה כלומר לכך טהור שיש לטומאה מקום לצאת: ועוד כתוב בתוספתא (שם) חוצצין את הבית ואת העליה עד שתעבור הטומאה בצד השני ויש ליישבו לפי גירסא הכתובה פרק העור והרוטב (חולין דף קכה:):

משנה ה

ירקות שמנו. דתנן בריש פירקין האירוס והקיסוס וירקות חמורים ודלעת יונית והנהו במחוברים דומיא דהכא דאי בתלושין או בשהוכשרו לא חייצי. ואי בלא הוכשרו היינו אוכלים טהורים:כיפת הברד חתיכת הברד מל' (תהילים קמ"ז:י"ז) משליך קרחו כפתים אי נמי לשון כיפה ולפי שנימוחים אין מביאין וחוצצים: והמלח והא דקתני פרק לא יחבור (דף כ.) דמלח ממעט בחלון לא קשיא מידי כמו שאפרש לקמן בסוף פרק שלשה עשר גבי אלו ממעטין את הטפח: דולג וקופץ חדא הוא אלא בחיה שייך לשון דולג ובאדם שייך לשון קופץ כדאשכחן פ"ק דנדה (דף יא.) קפצה וראתה: טלית המנפנפת. טלית תלויה ברוח והרוח מנשב בה ומנפנף אותה: מביאה טומאה. ואם הספינה מאהלת על המת ועל הכלים או הטלית מביאה טומאה על הכלים ובמסכת שבת בסוף הזורק (שבת דף קא:) אמר שמואל והוא שקשרה בשלשלת של ברזל ולאו דוקא נקט שלשלת ברזל הוא הדין כל דבר שיכול להעמידה אלא אורחיה דהש"ס הכי הוא כמו מחיצות של ברזל דבריש סוכה (דף ב.) אע"ג דלאו דוקא לפי שספינות של ים גדולות וצריכות דבר חזק מאד להעמידה נקט שלשלת של ברזל. ומה שכתוב בספרים [שם] לענין טומאה

הוא דכתיב (במדבר י"ט:ט"ז) בחלל חרב חרב הרי הוא כחלל וגם כתוב שם קשרה בדבר המעמידה מביא לה טומאה בדבר שאין מעמידה אין מביא לה טומאה לא גרסינן לה כלל [נראה דצ"ל דלא בטומאת כו' מהני' אלא לענין וכו'. ועי' ברש"י בשבת שם ובתוס' שם ד"ה קשרה] דבטומאת הספינה עצמה איירי מתני' ולא לענין שמביאה טומאה על האדם ועל הכלים דספינה עצמה אינה מקבלת טומאה כדתנן פרק אמר ר"ע (שבת דף פג:) מנין לספינה שהיא טהורה שנאמר דרך אניה בלב ים ואפילו חנניה דפליג בגמרא לא פליג אלא בספינת הירדן ואשמועינן התם שמואל דאע"ג דלענין טומאה בעינן שתהא קשורה בדבר שיכול להעמידה לענין שבת שאם מערבין הספינות ומטלטלין מזו לזו לא חיישי' בשלשלת של ברזל אלא אפילו קשורה בחוט הסרבל: הבית שבספינה. אי בכלים שבתוך הבית איירי דבר תימה הוא מאי טעמא דרבי יוסי דאין מביא את הטומאה ודוחק הוא לומר דבעי אהל ביבשה דומיא דמשכן ויש לפרש כגון שהבית בראש הספינה ומאהיל על הכלים שבספינה ועל מת שבים בשעה שמהלכת ועוד יש לפרש דאיירי בכלים ומת שבבית וכגון דאינה יכולה לעמוד ברוח מצויה כמו סוכה דבראש הספינה פרק שני דסוכה (דף כב:) ולכך לא חשיבא אהל ודוחק:

משנה ו

כשני חצאי זיתים. חצי זית בזו וחצי זית בזו: הבית טמא. דאין צמיד פתיל לטומאה אבל החביות טהורות דאין טומאת חצי זית שבחבירתה נכנסת לתוכה כיון דמוקפת צמיד פתיל: וכן שני חדרים שהן פתוחין לבית. ודלתותיהן נעולות וחצי זית בחדר זה וחצי זית בחדר זה הבית טמא דסוף טומאה לצאת והחדרים טהורים דאין דרך טומאה להכנס: תניא בתוספתא [פ"ט] שלשה בתים זה לפנים מזה כחצי זית בפנימי או באמצעי וכחצי זית בחיצון החיצון טמא הפנימי והאמצעי טהורים כחצי זית בפנימי [או כחצי] זית באמצעי הפנימי טהור והחיצון והאמצעי טמאין. א"ר יהודה אני אומר דבר אחד והם אומרים דבר אחד אני אומר להם מודה ר' אליעזר לר' יהושע בשתי חביות שפתוחות לתוך הבית שהבית טמא על מה נחלקו על ב' חדרים של בית שר' אליעזר מטמא ור' יהושע מטהר והן אמרו לי מודה רבי יהושע לרבי אליעזר על שני חדרים שפתוחים לבית שהבית טהור על מה נחלקו על שתי חביות שרבי אליעזר מטמא ורבי יהושע מטהר. פירוש וסתם מתני' כרבי אליעזר ואליבא דרבי יהודה:

פרק ט

משנה א

כוורת שהיא בתוך הפתח ופיה לחוץ. בכוורת שיש לה שולים ומחזקת מ' סאה בלח שהם כוריים ביבש עסקינן שאין מקבלת טומאה ומוטה על צדה בתוך הפתח ומקצתה בחוץ ומקצתה בבית ופיה לחוץ ושוליה לפנים ובשאינה גבוהה מן הארץ טפח כדמוכח' סיפא ובמחולחלת היינו שהדפנות נקובות בפותח טפח. ובתוספתא (פ"ץ) נמי קתני אי זו היא מחולחלת כל שיש לה טפח מארבע רוחותיה משלש רוחותיה משתי רוחותיה זו כנגד זו כלומר שיש חילחול טפח בארבע דפנות או בשלש ולכל הפחות בשתים זה כנגד זה שיש שעושין נקבים בדפנות בפותח טפח כדי שיכנסו הדבורים ויצאו ופעמים דפקוקים בקש ואותו הפקק אינו תקוע בחוזק ולא מיהדק אלא רפוי מלשון ארעא חלחולי מחלחלא דפ' חומר בקודש (חגיגה דף כב.) ודפ' הרואה (ברכות דף נט.) עננא חלחולי מחלחלי ומלשון מגופת חבית המחולחלת ואינה נשמטת במסכת כלים פ"י (מ"ג) ותנן במקואות פ"ד (מ"ג) היו צרורות מתחלחלים לתוכו והילכך לאעיולי לה טומאה חשיב כסתום ולאפוקי מינה טומאה חשיב כפתוח: נתון תחתיה מבחוץ. או על גבה מבחוץ כל שהוא כנגד הזית אם הזית תחתיה וכלים על גבה כנגדו או הזית על גבה וכלים תחתיה כנגדו תחתיה וגבה טמא אבל מה שבתוכה טהור ואע"פ שהכוורת מצלת לתוכה על מה שתחתיה וגבה אינה מצלת אפי' היתה גבוהה מן הארץ טפח כיון דכלי עץ היא כדתנן לעיל פ"ו (מ"א) אדם וכלים נעשים אהלים לטמא אבל לא לטהר דאפי' נדבך הנתון ע"ג כלי אבנים אינו מציל כ"ש הכלי עצמו ותנן נמי לעיל פ"ה (מ"ו) הכלים מצילין עם דפנות אהלים אבל בלא דפנות לא ומיהו לא ידענא אמאי מציל הכא אמה שבתוכה דבפ"ה הבאתי ברייתא דקתני קדירה שהיא נתונה בצד דופנו של אהל מבחוץ והיא רוצצת טומאה תחתיה טומאה בוקעת ועולה ומשמע אף לטמאות מה שבתוכה מדקתני סיפא היתה גבוהה טפח מה שבתוכה טהור וכאן על כרחין צריך לומר כמו שפירשתי דתוכה טהור דאין לומר דנקט תחתיה וגבה טמא וכ"ש תוכה דקרוב לטומאה יותר דא"כ גם בית ליטמא אי חשבת ליה לזית כאילו מונח בתוכה דטומאה שבתוכה נכנסת לבית כיון דמחולחלת ויש לחלק בין קדירה שפיה למעלה לכוורת המוטה על צדה כמו שאפרש לקמן בפירקין:

כל שאינו כנגד הזית תוכה והבית טהור. האי תוכה כמו ותוכה בוי"ו כלומר כלים שתחתיה וגבה שלא כנגד הזית וכלים שבתוכה אפי' כנגד הזית וכלים שבבית הכל טהור:

בבית. אם הכזית בבית אין טמא [אלא] הבית אבל כלים שבתוך הכוורת טהורים דפיה לחוץ ודרך נקב שבתוך הכוורת שבדופן אין הטומאה נכנסת אע"פ שיש בו פותח טפח כיון שהוא פקוק כדפרישית:

בתוכה. אם הכזית בתוך הכוורת: הכל טמא. שדרך נקב הדופן יוצאה הטומאה לבית כיון דלא מיהדקא הפקיקה ואפי' כלים שתחתיה ושעל גבה מבחוץ טמאים דכיון דאם הכזית בתוכה כמלא טומאה דמי מחמת אהל שבתוכה ואין כלי מציל על מה שתחתיו וגביו:

משנה ב

תחתיה. כשיש טומאה תחתיה דמביאה טומאה לבית כיון דגבוה טפח וכלים שעל גבה אפי' שלא כנגד הטומאה נמי טמאים אפילו בחוץ דתחתיה כמאן דמלי טומאה ואין מצלת על גבה כדפרישית דאין כלי מציל וכן אם טומאה בבית הכל טמא מהאי טעמא דאהל המת הבית מביא טומאה לתחתיה ואין מצלת על גבה וכן אם טומאה על גבה כיון דאין מצלת על מה שתחתיה רואין תחתיה כמאן דמלי טומאה הילכך מה שבבית ומה שתחתיה ומה שעל גבה הכל טמא:

אלא תוכה. כלומר הכל טמא חוץ ממה שבתוכה דטהור:

משנה ג

שהיא כלי מחולחלת. פירשתיו לעיל:

היתה פחותה. שנפחתה ונתבטלה מתורת כלי:

ופקוקה בקש. במקום הפחיתה:

או אפוצה. שיש כיסוי דבוק במקום אחד: כזית מן המת נתון תחתיה. השתא איירי באינה מחולחלת שהדפנות שלימות או שהנקבים פקוקי' בחוזק ובאינה גבוהה מן הארץ טפח ופיה לחוץ. קצת נראה דמדקתני הכא [ופיה] לפנים או אפוצה וגבי עומדת באויר דקתני פחותה ופקוקה ולא קתני או אפוצה משמע דאפוצה אחלחול קאי שהוא אפוץ וסתום בדוחק שאין בה חלחול טפח והא דנקט או אפוצה לאו למימרא ואפי' היא כלי אלא קאי אהא דקתני בד"א בזמן שהיא כלי מחולחלת דמשמע כי קתני היתה פחותה כלומר אבל היתה פחותה ופקוקה בקש ודפנותי' שלימות שאינה מחולחלת אפי' דפנותי' שלימות אלא שאפוצה במקום שהיא מחולחלת ואין בה חלחול טפח:

כנגדו עד התהום טמא. וכל השאר טהור דכיון דלאו כלי היא חשובה כאהל המת להציל תוכה ועל גבה:

על גבה. אם כזית מן המת נתון על גבה:

כנגדו עד לרקיע טמא. וכל השאר טהור דמצלת תוכה ותחתיה כיון דלאו כלי הוא: בבית. אם כזית מן המת (צ"ל בבית). בתוכה אין טמא אלא (צ"ל הבית) תוכה וכל השאר טהור דפיה לחוץ:

בתוכה. אם כזית מן המת בתוכה:

אין טמא אלא תוכה. וכל השאר טהור דאין הטומאה נכנסת לבית כיון דאינה מחולחלת ופיה לחוץ ומצלת נמי על מה שתחתיה ועל גבה כיון דלאו כלי היא:

משנה ד

תחתיה והבית טמא. דמביאין טומאה מזה לזה:

תוכה וגבה טהור. תוכה טהור אפי' מה שבפנים כיון דפיה לחוץ וגבה טהור מה שבחוץ ומצלת כיון דלאו כלי היא:

בתוכה. אם הטומאה בתוכה אין טמא אלא תוכה וכל השאר טהור כדפרישית:

משנה ה

היה פיה לפנים. במוטה על צדה איירי כדפרישית מקצתה בפנים ומקצתה בחוץ ושוליה לחוץ ופיה לפנים השתא מיירי בזמן שהיא כלי מחולחלת ואינה גבוהה מן הארץ טפח ואין חילוק בין פיה לחוץ לפיה לפנים באינה גבוהה טפח אלא דבפיה לחוץ קתני לעיל בבית אין טמא אלא הבית והכא דפיה לפנים [קתני] הכל טמא משום דנכנסת טומאה דרך פיה:

משנה ו

היתה גבוהה. לעיל דפיה לחוץ קתני טומאה תחתיה או בבית או על גבה הכל טמא אלא תוכה והכא דפיה לפנים הכל טמא:

משנה ז

בזמן שהיא כלי מחולחלת. לא נפקא מינה מידי בין מחולחלת לאינה מחולחלת כיון דפיה לפנים דלא מהני בפיה לחוץ מחולחלת אלא לענין הוצאת טומאה מתוכה לבית והכא דפיה לפנים הרי יוצאה דרך פיה אלא איידי דתנא רישא מחולחלת בהדי כלי נקטיה הכא:

כנגדו עד התהום טמא. וכל השאר טהור ובאינה גבוהה איירי וכבר פירשתי הטעם:

תוכה או בבית תוכה והבית טמאין. משום דפיה לפנים אבל לעיל דפיה לחוץ קתני בבית אין טמא אלא הבית והשאר טהור:

משנה ח

אלא גבה. כשטומאה בבית תוכה טמא משום דפיה לפנים אבל לעיל דפיה לחוץ תוכה וגבה טהור:

משנה ט

ממלא כל הבית. שכולה בפנים ויושבת כתקנה ופיה מגיע לשמי קורה שאין בינה לתקרה פותח טפח:

טומאה בתוכה הבית טמא. טומאה בבית מה שבתוכה טהור. מידי דהוה אביב שהוא קמור תחת הבית יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח לעיל פ"ג (מ"ז):

בין עומדת. כלומר דין זה נוהג בין עומדת ומגעת לקורות בין מוטה על צדה ואין בין פיה לדופן הבית ריוח טפח:

בין אחת בין שתים. זו על גב זו ואין בין פי השניה לקורות פותח טפח וכן אין בין שולי השניה לפיה של ראשונה פותח טפח: תניא בתוספתא [דאהלות פ"י] כוורת שבתוך הבית וכפישה נתונה על פיה רבי יהודה אומר מצלת וחכ"א אין מצלת שר' יהודה אומר כשם שהנסר מציל כך כפישה מצלת היתה מוטה על צדה בפותח טפח הכל מודים שאינה מצלת. עמוד של קדירות שהוא עומד בתוך הבית מן הארץ ועד הקורות שוליה של זו על פיה של זו ושוליה של זו על פיה של זו אם אין בין פי העליונה ולקורות פותח טפח ובין שולי התחתונה לארץ פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך טומאה לצאת ואין דרך הטומאה להכנס אם יש בין פי העליונה לקורות פותח טפח ובין שולי התחתונה לארץ פותח טפח טומא' בתוכו הבית טמא [ג] טומא' בבית מה שבתוכו טהור היתה אחת טמאה ונתונה באמצע ויש במקומה טפח על טפח על רום טפח טומאה בתוכו הבית טמא (טמא אין במקומה טע"ט על רום טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור כצ"ל וכ"א [בתוספתא] לפנינו) טומאה בבית מה שבתוכו טהור. פיטוס שהוא עומד בתוך הבית מן הארץ ועד הקורות אם אין בין פיו לקורות פותח טפח ובין שוליו לארץ פותח טפח טומא' בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טהור שדרך הטומא' לצאת ואין דרכה להכנס אם יש בין פיו לקורות פותח טפח ובין שוליו לארץ פותח טפח טומא' בתוכו הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכו טמא היה פיו צר ואין בין אוגנו ולקורות פותח טפח הרי זה מציל ואם לאו אינו מציל עד שיהא באוגנו פותח טפח: היו שוליו חדים ואין בין שוליו לארץ פותח טפח הרי זה מציל ואם לאו אינו מציל עד שיהא בשוליו פותח טפח. היתה כוורת פחותה ופקוקה בקש אפי' גבוה מן הארץ אמה ה"ז מצלת. פי' כוורת שבתוך הבית. ויש בינה

לבין הקורות פותח טפח: כשם שהנסר מציל. כלומר כשם שאתם מודים בנסר שהוא מציל כדתנן לעיל פ"ה (מ"ו) גבי כוורת פחותה דאם היה נסר חלק נתון עליה או סרידה שאין לה גפיים טהור. ורבנן סברי לא מדמינן כפישה לנסר. היתה מוטה על צדה בפותח טפח שיש בין פיה ולכותל טפח וכפישה נתונה בפיה הכל מודים אפי' רבי יהודה מודה שאינה מצלת משום דזימנין דנפלה אי נמי דוקא כפישה שהוא כלי אין מצלת אלא עם דופן הבית כדתנן לעיל פרק ה' וזו רחוקה מן הכותל טפח. עמוד של קדירות דרך הקדרים שעושין גל של קדירות כעין עמוד ומסדרין אותן זו על זו מן הארץ עד שמי קורה. ובין שולי תחתונה לארץ פותח טפח לרבותא נקטי' דאפילו (צ"ל הטומאה בבית מה שבתוכו טהור וכ"ה בד"י) הביא הטומאה שבתוכו מה טהור כיון דליכא פותח טפח בין פי העליונה ולקורות דאע"ג דבעלמא אין קדרה מצלת בלא צמיד פתיל הכא מצלת עם דפנות אהלים דהא אין בין עליונה לקורות פותח טפח וכולן יושבות זו על זו: אם יש בין פי העליונה לקורות פותח טפח טומאה בבית מה שבתוכו טהור. כך כתוב בתוספתא ושיבוש הוא דדוקא בליכא פותח טפח הוא דמטהר ברישא אבל בפותח טפח מה שבתוכו טמא וכן מוכח פיטוס דסיפא והא דנקט ובין שולי התחתונה פותח טפח אגב גררה נקטה דכיון דמפיה ובין הקורות טפח בין שוליה למעלה לא מוריד (צ"ל לא מעלה ולא מוריד): היתה אחת טמאה נתונה באמצע [וכו'] כיון דטמאה כמאן דליתה דמיא. פיטוס כמו הללו בעלי פטסין דפי"ט דביצה (דף טו:) והן חביות גדולות עשויים כעין קנקנים מדאמרינן בב"ב (דף צג:) קנקנים בשרון מקבל עליו עשר פיטסאות למאה: היה פיו צר. שאין בו פותח טפח ואין בין אוגנו לקורות פותח טפח האי אוגן הוא שפה לפיו סביב ופיו האוגן דבוק בקורה ויש אוגן שגובהו טפח ויש שגובהו פותח טפח והא דתני אין בין אוגנו לקורות פותח טפח לאו שיש אויר בין האוגן לקורות דלעולם דבוק פי האוגן בקורה אלא בגובהו של אוגן איירי שאין קומת האוגן טפח ובטל אגב כלי ומציל על מה שבתוכו אע"פ שאין ברחבו של אוגן טפח אבל יש בין אוגנו לקורות פותח טפח כלומר שקומת האוגן טפח חשיב ככלי באפי נפשיה ואע"פ שהקורה דבוקה לפיו אינו מציל עד שיהא ברחבו של אוגן פותח טפח דכיון דחשיב כרחב טפח נחשב כשאר הכלים להציל וכעין שיטה זו יש לפרש היו שוליו חדים כלומר שאינם רחבים טפח וכל שוליים דהך ברייתא הוו כעין שולי הכוסות של כסף ושל זכוכית שיש להן בית קיבול מתחתיהם שכן היה דרכם כעין אותם כלי חרס אדומים של ישמעאל הנמצאים בקרקע ולענין הכי נקט הכא פותח טפח כדי להציל על מה שבשוליו והא דקאמרי' ואין בין שוליו לארץ פותח טפח היינו שאין בקומת השולים טפח דאז בטל אגב כלי ומציל ובלבד שלא יהא בין פיו

לקורות טפח אבל יש בקומת השולים טפח אין מציל עד שיהא ברחב שוליו טפח דאז נחשב ככלי קטן להציל על מה שבתוכו וכל לשון הברייתא יש ליישב לפי שיטה זו. אפי' גבוהה מן הארץ אמה לפי שיטה שפירשתי מיתוקמא בשולי הכוורת גבוהין אמה ולהציל על מה שבתוכו אע"פ שאין רחבים טפח ומצלת משום דנתבטלה מתורת כלי:

משנה י

הבית טהור. שהשקוף יורד וסותם את פי הכוורת ואין הטומאה נכנסת לבית כיון דאין בינה לשקוף פותח טפח ולא במחולחלת איירי דאי במחולחלת איירי א"כ (דאין) דרך שם היתה טומאה יוצאה לבית כי כל הני דלעיל:

טומאה בבית מה שבתוכה טמא. נראה שזה טעות סופר אלא טהור גרסי' כדמשמע בתוספתא שהטומאה יוצאה לחוץ ואין נכנסת לתוך הכוורת: תניא בתוספתא (שם) כוורת שהיא עומדת בתוך הפתח וסותמת את כל הפתח אם אין בין פיה לשקוף פותח טפח ובין שוליה לארץ פותח טפח טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה להכנס אם יש בין פיה לשקוף פותח טפח טומאה בתוכה הבית טמא טומאה בבית מה שבתוכה טמא אם אין בין דופנותיה לפצימין פותח טפח ובין שוליה לארץ פותח טפח טומאה בתוכה הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכה טהור: שתי כוורת שהן עומדות בתוך הפתח וסותמות את כל הפתח אם אין שולים של זו על גבי של זו אם יש בין העליונה לשקוף פותח טפח ובין פי התחתונה לארץ פותח טפח טומאה בתוכה הבית טהור. טומאה בבית מה שבתוכה טמא וכלים שביניהן טהורין אם יש בין דופנותיה לפצימין פותח טפח וביניהן לארץ פותח טפח טומאה בתוכן הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכן טהור נטמאת אחת מהן היא טמאה והבית וחבירתה טהורים וכן פיה של זו ע"ג שוליה של זו וכן שוליה של זו על גבי פיה של זו. פירוש וסותמת כל הפתח מלמעלה ולמטה ומן הצדדין כמו שמפרש והולך וכן (צ"ל ובין) שולי' לארץ פותח טפח לרבותא נקטיה אע"פ שטומאה נכנסת תחתיה מצלת כיון דפיה סמוך לשקוף בפחו' מטפח ועוד יש לפרש דוקא בדאיכא טפח שיש מקום לטומא' כמו שאפרש וכן (צ"ל ובין) פי' התחתונ' לארץ פותח טפח כלומר אם כוורת אחת היא בין שוליה לארץ פותח טפח ואם שתים הן זו ע"ג זו ופי התחתונה למטה אין בין פי התחתונה לארץ פותח טפח והא דקתני טומאה בתוכו הבית טהור טומאה בבית מה שבתוכו טהור אעליונה קאי דאע"ג דנטמאה תחתונה נעשית סתימה לעליונה אם פי העליונה על שוליה דאע"ג דסתימה שעל ידי כלי אינו מועיל בלא צמיד פתיל בכוורת שאינה מקבלת טומאה כדפרישית לעיל פ"ד הכא מהני משום דאין בינה

לשקוף פותח טפח ומצלת עם דפנות אהלים א"נ הכא מיירי בפי העליונה לצד השקוף ולפי ששנינו אין בין דפנותיה לפצימים פותח טפח היה הכל טמא אם יש טומא' דנמצא כל הפתח סתום חוץ מהאי פותח טפח דלמטה אם איתא שגם למטה ליכא פותח טפח היה הכל טמא אם יש טומאה בבית כיון דסופה לצאת דרך הפתח ואית דגרס ואין בין שוליה לארץ פותח טפח ולפי אותה גירסא יש לפרש ובין פי התחתנה כמו ואין בין פי התחתונ' ומשום דכבר תנא ואין בתרוייהו לא חשש כאן לשנות דעלייהו קאי כלומר אם שתי כוורות הן אין בין פי התחתונה לארץ פותח טפח ואע"ג דכל הפתח סתום יש לבית פתחים הרבה. אם יש בין פי העליונה לשקוף פוחח טפח ובין פי התחתונה לארץ פותח טפח כגון שתי כוורו' שולי העליונה על שולי התחתונה והכלים שביניהן טהורין כגון שלש כוורות ויש כלים באמצעית דאע"פ שפיהן מרווחין מרוחק טפח זו מן הארץ וזו מן השקוף נחשבות ככסוי לפי האמצעית כמו שפירשנו: אם יש בין דופנותיהן לפצימין פותח טפח וביניהן לארץ פותח טפח טומאה בבית מה שבתוכו טהור על כרחין טעות סופר יש כאן דטמא ראוי להיות ויש לישבו בדוחק דהכי קאמר וביניהן לארץ פותח טפח כלומר שפי התחתונה דבוק בשקוף ובין שולי העליונה לשולי התחתונה טפח זה קרוי ביניהן לארץ פותח טפח ואע"ג דליכא צמיד פתיל בתחתונה וגם מרוחקת טפח מן הפצימין כיון שהארץ סותמת פיה מציל בכלי דלא מקבל טומאה אע"פ שאין מועיל בקדירה ובתנור כדפרישית לעיל: נטמאת אחת מהן כגון שפי התחתונה או העליונה רחוק טפח ולאו טמאה ממש קאמר שתהיה כוורת עצמה טמאה דבמחזקת ארבעים סאה עסקינן דלאו בת קבולי טומאה היא דאי לאו הכי לא היתה מצלת ואע"ג דכבר שמעינן לה מהנך כללי דלעיל הדר תנייה משום כן דקתני היא טמאה וחבירתה טהורה דנחשבת כסוי לחבירתה להציל: פיה של זו על גבי שוליה של זו ששתיהן כפאן על פיהן זו על זו וכן שוליה של זו על גבי פיה של זו שיושבות זו על זו כתיקנן ועוד יש לפרש בהך ברייתא ובהך ברייתא דלעיל דכל היכא דקתני ואין בין והדר תני ובין אאין קמא קאי ובין שוליה לארץ ובין דופנותיה לפצימין נקט לענין הצלת מה שהיו שוליה לארץ ומה שבין דפנותיה לפצימין אבל זה ודאי דאם יש בין פיה לשקוף טפח שוב אין מצלת על מה שבין שוליה לארץ ועל מה שבין דפנותי' לפצימין אע"ג דליכא טפח:

משנה יא

באויר כגון בחצר או בגינה שהיא אויר העולם שאין שם אהל וחוזר לכוורת דריש פירקין שהיא לתוך הפתח ומוטה על צדה ופיה לחוץ והכא דאינה גבוהה טפח וכזית מן המת

נתון תחתי' דינא כי ההיא לכולה מילתא וכן נמי גבוהה טפח דהכא כגבוהה טפח דריש פירקין אלא דכאן אין שייך להזכיר בית דבעומדת באויר עסקינן:

משנה יב

בזמן שהוא כלי. הכא דעומדת באויר לא שייך להזכיר מחולחלת: פחותה ופקוקה בקש. לא שייך למיתני או אפוצה אלא במחולחלת כדפרישית לעיל:

או מחזקת מ' סאה כדברי חכמי'. כולי פירקין נמי עד השתא במחזקת ארבעים סאה עסקינן מדמצלת על מה שבתוכה אלא דהשתא אשמועינן דרבנן פליגי אתנא קמא וקסברי דמחזקת ארבעים סאה כנפחתה שנתבטלה מתורת כלי דמיא ומצלת תחתיה ותוכה ועל גבה וצריך לדקדק מאי שנא דתנא בהנך תרתי הכא ובסמוך כדברי חכמים ובכל הני דלעיל לא תני:

כזית מן המת נתון תחתיה. דינה כפחותה ואינה גבוהה כי ההיא דלעיל דפיה לחוץ ה"נ דינה כדין כוורת דלעיל שפיה לחוץ ופחותה ופקוקה וגבוה טפח:

משנה יג

על גבה. כל על גבה ששנינו בפיה למעלה כאן גבי כוורת ולקמן גבי חבית וגבי קדירה היינו שהטומאה מאהיל חוצה לה למעלה מפיה:

בוקעת ועולה. אע"ג דלעיל במוטה על צדה וטומאה תחתיה או על גבה מצלת על מה שבתוכה הכא דפיה למעלה מאחר דאין מצלת על מה שחוצה לה אינה מצלת נמי על מה שבתוכה כיון דאין הפסק בין אויר שבתוכה לאויר של מעלה בחוצה לה ודוקא כנגד הזית טמא ולא מן הצדדין כיון דפחותה ואינה גבוהה טפח שאין שם אהל להביא טומאה לצדדין אבל היתה גבוהה טפח או מכוסה אע"פ שאינה גבוהה טפח או כפאה על פיה שיש אהל להביא טומאה הכל טמא ואין הכסוי חשוב להפסיק בין אויר תוכה לאויר של מעלה דלא דמי כלל למוטה על צדה ודוקא מכוסה בכפישה או בשאר כלי אף על פי שאינו מקבל טומאה אבל מכוסה בנסר אף על פי שטומאה על גבה אין הטומאה בוקעת את הנסר כדתניא לעיל גבי כוורת שבתוך הבית:

משנה יד

בד"א בזמן שהיא כלי. לא נקטיה לרבנן משום דינא דהך בבא דלדידהו באינה גבוהה שוה פחותה ופקוקה בקש לבזמן שהיא כלי אלא משום דפליגי הכא רבי אלעזר ורבי שמעון נקטיה ועוד משום דבהיתה גבוהה יש חילוק כדקתני באידך בבא בדברי חכמים דמשוי מחזקת ארבעים סאה לפחותה ופקוקה בקש אבל תנא קמא לא: אין טומאה עולה לה אף לא יורדת ממנה. בזמן שהטומאה תחתיה אינה עולה לתוכה ובזמן שהטומאה

בתוכה אינה יורדת תחתיה. תניא בתוספתא [פ"י] מודה ר' אלעזר ור"ש בטומאה תחת הפקק טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. פי' דהא דמטהרי בפחותה משום דעשויה כעין כלי והיה עליה תורת כלי מה שאין כן בפקק: תחתיה טמא אבל תוכה וגבה טהור וכשהטומאה בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא אבל תחתיה טהור:

משנה טו

ארון שהיא רחבה. בלשון מקרא ארון לשון (נקבה) [זכר] ולאו בארון של עץ אלא בחקוק בסלע מששת ימי בראשית כדמשמע בתוספתא שנחצוב בצור: רחב מלמטה וצר מלמעלה הנוגע מלמטה טהור דלאו כנגד פיו הוא ושמא משום דמה שכנגד פיו נחשב כארון אבל שבצדדין לא ותימ' אי מיירי במכוסה כדקתני בתוספתא וכדמוכח סיפא דעשויה כמין קמטרא א"כ נחזייה כמאן דמלי טומאה ותהא טומא' בוקעת עד התהום כנגד כל החלל ואי הוה מיירי בארון החקוקה בשן סלע שהסלע בולט מן ההר לאויר העולם הוה ניחא דמאחר דאין נחשב כארון אין הטומאה בוקעת מידי דהוה אמעזיבה שבין בית לעלייה דאין בוקעת אלא בחציה שכלפי הטומאה כדתנן לעיל פ"ו (מ"ד) אבל רחב מלמעלה וצר מלמטה או שהיה שוה הנוגע בה מכל מקום טמא לרבי אליעזר שהכל נחשב כארון והכסוי מבקע הטומאה בכולה שעולה עד הכסוי וחוזרת ויורדת על פני כולו ורבי יהושע מטהר מטפח ולמטה דאין נחשב כארון אלא טפח הסמוך לחלל הארון לפיכך אינה בוקעת מטפח ולמטה. תניא בתוספתא (שם ע"ש.) ארון שהוא חקוק בסלע ומכוס' הנוגע בו מ"מ טהור ואינו טמא אלא כנגד כסויה בלבד למה זה דומה לבור גדול מלא מתים ואבן גדולה נתונה על פיו שאינו טמא אלא כנגד חללו בלבד היתה בנויה בכותלה של נפש אם היתה נראית כל שהוא לתוך הנפש הנכנס לתוכה טמא ואם לאו אינו טמא אלא כנגד כיסויה בלבד. בנה הנפש על גבה הרי היא כקבר סתום ומטמא' מכל סביבותיה: העשויה כמין דלוסקוס הנוגע בה מ"מ טהור. הנוגע בשעוה שלה רבי אליעזר מטמא ורבי יהושע אומר מטפח ולמטה טהור מטפח ולמעלה טמא שאין מעלין עולות גבוהה מן הארץ טפח: פי' חקוק בסלע צור שמששת ימי בראשית שאינו מיטלטל. בכותלה של נפש שבנו אצלה נפש וכותל הנפש בנוי על לבה: אם היתי' נראית שנראה כל שהוא הארון בתוך הנפש הנכנס לתוכה של נפש טמא: ואם לאו שנשאר על פי הארון לחוץ וצד ארון של צור נכנס בבנין אינו טמא אלא כנגד כיסויה של ארון בלבד ותוך הנפש טהור: בנה הנפש על גבה על הארון עצמה שכולה כנפש: הרי היא הנפש כולה כקבר סתום: העשויה כמין דלוסקוס שזאת הנפש בנויה על פי הארון מכוון כנגד פיו ודפני הארון מבחוץ הילכך הנוגע בדופני הארון מכל צד טהור כיון דנפש בנוי עליו:

הנוגע בשעוה שלה בשעוה כמו בשוה שהדלוסקוס שלה בשוה ומכוון כנגד דופני הארון ובזה נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע רבי יהושע מטהר מטפח ולמטה דלאו כארון דמי שאין מעלין עולות גבוה מן הארץ טפח במסכת זבחים פרק קדשי קדשים (זבחים דף נח.) דרשינן מזבח שיהא מחובר שלא יבננו לא על גבי כפין ולא על גבי מחילות ואם היה חלל טפח תחתיו חשיב כמילתא אחריתא ולא כמחובר ופסול להעלות עליו עולה:

קמטרא. כלי הוא כדמשמע פרק מי שמתו (ברכות דף כו.) לאשר על המלתחה לדי ממנא על קמטרא (מלכים ב י':כ"ב) וכיסוי שלה מכסה עובי הדפנות וכ"ש שכנגד כסויה טמא משום הכי הנוגע בה בכל מקום טמא אבל גלוסקוס אין כיסוי שלו אלא כנגד חללו כיתד הנכנס בפי הנקב בדוחק הילכך הנוגע בה בכל מקום טהור חוץ ממקום פתיחה דהיינו בכיסוי שכנגד חללה. וגלוסקוס דמתני' הוא דלוסקוס דברייתא דלעיל והוא דלוסקמא הנזכר בהש"ס וקוברין בו מת כדאשכחן פרק ואלו מגלחין (מועד קטן דף כב.) בן שלשים יוצא בדלוסקמא והיא דברית' דלעיל נמי הכי הייתי יכול לפרש אלא משום דמשמע דקאי אנפש שהנפש עשוי כמין דלוסקמא:

משנה טז

חבית שהיא יושבת על שוליה. חביות שלהן עשויין כעין קדרות שלנו שהדפנות שבה הולכות וכופפות לצד השוליים ולצד הפה שהן בולטות באמצען כמין בטן צרות מבחוץ ורחבות באמצען:

באויר. היינו אויר העולם לאפוקי תחת אהל:

קורקורתה. כמו קרקעיתה והם השוליים:

בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. וכל כלים שכנגד הזית טמאין בין תחתיה בין תוכה בין על גבה מידי דהוה אכוורת היושבת על שוליה אבל שבצדדין שלא כנגד הזית טהורין:

והחבית טמאה. לא שתהא החבית עצמה טמאה דע"כ מתני' בחבית שאינה מקבלת טומאה כדמוכחא סיפא אלא כלומר שבתוך החבית כנגד הטומאה טמאין משום דסתם חבית פיה רחב כשיעור קורקורתה וכדפרישית לעיל גבי כוורת דכיון שאין הפסק בין אויר תוכה לאויר שלמעלה חוצה לה מתוך שאין מצלת חוצה לה אין מצלת בתוכה:

תחת דפנותיה מבחוץ טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת וטמא חוץ לחבית כל שכנגד הזית:

והחבית טהור. היינו מה שבתוך החבית אפי' כנגד הזית דדופני החבית עשויין כדופני קדירות שלנו שבולטין כמין בטן וכשיש זית תחת הדופן (טמא מה.) (דמי) שחוצה לה כנגד הזית:

בתוכה ותחת דופנה. כלומר בפנים בחלל דופנה וקרי ליה תחת לפי שנוטה הדופן לצד פיה ולאפוקי על שוליה שמכוון כנגד פיה:
אם יש בדפנות פותח טפח. שבטן החבית בולט כל כך לחוץ שיש שם במקום אחד עד פיה של חבית טפח על טפח על רום טפח:
הכל טמא. שהאהל מביא את הטומאה בכל החבית חוץ מכנגד פיה שאין שם אהל ומשום הכי כנגד פיה טהורה ואם לאו דאין שם טפח טומאה בוקעת ועולה ואין טמא אלא כנגד הזית:
במה דברים אמורים בטהורה. ע"כ האי בטהורה היינו בחבית דלאו בת קבולי טומאה היא כלל דאי בבת קבולי טומאה מאי נפקא לן מינה במה שהיתה טהורה מעיקרא כיון דהשתא מיהא טמאה היא אלא בדלאו בת קבולי טומאה קאמר כי ההיא דתנן פ"ב (מ"ג) דמס' כלים הטהורים שבכלי חרס חבית של שייטים וחבית דפיה בשולי המחץ אי נמי בסתם חבית וכגון דלא הוסקה דאין כלים מקבלין טומאה עד שיצרפם בכבשן כדתנן בפ"ד (מ"ד) דכלים:
אבל אם היתה טמאה. כגון סתם חבית שנצרפה בכבשן:
או גבוה מן הארץ טפח. כלומר ואפילו טהורה כי הני דפריש או מכוסה ואפי' טהורה או כפויה ואפי' טהורה.
וטומאה תחתיה. או בתוכה או על גבה הכל טמא. דאם בת קבולי טומאה היא ויושבת על שוליה וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה אע"פ שאין כלי חרס מיטמא מגבו נטמאת כאן החבית עצמה מידי דהוה אכלים שבתוכה מאחר דאינה מוקפת צמיד פתיל כדפרישית לעיל גבי כוורת שהיא יושבת על שוליה דאין כלי מציל אפילו על מה שבתוכו אלא עם דפנות אהלים במקום שאין הפסק בין אויר תוכו לאויר שחוצה לו והאי תחתיה היינו תחת (צ"ל תחת שוליה) דלא קתני תחת דפנות מבחוץ ונטמאת החבית עצמה וכיון דחבית עצמה טמאה היא נטמאו כל הכלים שבתוכה אפילו שלא כנגד הטומאה דאע"ג דאין אדם וכלים מקבלין טומאה מאויר כלי חרס הכא כל זמן שהזית תחתיה מיטמאין מטעם חיבורין מאחר דחבית עצמה טמאה וכן גבוהה מן הארץ טפח אפילו טהורה חזינן תחתיה כמלא טומאה ואפילו טומאה על גבה כדפרישית בריש פירקין גבי כוורת שהיתה גבוהה טפח והשתא כל הני אין דינם שוה אם היתה (החבית מקבלת טומאה.) טומאה מה שבתוכה אפי' שלא כנגד הטומא' טמא והמאהיל על גבה כנגד הטומאה טמא שלא כנגד הטומא' טהור אבל גבוהה מן הארץ טפח או מכוסה או כפויה על פיה המאהיל על גבה אפי' שלא כנגד הטומאה טמא ואין לתמוה כפויה על

פיה וטומא' על גבה תציל על מה שבתוכה ככלים טהורים המוקפי' צמיד פתיל דהכא ליכא מירוח ובתוספתא דכלי' פ' מחט וטבעת משמע נמי דכפאה על פיה נמי בעיא מירוח: תניא בתוספתא [פ"י] חבית שהיא יושבת על שוליה באויר וכזית מן המת נתון תחתיה כנגד קרקורתה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת והחבית טמאה כזית מן המת מקצתו נתון תחת דופנה ומקצתה נתון תחת קרקורתה כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה (טהור) [טמא] וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור ואם יש בדופנה פותח טפח הכל טמא שני חצאי זיתים אחד נתון תחת דופנה ואחד נתון תחת קרקורתה (כל כנגד הטומאה.) טומאה בין מלמעלה בין מלמטה (טמא וכל שאינו כנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור כצ"ל) טהור היה זה שנתון תחת דופנה משוך כנגד קרקורתה כאילו הוא כנגד קרקורתה וזה שנתון תחת קרקורתה משוך תחת דופנה כאילו כולו תחת דופנה: היתה כפויה על פיה ויש בדופנה פותח טפח ואין באוגנה פותח טפח כל שכנגד הטומאה בין מלמעלה בין מלמטה טהור ואם יש בדופנה ואוגנה פותח טפח הכל טמא: היתה מלאה אוכלין ומשקין ומוקפת צמיד פתיל ונתונה על גבי המת באויר כלים שלמעלה ושלמטה הימנה טמאין והאוכלים והמשקין שבתוכה טהורין: היתה מוט' על צדה באויר הרי היא ככוורת לכל דבר: פירוש הכל טמא משום דמקצתו תחת קרקורתה דמגו דנכנסת טומאה לתוכו משום האי דכנגד קורקורתה נכנסת נמי ההיא דכנגד דפנה לתוכה:

פרק י

משנה א

ארובה שהיא בתוך הבית. כשרואה את האויר אייריי. דליכא אהל כנגדה מלמעלה:
כנגד ארובה טהור. כלים המונחים למטה בארץ כנגד הארובה ורואין פני הרקיע ובפ"ק דסוכה (דף יח.) בעי למידק מהכא דאין לבוד באמצע ודחי שאני טומאה דהילכתא גמירי לה:
נתן את רגלו מלמעלן. על פי ארובה:
עירב את הטומאה. הכל טמא הבית טמא וגם אותו שנתן רגלו:
מקצת טומאה. שאנו מושכים כל טומאה לבית לחומרא:
וכנגד הטומאה טמא. שהזית נמשך לכאן ולכאן:

משנה ב

אין בארובה פותח טפח אפי' בפחות מטפח ולא אמרינן בטומאה לבוד:

נתן את רגלו. טהור הנותן דכסתום דמי לגביה ובהא אפי' ר' [מאיר] מודה:
אם רגלו קדמה את הטומאה טהור. בבית מודו רבנן דטמא כיון דרגלו על פי ארובה אלא במאהיל עצמו מטהרי רבנן משום דנסתמה ארובה מקודם ולא אתיא עליה אבל כשטומאה קדמה בשעת הנחת רגלו נטמא קודם שתסתם ארובה לגמרי:
שתי רגלים זו על גב זו. של שני אנשים: תניא בתוספתא (פי"א) ארובה שהיא באויר ואין בה פותח טפח וכזית מן המת נתון תחתיה ונתן דבר שהוא מקבל טומאה אם יש שם פותח טפח הכל טמא ואם לאו אינו טמא אלא כנגד הזית מן המת בלבד. ארובה שהיא לאויר ואין בה פותח טפח וכזית מן המת נתון תחתיה הבית טמא והמאהיל טמא דברי ר"מ רבי יהודה אומר המאהיל טהור ר"ש אומר אם טומאה קדמה את רגלו הבית טמא והמאהיל טמא ואם לאו הבית טמא והמאהיל טהור. פי' הכל טמא כגון שאותו דבר שנתן ע"פ ארובה מאהיל ראשו אחד על הכלים ואם הוא רחב טפח מביא את הטומאה כדתנן לקמן פ' ט"ז (מי"א) דכל המטלטלין מביאין את הטומאה על שאר אדם וכלים בפותח טפח ואיצטריך הכא לאשמועינן אע"ג דאין בארובה פותח טפח והא דנקט ונתן דבר שהוא מקבל טומאה כך היה שוה נסר בעלמא אלא משום סיפא נקטיה. ואם לאו אינו טמא אלא כנגד הזית כלומר דנטמא אותו דבר שנתן סתמא כר"מ דאמר המאהיל טמא ועוד יש לפרש דמיירי שנתן בתוך הבית כנגד הזית דבר שהוא מקבל טומאה דאם הוא רחב טפח כל הבית טמא ואם לאו אותו דבר טמא והבית טהור:

משנה ג

כנגד ארובה. בארובה שאין בה פותח טפח איירי:
כנגד הטומאה. היינו מאהיל:
כדי שתחלק. שיטמא חציו באהל לאפוקי זית אחד ורוב עצמות א' וגולגולת אחת ושדרה אחת: תניא בתוספתא [שם] מקצת הטומאה בבית ומקצתה כנגד ארובה הבית טמא והמאהיל טמא דברי ר"מ ר' יהודה ור"ש אומרים המאהיל טהור ר' יוסי אומר אם אין בטומאה להחלק כגון כזית מן המת והשדרה והגולגולת הבית טמא והמאהיל טהור: שני חצאי זיתים א' נתון בתוך הבית ואחד נתון כנגד ארובה המאהיל טהור היה זה שהוא נתון בתוך הבית משוך כנגד ארובה רואין כאילו כולו כנגד ארובה. כזית מן המת בפי העורב והאהיל ע"ג ארובה שאין בה פותח טפח הבית טמא ור' יוסי מטהר עד שיהא בטומאה משך פותח טפח: קלל של חטאת שהוא נתון בארובה אם משולשל טמא אם אינו משולשל טהור בד"א בארובה שאין בה פותח טפח אבל בארובה שיש בה פותח טפח בין משולשל בין אינו משולשל טמא בד"א בשל חרס אבל בשל אבן

בין שיש בארובה פותח טפח בין שאין בארובה פותח טפח בין משולשל בין שאינו משולשל טהור. ארובה שבין הבית לעליה ואין בה פותח טפח טומאה בבית כלים שבעליה טהורין טומאה בעליה כלים שבבית טהורים שאני רואה את הקורות כאילו הן יורדות וסותמות. ד"א אין טומאה נכנסת לאהל ואין יוצאה הימנו אלא בפותח טפח. כלים שכנגד הזית רבי מטמא וחכמים מטהרין א"ר רואה אני דבריהם מדברי: פי' שני חצאי זיתים בהא אפי' ר"מ מודה דמאהיל טהור אבל בית מיהא טמא. משוך כנגד ארובה מקצתו והאהיל על גבי ארובה שהכניס העורב ראשו לתוכה: עד שיהא בטומאה פותח טפח כלומר שיהא בארובה פותח טפח. קלל כלי חרס הוא שמניחין בו אפר חטאת מלשון (בראשית כד) וכדה על שכמה תרגום וקולתה על כתיפה. וספות וכלי יוצר (שמואל ב יז) תרגום וקולין ומאן דחסף. הספות והמזמרות דשלמה (מ"א ז) ודיואש (מ"ב יב) ואת הספים דירמיה (ירמיה נב) מתרגם ואת הקוליא: משולשל. שהכניס אותו לבית. אינו משולשל אלא עומד בפי ארובה אבל בארובה שיש בה פותח טפח טמא בכל ענין משום דאין חטאת ניצולת באהל המת אפי' בכלי חרס המוקף צמיד פתיל: בשל אבן טהור. מאחר דלא מקבלי טומאה כלי אבנים כלל לא מדברי תורה ולא מדברי סופרים: כאילו יורדות וסותמות. ואין טומאה עולה מן הבית לעליה ולא יורדת מן העליה לבית. ורואה אני דבריהם מדברי. דמדטהרי שאר הכלים וא"כ אין הטומאה עוברת שם וא"כ שכנגד הזית נמי טהורין:

משנה ד

ארובות זו ע"ג זו. כגון ארובה שבין בית לעליה ויש עוד ארובה אחרת בגג העליה מכוונת כנגדה ובכל אחת פותח טפח בין מלמעלה בארובה העליונה בין מלמטן בארובה התחתונה:

הכל טמא. אפילו מה שבעליה אע"פ שנתן בתחתונה ולא בעליונה דכיון דדבר המקבל טומאה הוא ואינו חוצץ בפני הטומאה שבבית אמרינן גוד אסיק ורואין אותן כאילו הוא נתון על פי ארובה ועירב את הטומאה ומיהו לא יתכן כלל לפרש כן דאטו מי עדיף משאם היתה טומאה בעליה עצמה כנגד ארובה ונראה לפרש דהכל טמא היינו בין מה שתתת המאהיל בין מה שלמעלה כנגד ארובה א"נ בין מלמעלן בין מלמטן לא שנתנן בזה או בזה אלא שנתנן בשתיהן ולכך אע"פ שטומאה בבית גם העליה טמאה דאין דבר טמא חוצץ והרי נסתמה הארובה העליונה ומערבת את הטומאה. ואם נתן דבר שאינו מקבל טומאה ממנו ולמטן טמא דמערב טומאה. ממנו ולמעלן טהור דחוצץ בפני הטומאה:

משנה ה

אין טמא אלא התחתון. דכיון דטומאה בבית שלא כנגד ארובה אין טומאה יוצאה בפחות מטפח ודבר טמא חוצץ וטהורה העליה אע"פ שארובה של עליה סתומה: הכל טמא. דכיון דטומאה בבית כנגד ארובות ודבר טמא אינו חוצץ רואין את הטומאה כאילו היא בעליה וכר"מ דמטמא בנתן רגלו למעלה כדתנן לעיל ומה שנתן ע"פ ארובות העליה מערב את הטומאה דבנתן בשתיהן איירי כדפרישית לעיל:

אין טמא אלא התחתון. לא שייך כאן למיתני כדקתני לעיל ממנו ולמטן טמא ממנו ולמעלן טהור דהוי משמע דקאי אלמעלן וכיון דנתן מלמטן אם כן עליה טהורה:

משנה ו

ארובה גדולה הרואה את האויר וקדירה נתונה תחתיה בארץ כנגד הארובה ואינה רחבה כ"כ שאם תעלה שפתותיה נוגעות בארובה אלא יוצאת ונכנסת בריוח ובאינה גבוהה מן הארץ טפח איירי:

טומאה בוקעת ועולה. והבית טהור וכל המאהיל עליה נמי שלא כנגד הטומאה טהור אבל כנגד הטומא' טמא דאע"ג דאין כלי חרס מיטמא מגבו היינו בשאר טומאות או במוקף צמיד פתיל או בגבוה טפח כדקתני סיפא אבל הכא דבוקעת תוכה נמי טמא אע"ג דטומאה תחתיה וכל מה שבקדירה נמי טמא כדפרישית בפירקין דלעיל (מט"ז) גבי חבית שהיא יושבת על שוליה באויר דאם היתה טמאה וטומאה תחתי' בתוכה ועל גבה הכל טמא דאע"ג דבעלמא אין אדם וכלים מיטמאין מאויר כלי חרס הכא בטומאת מת מיטמאין כ"ז שהטומאה שם מטעם חיבורין והא דקתני בוקעת ועולה דמשמע כנגד הטומאה טמא שלא כנגד הטומאה טהור היינו דוקא במה שחוץ לקדירה:

תחתיה והבית טמא. אע"פ שאם תעלה אין הקדירה נוגעת בארובה וכגון דיכולה לקבל מעזיבה רכה כמו גבי סככות דלעיל פ"ח (מ"ב) והא דקתני בתוספתא שאם תעלה עולה והולכת בארובה תוכה וגבה והבית טהורין התם באין יכולה לקבל מעזיבה ועוד דאין שפתיה נוגעות בארובה לא שיהא אויר כלל בין קדירה לארובה אלא לעולם באופצת כל הארובה ואם תעלה עולה ויושבת שאין יכולה לצאת כי אם בדוחק ולמעוטי אם היתה קדירה רחבה מעט מן הארובה שאם תעלה שפתותיה נוגעות בתקרה כל שהוא שאז יש דין אחר כדתניא בתוספתא אבל אי אפשר להיות פי' זה דמתני' קתני בתוכה או על גבה הכל טמא ובתוספתא קתני באופצת כל הארובה בתוכה או על גבה כנגדו עד הרקיע טמא משמע וכל השאר טהור:

תוכה וגבה טהור. אע"ג דתנן בפירקין דלעיל (פ"ט מט"ז) גבי חבית או גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה הכל טמא שאני התם דיושבת באויר אבל הכא דבבית כנגד ארובה מצלת עם דפנות אהלים כדפרישית בפרקין דלעיל ובהדיא תניא הכי בתוספתא בתוכה או על גבה הכל טמא תוכה וגבה ותחתיה והבית דטומאה שעל גבה בוקעת תחתיה והרי גבוהה מן הארץ טפח ושוב אין מצלת כיון דקדירה טמאה: תניא בתוספתא [פי"א] היתה נתונה תחת ארובה שאם תעלה ושפתיה נוגעות בתקרה כל שהוא טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא שאם תעלה עולה ויושבת בארובה ואופצת על כל [כאן צ"ל סד"ה ומה"ד ארובה וטומאה] הארובה וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: היתה גבוהה מן הארץ טפח טומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור בתוכה או על גבה כנגדו עד לרקיע טמא שאם תעלה עולה והולכת בארובה ואין בינה לארובה פותח טפח וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת: היתה גבוהה טפח וטומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה והבית טהורין מפני שניצלת עם דופנו של אהל בתוכה או על גבה הכל טמא שאם תעלה עולה והולכת בארובה ויש בינה לארובה פותח טפח וטומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה והבית טהורין מפני שנידונים כשיפועי אהלים בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור בבית אינו טמא אלא הבית: פי' ושפתיה נוגעות בתקרה כל שהוא שהקדירה רחבה מעט מן הארובה ואין יכול' לא לצאת ולא ליכנס לתוכה: וטומאה תחתיה או בתוכה או על גבה הכל טמא במתני' קתני טומאה תחתיה תוכה וגבה טהור דמתני' בנכנסת ויוצאת דנצולת עם דופנו של אהל אבל הכא דאינה יוצאה חשובה ככלי הבית ואינה ניצולת עם דופנו של אהל: אופצת כל הארובה סוגרת כל הארובה ואין נכנסת ויוצאת כי אם בדוחק ואם הית' יושבת ע"פ ארובה לא היתה נופלת אלא א"כ דוחקין בה. תוכה וגבה טהור כי מתני': בתוכה או על גבה כנגדו עד לרקיע טמא ותחתיה והבית טהור דבהא לא דמיא למתני' דמתני' הבית נמי טמא כיון דנכנסת ויוצאת אבל הכא כיון דאופצת נחשבת כתקרת הבית ואע"ג דאשכחן בפ' לא יחפור (בבא בתרא דף יט:) דחבית בחלון ופומא לגאו אינה חוצצת ויצאה טומאה לצד אחר משום דחבית טמאה וה"נ דטומאה בתוך הקדירה הרי טמאה הא לא דמי להתם כי חזית לה לחבית כמאן דליתה נמצאת טומאה יוצאה לבית אחר דרך חלון אבל הכא אי משוית לה לקדירה כמאן דליתא הרי טומאה מונחת כנגד ארובה ותנן לעיל טומאה כנגד

ארובה הבית טהור ומיהו קצת קשה דמהאי טעמא דחשיבא טומאה כמונחת בקרקע תבקע נמי עד התהום ומדקתני עד לרקיע ולא קתני בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כדקתני בשאר דוכתי משמע דתחתיה אפי' כנגד הטומאה טהור: תוכה וגבה הבית טהור במתני' קתני טומאה תחתיה תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור משום דמתני' כשהקדירה ממלא את כל הארובה אלא שאינה אופצת וכיון שממלאה את כל הארובה נחשב תחתיה והבית כאהל אחד ומערבת הטומאה אבל כאן שאינה ממלאה את כל הארובה דאיכא אויר בין קדירה לארובה אלא דליכא טפח הילכך הבית טהור כשטומאה תחתיה דאין נחשב כאהל אחד: בתוכה או על גבה הכל טמא משמע אפי' הבית מדלא קתני והבית טהור כדקתני בסיפא ואע"ג דתנן לעיל טומאה כנגד ארובה הבית טהור ואפי' אין בארובה פותח טפח והכא הרי קדירה וטומאה שבתוכה ושעל גבה כנגד הארובה לא דמי דמיירי הכא באופצת מצד אחד ומצד אחד פחות מטפח והילכך במקום שהקדירה טמאה כגון תוכה ועל גבה מתערבת טומאה לבית אע"ג דבטומאה תחתיה שהקדירה טהורה בית נמי טהור' מפני שנידונית כשיפועי אהלים כרישא דאין בינה לארובה פותח טפח משום דנחשב כאהל משופע מצלת דדמי לאהל משופע שהתקרה למעלה וקדירה למטה וצריך עיון בברייתא שהבאתי לעיל בסוף פרק חמישי דקתני נמי כי האי גוונא דגבי קדירה שהיא נתונה בצד דופנו של אהל מבחוץ וגבוהה מן הארץ טפח קתני התם טומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה טהור מפני שמצלת עם דופנו של אהל וגבי היתה כפישה דקתני התם מפני שנידונים כשיפועי אהלים והיה ראוי לפרש טעם אחד הכא והתם: הכל טמא והבית טהור אע"ג דמצד אחד אפוצה לארובה כדפרישית כיון דאיכא מצד אחד פותח טפח האי לחודיה קאי ולכך הבית טהור כדתנן גבי נתונה בצד האסקופה שאם תעלה ואינה נוגעת בשקוף בפותח טפח טומאה תחתיה אין טמא אלא תחתי' והא דתנן פ' אחד עשר (מ"ב) גבי אכסדרה שנסדקה נתן את הקנה בארץ גבוהה טפח מביא את הטומאה ולקמן נמי פי"ב (מ"ה) גבי קורות הבית והעליה קתני עלה בתוספתא (פי"ג) ומייתי לה פ"ק (צ"ל שני) דסוכה (דף יח) [כב. ע"ש ועי' בהר"ש לקמן פי"ב מ"ה] היו עליונות נראות סותמות בבין התחתונות טומאה תחתיהן או ביניהן תחתיהן וביניהם טמא שאני התם שכל האויר המקיפן נסתם דקנה נמי בהכי איירי שממלא כל הסדק אבל הכא איכא מצד אחד טפח אויר וכן בנתונה בצד האסקופה איכא אויר העולם מצד אחד הילכך אין מערב את הטומאה אלא א"כ נפתח תחתיו טפח אם תעלה ולפירוש אחר שאפרש בסמוך לא יקשה כל זה נמצאו השתא חמשה דינין בקדירה שתחת ארובה חד דמתני' וארבע דברייתא:

משנה ז

היתה נתונה. אקדירה קאי:

בצד האסקופה. מבחוץ:

שאם תעלה הקדירה. מן הארץ משוכה לפנים כל כך שיש טפח ממנה תחת השקוף וכגון שהקדירה רחבה מלמטה הרבה וצרה מלמעלה כלפי פיה דכדקיימא תחת השקוף טפח עדיין כל פיה לחוץ:

טומאה תחתיה. ברוצצת איירי:

תחתיה בתוכה או על גבה. מן השקוף ולחוץ איירי דאי בטפח המשוך לפנים היה הבית טמא:

בוקעת ועולה. הבית טהור ואין טמא אלא המאהיל כנגד הטומאה:

תחתיה והבית טמא. כמו דאיכא טפח ממנה לפנים שמביא את הטומאה לבית:

תוכה וגבה טהור. דניצולת עם דופן הבית:

הכל טמא. דנטמאת הקדירה ואינה חוצצת ורואין את הטומאה כאילו היא תחתיה והבית טמא:

או מודבקת. שאין הקדירה למטה אלא למעלה דבוקה בצד השקוף ואין מקום דביקתה טפח אלא תחתיה דכיון דליכא טפח תחת השקוף אין טומאה לבית והבית ותוכה וגבה טהור: תניא בתוספתא [רפי"א] קדירה שהיא נתונה בצד האיסקופה שאם תעלה ושפתותיה משוכות מן השקוף כל שהוא טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור בבית אינו טמא אלא הבית בלבד שאם תעלה ודופנה נוגעת בשקוף בפותח טפח כל שהוא טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה והבית טהור מפני שניצלת עם דופנו של אהל בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור טומאה בבית אינו טמא אלא הבית: שאם תעלה ודופנה נוגעת בשקוף בפותח טפח טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח וטומאה תחתיה או בבית תחתיה והבית טמא תוכה וגבה טהור בתוכה או על גבה הכל טמא: שאם תעלה ושפתותיה אוכלות בשקוף כל שהוא: טומאה תחתיה והיא רוצצת טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. היתה גבוהה מן הארץ טפח אם יש בדופנה פותח טפח וטומאה תחתיה או בבית או בתוכה או על גבה הכל טמא אין בדופנה פותח טפח טומאה תחתיה תחתיה טמא תוכה וגבה והבית טהורין מפני שהיא ניצולת עם דופנו של אהל בתוכה או על גבה הכל טמא והבית טהור בבית היא טמאה בלבד. פי' ושפתותיה אוכלות בשקוף כל שהוא דיש

עתה מפי הקדירה מעט לפנים וכ"ש מדופנה כדפרישית במתני' שהקדירה רחבה יותר מלצד פיה: תחתיה טמא וכל השאר טהור דאין מביאה טומאה לבית כיון דאין ממנה טפח תחת השקוף והקדירה עצמה ניצולת תוכה וגבה עם דופנו של אהל ועוד יש לפרש בין הכא בין במתני' דנוגעת בשקוף בפותח טפח לא (שנא) שתהא כנוסה תחת השקוף טפח אלא שתהא דופנה נוגעת בשקוף טפח כשתעלה משום דפעמים שנוגעת פחות מטפח לפי שהקדירה עגולה ואין הטומאה עוברת מזה לזה מידי דהוה אטבליות של עץ שנוגעות זו בזו בקרנותיהן דלקמן פט"ו (מ"ב) ולפי זה ניחא טפי או מודבקת דמתניתין אבל תוספתא דלעיל אין מתיישבת לפי שיטה זו: ועוד תניא בתוספתא [ספי"ג] קוברי המת שהיו עוברין ברשות הרבים מצטרף אהלן עם החלון לטמא את הבית דברי ר' אליעזר ר' יהושע אומר אין מעלין את הנמוך לצרף אהל עם אהל. ודילמא היינו כשאין התחתון כנוס לתוך העליון. ומיהו בלאו הכי יש ליישב ההיא כגון דליכא טפח בבליטה של מעלה חוץ לחלון: בבית היא טמאה בלבד מדקתני טמאה לשון נקבה לפיכך נראה דמיירי שנסדק הגג על פני כולו ונחלק משמע דאקדירה קאי וטמאה משום דאתיא לה טומאה דרך שפתותיה שנכנסים תחת השקוף ולא יתכן כלל דמה נפשך הבית טמא ומאי בלבד אלא הוא טמא בלבד גרסינן ואבית קאי אבל הקדירה טהורה דניצולת עם דופנו של אהל:

פרק יא

משנה א

בית שנסדק. בכי האי גוונא אייריי שהגג פרח לאויר לחוץ כנגד הסדק ואם הטומאה בחוץ תחת הגג כלים שבפנים טהורים אע"פ שיש בסדק כשיעור לב"ש ולבית הלל ולרבי יוסי משום דאין דרך טומאה להכנס וכשאין גיפוף בסדק אייריי דאי יש גיפוף אסור:

טומאה בפנים וכלים בחוץ טהורים. דאפי' בחלונות מטהרינן כדתניא בתוספתא (פ"ח) ולעיל הבאתיה בפרק שביעי (מ"ג) גבי מת בבית ולו פתחים הרבה היו בו חלונות הרבה וכולן מגופית כולן טהורות ולפי שיטה זו שפירשתי אייריי בשנסדק כותל הבית ומיהו קשה לפי שיטה זו דבכל מקום חלון שיש בו טפח על טפח מביא את הטומאה מבית לבית ומ"ש הכא לפיכך נראין הדברים שנסדק הגג על פני כולו ונחלק לשנים דאיכא השתא שני חלקים והיתה טומאה בחציו החיצון שהפתח בו והכלים בחציו הפנימי היתה טומאה בחציו הפנימי אם היה רחב הסדק כמלא חוט המשקולת לב"ה כדקתני בתוספתא דכליו שבחציו החיצון טהורין פחות מכאן טמאין והשתא הוי דומיא

דאכסדרה שנסדקה וכל הנך שיעורי בטומאה בחלק הפנימי לפי שסוף הטומא' לצאת דרך הפתח שבחלק החיצון וכל טומאה בחיצון אפי' כל שהוא ממש מפסיק שכן מוכח לשון המשנה דאטומאה בפנים פליגי: תניא בתוספתא [רפי"ב] וכמה יהא הסדק הזה ב"ה אומרים כל שהוא מלא חוט המשקולת ורבי יוסי אומר משום בית הלל פותח טפח אמר רבי תמיה אני אם אמר רבי יוסי בפותח טפח לא אמר אלא בכזית מן המת בלבד. טומאה מבפנים וכלים מבחוץ אע"פ שאין בסדק אלא כל שהוא מלא חוט המשקולת הרי זה מפסיק. פירוש כזית מן המת פתחו טפח להציל את הטומאה על הפתח (צ"ל אבל במת פתחו בד' כדתנן לעיל וכו'.) פי' כדתנן לעיל פ"ג (מ"ו) אבל במת פתחו בד': טומאה בפנים וכלים בחוץ. איפכא גרסינן טומאה מבחוץ וכלים מבפנים דאפילו כל שהוא מפסיק ללשון אחרון שפירש' במתני' וללשון קמא אי אפשר לישב כלל שהלשון מגומגם דהוה ליה למימר אע"פ שיש בסדק מלא חוט המשקולת הרי זה מפסיק עד שיהא טפח לכזית או ארבעה טפחים ושמא רבי כתנא קמא סבירא ליה והכי קאמר הרי זה מפסיק כלומר דין לסדק להיות כזה השיעור ויותר נראה לפרש דקאי אסדק דאכסדרה ולאו אדלעיל קאי ובכמה מקומות מצינו בתוספתא כענין זה:

משנה ב

שנסדקה. תקרת האכסדרה: כלים שבצד השני טהורין. אין הטומאה עוברת שם לצד השני שאויר הסדק מפסיק:

עירב את הטומאה. כלומר והכל טמא לפי שנסתם האויר בארץ ברצפת האכסדרה:

משנה ג

סגוס. בגד של צמר עב ומיטמא בנגעים כדמשמע במסכת נגעים פי"א:

וכופת עבה. חתיכת עץ עב כדמשמע בתוספתא דכלים [ב"ב פ"ב] ובמסכת כלים פכ"ב (מ"ט) הבאתיה ואע"פ שהם עבים הרבה אין מביאים את הטומאה אא"כ יש תחתיה טפח:

קפולים. כעין טלית מקופלת דפרק חבית (שבת דף קמז.) ואית דגרסי כפולין בכ"ף והכל אחד שיש בגדים הרבה מקופלין זה על זה אם העליונ' גבוהה מן הארץ טפח אע"פ שהאחרי' תחתיו העליון מביא את הטומאה:

היה אדם נתון שם. בארץ על הטומאה נגד הסדק:

אדם חלול הוא. חלל הגוף חשוב חלל אע"פ שבני מעיו לתוכו: תניא בתוספתא (פי"ב) סאה כפויה על פי חבית חבית כפויה על פיה שני כופתין זה על גב זה ואבן על גבי הכופתין מביאות את הטומאה סאה יושבת כדרכה וחבית יושבת כדרכה נוד תפוח כר

מלא תבן כסת מליאה מוכין כסת מליאה מטפחות שתי אבנים זו ע"ג זו וכופת על גבי האבן אין מביאות את הטומאה. פי' כל הני במונחין בארץ כנגד הסדק של אכסדרה איירי וסאה וחבית כפויין על פיהן ושני כופתין ואבן ע"ג כופת חשוב חלל טפח דאף ע"ג דשקלת לאבנא אית בכופתין חלל טפח אבל סאה וחבית יושבין כדרכן על שוליהן היינו טומאה רצוצה ונוד תפוח לא חשיב חלל שלו דכי נפיק זיקא אין כאן חלל וכר מלא תבן וכסת מלאה מוכין כי שקלת לתבן ולמוכין אין כאן חלל א"נ כר וכסת המלאים חד מילתא חשיב כעץ עב אף על גב דאם נחשב צד עליון שבו וכן אבנים וכופת על אבנים אין כאן חלל וצריך טעם מ"ש כופת ע"ג האבן מאבן על גבי כופת:

משנה ד

היה אדם משקיף. מן החלון למטה והאהיל על קוברי המת בית שמאי לטעמייהו דלא חשבי חלל גופו ואין מביא את הטומאה לבית וב"ה לטעמייהו דחשבי ליה חלל הילכך אע"פ שגופו דבוק בחלון צד עליון שבו מביא את הטומאה לבית דהא איכא חלל גופו דהוי טפח והאי אין בוקעת בינו לחלון ותכנס לבית כמו גבי נסר שעל פי התנור לקמן [בריש] פי"ב פירשתי לעיל בריש פרק חמישי:

ומודים. פי' בית שמאי באדם לבוש שהמלבוש כסדינים:

משנה ה

היה האדם מוטל על האסקופה. מקצתו בפנים ומקצתו בחוץ:

אינו מביא את הטומאה. דאין כאן חלל:

משנה ו

והאהילו עליו טהורים. על מקצתו שבחוץ קסברי ב"ש דאין באה תחתיו טומאה שבבית משום דאין כאן חלל עליו וב"ה קסברי דאדם חלל הוא ובאה תחתיו הטומאה והמאהילין עליו בחוץ נטמאו:

משנה ז

ומת הכלב. דאילו חי אפילו כולו בבית הבית טהור דטומאה בלועה בבעלי חיים אינה מטמאה כדאמרינן פ' בהמה המקשה (חולין דף עא.):

מוטל על האסקופה. וצוארו לפנים (הטומאה):

אם יש בצוארו פותח טפח. רוחב הצואר טפח ומשערין אותו על ידי חוט המקיף את הצואר דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפה ג' טפחים:

מביא את הטומאה. לצד העליון שבו מאהיל על הטומאה וממשיך את הטומאה לבית:

ואם לאו. דליכא פותח טפח אינו מביא הטומאה דלענין הבאת טומאה בעינן פותח טפח:

רואין את הטומאה. פרק העור והרוטב (חולין דף קכו.) מייתי לה מעיקרא סלקא דעתין דהכי קאמר רבי יוסי בודקין בגופו את מקום הטומאה אם היא מן השקוף ולפנים הבית טמא ואאין בצוארו פותח טפח קאי דקאמר ר"מ הבית טהור וקאמר ליה ר' יוסי דאם הטומאה מן השקוף ולפנים הבית טמא אע"פ שאין בצוארו רוחב טפח דטומאה טמונה בוקעת ועולה והבית מאהיל על הטומאה ומסיק רבא התם דר' יוסי לאו אאין בצוארו טפח קאי ולחומרא אלא איש בצוארו טפח קאי ולקולא דקאמר ר"מ הבית טהור (צ"ל טמא) דאהל הצואר ממשיך את הטומאה לבית הואיל ורחבו טפח אע"פ שאין בחללו טפח וקאמר ליה ר' יוסי רואין את חלל הטומאה חלל הצואר אם יש בחללו טפח ממשיך את הטומאה ואע"פ שמקום חוץ לבית ודקמסיים בסיפא מכנגד השקוף ולפנים מילתא אחריתי היא ובתרתי פליגי והכי קאמר ליה רבי יוסי לר"מ דקאמרת לענין המשכה אם יש בצואר כולו עם עובי דפנותיו רוחב טפח אנן חלל טפח בעינן ודקאמרת על האסקופה כולה הבית טמא ואע"פ שאין פיו מן השקוף ולפנים דהא חשבת ליה כל האסקופה כלפנים והאסקופה רחבה היא והשקוף מחותך בה שהדלת נוקף ושוקף בו כשסוגרין אותו ומההוא שקוף לפנים הוי כלפנים אבל אם פיו מן השקוף ולחוץ הבית טהור:

פיו לפנים. ונקב זנבו מבחוץ הבית טהור אם טומאה מבחוץ דמשום המשכה לא מטמינן ליה שאין דרך מאכל לצאת דרך פיו אלא דרך שוליו פירוש נקב הריעי:

פיו לחוץ. ושוליו לפנים הבית טמא שהרי דרך פתח קטן זה על כרחיך היא סופה לצאת:

בין כך ובין כך. פיו לפנים או פיו לחוץ בין טומאה מכנגד השקוף ולפנים בין שהוא לחוץ בין יש בצוארו טפח בין אין בצוארו טפח ואכולהו פליג פיו לפנים טמא ואע"פ שאין סופו לצאת דרך כאן קא סבר אף בדרך כניסתה היא מוציאה טומאתה וכן שוליו לפנים מפני שדרכה לצאת דרך זה:

כמה תשהה בשר המת במעיו של כלב ולא יחשב כמעוכל:

שלשה ימים מעת לעת. משעה שאכלה כדאמרינן שבת (דף קנה:) יודע צדיק דין דלים גלוי וידוע לפני הקדוש ב"ה שמזונותיו של כלב מועטין לפיכך משהה אכילתו במעיו שלשה ימים ובשהה במעיו קודם שמת איירי:

בעופות ובדגים. אם אכלו בשר המת.

כדי שתפול לאור ותשרף. יש רוצים להתיר מכאן תרנגולת שנמצא בה חטה בפסח אע"פ שנתבשלה עמה משום דנתעכלה החטה במעיה ולאו מילתא היא חדא שצריך לחלק

בין איסור לטומאה כמו שאפרש ועוד דאם אמרו בבשר דרכיך יאמרו בחטה דאקושי דיש חילוק בדבר כדמוכח במנחות פרק רבי ישמעאל (מנחות דף סט:) גבי מעשה ובלעו זאבים שני תינוקות בעבר הירדן ואמרי' התם דחיטין שבגללי בקר ושעורים שבגללי בהמה לקטן לאכילה מטמאין טומאת אוכלין ואפי' למנחות הוו שרי אי לאו משום הקריבהו נא לפחתך והא דמייתי התם גבי בעיא דרמי בר חמא דפיל שבלע כפיפה מצרית והקיאה דרך בית הרעי ממעשה דזאבים שבלעו ב' תינוקות והקיאום דרך בית הרעי וטימאו את הבשר ולא מייתי ממשנה דהכא דניחא ליה לאתויי מההיא טפי משום דמייתי נמי מעצמות שטימאו ועוד דהתם מייתי מדדמינן ליה דאיירי בהקיאם דרך רעי ולאלתר הוי עיכול בבשר אפילו בפחות מכדי שתפול לאור ותשרף ותימה דתנן פ"ק דבכורות (דף ז:) דג טהור שבלע דג טמא אסור באכילה אלמא לא הוי עיכול ומההיא דזאבים לא קשיא מידי דהתם בהקיאום דרך בית הרעי אבל ממתניתין דהכא קשיא דבעודו במעיו איירי דמייתי לה אכלב שאכל בשר המת ומת ומוטל על האסקופה ואפ"ה חשיב עיכול בדגים ותירץ רב האי גאון שאני טומאה דאפושי טומאה לא מפשינן ועוד יש לומר דמתניתין דבכורות כרבי יהודה בן בתירה דאמר הכא מעת לעת והתם בדלא שהה אי נמי דגים דנבלעים קשים טפי מבשר המת אי נמי נהי דמפסלו מתורת אוכל לענין טומאת אוכלין מכל מקום לענין איסור לא הוי עיכול מידי דהוה אנבלת עוף טהור בכפרים דבעי מחשבה לטומאה ולא לאיסור ומיהו אין זה דמיון כלל ואם תאמר הא דאמרינן פרק בתרא דיומא (דף פא.) זר שבלע שזפין של תרומה והקיאן ובא אחר ובלען הראשון משלם קרן וחומש והשני אינו משלם אלא דמי עצים לראשון אלמא לענין איסור חשיב עיכול ובלאו מתניתין דבכורות קשיא ההיא מס"פ גיד הנשה (חולין דף קג:) גבי אכל חצי זית והקיאו וחזר ואכלו מהו דמשמע דפשיטא ליה דלא הוי עיכול וי"ל דשזפין לאו משום דהוי עיכול אלא לפי שכבר נתחללה התרומה באכילת הראשון כדאשכחן פרק קמא דכריתות (דף ז.) כהן שסך שמן של תרומה בן בתו ישראל מתעגל בו ואינו חושש ומפרש התם טעמא משום דמחוללת כבר ואין לדקדק דלא חשיב עיכול מההיא דמייתי פרק בהמה המקשה (חולין דף עא.) בלעה טבעת טמאה טובל ואוכל בתרומתו הקיאה טמאה וטימאתו דשאני טבעת דאקושי טפי כדאשכחן גבי עצמות במנחות (דף סט.) ונבלה דלא חשיב התם מדלא שהה כדי עיכול כדקאמרינן (חולין דף עא.) מי לא אסיקינן דאכל סמוך לשקיעת החמה ומתוך הסברא היה נראה בין לענין איסור בין לענין טומאה דכל דבר שנמצא שלם כברייתו כגון חיטין שבגללי בקר ודגים טמאין הבלועין בדג גדול לא חשיב עיכול ותינוקות דחשיב בשר עיכול נלעסו בשיני הזאבים וחשוב

עיכול טפי ולכך טיהרום: תניא בתוספתא [פי"ב] כלב שאכל בשר המת ונכנס לבית הבית טהור שכל הבלועין באדם ובבהמה בחיה ובעופות טהורין הקיאן הבית טמא מת אם לא שהה במעיו עד שהוא חי שלשה ימים מעת לעת הבית טמא ובעופות ובדגים מיד. אמר רבי יהודה בן בתירה בדגים מיד ובעופות מעת לעת רבי אליעזר אומר משום רבי יהודה בן בתירא זה וזה מעל"ע:

משנה ח

החדות. כמו הדות אלא בלשון משנה דסדר טהרות כולן כתובין חדות והוא ששנינו בכ"מ בור ודות ואמרי' בפרק המוכר את הבית (בבא בתרא דף סד.) היינו בור היינו דות אלא שהבור בחפירה והדות בבנין:

ומנורה בתוכה. בתוך הדות:

והפרח שלה. של מנורה יוצא:

וכפישה נתונה עליה. עליו גרסינן במשנה דוקנית שנתונה על חדות כי ההיא דתנן לעיל פרק חמישי (משנה ו) הבור והדות שבבית וכפישה נתונה עליו טהור א"נ עליו על הפרח של המנורה:

ע"פ החדות. שאינה נופלת לתוכה דניצול עם דפני האהל כדאמרן לעיל פרק חמישי:

והמנורה טמאה. משום דפרחה יוצא ואם תאמר למאי דמוקי לה בתוספתא במנורה של מתכת כיון דמנורה טמאה היאך הדות טהורה והלא חרב הרי הוא כחלל (חולין דף ג.) ויש לומר כגון דליכא מת בבית אלא חרב בעלמא שעל ידו מטמא ואין עושה חרב אחר כחלל כדפרישית בפ"ק: (ובהא)

[**ובה"א**] **אף המנורה טהורה**. דבתר דידה אזלי' ולא בתר פרחה והיא בתוך הדות קיימא וניצולת עם הדות:

ומודים. ב"ה:

הכל טמא. [בין הדות בין המנורה כצ"ל] בין המנורה כיון דאם תנטל מנורה כפישה נופלת לתוך הדות: תניא בתוספתא [פי"ב] הדות שבבית והמנורה בתוכה והפרח שלה יוצא וכפישה נתונה עליו במה דברים אמורים בשל מתכת אבל בשל עץ הרי זה חוצץ ר' אלעזר בר' יוסי אומר במה דברים אמורים בשל עץ אבל בשל מתכת נטמא ואין כלי טמא חוצץ. פי' ברייתא זו סתומה ולא פירשה אמאי קיימי ויש לפרש דאעומדת דרישא קאי דלת"ק בשל עץ אפילו לב"ש ולר"א בר' יוסי בשל מתכת אפי' לב"ה טמאה. ושל מתכת דקאמרינן אמנורה קאי א"נ אנופלת דסיפא קאי ואכפישה דלתנא קמא בשל עץ חוצץ אע"ג דנופלת ואתא ר"א למימר דבשל מתכת אפי' אינה נופלת לא חייצא:

משנה ט

טומאה שם. בתוך הדות אע"פ שהכפישה על גביו הבית טמא דאין צמיד פתיל לטומא':
טומאה בבית. מכאן ואילך מיירי (אע"פ שהכפישה על גביו הבית טמא דאין צמיד פתיל) (מיותר.)בדות פתוח שאין עליו כפישה:
טהורין. הכלים כיון דיש במקומן טע"ט על רום טפח דניצולין שם כביב שהוא קמור תחת הבית דתנן לעיל בפ"ג (מ"ז) טומאה בבית מה שבתוכו טהור:
רחבים משל בית. כגון שחלל הדות מרחיב והולך תחת כותל הבית וכותל הדות בנוי מבחוץ לכותל הבית והכלים שם:
בין כך ובין כך. ואפי' אין במקומן טפח על טפח על רום טפח טהורין: תניא בתוספתא [שם] נסר שהוא נתון ע"פ הדות וטומאה תחתיו או על גביו כלים שכנגד העודף מכאן ומכאן טמאין היתה כפישה ויש לה ליזבז טפח טומאה תחתיה כלים שכנגד העודף מכאן ומכאן טמאין אם היתה חלקה הרי היא כנסר כלים שכנגד העודף מכאן ומכאן טמאים. כותלי הבית וכותלי הדות שהיו שוין זה לזה וטומאה בין בבית ובין בדות כלים שבכותלי הבית ושבכותלי הדות נידונין מחצה על מחצה ואם כותלי הבית רחבים משל דות וטומאה בתוך הבית כלים שבכותלי הדות טמאין ושבכותלי הבית נדונים מחצה על מחצה. אם היו כותלי הדות רחבים משל בית וטומאה בתוך הבית כלים שבכותלי הדות טהורים ושבכותלי הבית נידונין מחצה על מחצה. פי' נסר שהוא נתון ע"פ הדות בתוספתא מיתניא בתר מתני' משמע [נ"א דאיירי מתני' בדות שבבור. אבל] דאיירי בדות שבבית כמתני' אבל קשיא מה לי תחתיו מה לי על גביו מה לי בבית אחרי שהבית מאהיל על הכל אלא בדות שבחצר אייר וחולייתו גבוה טפח והנסר נתון על פיו ובולט סביב סביב טפח ובטומאה תחתיהן הדות טהור דאפי' כפישה מצלת עם דפנות אהלים כדתנן לעיל פ"ה (מ"ו) אבל תחת העודף טמא ומיהו קשיא מטומאה על גבי הנסר אמאי טמא תחת העודף מי גרע נסר נתון על פי הדות מנתון ע"פ תנור חדש דתנן בר"פ שאחר זה טומאה תחתיו כלים שעל גביו טהורין טומאה על גביו כלים שתחתיו טהורין וצ"ל מ"מ דאיירי בדות שבתוך הבית ומשום דקתני מתניתין כלים שבין שפתי כפישה לשפתי החדות אפי' עד התהום טהורין ואשמעי' ברייתא דהני מילי כשהטומאה בבית אבל טומאה תחתיו או על גביו לא בנסר ולא בכפישה שאין לה ליזבז ובדות חלקה איירי שלא יהא הנסר גבוה מן הארץ טפח כשהטומאה תחת הנסר או על גביו מתוך שהטומאה בוקעת הנסר אפי' היה בחצר קאתי אהל הבית ומביא את אהל טומאה לכלים שבין שפתי הנסר לשפתי הדות סביב: וטומאה תחתיו או על גביו תחת הנסר מבחוץ ולא

בתוך הדות: כלים שכנגד העודף מכאן ומכאן טמאין. דטומאה הולכת תחת כל העודף: טומאה תחת הכפישה. לא קתני טומאה על גבה דכיון דיש לה ליזבז טפח כלים שתחתיו טהורין: היתה חלקה שאין לה ליזבז דינה כנסר: נידונין מחצה על מחצה חצי כותל של צד הבית כבית ושל צד חוץ כחוץ וכן הדות חצי של צד דות כדות ושל צד חוץ כחוץ וכי האי גונא אמרי' לעיל בפ"ז וכולה מתניתא בשאין במקום הכלים טע"ט על רום טפח דאי יש במקומן טפח על טפח על רום טפח בין בכותלי הבית בין בכותלי הדות טהורין:

פרק יב

משנה א

נסר שהוא נתון על פי התנור. הך בבא וכל הני בבי עד בבא של סנדל בעומד באויר אירי:

חדש. שלא הוסק דלא מקבל טומאה:

בפותח טפח טהורין. דכיון שהתנור טהור ניצולים הכלים וכן אם טומאה על גבי הנסר וכלים תחת הנסר:

ובישן. כגון שהוסק התנור דמקבל טומאה טמא התנור שאין הנסר מצילו וכ"ש כלים שתחת הנסר ושעל הנסר וטעמא דמתני' כדתנן לעיל רפ"ו אדם וכלים עשויים אהלים לטמא אבל לא לטהר הילכך נתון על חדש דלאו כלי הוא מציל אבל ישן שהוא כלי לא:

ור' יוחנן בן נורי מטהר. היינו דוקא בתנור אבל בכלים מודה דטמאין כדמוכח בתוספתא:

נתון על שני תנורים. ובתנורים ישנים אירי ואזדו רבנן לטעמייהו ור' יוחנן בן נורי לטעמיה: תניא בתוספת' [רפי"ג] נסר שהוא נתון על פי תנור ישן וטומאה תחתיו או על גביו הכל טמא ור' יוחנן בן נורי מטהר בתנור. היה ראשו אחד נתון ע"פ תנור חדש וראשו אחד נתון ע"פ תנור ישן או שהיו שנים ישנים א' מכאן ואחד מכאן וחדש באמצע טמאין ורבי יוחנן בן נורי מטהר בתנור: פי' טמאין הישנים ור' יוחנן בן נורי מטהר אפי' בישנים:

משנה ב

בסרידה חלקה שאין לה ליזבז אירי כדמוכח בתוספתא ועודפת ויוצאה חוץ לתנור טפח מכל צד:

הכל טמא. כלים שתחתיה ושעל גבה חוץ מכלים שעל גבה כנגד אוירו של תנור לפי שהאהל מביא את הטומאה תחתיה כל סביב התנור וחוזרת ובוקעת למעלה או כשהטומאה למעלה בוקעת למטה ונמשכת סביב וחוזרת ובוקעת למעלה אבל כשיש

לסרידה ליזבז טפח קתני בתוספתא דטהורים ושמא היינו טעמא דבשאין לה ליזבז חזיא לשכיבה ומקבלת טומאה ומביאה ואינה חוצצת אבל כשיש לה ליזבז טפח לא חזיא לשכיבה וחוצצת דאינה מקבלת טומאה ומוקף צמיד פתיל דתנור הכא היינו בלא הסרידה והא דמשמע פ"ט (מ"ז) דכלים שהסרידה עצמה מועלת לתנור לצמיד פתיל התם בסרידה שיש לה ליזבז דטהורין ומטעם כלי קיבול לא מקבל טומאה דמיירי כגון שאין לה ליזבז מארבע רוחותיה אלא משלש ובסרידה של עור או של שיפה ושל גמי דומיא דמחצלת דסוף פרק קמא דסוכה (דף כ.) ומיהו מדקתני הכי בתוספתא גבי נסר נראה דטעמא בסרידה אע"ג דקיבלה טומאה מ"מ כשיש לה ליזבז הוא דחשיב' לחוץ (ונוהגת) וחוצצת אבל כשאין לה ליזבז לא חשיבא ואינה חוצצת ויש חילוק בין סרידה של נחתום לשל בעלי בתים לענין קבלת טומאה כדתנן במס' כלים פט"ו (מ"ב) ופירשנוה פרק שמיני (מ"ג) דכלים:

וכנגד אוירו של תנור טהור. שהוא מוקף צמיד פתיל ומפסיק:

כנגדו עד הרקיע טמא. אבל מה שתחתיו טהור: תניא בתוספתא [פי"ג] נסר שהוא נתון ע"פ תנור ומוקף צמיד פתיל טומאה תחתיו או על גביו הכל טמא כנגד אוירו של תנור טהור טומאה כנגד אוירו של תנור כנגדו עד לרקיע טמא סרידה שהיא נתונה ע"פ תנור ויצאה כל שהוא ויש לה ליזבז טפח טומאה תחתיה כלים שעל גבה טהורין. טומאה על גבה כלים שתחתיה טהורין ואם היתה חלקה הרי היא כנסר וצריכה פותח טפח. פי' כל שהוא בין יוצאה חוץ לתנור טפח בין (אין) יוצאה חוץ פחות מטפח חוצצת בין טומאה לכלים אבל כשהטומאה וכלים תחתיה יש חילוק לענין הבאת טומאה בין טפח לפחות מטפח: וצריכה פותח טפח צריך שתצא סביב התנור טפח:

משנה ג

נסר. שהוא ארוך וצר וכשהוא נתון ע"פ התנור יוצא טפח מן המזרח וטפח מן המערב וצפון ודרום אינו יוצא: טומאה בצד זה תחת הנסר במזרח או במערב:

כלים שבצד השני טהורין. דאין מקום טומאה לעבור שאין הנסר עודף מן הצפון ומן הדרום:

ור' יוסי מטמא. דסבר אין תנור מפסיק:

הבטח. פי' בערוך בנין כמו אמבטי של מרחץ ונראה שהוא חלול כעין תנור ונסר נתון עליה לתקרה וסורח הנסר משני צדדין והבטח מפסיק ואם טומאה מצד זה אין יוצאת לצד אחר לפי שהבטח חוצץ:

היה בו זיז. שלמעלה מן הבטח קורה יוצאה מצד מזרח לצד מערבו ופליג ר' יהושע דקסבר אע"פ שהבטח חוצץ בנסר גבי זיז כל שהוא אינו חוצץ ורואין את הבטח כאילו אינו: תניא בתוספתא [שם] מודה ר"א באמבטי שהוא עשוי מתחילה לכך שהוא מביא את הטומאה. פי' שמתחילה עשאו לדעת כן שיצא הקרוי מכאן ומכאן:

משנה ד

סנדל של עריסה. דרך עריסה של תינוק שרגליה קצרים ומניח תחת רגליה סנדל ממתכת או מעור כדי שלא ירקבו ובערוך פי' כשאין רגליה שוין מניח חתיכת לוח תחת הרגל ואותו לוח נקרא סנדל:

שפחתו בתוך הבית. שהעריסה כפויה והבית טמא תחתיה והתקרה עשויה כמעזיבה בסיד ובטיט ותחת רגל העריסה במקום הסנדל פחתה התקרה אם יש בנקב פותח טפח ויש טומאה בבית מביא את הטומאה לעליה:

ואם לאו. שאין שם פותח טפח מונין בו כדרך שמונין במת שהסנדל והעריסה טמאין טומאת שבעה כדין כלים בכלים והתינוק טמא טומאת ערב כדתנן בריש מכילתין השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב ואע"ג דתנן לעיל בפ"י (מ"ב) גבי ארובה שאין בה פותח טפח טומא' בבית נתן את רגלו טהורה הכא מיירי כשהסנדל נתון בפחת המעזיבה בחציה של מטה דנידונית מחצה על מחצ' כדתנן לעיל פ"ו (מ"ד). תניא בתוספתא [שם] סנדל של עריסה שפחת מעזיבה שיעורו בפותח טפח נפחת הבית מאליו שיעורו מלא אגרוף. היה הטיט צף תחתיו כל שהוא ומחצי מעזיבה ולמעלה בין שיש בו כשיעור בין שאין בו כשיעור הבית טהור מחצי מעזיבה ולמטה אם יש בו כשיעור הבית טמא ואם לאו מונין בו כדרך שמונין במת. מלבן שהוא מלובש בפיקות תינוק טמא טומאת ז' מסורג בחבלין תינוק טמא טומאת ערב. פי' נפחת הבית מאליו שלא פחתו הסנדל שיעורו מלא אגרוף כדתנא גבי מאור בזמן שהוא לתשמיש שיעורו בפותח טפח ואם אכלתו מלחת או שרצים שיעורו מלא אגרוף. היה הטיט צף תחתיו כל שהוא שנשאר מטיט המעזיבה מעט תחת הסנדל ואותו כל שהוא עומד מחצי המעזיב' ולמעלה. בין שיש בו כשיעור שיש בפחת פותח טפח או מלא אגרוף הבית טהור אם הטומאה בעליה אינה יורדת לבית דאותו כל שהוא הצף תחת הסנדל חוצץ. מחצי מעזיבה ולמטה אם אותו הטיט הצף מחצי מעזיבה ולמטה אם יש בפחת כשיעור הבית טמא דמעזיבה שבין בית לעליה נידונית מחצה על מחצה כדתנן לעיל פ"ו (מ"ד) דחציה הקרוב לעליה כעליה וחציה הקרוב לבית כבית. ואם לאו דאין בפחת שיעור אם הטומאה לבית מונין בו כדרך שמונין במת ואע"פ שהטיט צף תחתיו אינו מציל

דלא דמי לכותל כדפרישית לעיל בריש פרק ששי. מלבן שהוא מלובש בפיקות. השתא קאתי לפרושי כיצד מונין במת ומיירי בטומאה בבית ועריסה בעליה ותינוק מושכב בה דהמלבן והפיקות נחשב כחד לפיכך תינוק המושכב במטה טמא טומאת ז' דהוה ליה חד כלים ואדם ותנן בריש מכילתין דטמאין טומאת ז'. מסורג בחבלים ה"ל מלבן חד וסירוג חד הרי תרי ותינוק מושכב על הסירוג טמא טומאת ערב כדתנן בריש מכילתין כיצד ג' כלים הנוגעין במת וכלים בכלים טמאין טומאת ז' השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב:

משנה ה

שאין עליהן מעזיבה. דליכא תקרה כלל אלא הקורות לבדן:

והן מכוונות. קורות העלייה לקורות הבית:

טומאה תחת אחת מהן. תחת אחת מהעליונות תחתיה בלבד טמא אבל כלים דע"ג הקורה טהורין דקורה חוצצת. ואם הטומאה ע"ג הקורה התחתונה ומכוונת לקורה העליונה ביניהן טמא. כלומר כלים דאיכא בין קורה לקורה טמאין ודתחת התחתונה טהור ודעל העליונה נמי טהור דשתיהן חוצצות:

כנגדו עד לרקיע טמא. ושתחת כולן טהור:

כבין התחתונה. כנגד אויר התחתונה ורחבו כשיעור אויר שביניהן שאם תעלה התחתונות או תוריד את העליונות נמצא הכל סתום:

תחת כולן טמא. כאילו היתה תקרה שוה ועל גבן טהור. תניא בתוספתא [שם] קורות הבית והעלייה שהיו העליונות מכוונות כנגד התחתונות טומאה תחתיהן תחתיהן טמא ביניהן ביניהן טמא ועל גביהן טהור על גביהן כנגדו עד לרקיע טמא ותחתיהן טהור בד"א בזמן שיש בהן פותח טפח אין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היו עליונות נראית סותמות כבין התחתונות טומאה תחתיהן תחתיהן וביניהן טמא ביניהן ביניהן ותחתיהן טמא על גביהן טהור על גביהן כנגדו עד הרקיע טמא ותחתיהן וביניהן טהור בד"א בזמן שיש בהן פותח טפח וביניהן פותח טפח אין ביניהן פותח טפח וטומאה תחתיהן תחתיהן טמא ביניהן ועל גביהן טהור ביניהן או על גביהן אפי' כנגדו עד הרקיע טמא ותחתיהן טהור בד"א בזמן שיש בהן פותח טפח אין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת היו עשויות שתי וערב טומאה תחת אחת מהן תחת כולן טמא ועל גביהן טהור על גביהן כנגדו עד הרקיע טמא ותחתיהן טהור בד"א בזמן שיש בהן פותח טפח אין בהן פותח טפח טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת. פי' שיש בהן רוחב טפח בעליונות ובתחתונות דכולן רחבות טפח. טומאה בוקעת ועולה בוקעת

ויורדת דכיון דאין בהם פותח טפח לא מביאות טומאה ולא חוצצות וכמאן דליתנהו דמי ונמצאת טומאה כעומדת באויר: תחתיהן וביניהן טמא האי ביניהן לאו כביניהן דרישא דביניהן דרישא בין תחתונות לעליונות המכוונות כנגדן דהיינו על גב התחתונות אבל הכא למטה כנגד אויר שבין התחתונות כלומר תחתיהן תחת התחתונות ביניהן בין התחתונות דכיון שאם היו עליונות יורדות היה הכל סתום וחשיב כתקרה שוה. על גביהן טהור שהקורות חוצצות. אין ביניהן פותח טפח בין התחתונות דנמצא השתא דאין עליונות רחבות טפח דשיעורן כבין התחתונות אבל התחתונות עצמן רחבות טפח: טומאה תחתיהן טמא דכיון דתחתונות רחבות טפח מביאות את הטומאה. ביניהן ועל גביהן טהור דביניהן טהור משום דאין בעליונות פותח טפח וכליתנהו דמי ומדקדק מכאן בפרק הישן (סוכה דף כב.) דלא אמרינן חבוט רמי כיון דליכא טפח: ועל גביהן בתחתונות נמי טהור דיש בהן טפח וחוצצות בפני הטומאה. ביניהן של תחתונות או על גביהן של תחתונות כנגדו עד הרקיע טמא (שהרי בין התחתונות כנגדו עד הרקיע טמא) משום דאין עליונות חוצצות כיון דאין רחבות טפח ותחתיהן טהור היינו תחת התחתונות דאע"פ שטומאה על גביהן תחתיהן טהור דחוצצות כיון דרחבות טפח. בזמן שיש בהן פותח טפח שהתחתונות רחבות טפח ועליונות אין רחבות טפח כדפרשינן: אין בהן פותח טפח. שאף התחתונות אין רחבות טפח:

משנה ו

מכותל לכותל. שהכתלים מזרח ומערב והקורה על גביהן צפון ודרום:

תחת כולה. כל הכלים שתחתיה טמאין דמביאה טומאה לכולה ושעל גבה טהורין דחוצצת כדאמרן: ואם לאו. דאינה רחבה טפח:

בוקעת ועולה. דאם טומאה תחתיה כלים שעל גבה כנגד הטומאה טמאים:

בוקעת ויורדת. דאם טומאה על גבה כלים שתחתיה כנגד הטומאה טמאי':

היקיפה ג"ט. דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקיפו ג"ט כדילפינן פ"ק דעירובין (דף יד.) מים שעשה שלמה:

משנה ז

עמוד שהוא מוטל לאויר. לאו בעמוד העומד זקוף איירי דא"כ ה"ל למיתני עמוד שהוא עומד באויר כדקתני בברייתא שהבאתי לעיל בסוף פ"ו עמוד שהוא עומד בתוך הבית ומדקתני שהוא מוטל ש"מ דאיירי במושלך לארץ ובעמוד עגול שהוא מושלך לארץ ושוכב על עיגולו באויר כגון בחצר או בגינה ומאמצע העיגול הוא מתחיל להאהיל על הארץ והולך ומתקצר מכאן ומכאן עד תחתיתו שהוא סמוך לארץ ולענין הבאת טומאה

בעינן טע"ט על רום טפח מרובע לעיל פ"ג (מ"ז) דאי ליכא רום טפח הויא ליה טומאה רצוצה ואם יש כאן לצד חוץ מתחתיו רום טפח אע"פ שלמטה בסמוך למקום שכיבתו לארץ אין רום טפח כולו מטמא באהל דנידון כשיפועי אהלים ועמוד עגול כשיש בהיקיפו עשרים וד"ט רחבו שמנה טפחים דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקיפו ג"ט ונמצא דיכול אדם לרבע תחת דופנו שמכאן ומכאן טע"ט על רום טפח שהרי כשיש כאן רצועה של ח' חומשים לכל קרן וקרן דכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא הרי כל האלכסון עודף על הרוחב ט"ז חומשים תן מהם מחצה לקרן זה ומחצה לקרן זה הרי לכל אחד ח' חומשים ואם באת לעשות בקרן זוית שחוץ לעוגל ריבוע טע"ט נמצא אלכסונן עודף על רחבן שני חומשין דנמצא שיעור אלכסונן שבעה חומשים לא נשתייר לנו יותר על הצורך אלא חומש א' ומשום חד חומשא לא דק ועוד פירשנו בעירובין (דף נז.) דכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונן אינו מכוון לגמרי שחסר ממנו מעט כמו שהוכחתי שם ועוד דאי אפשר שלא תהא הארץ אוכלת מעט מן העמוד: תניא בתוספתא [פי"ג] סאה שהיא מוטה על צדה באויר אינה מביאה טומאה תחת כולה עד שיהא בהיקף ד' טפחים ומחצה אם היתה גבוהה חצי טפח עד שיהא בהיקף ג' טפחים: עמוד שהוא מוטל לאויר אינו מביא טומאה תחת דופנו עד שיהא בהיקיפו עשרים וארבעה טפחים ר' יוסי אומר עשרים וחמשה שהיה רבי יוסי אומר אין לך עשרים וחמשה שאין הארץ אוכלת בהן טפח וכה"א ויהיו הרמונים תשעים וששה רוחב ואומר כל הרמונים מאה על השבכה סביב אי אפשר לומר מאה שכבר נאמר תשעים וששה וא"א לומר תשעים וששה שכבר נאמר מאה אמור מעתה ארבעה בלועין בכותל ותשעים וששה נראין מבחוץ וקצר שלו נידון כשיפועי אהלים: פי' סאה שהיא מוטה על צדה הסאה עגולה היא וכשהיא מוטה על צדה והדופן סמוך לארץ נמצא דופן העליון מאהיל על תוכה ואם יש בהיקף מבפנים ג' טפחים נמצא שיש בו רוחב טפח ואם יש היקף ג' טפחים בתוכה לצד אחד כזית מן המת ולצד אחד כלים מביאה עליהן את הטומאה ותחת כולה דקאמר לא מבחוץ קאמר דמבחוץ לא משכחת במוטה על צדה טפח על רום טפח אי נמי כיון דאיכא מבפנים אהל טפח מהני לטמא אפי' מבחוץ משום דסאה מקבלת טומאה ואינה חוצצת ומיהו תימה דלעניין הבאת טומאה בעינן טפח על טפח על רום טפח מרובע כדתנן לעיל פרק שלישי ולא משכחת לה בסאה עגול אלא אם כן יש בהיקיפו ד' טפחים וחומש אחד כדי שיהא ברוחב סאה טפח ושני חומשים כמדת אלכסון של טפח על טפח ושמא עובי הדופן חומש דנמצא כשיש בהיקיפו מבפנים ג' טפחים הוי היקיפו מבחוץ ד' טפחים וגזרו על היקיפו מבחוץ אטו היקיפו

מבפנים. פי' אוכלת בהן טפח לפיכך אינו מן החשבון: ויהיו הרמונים כוליה חד קרא בסוף (ירמיהו נ"ב:כ"ג) ברישיה דקרא קא חשיב תשעים וששה ובסיפיה מאה ובמאה יש עשרים וחמשה פעמים ד' דהיינו אחד מעשרים וחמשה שהיו בלועים בכותל: וקצר שלו היינו מקום שהעמוד סמוך לארץ דליכא רום טפח אפ"ה מטמא באהל: בשיפועי אהלים דתחת כולם מטמא באהל אע"ג דסמוך לארץ ליכא רום טפח:

משנה ח

ר' אליעזר מטמא את הבית. הך פלוגתא דמיא לפלוגתא דר"מ ור' יוסי דפליגי לעיל פי"א (מ"ז) בכלב שאכל בשר המת ומת ומוטל על האסקופה דאמרי' פ' העור והרוטב (חולין דף קכו.) דפליגי בתרתי דפליגי באסקופה דר"מ חשוב ליה כל האסקופה כבית ואע"פ שאין כל פיו של כלב מן השקוף ולפנים הבית טמא והיינו כר' אליעזר דהכא ור' יוסי סבר מן השקוף ולחוץ הבית טהור ומן השקוף ולפנים הבית טמא דאין האסקופה חשובה כבית והיינו כרבי יהושע דמטהר הכא ובמודבק לאסקופה מן השקוף ולחוץ איירי שהאסקופה רחבה היא והשקוף מחותך בה שהדלת נוקב ושוקף בו כשסוגרין אותו:

ידון מחצה למחצה. לשון זה משמע דאם הטומאה תחת האסקופה מחציה ולפנים הבית טמא מחציה ולחוץ כלחוץ והבית טהור ואם מחצה על מחצה הבית טמא וכיוצא בה שנינו בכמה דוכתי לעיל פ"ו ואע"פ שמודבק למעלה באסקופה אין נדון מחצה על מחצה אלא כדפרישית:

מודבק לשקוף. תחת המשקוף מן השקוף ולחוץ:

הבית טמא. דאפי' מן השקוף לחוץ חשיב ליה כבית:

ור' יוסי מטהר. רבי יוסי לטעמיה דקאמר לעיל בפ' י"א גבי כלב מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור דלא חשיב ליה כבית:

הנוגע בשקוף טמא. השקוף הוא העליון ואסקופה היא התחתונה:

רבי אליעזר מטמא. רבי אליעזר לטעמי' דחשיב כל האסקופה כבית:

מטפח ולמטה טהור. דכקרקע דמי:

מטפח ולמעל'. מטמא ר' יהושע באסקופה מטפח ולמעלה היינו משום דדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה ליכנס: תניא בתוספתא [שם] כזית מן המת מודבק באסקופה רבי אליעזר מטמא את הבית ורבי יהושע מטהר היה נתון תחת האסקופה נידון מחצה על מחצה לטמא את הבית דברי רבי יעקב אמר רבי שמעון לא נחלקו רבי אליעזר ורבי יהושע על הנתון תחת האסקופה שהבית טהור על מה נחלקו על המודבק באסקופה

שרבי אליעזר מטמא את הבית ורבי יהושע מטהר. מודבק במשקוף הבית טמא ורבי יוסי מטהר עד שיהא בטומאה משך פותח טפח: שני חזיזים זה על גב זה וטומאה בכותל שביניהן אם היתה נראית כל שהוא לתוך אחד מהן הוא טמא וחבירו טהור ואם לאו נידונים מחצה על מחצה. קוברי המת שהיו עוברים ברשות הרבים מצטרף אהילן עם אהל החלון לטמא את הבית דברי רבי אליעזר ר' יהושע אומר אין מעלין את הנמוך לצרף אהל עם אהל. פי' עד שיהא בטומאה משך פותח טפח כי ההיא דתנן לעיל בסוף פרק עשירי שאם תעלה ואינה נוגעת בשקוף בפותח טפח. חזיזין כמו הזוזין בה"א וכל אחד ואחד יש ברוחבו טפח ויש כלים תחתיו. הוא טמא הזיז שהטומאה נראית בו. מחצה על מחצה זיז הקרוב לטומאה טמא חבירו טהור: מצטרף אהלו עם אהל החלון כגון שמעל החלון יוצא חצי טפח ואם תצרף אהל הקוברין עמו תלך הטומאה לבית וקסבר רבי אליעזר דמעלין הנמוך עם הגבוה לצרף הטומאה לטמא את הבית ורבי יהושע סבר דאין מעלים והבית טהור אפילו בולט אהל החלון לרשות הרבים טפח אין מעלים אהל הקוברין להביא טומאה לבית אא"כ יעלה אהלו ויכנס לתוך אהל החלון בפותח טפח כדתנן לעיל פרק עשירי (מ"ז) גבי קדירה שהיא נתונה בצד האסקופה:

פרק יג

משנה א

מאור. חלון העשוי לאורה:

מלא מקדח גדול של לשכה. במסכת כלים פי"ז (מ"ז) תנן ומייתינן לה פרק על אלו מומין (בכורות דף לז.) שהיא כפונדיון האיטלקי וכסלע נירונית וישנו כמלא נקב של העול ואם יש בחלון כשיעור הזה מביא את הטומאה לצד אחר:

שירי המאור. משום דתני הכא שירי המאור נקט ברישא בתחלה:

רום אצבעיים. נשאר מן החלון שלא נסתם על רוחב הגודל מכניס את הטומאה ומוצא פחות מכאן אינו מכניס ואינו מוציא:

או שרצים. כגון חולדות ואישות:

או שאכלתו מלחת. שהארץ מליחה ומתבקעת מאליה:

מלא אגרוף. במסכת כלים פרק י"ז (שם) תנן ומאור שלא נעשה בידי אדם שיעורו מלא אגרוף וזהו אגרופו של בן בטיח א"ר יוסי ישנו כראש גדול של כל אדם:

חישב עליו לתשמיש. על חלון שחררוהו מים חישב עליו להשתמש בו להניח שם חפציו: תניא בתוספתא [רפי"ד] פתח שעשאו למאור שיעורו מלא מקדח הגיפו למאור

שיעורו בפותח טפח ב' חלונות זו לפנים מזו החיצונה העשויה למאור שיעורה מלא מקדח ניטל פקק לאיספקלריא שיעורה מלא אגרוף ואלו הן שירי המאור חלון שהיא סתומה ולא היה לו טיט לגומרה או שקראו חבירו או שחשכה לילי שבת. ואלו הן שירי המאור רום אצבעיים עם רוחב הגודל. פי' פתח שעשאו למאור שהתחיל לסתור את הכותל כדי לעשות בו פתח למאור ומשניקב הכותל כמלא מקדח מביא את הטומאה אע"פ שסופו עדיין לפותחו הרבה לעשות בו פתח גדול לא אמרינן אותו הנקב מועט לא חשיב למאור מאחר דלא נגמר מאור שסופו לעשות. הגיפו למאור כגון פתח שהיה פתוח ויצא לסוגרו ולא סגרו לגמרי דנתכוין שתבא אורה לבית שיעורו בפותח טפח דלא דמי לחלון העשוי למאור דדלת זה עשוי לכניסה ויציאה אלא שלפי שעה נעלו כך: שיעורה מלא מקדח שיעור הפנימית לא מפרש ומסתברא בפותח טפח דעשויה היא לתשמיש: ניטל פקק לאספקלריא דרך חלונות שסותמין אותן בזכוכית וניטל מאותו פקק שיעורו מלא אגרוף משום דעייל ממילא והוי כחררוהו מים. רוחב הגודל אית דגרסי הגדול ושמא גודל קרי ליה גדול לפי שהוא הרחב מכל האצבעות:

הסריגות והרפפות. בתוספתא [שם] תניא ואלו הן סריגות אלו של אוצרות רפפות אלו של אלקטאות. ואלקטאות בתים כעין צריפין דתנן במסכת מעשרות פ"ג (מ"ז) הצריפין והבורגנים והאלקטאות פטורין ופי' בערוך דבתים הם מחוץ לעיר להתקרר בהן בקיץ ונראה דסריגות ורפפות ענין אחד אלא דשל אוצרות נקראים סריגות ושל אלקטאות נקראין רפפות שעושין מחיצה מסורגת בחלונותיהן:

מצטרפות כמלא מקדח. אויר שבין הסריגות אע"פ שאין במקום אחד כמלא מקדח מצרפין אותן לכמלא מקדח:

להביא את הטומאה ולהוציא את הטומאה. לאו אפלוגתא דב"ש וב"ה קאי אלא אשיעורא דרישא דמלא מקדח ומלא אגרוף ופותח טפח דכל השיעורין הללו נאמרו בין להביא טומאה לבית בין להוציא טומאה מן הבית (עי' תוס' יו"ט) ור"ש פליג וסבר דבין להביא ובין להוציא כולהו שיעורן בפותח טפח ושיעורא דמלא מקדח ומלא אגרוף לית ליה לר"ש כלל ועוד יש לפרש דברי ר"ש דה"ק להביא את הטומאה ודאי נאמרו כל השיעורים אבל להוציא את הטומאה כולן בפותח טפח וניחא האי פירושא אי קאי אמלא אגרוף דאי אמלא מקדח כיון דלהביא טומאה סגי בהכי כ"ש להוציא כדאמרן בכמה דוכתי שדרך טומאה לצאת ואין דרך טומאה להכנס:

משנה ב

לאויר. להכניס לאויר העולם והוא החלון העשוי למאור דלעיל ועוד יש לפרש לאויר שצופה בה למרחוק לשמור גנות ופרדסים למאור ולאויר שיעורו שוה אבל קשה דלעיל הוה ליה למיתנייה בהדי אינך ולימא למאור ולאויר שיעורו מלא מקדח לכך נראה דהכל אחד והדר תנייה הכא משום דבעי למיתני בנה בית חוצה לה ועוד יש לפרש שהוא לאויר העולם כמו אויר דכולה מכילתין שאין אהל על גביו דלא חשיב חלון למאור אא"כ אין תקרה קבועה על גביו מבחוץ לפי שהתקרה שעל גביו מאפלת עליו וכן מוכחא סיפא דקתני בנה בית חוצה לה וקתני נמי נתן את התקרה ואע"פ שאין על גביו תקרה מבחוץ שייכא בו הבאה כגון אם טומאה בבית ובא אדם ונתן בו אצבעו בחלון זה או הניח בו כלי או שהאהיל עליו אהל בצד הכותל נטמא כל שהאהיל לפי שהטומאה יוצאה ואין אותו אהל מבטל ממנו תורת מאור שאינו נטוי אלא לפי שעה וכן עיקר:

בנה בית חוצה לה. ונתבטל אויר של חלון:

שיעורה בפותח טפח בחלון (צ"ל כחלון) העשוי לתשמיש:

נתן התקרה באמצע החלון. דנמצא השתא חציו למעלה מן התקרה וחציו למטה:

החלון התחתון בפותח טפח. כדין חלון העשוי לתשמיש דהא אין כאן אויר:

והעליון מלא מקדח. דלמעלה מן התקרה הוא לאויר: תניא בתוספתא [שם] חלון שבין שני בתים שיעורה בפותח טפח סתר את החיצון אע"פ שלא חישב עליה שיעורה מלא מקדח נתן את התקרה באמצע חלון התחתון בפוחח טפח והעליון מלא מקדח השפיל את הקורה למטה מאמצע חלון העליון בפותח טפח והתחתון מלא מקדח. פירוש כשסותר בית החיצון נעשה חלון לאורה ואע"פ שלא חישב: השפיל את הקורה כגון שמצד החלון יש בית וקורה יוצאה מן הבית למעלה מן החלון וכשהשפיל הקורה למטה נסתם אורה של חצי העליון ושל חצי התחתון נשאר להכניס אורה ומיהו לפירוש אחרון שפירשתי לא יתכן לומר שאותה קורה מבחוץ דאם כן היתה מבטלת מן התחתון נמי תורת מאור אלא מיירי בקורת הבית עצמו שבו החלון דכשהשפיל תקרת הבית למטה עד חצי החלון בטלה אורה חצי העליון:

משנה ג

החור שבדלת. כלומר באמצע הדלת:

שייר בה החרש. אומן שתיקן את הדלת:

מלמטן. שייר סמוך לאיסקופה:

או מלמעלן. סמוך לשקוף העליון:

הגיפה. סגרה:
ולא מירקה. לא גמרה כמו ומירק אחר שחיטה על ידו בפרק אמר להן הממונה ביומא (דף לב:) ובפרק שני דחולין (דף כט.):
או שפתחתו הרוח. כלומר או שהשלים את הסגירה אלא שבא הרוח ופתחתו ולכך שיעורו מלא אגרוף דכיון דממילא הוא כחררוהו מים או שרצים והא דמודה רבי טרפון בסיפא משום דחור (שחר) שבאמצע עשה החרש במתכוין ולא מפני שצריך לחור אלא קצרים היו הדפין שנעשה מהם הדלת ועלתה בדעתו להניח הנקב באמצע יותר מלמטה ומלמעלה ונראה כעושה בידים במתכוין אבל מלמעלה)צ"ל יותר מלהניח למטה או למעלה כו' אבל כשהניחו מלמטה או מלמעלה אין כו' ועי' בר"ע מברטנורה) אין זה כעושה בידים אלא מחמת שהיו הקרשים קצרים לא נתמלא הנקב:

משנה ד

קנה. של גרדי:
אספתי. חרב בלשון יון ויש לאורגין כלי שנקרא חרב ואית דגרסי לאצבתי ובערוך פירש שעושין חור בדלת להדליק בו את הנר ולהוציא מאותו החור קנה או עץ שדומה לקנה שהוא למנעלין ושמו אספתי וי"א אספתי אבוקה וי"א יתד לתלות בו כלים:
לזון את עיניו. לעיין משם ברחוב או בחצר או בשוק ולזון לשון מזון שעיניו ניזונין בהבטה:
ולתשמיש. חוץ מאלו שהזכרנו למעלה לקנה לאספתי ולנר: תניא בתוספתא [פי"ד] רשב"ג אומר חלונות שבכרכים שיעורן בפותח טפח שלא נעשו אלא לחיזוק בלבד להיות מכניסין בהן את הלוח. רבי יהודה אומר בהן ג' מדות משום ר"ע העושה לצוות ולשמירה ולזון את עיניו כל שהוא להכנסת כלים ולהוצאת כלי לתשמיש ולנר שיעורו בפותח טפח. לקנה ולאצבתי (ס"א לאספתי) ב"ש אומרים במלואו וב"ה אומרים בפותח טפח. פירוש לחיזוק היינו לחוזק העיר שדרך שם מורים חצים לבאים עליהם במצור. לוח כמו לווחים של סקבם דשילהי כירה (שבת דף מז.) ארבלישט"א בלע"ז מין קשת שמורה בה חצים ולווחים הוא כעין דף קטן שמשימין בתווך כדי לזרוק החץ:
לצוות כמו זבחים (דף קט"ז.) לצוותא בעלמא והיינו לדבר עם חבריו ומתני' דלא כרבי יהודה דאילו במתני' פליגי בלזון את עיניו וה"נ פליגי בלזון את עיניו:
תניא בספרי זוטא פתוחה כל הפתוח לצורך טמא מכאן אמרו העושה מאור בתחילה שיעורו מלא מקדח גדול של לשכה שירי המאור אלו הן שירי המאור העושה בינה לבין (ביתה) [בתה] בינה לבין חבירתה להשמיע את הקול ולהדליק את הנר שיעורו בפותח

טפח: הדלת ששייר בה החרש [חור] בין מלמעלן ביומן הצדדין או שפתחתו הרוח או שהגיפו ולא מרקו שיעורו כל שהוא ובה"א בפותח טפח החור שבדלת מלא אגרוף דברי רבי טרפון ר"ע אומר בפותח טפח גרדי שחפר מלא קנה מלא אספתי שיעורו כל שהוא דברי ב"ש ובה"א בפותח טפח אמר לו ב"ה לב"ש חור הדלת מהו אמרו להן ב"ש בפותח טפח אמרו מאי שנא אמרו להן שזה עשוי לצורך וזה אינו עשוי לצורך. חורים שחררוהו מים או שאכלום הרחשים או שאכלתה מלחת שיעורן כל שהוא דברי ב"ש ובה"א בפותח טפח. פירוש ששייר בה החרש בכל הני דתנן במתני' מלא אגרוף והך ברייתא פליגא אי נמי ברייתא בשחישב לתשמיש. החור שבדלת ומתני' דקתני מלא אגרוף ר"ט היא: מ"ש מה שעשה הגרדי מחור הדלת. שזה עשוי לצורך שזה של גרדי עשוי לצורך וזה חור שבדלת אינו עשוי לצורך: הרחשים. שרצים ומתני' דקתני מלא אגרוף פליגא א"נ ברייתא בשחישב לתשמיש:

משנה ה

אלו ממעטין. בפותח טפח בחלון ששיעורו בפותח טפח אם אחד מכל הני דחשיב מונח בו וממעט האויר מטפח חוצץ שאין הטומאה עוברת לצד אחר:

ע"י רובע עצמות. אם יש בבית רובע עצמות דמטמא באהל ופחות מכזית בשר המת מונח בחלון ממעט וחוצץ ודוקא פחות מכזית דכזית מטמא הוא עצמו באהל ודוקא ע"י רובע עצמות דאי איכא כזית בשר מן המת בבית אין פחות מכזית זה ממעט דאדרבה בשר מצטרף עם בשר והיינו טעמא נמי דדוקא בשר ממעט ע"י עצמות ולא עצמות ע"י עצמות משום דעצמות אעצמות מצטרפי ומסתברא דע"י שדרה וגלגולת ורוב בנין ורוב מנין נמי ממעט פחות מעצם כשעורה דלא מצטרף בהדייהו ולהכי לא תני להו הכא משום דבין פחות מעצם כשעורה ובין כשעורה לא מצטרף בהדייהו א"נ להכי לא תני להו הכא משום דבין פחות מכשעורה ובין פחות מכזית שוין בהם:

פחות מעצם כשעורה. אבל עצם כשעורה לא ממעט משום דמטמא במגע ובמשא:

פחות מכזית מן המת. כבר תנא ליה רישא ולמאי הדר תנייה לאשמועינן דממעט ע"י כל המטמאים באהל ששנינו לעיל רפ"ב כגון רביעית דם ומלא תרווד רקב ואבר מן החי וטובא דתנן התם. א"כ ליהדר נמי וליתני פחות מעצם כשעורה ושמא הדר תנייה למיחשביה בהדי שרץ ונבלה:

פחות מכזית נבלה. מכאן ואילך ממעטי כולהו בין ע"י עצמות בין ע"י בשר:

ופחות מכביצה אוכלין. תימה הא פחות מכביצה מקבל טומאה הוא כדתנן בפרק שני במסכת טהרות גבי אשה שהיתה כובשת ירק דקתני אין בו כביצה הוא טמא והכל

טהור ואם כן היאך ממעט את הטפח הא קתני סיפא דמתניתין זה הכלל טהור ממעט הטמא אינו ממעט ולא מסתבר למימר משום דלא מטמא אחריני ממעט ונראה דהיינו טעמא משום דמדאורייתא בעינן כביצה אפילו לקבולי טומאה וכיון דמדאורייתא טהור ממעטי תדע מידי דהוה אכותי שישב בחלון דתוספתא [שם] ובפרק לא יחפור (בבא בתרא דף כ.) מייתי לה דממעט אף על פי שגזרו עליהן שיהיו כזבין לכל דבריהם בפ' בנות כותים (נדה דף לב:) ומדאורייתא לא מקבלי טומאה כדדרשינן בריש פ' בתרא דנזיר (דף סא:) והא דמשמע בריש חומר בקדש (דף כב:) (צ"ל דכלי של כו' משום דטמאה ע"ג כו') דחררה של עם הארץ אינה חוצצת בארובה שבין בית לעליי' משום דטומא' על גב עם הארץ ואין כלי טמא חוצץ אע"ג דטומאת עם הארץ דרבנן לא דמי דהתם עשו ספק כודאי לענין חציצה והודאי טמא מדאורייתא אבל עובד כוכבים ופחות מכביצה ודאי נמי מדאורייתא טהור:

ככיי. פירש בערוך יש בתוך קנה קליפות ושמו ככיי ויש אומרים קורי עכביש:

שיש בהן ממש. אתבואה וככיי קאי כדמוכחא מילתא מסיפא דקתני ולא תבואה שבחלון שמע מינה דהתם באין בה ממש והכא ביש בה ממש וקצת קשה מסיפא דקתני ולא כביצה אוכלין בין תבואה לככיי דלא הוה ליה לאפסוקי ובמשנה דוקנית גרסינן בסיפא כסידרא דהכא ולא כביצה אוכלין ולא תבואה שבחלון ולא ככיי שאין בה ממש:

שלא חישב עליה. דנבלת עוף טהור צריכה מחשבה ואין צריכה הכשר אבל חישב עליה דמקבלה טומאה אינה חוצצת בפני הטומאה ואפילו הכשר שרץ לא בעיא כיון דסופה לטמא טומאה חמורה:

שחישב עליה ולא הכשירה או הכשירה ולא חישב עליה. דנבלת עוף טמא לא מקבלה טומאה עד שיחשב עליה ויכשיר כדתנן בפ"ק (מ"ג) דטהרות צריכה מחשבה והכשר: תניא בתוספתא (שם). ר' יהודה אומר אפי' קוליתו של עוג הרי זו ממעטת את הטפח וכן היה ר' יהודה אומר פחות מכזית בשר ממעט ע"י רובע עצמות פחות מעצם כשעורה ממעט ע"י כזית בשר וכזית מן הנבילה וכעדשה מן השרץ אינם ממעטין ורבי יהודה אומר ממעטין זה הכלל אמר רבי יהודה כל טומאה שאינה מן המת או שהיא מן המת ואינה מצטרפת עם אותה הטומאה הרי זו ממעטת עשבים שתלשן והניחן בחלון או שעלו מאליהן והעוף ששכן בחלון ומטלית שהיא פחותה משלש על שלש והאבר והבשר המדולדלין בבהמה ובחיה ובעופות והעובד כוכבים והבהמה בן שמנה וכלי חרס והאוכלין והמשקין וספר תורה והמלח הרי אלו ממעטין אבל השלג והברד והכפור והגליד והמים אינן ממעטין. פי' קוליתו של עוג לרבותא נקטה אע"פ שלא יכילנה חלון

ממעטת משום דלא מטמאה באהל כבשר ואין מצטרפת עם אותה טומאה. טומאה שאינה מן המת כגון נבילה ושרץ. עשבים שתלשן מכאן ועד סוף הברייתא מייתי לה פרק לא יחפור (בבא בתרא דף כ.) ומשמע דשום דבר אין ממעט בחלון אלא אם כן מבטלו שם שלא יהא סופו ליטלו משם ופריך עשבים חזי לבהמתו כלומר ושקיל להו להאכיל לבהמתו ולא מבטל להו ומשני באפרזתא וכן כולהו פריך התם ומשני. בברייתא דהתם לא חשיב אוכלין ובתוספתא דהכא כתיב אוכלין ומשקין אבל נראה דמשקין טעות סופר דלא עדיפי משלג וברד וכפור ושמא יש להעמידה כגון ביין קרוש הבא משניר או דם שקרש דאין חוזרין ונימוחין עוד. והמלח הרי אלו ממעטין בחלון ולעיל בפ"ח (מ"ה) דתנן ואלו לא מביאין ולא חוצצין וקא חשיב מלח יש לפרש הא במלח סדומית הא במלח איסתרוקנית כדאמר בפרק לא יחפור (שם) אמילתיה דרב ושמואל אי נמי כדמשני התם הא דאיכא קורה והא דליכא קורה ומיהו קשה דממתניתין דלעיל הוה ליה לאקשויי אברייתא דהתם ולשנויי כדמשני ארב ושמואל ועוד דכי קאמר התם רב בכל עושין מחיצה חוץ ממלח ורבב הוה ליה לאקשויי עליה מברייתא דהתם דקתני מלח ממעט בחלון ולשנויי כדמשני ארב ושמואל לכך נראה דיש חולקין בדבר דמתני' דלעיל פרק שמיני לענין אהל מיירי כדקתני ולא מביאין ולא חוצצין שמאהיל המלח על המת ועל הכלים או טומאה למטה וכלים למעלה או טומאה למעלה וכלים למטה כגון כיפה העשויה ממלח כעין כיפת הברד דקא חשיב התם דטומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת דאהל של מלח אין מתקיים ואפי' במלח סדומית אבל מחיצה ודאי מתקיימת במלח סדומית או על ידי קורה ואפי' במלח איסתרוקנית ודוקא מחיצה שכולה מלח הוא דלא קיימא במלח איסתרוקנית בלא קורה אבל לענין מיעוט חלון כגון מלח המונח בחלון אפי' איסתרוקנית ממעט:

משנה ו

שתי וערב המנוגעים. דשתי וערב מיטמא בנגעים ודבר טמא אין מטמא)צ"ל אינו ממעט) בנגעים:

לבינה מבית הפרס. יש משניות דגרסינן וכלה במקום לבינה ושיבוש הוא:

מפני שעפרה טהור. בתוספתא [ב"ק דכלים פ"ג] פליגי ר"ש ורבנן בלובן לבנים בבית הפרס ולעיל הבאתיה פ"ב [שם] דרבנן מטמאין את הלבינה ור"ש מטהר שלא אמרו אלא גזעו כברייתו והשתא בין ר"מ בין רבנן דהכא כרבנן דהתם סבירא להו אלא קסברי רבנן דכיון דאם החזיר' לעפרה עפרה טהור ממעטת שלא טימאו בעפר הבא מארץ העמי' ומבית הפרס אלא הגוש אבל עפר לא דגוש שנינו בכל מקום כי ההיא דתנן במסכת

טהרות ריש פרק חמישי גוש הבא מארץ טהורה וגוש הבא מארץ העמים טמאה ושיעור הגוש מפורש בבכורות פרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.) דתניא גוש הבא מארץ העמים ומבית הפרס שיעורו כפיקה גדולה של סקאים שהיא כחותם המרצופין וישנו בצד העליון של מגופת החבית הלחמית ועוד יש לפרש דרבנן סברי לה כר"ש דמטהר בלבינה עצמה והכי קאמרי מפני שעפרה של בית הפרס טהור אפילו גיבלו אחרי כן הילכך האי לבינה נמי טהורה:

פרק יד

משנה א

שפניו למטה. מצד הפתח וצד של זיז קרוי פנים שפיסלו במעצד והשוהו ברהיטני כמו עשאו פנים דפרק כ"ב דכלים (מ"ט) לכך מצטרף אהלו עם הפתח ומביא את הטומאה בכל שהוא דאם הוא תחתיו הבית טמא דמצטרף וחשיב כיש בו פותח טפח לפי שהוא משתמש לפתח אבל גיזרה שפניה למעלה אין אהל שלה מצטרף עם הפתח ובעיא פותח טפח בפני עצמה:

וגבלית. מפרש בתוספתא [פי"ד] כל שמניקה מיכן ומיכן ומשייר מן האמצע:

שלשה נדבכין. אבל אם גבוה יותר אין מצטרף ובעי פותח טפח:

שהם שנים עשר טפחים. דשיעור הנדבך ארבעה טפחים ובמסכת שביעית פרק שלישי מייתי לה בירושלמי ומדקדק מכאן דהמקבל נדבך מחבירו צריך לעשות לו ד' טפחים כדי מקום:

והעטרות. אבנים סדורות בעיגול בולטות מן הקיר למעלה מן הפתח כעין כיפה לנוי והיינו עטרה עוד עושין מאבן פיתוחין על הפתח או על החלון ויוצא עליו פעמי' טפח או יותר: תניא בתוספתא [שם] שני זיזין זה על גבי זה והפתח תחתיהן התחתון כל שהוא העליון אפי' בתוך ג' נדבכות שהן שנים עשר טפחים שיעורו בפותח טפח סתר את התחתון או שהעדיף עליו שיעורו בכל שהוא שני פתחים זה ע"ג זה והזיז למעלה מהן לעליון בכל שהוא ולתחתון אפילו בתוך שלשה. נדבכות שהם שנים עשר טפחים שיעורו בפותח טפח סתר את העליון או שהיה עודף על התחתון טפח מכאן וטפח מכאן שיעורו בכל שהוא. אימתי אמרו זיז כל שהוא היוצא אבל לגבלית עד שיהא בו פותח טפח ואיזו היא גבלית כל שמניקה מכאן ומכאן ומשייר מן האמצע רבי יוסי בר רבי יהודה אומר העטרות והפיתוחין והציורין מביאין את הטומאה. פירוש שיעורו בפותח טפח שיעור זיז העליון בפותח טפח דתחתון הסמוך לפתח שיעורו להביא את הטומאה

בכל שהוא כדפרישית דמצטרף אהלו אבל עליון לא משום דתחתון מפסיק. או שהעדיף עליו שבולט כל שהוא יותר מן התחתון נחשב עליו (צ"ל עליון) כסמוך לפתח וכאילו אין [שם] הפסק ונמצא עליון משמש לפתחו. שני פתחים זה ע"ג זה כגון פתח של בית ופתח של עלייה והזיז למעל' מהן משני פתחים. לעליון בכל שהוא מביא את הטומאה לפתח העלייה בכל שהוא דמשמש הוא לאותו הפתח אבל לפתח הבית שהוא תחתון אין מביא את הטומאה בפחות מטפח. סתר את העליון פתח העליון: או שהיה עודף על התחתון טפח מכאן כגון שפתח העליון רחב ד' טפחים ופתח התחתון ו' טפחים והזיז רחבו ו' טפחים ואינו יוצא מן הכותל אלא כל שהוא והרי עודף כנגד תחתון מצד זה של פתח העליון טפח מן הכותל מימין הפתח וטפח משמאל הפתח: (הגה"ה מביאין את הטומאה נ"ל דה"ג בפותח טפח כמו במתני' כך פי' ר"י בר מלכי צדק):

משנה ב

בפותח טפח. ורישא דקתני שעל גבי הפתח בכל שהוא שלא נסתם הפתח והכא בשנסתם הפתח מש"ה בעינן שיהא הזיז פותח טפח וכן משמע בתוספתא:

רום אצבעיים. כלומר בין חלון ששיעורו רום אצבעיים כגון שירי המאור בין חלון ששיעורו מלא מקדח כגון העושה מאור בתחילה זיז שעל גביהן שניהן שיעורן בכל שהוא. ורבי יוסי אומר מלואו. החלוד ששיעורו רום אצבעיים זיז שלו שיעורו אצבעיים וחלון ששיעורו מלא מקדח זיז שלו משערינן כמלא מקדח ומיהו בתוספתא משמע דשיעור הזיז לתנא קמא רום אצבעיים על רוחב גודל ולא יתיישב לפירוש זה וצריך לומר דהכי קאמר רום אצבעיים כלומר זה הוא שיעור גובהו של זיז היוצא דתרגום קומתו רומיה שלא יהא מרוחק מן החלון יותר מאצבעיים ורוחבו כל זיז גדול כרוחב שירי החלון וזיז שעל גבי החלון של מלא מקדח אותו זיז שיעורו בכל שהוא ורבי יוסי סבר דזה נמי צריך מלואו דהיינו נמי מלא מקדח: תניא בתוספתא [שם] זיז שע"ג המאור שיעורו ברום אצבעיים על רוחב גודל ושע"ג מלא מקדח שניהן בכל שהוא רבי יוסי אומר במלואו זיז שעל גבי הפתח שיעורו בכל שהוא סתמו שיעורו בפותח טפח חזר ופתחו שיעורו בכל שהוא:

משנה ג

אפי' גבוה מאה אמה. אע"ג דזיז שיעור גובהו מן הפתח י"ב טפחים בקנה החמירו משום דמטמא (צ"ל דמיטלטל) כדמפרש בתוספתא ור' יוחנן בן נורי סבר דאין להחמיר בקנה יותר מבזיז: תניא בתוספתא [שם] ר' אומר החמירו בקנה יותר מן הזיז שהקנה מיטלטל וזיז אינו מיטלטל זיז שהוא יוצא מן הכותל ויש בו פותח טפח טומאה תחתיו וכלים

בכותל ועליהם כקליפת השום טהורין טומא' בכותל וכלים תחתיו ועליהן כקליפת השום טהורין: פי' כקליפת השום שאין הכלים נראין לחוץ או שאין הטומא' נראית לחוץ טהורין הכלים: (הגה"ה טומאה בכותל. בכותל שלמטה מן הזיז. וכלים תחתיו למטה מן הזיז. ועליה על הטומאה):

משנה ד

זיז שהוא רחב טפח ואוכל בפתח ג' אצבעות הזיז מסבב כל כותלי הבית מבחוץ וכנגד הפתח אוכל ג' אצבעות ועל שאר הפתח אין זיז:

כלים שתחתיו טמאין. בהא אפי' ר' יהושע מודה משום דדרך טומאה לצאת:

טומאה תחתיו רבי אליעזר מטמא את הבית. רבי אליעזר לטעמיה דמטמא לעיל פרק י"ב (מ"ח) כזית מן המת מודבק לאיסקופה. ורבי יהושע לטעמיה דמטהר:

וכן בחצר שהוא מוקף אכסדרה. והאכסדרה אוכלת בפתח ג' אצבעות טומאה בבית כלים שבאכסדרה טהורין טומאה באכסדרה ר' אליעזר מטמא את הבית ורבי יהושע מטהר:

משנה ה

זה ע"ג זה. ומכוונין זה כנגד זה כמו קורות הבית והעליה בזמן שהן מכוונו' לעיל פי"ב (מ"ה):

יש בהן פותח טפח. דכל אחד רוחבו טע"ט:

וביניהן פותח טפח. התחתון גבוה מן הארץ טפח והעליון גבוה מן התחתון טפח:

טומאה תחתיהן. טומא' תחת התחתון כל מה שתחתיו טמא מה שעל גביו טהור דחוצץ: ביניהן. אם יש טומאה בין תחתון לעליון כל מה שביניהן טמא אבל מה שתחת התחתון ומה שעל העליון טהור דחוצץ:

על גביהן. ע"ג העליון:

כנגדו. כנגד הטומאה עד הרקיע טמא וכל השאר טהור:

תחתיהן וביניהן טמא. דבין שהטומאה תחת התחתון בין שהטומא' ביניהן אותו העודף שהעליון יותר על התחתון טפח מערב הטומאה בכל מקום אבל מה שהעליון טהור דחוצץ:

על גביהן. על גב העליון:

טומאה תחתיהן. תחת התחתון:

תחתיהן וביניהן טמא. דאותו העודף מערב את הטומאה ביניהן ומביא הטומאה למה שתחתיהן. ביניהן אם הטומאה ביניהן או למטה בארץ:

תחת המותר. דהיינו כנגד העודף ולא תחת התחתון:
רבי אליעזר אומר תחתיהן וביניהן טמא. דאע"ג דליכא טפח בעודף מביא את הטומא' לתחת התחתון הואיל ועודף עליו דרבי אליעזר לטעמיה דאמר לעיל טומאה תחת הזיז הבית טמא אע"פ שאינו אוכל בפותח טפח:
ביניהן ותחת המותר טמא. מה שבין שני הזיזין מה שתחתיהן בארץ כנגד המותר טמא:
ותחתיהן טהור. מה שתחת התחתון דכיון דאין במותר טפח אין הטומאה באה תחת התחתון:

משנה ו

ואין ביניהן פותח טפח. שאין התחתון גבוה מן הארץ טפח ואין העליון גבוה מן התחתון טפח:
ביניהן ותחתיהן טמא. דאין התחתון חוצץ כיון דאין תחתיו פותח טפח ולא על גביו פותח טפח והעליון מביא את הטומאה לכל מה שתחתיו ותחת התחתון וגם חוצץ למה שעל גביו כיון דעליון גבוה מן הארץ טפח:
כנגדו עד הרקיע טמא. ומה שתחתיו טהור דאע"ג דאין גבוה מחבירו טפח מ"מ הרי גבוה מן הארץ טפח וחוצץ ואית דאמרי טומאה תחת התחתון בלבד טמא טומא' ביניהן או על גבי העליון כנגד הטומאה עד לרקיע טמא ולגירסא זו הוי פירושא דאין ביניהן פותח טפח בין שני הזוזין אבל תחת התחתון איכא פותח טפח:

משנה ז

אין בהן פותח טפח. שהזיזין אין ברוחבן טפח הילכך בין שהטומאה למטה בין שהטומאה למעלה לא חייצי כלל:
וכן ב' יריעות שהן גבוהות מן הארץ בפותח טפח. וגבוהות זו מזו טפח לגמרי דינם כדין הזיזין:

פרק טו

משנה א

סגוס עבה וכופח עבה. זו משנה שאינה צריכה דתנינא לעיל פי"א (מ"ג) וצריך לומר דחד מינייהו אגב גררא נסבא:
של שיש. אפי' גבוהה מן הארץ טפח לא חשיבא אהל להביא את הטומאה כיון דתחתונה ממעטת את האויר והא דתניא בתוספתא (פט"ו) דטבלאות של שיש חלקות ונתונות זו

על גבי זו וטומאה תחת אחת מהן אפילו גבוהות מן הארץ אלף אמה טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת כשאין חלל טפח איירי שהתחתונות ממלאות את האויר:

משנה ב

שהן נוגעות זו בזו בקרנותיהן. אם נפרש שהטבלאות מונחות זו על זו עמוקות באמצען שיש שם חלל טפח והן גבוהות מן הארץ טפח אתחתונה קאי דגבוהה מן הארץ טפח לא משמע כלל דהא והן גבוהות קתני ועוד סיפא דקתני כלים שתחת השניה טהורין אמאי כיון דטבלא בת קבולי טומאה היא אינה חוצצת ורואין את הטומאה כאילו היא תחת השניה אלא בטבלאות הערוכות זו אצל זו איירי וכולן גבוהות מן הארץ טפח ונוגעות בקרנותיהן כל אחת בחבירתה שאצלה דרך קרני הטבלאות שאין ברוחבן טפח ולכך קתני כלים שתחת הראשונה טמאים ושתחת השניה טהורין:

הנוגע בשניה טמא טומאת שבעה. ואע"ג דתנן בריש מכילתין כלים הנוגעים במת וכלים בכלים טמאין טומאת שבעה השלישי בין אדם בין כלים טמאין טומאת ערב הא תנן התם אין האהל מתחשב הילכך טבלא שהטומאה תחתיה אינה מן המנין:

עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח. שולחן וטבלא משונים זה מזה כדמשמע בתוספתא ודרך השולחן שיש לו רגלים תחתיו עשויים כמין תיבה פרוסה (צ"ל פרוצה) שיש לו ארבע דפנות והשולחן יושב עליהן ויוצא חוץ לרגלים טפח או יותר ופעמים פחות מטפח ובדרך הזה מתיישבת משנתינו והתוספתא ואותם רגלים העשויים כן נקראים ריבוע בתוספתא ומתני' דקתני עד שיהא בו ריבוע בפותח טפח היינו שיהא השולחן בולט סביב הריבוע בפותח טפח דמה שתוך הריבוע אין מצטרף ואם טומאה נמי בתוך הריבוע מבפנים חוצץ הריבוע ומונע הטומאה מלעבור: תניא בתוספתא [ריש פרק ט"ו] טבלאות נוגעות זו בזו ושולחנות נוגעות זו בזו מונין להם כדרך שמונין במת טבלא שנתונה בצד רגלו של שולחן וטומאה תחת טבלא הנוגע בין בטבלא בין בשולחן טמא טומאת ז' טומאה תחת השולחן הנוגע בשולחן טמא טומאת שבעה ובטבלא טמא טומאת ערב המאהיל כנגד הריבוע טמא שלא כנגד הריבוע טהור רבי מנחם ברבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמא מפני שרדון כקרן טבלא כלים שכנגד הריבוע טמאים שלא כנגד הריבוע טהורים רבי מנחם ברבי יוסי אומר בין כך ובין כך טמאין מפני שנידונין כקרן טבלא. פי' בצד רגלו של שולחן. מעשה השולחן פירשתי במשנתינו וטבלא זו אינה נוגעת בשולחן אבל נוגעת ברגליו והנוגע בין בטבלא בין בשולחן טמא טומאת שבעה דכיון דטומאה תחת הטבלא והטבלא מגעת עד רגלי השולחן נכנסת הטומאה מתחת הטבלא לשולחן אבל אם טומאה תחת השולחן בתוך הריבוע רגליו של שולחן חוצצות מעבור את הטומאה

הילכך הטבלא הנוגעת ברגלי השולחן טמאה טומאת ז' דהא שולחן שהוא האהל אין מתחשב ורגלי השולחן הוו להו ככלים במת וטבלא כלים בכלים והנוגע בה בין אדם בין כלים טמאים טומאת ערב: המאהיל כנגד הריבוע טמא שהשולחן מקבל טומאה ואינו חוצץ בפני הטומאה: ושלא כנגד הריבוע על בליטת העודף שיוצא השולחן חוץ לריבוע שהריבוע חוצץ. מפני שהוא נידון כקרן טבלא דתנן במתניתין כלים שתחת הראשונה טמאים והפסיק ותני אפילו כלים שתחת הקרנות אע"פ שקרנות הטבלא אין ברוחבן טפח מביאה הטבלא טומאה לתחת כולה והוא הדין בשולחן דמביא את הטומאה לכל מה שתחתיו אפילו חוץ לריבוע: כלים שכנגד הריבוע. אע"ג דשמעינן באדם אשמועינן כלים וקצת דומיא הך מילתא להא דתנן לעיל פרק י"ב (מ"ג) נסר שהוא נתון ע"פ תנור ישן ויוצא מזה ומזה טפח אבל לא מן הצדדין טומאה בצד זה כלים שבצד שני טהורין שהתנור מפסיק וכאן נמי מפסיק הריבוע אע"ג דבר קיבולי טומאה הוא ומיהו לא יתכן כלל דהתם במוקף צמיד פתיל דכל דבר שהוא מקבל טומאה אינו חוצץ בפני הטומאה וצריך לפרש דהאי ריבוע לא מקבל טומאה דפשוטי כלי עץ הוא אבל טבלא ושולחן מקבלי טומאה ונתונה בצד רגלו היינו דנכנסת תחת בליטת השולחן שחוץ לריבוע ונוגעת בו וטומאה תחת טבלא הרי כתחת השולחן שהכל אהל אחד אבל טומאה תחת השולחן בתוך חלל הריבוע מאחר שהריבוע אין מניח לטומאה לצאת נחשבת בליטת העודף ככלים במת ודכוותה פירשנו לעיל פרק שביעי גבי אהל דצד פנימי וצד חיצון נחשב לשנים והטבלא הרי ככלים בכלים לפיכך הנוגע בה אין לו אלא טומאת ערב:

משנה ג

שהן יושבות על שוליהן. ופיהן למעלה או מוטות על צידיהן ופיהן מן הצד ושיש כאן שורות הרבה של חביות זו אחר זו וזו על זו מיירי:

בפותח טפח. ברוחב טפח נוגעות זו בזו:

טומאה בוקעת ועולה. דטומאה רצוצה היא ואין שוליה העליונות מביאות את הטומאה דלא דמיא לקפולים זה על זה וטבלאות זו ע"ג זו דלעיל אם העליונה גבוהה מן הארץ טפח מביאה את הטומאה דאדרבה כאן דקדירות טהורות הן כטבליות של שיש דמיא שהתחתונות סותמות את החלל ובוקעת ועולה וכל שכנגד הטומאה במוטות על צדיהן טהור ומציל כנגדה ואפילו כנגד הטומאה אין טמא אלא מה שחוץ לחביות משום דאין כלי מציל אלא עם דפנות אהלים אבל מה שבתוכו טהור כיון דאין כלי חרס מיטמא מגבו דעל מה שבתוכו מציל כדפרישית לעיל פרק כוורת וביושבות על שוליהן אפילו על מה שבתוכן אין מצילות כדפרישית שם והשתא הא דקתני טומאה בוקעת ועולה

הוי לצדדין המוטות על צדיהן הוי בוקעת ועולה דוקא דמה שלא כנגד הטומאה טהור אבל ביושבות על שוליהן דקדירה עצמה נטמית כדפרישית פרק כוורת הרי היא כמאן דליתיה כמו בהיו טמאות ואין סותמות את החלל ואותה שעל גבה מביאה הטומאה לכל שתחתיה ובוקעת ועולה כנגדה עד לרקיע:

אבל אם היו טמאות. ואפי' אין גבוהות מן הארץ העליונות שגבוהות מן הארץ פותח טפח מביאות את הטומאה שאין התחתונות סותמות כיון דטמאות מידי דהוה אקפולים זו ע"ג זו וטבלאות זו ע"ג זו:

או גבוהות מן הארץ פותח טפח. מביאות טומאה ואפילו טהורות כיון דנוגעות זו בזו ברוחב טפח נחשבות כולן כאהל אחד: תניא בתוספתא [שם] חביות שהן מוטות על צדיהן באויר הוגנה של זו בצד אויר הוגנה של זו והוגנה של זו על גבי דופנה של זו גבוהות מן הארץ טפח והוגניהם פותח טפח טומאה תחתיתן תחתיהן ועל גביהן טמא על גביהן על גביהן ותחתיהן טמא ותוכן טהור גבוהות מן הארץ טפת ואין בהוגניהן פותח טפח וטומאה תחת אחת מהן תחתיה ועל גבה טמא על גבה על גבה ותחתיה טמא ותוכה טהור בד"א בטהורות אבל אם היו טמאות וגבוהות מן הארץ טפח וטומאה תחת אחת מהן כולן טמאות. פי' הוגנה של זו על גבי הוגנה של זו שמוטות פה אל פה ופה אחת על פה חבירתה ופה חבירתה על דופן חברתה: גבוהות מן הארץ טפח והוגניהם פותח טפח שיש רוחב טפח במקום נגיעת הוגניהם זו בזו ובמקום נגיעתם בדופניהם דמתוך כך נחשבות כולן כאהל אחד וכשהטומאה תחת אחת מהן מביאה טומאה תחת כולן כיון דבמקום נגיעתן רוחב טפח: תחתיהן ועל גביהן טמא דאין מצילות על מה שגביהן אלא עם דפנות אהליהם אבל מה שבתוכן טהור דעל מה (שגביהן) שבתוכן מצילות: על גביהן אם טומאה על גביהן: על גביהן ותחתיהן טמא דמתוך שאין כלי מציל אלא עם דפנות אהלים יורדת טומאה לתחתיהן ומביאה טומאה תחת כולן וחוזרת ועולה על גבי כולן אפי' שלא כנגד הטומאה: ואין בהוגניהם פותח טפח שאין רוחב טפח במקום נגיעתם וחשובה כל אחת כאילו לחודה קיימא: בד"א. בטהורות א"א ליישבו בשום ענין אסיפא דאין בהוגניהן פותח טפח אלא אירשא קאי דיש בהוגניהן פותח טפח ואתא למימר הכי (צ"ל היכא) בעינן גבוהות מן הארץ טפח ה"מ בטהורות אבל אם היו טמאות וגבוהות מן הארץ טפח כלומר דשורה שעל התחתונות גבוהה מן הארץ טפח משום דפעמים שהתחתונות נמוכות שאפי' רואין אותן כאילו אינן אין העליונות גבוהות טפח:

משנה ד

מן הצדדין. שהיריעות פרוסות כנגד הכתלים:

או מן הקורות דפרוסות תחת תקרת הבית שלא יפול עליו עפר:
כלים שבחצץ טהורין. דיריעות ונסרים חוצצים ונחשבים ככלים שעל הגג וככלים שחוץ לכותל:
כלים שבבית טמאים. דאין חציצה לטומאה מידי דהוה אכלי חרס המוקף צמיד פתיל דאם טומאה בבית מציל על מה שבתוכו ואם טומאה בתוכו אין צמיד פתיל לטומאה:
כלים שבחצץ. אטומאה בחצץ קאי שהכלים עם הטומאה בחצץ זה:
אם יש שם פותח טפח. שיש שם חלל טפח:
ואם לאו. דאין שם חלל טפח:
טהורין. הכלים שבחצץ אבל בית מיהא טמא:

משנה ה

חצצו מארצו. שכיסה כל רצפת הבית בנסרים או ביריעות:
טומאה בחצץ. אפילו יש בו טע"ט על רום טפח כלים שבבית טמאי' כדין הביב שהוא קמור תחת הבית דתנן לעיל פ"ג (מ"ב) יש בו פותח טפח ואין ביציאתו פותח טפח טומאה בתוכו הבית טמא טומא' בבית מה שבתוכו טהור:
שארצו של בית כמוהו עד התהום. כשאין בו פותח טפח: תניא בתוספתא [פט"ו] בית שחצצו בנסרים או ביריעות מן הצדדין או מן הקורות טומאה בכותל כלים שבחצץ טמאין ושבכותל מאחוריו ושבמעזיבה מעל גביו נידונים מחצה על מחצה ואם יש שם ארבעה טפחים בטל הכותל ר' אומר האומר טפח הוא אומר ד' טפחים האומר ארבעה טפחים אינו אומר טפח: חצצו מארצו וטומאה בחצצו כלים שבבית טמאים טומאה בבית כלים שבחצץ אם יש במקומן טפח על טפח על רום טפח טהורין ואם לאו טמאין ושבקרקע טמאין: טומאה בקרקע כלים שבחצץ ושבבית טמאין. פי' כלים שבחצץ טמאין דרואין טומאה שבכותל כאילו היא בחצץ ומסתברא דה"ה כלים שבמעזיבה. שבבית ושבכותל מאחוריו כלים שעומדים בכותל שהוא אחורי החצץ וכלים שבמעזיבה שעל גבי החצץ בזמן שהטומאה בבית נידונין מחצה על מחצה דמחצי הכותל ולפנים טמאין מחצי הכותל ולחוץ טהורין וכן במעזיבה מחציה ולמטה כבית ואף על פי שטיהרנו כלים שבחצץ אנו מטמאין כלים שבכותל ושבמעזיבה במחצה הסמוכה לבית אע"פ שאלו קרובים לבית יותר מאלו ובענין הזה בסיפא בקרקע הבית. ואם יש שם ד' טפחים שהחצץ רחב ארבעה טפחים: בטל הכותל ואין נחשב כבית אפילו מחציו לפנים ואם טומאה בבית כלים שבכותל טהורים: האומר טפח שבטפח בטל הכותל הוא הדין אם יש שם חלל ארבעה אבל האומר דבחלל ד' בטל הכותל אינו אומר שיתבטל בחלל

טפח: וכלים שבקרקע טמאים. כשהטומאה בבית אע"פ שיש בחצץ טפח על טפח על רום טפח נמצא כלים שבבית ושבקרקע טמאין והאמצעיים שבחצץ טהורין:

משנה ו

כלים שכנגד היציאה טמאין. כגון בית שהוא שמונה אמות מן המזרח למערב ומן הצפון לדרום ויש בו פתח רחב אמה בקרן מזרחית דרומית ומילאהו תבן מכותל צפונית עד הפתח ואמה שכנגד הפתח פנויה מכלום עד כותל מערבי כל שכנגד הפתח והיא נקראת יציאה שיוצאין ונכנסין דרך שם להוציא תבן ולהכניס וכשאין בינו ולקורות פותח טפח נחשב כחצץ:

וטומאה בפנים. היינו במקום התבן:

כלים שכנגד היציאה. היינו באמה שכנגד הפתח והיא נקראת יציאה שכנגד הפתח:

כלים שבפנים. היינו בתבן:

אם יש במקומם טפח על טפח על רום טפח טהורין ואם לאו טמאים. דכחצץ דמי:

אם טומאה בבית כלים שבחצץ שאין בו טפח טמאים ואם יש בין תבן ולקורות פותח טפח לא נתבטל התבן ההוא להחשב כחצץ והרי הוא כשאר כלים שבבית ואין מציל על מה שבתוכו בין יש במקומן טפח בין אין במקומן טפח: תניא בתוספתא [שם] בית שהוא מלא תבן ויש בינו לבין הקורות פותח טפח וטומאה בפנים כל שכנגד יציאת הטומאה במלואו של פתח טמא ובאכסדרה אינו טמא אלא כנגד הטומאה:

מן הקורות ולחוץ. פי' ויש בינו לבין הקורות פותח טפח משום אכסדרה נקטיה דבית אפילו אין בין התבן לתקרה פותח טפח טומאה בפנים כלים שביציאה טמאין כדקתני מתני' ובאכסדרה אם האכסדרה מליאה תבן ודרך אכסדרה שאין לה כי אם שלש מחיצות ומחיצה רביעית פרוצה כדתניא בשילהי לא יחפור (בבא בתרא דף כה.) עולם לאכסדרה הוא דומה ורוח צפונית אינה מסובבת הילכך אע"פ שוש בין תבן לתקרה פותח טפח מועלת קמירת התבן מן טומאה ולפנים לצד כותל האמצע דגבי בית שיש לה ארבע מחיצות נחשב הכל אחד והוי כשאר חפצים שדרך להניח בבית אבל לאכסדרה שאין לה מחיצה רביעית אין נחשב הכל אחד אבל מן הטומאה ולחוץ על פני כל התקרה טמא ומסתבר דכי מהני קמירת התבן מן הטומאה ולפנים היינו דוקא בשיש במקום כלים הקמורים בתבן טע"ט על רום טפח והא דמהניא קמירת התבן לצד פנים טפי מלצד חוץ משום דדרך טומאה לצאת ואין דרכה להכנס:

משנה ז

עפר או צרורות. בעירובין פרק חלון (עירובין דף עח:) ובפ"ק דסוכה (דף ד.) מייתי לה וכתוב שם בכל הספרים תבן או צרורות וגם כתוב שם וביטלו בטל ולא מסתבר לומר דההיא ברייתא היא דאין לו להביא ברייתא כיון דיכול להביא מן המשנה ואין להקפיד על מה שמקצרה שכן דרך בכל הש"ס לקצר משניות של סדר טהרות ודייקינן התם טעמא דביטלו הא לא ביטלו לא ופריך מינה אמתני' דהתם דתנן חריץ שבין שתי חצרות עמוק עשרה ורחב ארבעה מערבין שנים ואין מערבין אחד אפילו מלא קש או מלא תבן מלא עפר או צרורות מערבין אחד ואין מערבין שנים ואפילו בסתמא ומתניתין קתני ביטלו אין לא ביטלו לא ומשני מאן תנא אהילות ר' יוסי היא ופריך אי ר' יוסי אפכא שמעינן ליה דתניא ר' יוסי אומר תבן ואין עתיד לפנותו הרי הוא כסתם עפר ובטל עפר ועתיד לפנותו הרי הוא כסתם תבן ולא בטל ומסיק אלא מאן תנא עירובין ר' יוסי היא והא דקאמר בסוכה (שם) תבן ואין עתיד לפנותו ועפר סתם מחלוקת ר' יוסי ורבנן אע"ג דרבנן לא איירי בתבן אי גרסינן עפר מכל מקום דייק שפיר מדמצריך ביטול בעפר כ"ש בתבן והא דקתני דפשיטא ליה התם דתבן וביטלו הוי מיעוטא אפי' לרבנן דייק לה ממתניתין אע"ג דגרסינן במתני' הא קתני וכן כרי של תבואה דמהני ביה ביטול כל שכן בתבן והא דקתני בברייתא דר' יוסי הרי הוא כסתם עפר ובטל ומשמע דאמתניתין דבוקעת ועולה קאי על כרחין ר' יוסי לית ליה בוקעת ועולה כדמוכח פרק העור והרוטב (חולין דף קכו.) וצריך לומר דנפקא מינה לרבי יוסי לענין דאין מביא הטומאה והא דקאמר רבי יוסי פרק הישן (סוכה דף כא.) ממקומו היה ממלא מפני קבר התהום אע"ג דלית ליה לר' יוסי בוקעת ועולה קבר שאני דכתיב (במדבר יט) או בקבר: תניא בתוספתא [שם] גל של צרורות וכן כרי של תבואה וטומאה בתוכו טומאה בוקעת ועולה בוקעת ויורדת ואם יש במקום הטומאה טפח על טפח על רום טפח הרי הוא כקבר סתום ומטמא מכל סביביו:

משנה ח

חצר הקבר. בסוטה בסוף משוח מלחמה (דמ"ד. ובב"ב קא.) מייתי לה ובתר מילתא דב"ה קתני במה דברים אמורים שפתחה מלמעלה אבל פתחה מן הצד ארבע אמות ובברייתא היא הכי ופריך עלה מן הצד (בגמ' איתא מידריד ונפיק.) מכדי נפיק מלמעלה אי אפשר דלא מאהיל אלא במה דברים אמורים שפתחה מן הצד אבל פתחה מלמעלה ארבע אמות והני מילי חצר הקבר דמסיימין מחיצתא אבל מת בעלמא תופס ארבע אמות לטומאה: תניא בתוספתא [שם] ואי זו היא חצר הקבר זו הגת שהמערות פתוחות לתוכה אם יש בה כשיעור הנכנס לתוכה טמא במה דברים אמורים בזמן שאינה פתוחה לאויר

אבל בזמן שפתוחה לאויר אפילו אינו מרוחק מן השקוף אפי' כל שהוא טהור ובלבד שלא יגע בשקוף. פי' שאינה פתוחה לאויר כשהחצר מוקפת ארבע מערות מארבע רוחותיה ויורדין לשם כמו בגת היינו אינה פתוחה לאויר דאינה פתוחה לאויר העולם אלא למערות. אבל בזמן שפתוחה לאויר היינו כשאין שם אלא שלש מערות משלש רוחות ורוח רביעי של חצר פתוחה לאויר העולם והיינו מן הצד דמסקנא דסוטה (דף מד.): ובלבד שלא יגע בשקוף דקיימא לן טומאה בבית הנוגע בשקוף טמא:

כנגד הפתח. העומד על פתח הקבר טמא ושאר הקורה טהורה. אין טמא אלא עד ארבעה טפחים כלומר מן הקורה:

ובזמן שהוא עתיד לגוד. לקוץ ואע"פ שלא קצץ עדיין מלשון גודו אילנא (דניאל ג):

כולה חיבור. כל זמן שלא קצץ ואע"פ שעתיד לקוץ: תניא בתוספתא (שם) גל של צרורות שעשאו גולל לקבר הנוגע בו עד ארבע טפחים טמא דברי ר' יהודה וחכ"א אין טמא אלא הסדר הפנימי צורכו של קבר אמר רבי נראין דברי רבי יהודה בזמן שאינו עתיד לגוד ודברי חכמים בזמן שהוא עתיד לגוד. פי' שעשאו גולל לקבר שעשה כמין כור ברזל בגל ונמצאת כיפת הגל גולל לקבר. עד ד' טפחים בעובי הגל. סדר הפנימי היינו צרורות הנתונות על פתחו של קבר. נראין דברי ר' יהודה אקורה דמתני' קאי ומשמע מתוך דברי רבי דרבנן פליגי אפילו באינו עתיד לגוד ואי אפשר לומר כן מדמוכחא מילתא מתני' וצריך לומר דהכי קאמר נראין דברי ר' יהודה לחכמים בזמן שאינו עתיד לגוד שאף חכמים לא נחלקו עליו אלא בזמן שהוא עתיד לגוד אבל בזמן שאינו עתיד לגוד מודו ליה וכה"ג מפרשינן פ"ק דחולין (דף יב.) גבי הא דתניא אמר רבי נראין דברי ר' יהודה שמצאו באשפה ודברי ר' חנינא בנו של ר' יוסי הגלילי שמצאו בבית:

משנה ט

הנוגע בה טמא. טומאת גולל נפקא לן פ' בהמה המקשה (חולין דף עב.) מדכתיב וכל אשר יגע על פני השדה ולכך אין לטמאו אלא הנראה על פני השדה:

אינו מטמא משום גולל. פרק הישן (סוכה דף כג.) קאמר ר' מאיר כל דבר שיש בו רוח חיים אין עושין אותו לא דופן ב) צ"ל לסוכה.) ולא לחי למבוי ולא גולל לקבר ומפרש אביי טעמא דסוטה גזירה שמא תמות ור' זירא אמר גזירה שמא תברח ופריך אי מדאורייתא מחיצה מעלייתא היא [תטמא משום גולל ומשני] אלא דכל מחיצה שאינה עשויה בידי אדם אינה מחיצה ואיכא דאמרי כל מחיצה שעומדת ברוח אינה מחיצה: תניא בתוספתא [שם] חבית שהיא מליאה משקין טהורין ומוקפת צמיד פתיל ועשאה גולל לקבר אמר רבי אלעזר בר' שמעון בזו בית שמאי מטמאין ובית הלל מטהרין אמרו

להן בית שמאי לבית הלל וכי מה עלול לקבל טומאה אדם או משקין אמרו להן משקין אמרו להן וכי מה אדם. שאינו עלול לקבל טומאה כיון שנגע בה נטמא. משקין שבתוכה אינו דין שיהו טמאין אמרו להן בית הלל אי אתם מודים בטהור שבלע טבעת טהורה ונכנס לאהל המת שאע"פ שטמא טומאת שבעה שהטבעת טהורה אמרו להן ב"ש לא אם אמרתם בטבעת שאינה מיטמא במשא הזב תאמרו במשקין שמיטמאין במשא הזב אמרו להן בית הלל אנו דנין טומאת שבעה מטומאת שבעה ואתם דנין טומאת שבעה מטומאת ערב מוטב נדון טומאת שבעה מטומאת שבעה מלדון טומאת שבעה מטומאת ערב ד"א אדם הנוגע במת מטמא כלים וכלים הנוגעים במת מטמאין אדם אדם הנוגע במת מטמא כלי חרס ואין כלי חרס הנוגעים במת מטמאין אדם והלא דברים קל וחומר ומה אדם שהוא מיטמא מן המת ומן הנוגע במת לטמא את הנוגע בו מציל על מה שבתוכו כלי חרס שאינו מיטמא מן המת ומן הנוגע במת לטמא את הנוגע בו אינו דין שיציל על מה שבתוכו אמר ר' שמעון לא היינו זקוקים לידחק לכך ממקום צ"ל שאדם כ"ה בתוס'.) שאם מיטמא משם משקין מיטמאין ממקום שהמשקים מצילין משם אדם צ"ל ניצול כ"ה בתוס'.) מציל היכן אדם נטמא בגלוי אף משקין בגלוי היכן משקין ניצולין בפנים אף אדם שנתנו בפיטוס והקיפו צמיד פתיל ועשאו גולל לקבר טהור. פי' שהטבעת טהורה דטהרה בלועה אינה מיטמאה כדאמרינן פרק בהמה המקשה (חולין דף עא.): שמטמאין במשא הזב כדקאמרינן פרק קמא דכלי חרס דמוקף צמיד פתיל אינו ניצול במעת לעת שבנדה. ומן הנוגע במת לטמא את הנוגע בו טומאת שבעה כגון כלים ואדם וכלים דריש מכילתין: פיטוס. כלי חרס כמו הללו בעלי פיטסין דפרק שני דביצה (דף טו:):

משנה י

טמאין. הכלים טומאת שבעה מטעם חיבורין כגון דבשעה שנוגע במת או מאהיל עליו נוגע כמו כן בכלים:

אם יש בידיו פותח טפח טמאין. כיון דידיו מאהילות על המת ועל הכלים מביאות את הטומאה:

שני בתים. ופתחיהן מכוונים זו כנגד זו מביא את הטומאה ושני הבתים טמאין דאהל של ידיו מצרף את הטומאה כאילו שני החצאין מונחין בזה ובזה:

ואם לאו. דאין בידיו פותח טפח גברא מיהא הוי טמא כדתנן לקמן ועל עצמן בכל שהן אבל שני הבתים טהורין:

פרק טז

משנה א

מביאין את הטומאה. משום אהל שאם איהל ראשו אחד על המת וראשו אחד על הכלים מביא להן טומאה אלא שיש בהיקיפו טפח דחוט של טפח מקיפו כדמוכח בפ' קמא דשבת (דף יז.) גזרו על היקיפו משום עוביו:

אקפח את בני. לשון שבועה הוא אקפח את בני אם אין דבר זה אמת שהלכה זו מקופחת כי ההיא דפרק קמא דזבחים (דף יג.) דא"ר טרפון אקפח את בני (אם אין דבר זה אמת שהלכה זו מקופחת כההיא) אם לא שמעתי הפרש בין (שאלה) קבלה לזריקה. (ואין לפרש) (צ"ל ויש לפרש קיפח.) קיפחה לשון חיתוך וקיצור שהלכה זו מקופתת דקיימא לן דפותח טפח בעינן:

ששמע השומע. כשנשאלה שאלה ע"י מעשה בבית המדרש ושמע שטימאוהו ולא ידע משום מה טימאוהו:

וטימאוהו. הם טימאו את האיש משום כלים המאהילים על המת שהכלי עצמו המאהיל על המת טמא בכל שהוא דלא בעינן פותח טפח אלא לשווייה אהל להביא טומא' תחת ראשו השני וטימאוהו לאיכר טומאת ז' או מטעם חיבורין או משום דהוה ליה כלי דאדם ומרדע בר קיבולי טומאה הוא דאין דינו כפשוטי כלי עץ דהא יש בו דרבן של מתכת בראשו האחד ובראשו השני יש בו חרחור כדתנן פרק כ"ה בכלים (מ"ב) המרדע יש לו אחוריים ותוך משבעה לחרחור ומארבע לדרבן ותנן נמי פכ"ט (מ"ז ח') בכלים שירי דרבן מלמעלה ד' שירי חרחור מלמטה שבעה חרחור הוא כלי ברזל הנתון בראש האחד לחתוך בו שרשים המעכבים את המחרישה או לחפור בו כעין ניר ומיהו [אי] אמרי' חרב הרי הוא כחלל לטמא אחרים באהל היה האיכר ראוי לטמא משום דמרדע מאהיל עליו דמטמא באהל ולישנא משמע דלאו מתורת אהל טימאוהו ועוד דאי מטעם אהל מאי קאמר ר"ע על האדם הנושאן בעובי המרדע כלומר שיש בהיקיפו טפח אפי' בכל שהוא טמא מדאורייתא דחרב כחלל לאהל ועץ המשמש את המתכת טמא כדין מתכת כדמוכח פרק שלשה עשר מ"מ אפשר דכאן לא היה דרבן בתוך המרדע ולא חרחור ומרדע מקבלי כלי עץ הוא שדרבן מיטלטל ודרך להסירו כדאמרי' בריש חגיגה (דף ג.) אי מה (מקבלי עץ) דרבן זה מיטלטל והשומע טעה לומר שהטעם דטמאוהו שהמרדע מביא עליו טומאה מדין אהל:

שיהו דברי חכמים מקויימים. שאומרים דמרדע מביא טומאה דיש דבר שמביאין לו עליו טומאה מטעם אהל כגון אדם הנושאו וצריך ליתן טעם מאי שנא אדם הנושאו

משאר אדם וכלים דאי שייך למיגזר היקיפו משום עוביו בכולהו נמי גזור. ויש לפרש משום דזימנין דאדם הנושאו אין עליו כי אם טומאת ערב (שכנגדו) [צ"ל שבגדו] מפסיק בין כתיפו למרדע דהוה ליה דיקרב בדיקרב והרואה שמטמאין אותו טומאת ערב יטעה לומר משום אהל טימאוהו לפי שיש בהיקיפו טפח ואתי למימר דטומאת אהל אין בה כי אם טומאת ערב.

ועל עצמו בכל שהוא. דכלי המאהיל על המת טמא אפי' כל שהוא.

ועל שאר אדם וכלים. שתחת המרדע בפותח טפח דכיון דאין להם טומאה כלל אין צריך לגזור על היקיפו משום עוביו: תניא בתוספתא [פט"ו] כל המיטלטלין מביאין טומאה בעובי המרדע אר"ט אקפח את בני שהלכה זו מקופחת א"י חוזיו של דבר מהו אלא ששמע השומע וטעה ומעשה בא' שהיה עובר ומרדע על כתיפו והאהיל צדו א' על הקבר וטימאוהו משום כלים המאהילי' על המת ושמע השומע וטעה אמר רבי יהודה מעשה בא' שהיה חורש וניער המחרישה ונמצאת גולגולת אחת של מת דבוקה במחרישה וטימאוהו משום שהסיט המת והשומע שמע וטעה. המרדע שנתנו ע"ג בהמה וראשו א' נתון על גבי המת וראשו אחד נתון ע"ג אדם ראשו אחד נתון על גבי המת וראשו אחד נתון על גבי כלים טהור ולא אמרו אלא אדם הנושא בלבד. פירוש וטימאוהו אדם משום מרדע המאהיל על המת ואדם זה נוגע בו או נוגע בבגדי הנוגע בו דאם האדם נוגע במרדע טמא טומאת שבעה או מטעם כלים ואדם או מטעם חיבורין ואם בגדו מפסיק בין בשרו למרדע טמא טומאת ערב דהוה ליה כלים וכלים ואדם. ושמע השומע וטעה לומר דמשום אהל טימאוהו: משום שהסיט את המת. דמת מטמא במשא כדאמר בפרק בתרא דנדה (דף סט:). והשומע טעה כסבור היה שהמרדע האהיל עליו ועל המת ולכך טמאוהו: וראשו אחד נתון ע"ג כלים טהור האדם והכלים שראשו אחד נתון עליהן טהורין וכגון דאיכא הפסק בין מרדע לאדם ובין מרדע לכלים וטהורין מטומאת שבעה אי נמי אפילו מטומאת ערב טהורין כגון שמפסיק ביניהן דבר שאינו מקבל טומאה או יש בגדים הרבה מפסיקין דבכי האי גוונא גזור באדם הנושא אפילו טומאת ז' אע"ג דמדאורייתא טהור דהנושא לא פלוג רבנן והיכא דראשו אחד נתון ע"ג אדם אין זה נושא ובנושא דשכיחא גזור רבנן אבל בענין אחר לא:

משנה ב

כוש. שטוות בו נשים ומקבל טומאה אפי' של עץ משום צינורא של מתכת הקבוע בו כדתנן במסכת כלים פ"ט כוש שבלע הצינורא:

אף על פי שאינן מכוונין. שאין ב' החצאין מכוונין זה כנגד זה:

טמא. הכוש דמביא טומאה על עצמו בכל שהוא ודלא כר' דוסא דלעיל פ"ג (מ"א) דתנן מאהיל על כחצי זית וכחצי זית מאהיל עליו רבי דוסא בן הרכינס מטהר וחכמים מטמאין:

והסל. כמו והאסל דתנן במסכת כלים פרק י"ז (מט"ז) והאסל שיש בו בית קיבול מעות והוא מוט שעל כתיפו של קדר שנושא בו את הקדירות ואם יש באסל פותח טפח מביא את הטומאה על הקדירות שתחתיו בצד השני:

התלוליות. מלשון תל:

בין לעיר בין לדרך. בכתובות פרק האשה שנתאלמנה (דף כ:) מאי עיר עיר הסמוכה לבית הקברות ודרך דרך הסמוכה לבית הקברות [ופריך] בשלמא דרך בית הקברות זימנין דמיתרמי לבין השמשות ומיקרו וקברי בתל (ופריך) אלא עיר הסמוכה לבית הקברות כולהו לבית הקברות אזלי ומשני מתוך שהנשים קוברות שם נפליהן ומוכי שחין זרועותיהן עד חמשים אמה אזלא איהי לחודה טפי לא מציא למיזל דברה איניש בהדה ולבית הקברות אזלא הילכך קרובות אפילו חדשות טמאות דאזלא לחודה וקוברת בתל אבל רחוקות לא אזלא לחודה לקבור בתל וכיון דדברה איניש בהדה הולכת לבית הקברות והא דמטמינן בישנות אפילו רחוקות דחיישינן שמא קרובות היו מתחילתם וחרב העיר ונשתכח הדבר ויש מפרשים דקרובות דאזלא לחודה לא ידעי אבל רחוקות מדברה איניש בהדה ידעי ולא יתכן דא"כ על חנם נקט ולבית הקברות אזלא וכמו שפירשתי עיקר וכן מוכח בתוספתא: תניא בתוספתא [רפי"ז] התלוליות הקרובות בין לעיר בין לדרך אחד חדשות ואחד ישנות טמאות מפני שהנשים קוברות שם נפליהן ומוכי שחין איבריהן והרחוקו' חדשות טהורות וישנות טמאות שאני אומר שמא היתה שם דרך או עיר ואי זו היא תלולית של עפר שעל גבי בקיע המאהיל על מקצתה טמא ואין צ"ל כנגד כולה עפרה טמא משום עפר תלוליות: חתר ממנה עפר וסמכו לה אין בו משום עפר תלוליות שהיתה טמאה וטהורה הרי זו טהורה ואין חושש שמא נטמאת: פי' בקיע כמו נקע: חתר. חפר: אין בו משום עפר תלוליות דכיון שחפרו אע"פ שסמכו נטהר: שהיתה טמאה וטהורה שסילקו ממנה כל הטומאה אי נמי בדקוה ונמצאת טהורה הרי זו טהורה ולא חיישינן שמא אחרי כן חזרו וקברו בה דכיון דחזו עלה טהרה לא עבידי דקברי בה:

משנה ג

המוצא מת בתחילה מושכב כדרכו. משנה זו שנויה פרק בתרא דנזיר (דף סד.) וחד מינייהו אגב גררא והתם דייקינן המוצא פרט למצוי כלומר שידוע שלשם קבורה נקבר

שם דאינו נוטלו כדתניא פרק נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא והאי ידוע אין זה כידוע דהתם דקאמרינן בנזיר (דף סה.) אחד ידוע ושנים תחלה כלומר תחלה שלא נודע עד עכשיו שהיה כאן מת או אחד תחלה ושנים ידוע אין להם שכונת קברות עד שיהו שלשה ידועים או שלשה תחלה דההוא ידוע היינו דידוע שנקבר שם אבל לא ידעינן אי לשם קבורה או לפי שעה ואם שלשתם ידועים סתמא דמילתא לשם [קבורה] נקברו וכן שלשתם תחלה אבל א' ידוע ושנים תחלה לא אמרינן שלשם קבורה קברוהו שם דהרי לא היו יודעים שהיה שם מת אחד ומפרש התם פרט להרוג משום דמת שחסר (לו) אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות ושמא הכי גמירי מושכב פרט ליושב כדרכו פרט לשראשו בין ברכיו משום דאמרי' עובד כוכבים [הוא] דישראל לא קברי הכי כך מפורש בנזיר (שם.):

נוטלו ואת תבוסתו. התם דריש לה מדכתיב ונשאתני ממצרים ממצרים טול עמי [בילקוט איתא מקרקע מצרים טול כו'] ושיעור תבוסה פי' ר"ע נוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה ג' אצבעות:

מד' אמות ועד שמנה. זהו שיעור המערה שהכוכין פתוחים לה ובשילהי המוכר פירות (בבא בתרא דף קב.) פריך מר אי רבנן הא אמרי מד' אמות על שש אי ר"ש האמר שש על שמנה כדתנן התם ומשני האי תנא הוא ואע"ג דלשום תנא לא אשכחן שלש כוכין לארבע אמות איכא לאוקומה בהא כרשב"ג דתנן התם רשב"ג אומר הכל לפי הסלע אי נמי הני שלשה לא שיהיו שלשתן לרוחב המערה אלא שנים לרוחב ואחד לאורך:

כמלא מטה וקובריה. ובירושלמי דנזיר פרק בתרא פריך לה תמן תנינא ועושה חצר על פתח מערה שש על שש כמלא מטה והכא הוא אמר הכין תמן מלא המטה עומדת ברם הכא מלא המטה חוזרת:

הרי זו שכונת קברות. ואסור לפנותה דקנו מקומן:

ובודק הימנו ולהלן כ' אמה. הני הא שאר לא ידעי אם לרוחב המערה הוו מנחי ויש חצר לפני המערה ו' אמות כדתנן פרק המוכר פירות (בבא בתרא דף קא.) ועושה חצר על פתח המערה שש על שש כמלא מטה וקובריה ופותח לתוכה שתי מערות אחת מכאן ואחת מכאן ואי לרוחב המערה מנחי איכא שמונה אמות של אורך מערה ושש של חצר ושמנה של מערה שמצד אחר הרי עשרין ותרתין והיינו דפריך בשילהי המוכר פירות (בבא בתרא דף קב.) אי ר' שמעון עשרין ותרתין הויין ומסיק האי תנא סבר כרבנן דתנן התם עושה תוכה של מערה ד' אמות על שש וכגון דבדק מערה ראשונה באלכסון שהאלכסון עודף ב' אמות ואיכא שמנה דמערה ראשון באלכסונא ושש דחצר

ושש דמערה שמצד אחר דחד באלכסונא אמרינן תרי באלכסונא לא אמרינן והיינו דקתני עשרים ועוד צריך לבדוק מלמעלה ומלמטה עשרים אמה דהיינו ארבעים אמה דשמא זו היא מערה שבמזרח החצר ויש עדיין מערה אחרת כנגדה במערב החצר:

מצא אחד בסוף עשרים בודק הימנו ולהלן כ' אמה. דמי יימר דמבית הקברות הויא ההיא מערה שמא קבר אחר הוא וחצר אחרת של אדם אחר וצריך לעשות גם לשם כל בדיקות דלעיל דכמו שיש שם קבר כמו כן יש אחרים טובא:

שרגלים לדבר. אחרי שנמצא בשדה זו שכונת קברות:

שאילו מתחלה מצאו. קודם שמצא ג' מתים הללו היה נוטלן ואת תבוסתן כל כמה דליכא רגלים לדבר כדקתני רישא: תניא בתוספתא [פט"ז ע"ש] א' המוצא ג' מתים וא' המוצא ג' כוכים ואחד המוצא כוך בקיע ומערה ואחד מצא עשרה ואין ביניהם מד' אמות ועד ח' אמות יש להן תבוסה ואין להם שכונת קברות דברי ר"ש וחכמים אומרים רואין את האמצעיים כאילו אינן והחיצונים מצטרפין מד' אמות ועד שמנה מצא ראשו של זה בצד מרגלותיו של זה וראשו של זה בצד מרגלותיו של זה יש להן תבוסה ואין להן שכונת קברות והחסר אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות ואי זה הוא חסר ר' (מאיר) אומר כדי שינטל מן החי וימות מצא שנים בתחלה ואחד ידוע יש להן תבוסה ואין להן שכונת קברות ומעשה ברבי ישבב שבדק ומצא שנים בתחלה ואחד ידוע עשה להן תבוסה ועשה להן שכונת קברות כשבא אצל ר"ע אמר לו כל מה שיגעת לריק יגעת אף אתה היית צריך לבדוק כל קברי א"י הידועים ולא אמרו אלא המוצא שלשה בתחלה:

משנה ד

הבודק. כדאמרן בודק ממנו ולהלן כ' אמה אין צריך לחפור את כולן אלא חופר אמה על אמה ומניח אמה שאינו חופר ועושה כן עד שמגיע לסוף עשרים ואותה אמה שהוא חופר צריך לחפור עד שמגיע לסלע הוא הצור או עד לקרקע בתולה שלא נחפרה מעולם:

המוציא את העפר ממקום הטומאה. מאותם אמות שהוא חופר:

אוכל בדמעו. בתרומתו מלשון (שמות כ"ב:כ"ח) מלאתך ודמעך לא תאחר דדרשינן פ"ק דתמורה (דף ד.) מלאתך אלו ביכורים ודמעך אלו תרומה ואע"ג דסתם כהנים לא בדקי דהוזהרו על הטומאה מ"מ אי אתרמי מילתא שהוציא העפר משם לא אסרינן ליה בתרומה כל כמה דלא איתחזק שם טומאה:

המפקח את הגל. של צרורות או אבנים שנפל על האדם ומת כי ההיא דסוף פ"ק דכתובות (דף טו:):

אינו אוכל בדמעו. דכיון דהוחזקה שם טומאה דילמא מאהיל ואפי' ספק חי ספק מת חיישינן: תניא בתוספתא [פט"ז] הבודק ב"ש אומרים בודק שתים ומניח אמה וב"ה אומרים בודק אמה ומניח אמה דברי ר' יעקב וחכ"א ב"ש אומרים בודק אמה ומניח אמה וב"ה אומרים בודק אמה ומניח שתים המוציא את העפר ממקום הטומאה אוכל בדמעו ר' יהודה אומר צובר עפרה של זו על גבי עפרה של זו ורבותינו אמרו עפרה טהורה הבודק אוכל בדמעו מפקח את הגל אינו אוכל בדמעו שאלו תלמידיו את רבן יוחנן ב"ז בודק מהו שיאכל אמר להן אינו אוכל אמרו לו לימדתנו רבינו שיאכל אמר להן יפה אמרתם אם מעשה שעשו ידי וראו עיני ושכחתי ששמעו אזני על אחת כמה וכמה ולא שלא היה יודע אלא שהיה מבקש לזרז את התלמידים וי"א את הלל הזקן שאלו ולא שלא היה יודע אלא היה מבקש לזרז את התלמידים שהיה ר' יהושע אומר השונה ואינו עמל דומה לאיש שזורע ואינו קוצר והלומד תור' ומשכח' דומה לאשה שיולדת וקוברת ר"ע אומר (בגמ' פרק חלק (סנהדרין דף צט:) הגי' זמר בכל יום זמר בכל יום והכל חדא.) זמר בה תדירא זמר: פירוש סתם מתני' כרבי יעקב אליבא דב"ה: צובר עפרה של זו ע"ג עפרה של זו. כלומר עפר החפירות צובר יחד ולא יוציאם למקום אחר משום דטמאות קסבר רבי יהודה דאינו אוכל בדמעו: ורבותינו אמרו עפרה טהור היינו כתנא קמא דאוכל בדמעו: הבודק אוכל בדמעו אע"ג דכבר תנא ליה רישא) המוציא הדר תנייה אגב מפקח ומיהו מדנקט רישא המוציא עפר והכא נקט הבודק משמע דתרי מילי נינהו ועוד דחשיב ליה טהור וקרי ליה מקום טומאה ועוד במאי פליגי רבי יהודה ורבנן אי משכח בה טומאה טמא ואם לאו טהור ונראה (צ"ל דמיירי באותן.) דמחייב באותן ששנינו נוטלו ואת תבוסתו דמפרש בסוף נזיר (דף סה.) שנוטל עפר תיחוח וחופר בבתולה שלש אצבעות מד' אמות ועד ח' אע"ג דידעינן דאין זה רקב של מת כיון דתבוסתו היא מטמא ליה ר' יהודה ורבנן קרי ליה מקום טומאה משום דנמצא שם מת אע"ג דלרבנן עפרה טהור: ואינו עמל שאינו חוזר עליה כדתניא בחלק (דף צט.) והתם קתני לה) ברבי יהושע בן קרחה ורבי יהושע דהכא קאמר כל הלומד תורה ומשכחה: זמר בה תדירה זמר מלשון (תהילים קי״ט:נ״ד) זמרות היו לי חוקיך ואע"ג דאיענש [סוטה לה.] דוד על שקרא לדברי תורה זמירות ר"ע משל בעלמא קאמר כשם שהמזמר מזמר וחוזר בכל יום שלא ישתכחו ממנו זמירותיו כך הוי מחזר בכל יום על תורתך:

משנה ה

היה בודק. להשלים עשרים אמה:

שלולית. מקום שמי גשמים שוללים שם:

מפסיק. מקום הנחל והשלולית ודרך רשות הרבים אבל בודק מצד אחר כדמשמע בתוספתא:

והכל טהור. דאין להם תבוסה הואיל ולא נתקנה לקבר כדקאמר גבי בור:

יש לו תבוסה. לאו למימר שאם לא נטל תבוסתו מקומו טמא דהא אוכל בדמעו תנן כדפרישית לעיל אלא משום דקתני רישא מלקט עצם עצם ואין צריך ליטול יותר והשתא חייב ליטול גם התבוסה כיון דמסלק המת כדדרשי' בסוף נזיר (דף סה.) ונשאתני ממצרים ממצרים טול עמי ועוד אתא למימר דאפילו לפנותו אסור כיון דהתקינו לקבר: תניא בתוספתא [שם] מצא אחד בצד רה"ר מכאן ושנים בצד רה"ר מכאן בודק מכאן ומכאן ומניח את רה"ר אחד בצד גדר מכאן ושנים בצד גדר מכאן בודק מכאן ומכאן ואין צריך לבדוק מקום הגדר שכן דרך הבונה להיות לו בודק עד שמגיע לסלע או לבתולה ואי זו היא בתולה כל שאין לה רושם ואין עפרה תיחוח: בדק והגיע למים הרי זו כבתולה בדק ומצא שם חרס אין זו בתולה. פי' מצא שם חרס אין זו בתולה דחרס בידי אדם הוא ואית דגרסי הרי זו בתולה ואין בודק מן החרס ולמטה כדאשכחנא בדוד (מכות דף יא.) כשכרה שיתין כרה אלף אמה [לפנינו בגמ' דמכות יא. גם בסוכה נג. ליתא הכי אמנם רש"י בסוכה נג: כתב כך בשם אגדת שמואל שמצאו דוד על פני נקב התהום וכו' ע"ש ובמכות יא. כתב רש"י ד"ה קפא תהומא בשם גמ' ירושלמי שמצאו שם חרס וכו'] (ומצא חרס). עוד תניא בתוספתא [פט"ז] נמצאת אומר שלש קברות הן קבר הנמצא מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנא' קבר המזיק את הרבים מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה קבר הידוע אין מפנין אותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה שדה שאבד קבר בתוכה הנכנס לתוכה טמא בדק ומצא בה קבר הנכנס לתוכה טהור שאני אומר הקבר שאבד הוא הקבר הנמצא בדק ומצא בתוכה ג' קברות הנכנס לתוכה טהור ואין חוששין שמא שכונת קברות הן המפנה קברו לרה"ר והלך לשם אדם מפנה עצם עצם והכל טהור מי שנפחת קברו לתוך שדהו מפנה עצם עצם והכל טהור מעשה ביהודה והלל אחיו בניו של ר"ג שהיו מהלכין בתחום עכו ומצאו אדם אחד שנפחת קברו לתוך שדהו אמרו לו לקט עצם עצם והכל טהור פוסא שמטילין לתוכו הרוגין מלקט עצם עצם והכל טהור והנקבר שלא ברשות אין לו תבוסה ואין לו שכונת קברות רשב"ג אומר הנפלים אינן קונין את הקבר ואין להן תבוסה והנקבר שלא ברשות יש לו תבוסה ר' יהודה אומר בור שמטילין לתוכו נפלים טהור א"ר יהודה מעשה בשפחתו של מסיק אחד ברימון שהטילה נפל לבור ובא כהן והציץ בו לידע מה הפילה ובא מעשה לפני חכמים וטהרוהו מפני שחולדה וברדלס מצויין שם וגוררין אותו מיד. פי' מקומו טהור דהא פינהו ואסור בהנאה דשמא ההוא

קבר דהאי מת הוא ובפ' נגמר הדין (סנהדרין דף מז:) אייתי הך ברייתא וגרסינן התם קבר הנמצא מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ומותר בהנאה קבר הידוע אסור לפנותו פינהו מקומו טמא ואסור בהנאה קבר המזיק הרבים מותר לפנותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה והשתא לפי גירסא זו קבר הנמצא כגון שהיה חורש ויודע בעל השדה שלא צוה מעולם לקוברו שם ובגזילה נקבר שם. קבר הידוע שנקבר מדעת בעל השדה. קבר המזיק הרבים שקבור במקום הילוך הרבים ומיטמאים באהלו. ובירושלמי דנזיר פרק בתרא אמרינן קבר המזיק הרבים מפנין אותו פינהו מקומו טהור ואסור בהנאה הורי רבא בר כהנא בכפר עוקבא מקומו מותר בהנאה מה פליג כאן בשקדם [הוא את] העיר כאן בשקדמתו העיר. פוסא בור בלע"ז פוש"א: אין קונין את הקבר דכתיב (דברים י"ט:י"ד) לא תסיג גבול רעך אשר גבלו ראשונים בנחלתך אשר תנחל כל שיש לו נחלה יש לו גבול ושאין לו נחלה אין לו גבול ומיהו קשיא לי א"ה אפילו עבדים נמי דבכה"ג בריש פ' בתרא דנזיר (דף סא.): ואין (לו) [להן] תבוסה רבנן פליגי עליה בסוף נגמר הדין (סנהדרין דף מח.): מסיק אחד. אית דגרסי מוסק והוא מוסק זיתים ואית דגרסי מציק אנס ומייתי לה פ"ק דפסחים (דף ט.). ולההוא שינויא דמשני התם שהטילה כמין נפל [נראה דצ"ל קשה דהא כו'. ועי' תוס' ע"ז מ"ב. ד"ה שהטילה וצ"ע] דהא בור שמטילין בו נפלים קתני רישא דטהור:

פרק יז

משנה א

מאה אמה. ממקום הקבר שהתחיל לחרוש חיישינן שמא הוליכה המחרישה ממנו עצם כשעורה עד מאה אמה:

בית ארבעה סאין. מאה על חמשים אמה הוא שיעור סאתים כדאמרינן (עירובין דף כג:) סאתים כחצר המשכן שהיה מאה על חמשים נמצא שיעור ארבע סאין מאה על מאה:

ובמורד. שיעור זה שאמרנו כשמוליך המחרישה במורד דמגלגלתו למרחוק אבל במעלה כשחורש ועולה יש שיעור אחר כדאפרש:

בורך המחרישה. הוא העץ שבמחרשה שקורין קוטר' תקועה בו והוא נכפף כעין ברך ולכך נקרא ברך ובפרק כ"א (מ"ב) בכלים הוא שנוי בחרב ובבורך וביצול ובשילהי סדר תעניות אלו (תענית דף כה:) כמלא ברך המחרישה והכא כשנותן רובע כרשינים עד מקום שמוליכן וימצאו שלשה מהן צומחין זה בצד זה עד שם עושה הבית הפרס דעד

שם מוליך עצם כשעורה דשיעור השעורה כשלשה כרשינים כדאמרינן בבכורות [לא ידעתי מקומו וכ"כ התוי"ט שלא מצאו]:

רבי יוסי אומר במורד. הוא שיעור ראשון שאמר אבל למעלה אין עושה בית הפרס כלל דמיד המחרישה ננערת: תניא בתוספתא [פט"ז] החורש את הקבר הרי זה עושה בית הפרס מאה אמה לכל רוח החורש ע"ג הקבר וכן החורש ע"ג הארון אפי' משוקעין ברובדין ובאבנים ואפילו על גביהן רום שתי קומות הרי זה עושה בית הפרס החורש מגופו של מת אינו עושה בית הפרס אין לך שעושה בית הפרס אלא חורש את הקבר בלבד ור"א בן יעקב אומר אף התלולית א"ר יוסי בד"א במורד אבל במעלה אינו עושה בית הפרס. ג' כרשינין שאמרו הנתונין כדרכן במקום הגריד אבל לא במקום הטיט והחורש משדה קסקסין ומשדה מדרון הרי זה עושה בית הפרס: פי' ברובדין כדתנן) תמן על הרובד שבהיכל והן לוחות של שיש המחופות על הקבר: מגופו של מת בזמן שמגולה ורואה אותו דאמר דכיון דחזי ליה לא שקיל מיניה עצמות במחרשתו: אף התלולית. כלומר החורש מן התלולית עושה בית הפרס:

משנה ב

או שניער את המחרישה. בסלע ובגדר נמי היינו טעמייהו דכשמטיח בהן ננערת המחרישה ואיצטריך ליה למיתני או שניער דלא תימא חיישינן שמא לא ניער יפה:

עד שם הוא עושה בית הפרס. ולא יותר אפילו [צ"ל תוך שש אמות וכ"כ התוי"ט] תוך עשר אמות או חמש. ר"א אומר עושה בית הפרס. בסוף פ"ק דתמורה (דף יב.) תנן אין בית הפרס עושה בית הפרס ואמרי' בגמרא מתני' דלא כר"א דתנן ר"א אומר בית הפרס עושה בית הפרס ורבנן עד כמה כי אתא רב דימי אמר ר"ל א"ר שמעון בר אבא שלש שדות ושתי מענות וכמה מלא מענה מאה אמה ודבר תימה הוא מאי קא בעי ורבנן עד כמה ומשני כי אתא רב דימי אמר ריש לקיש אמר ר"ש בר אבא שלש שדות ושתי מענות ומה בא לחדש רב דימי הא משנה שלימה שנינו כאן דקאמר רבי יהושע פעמים עושה פעמים אינו עושה כיצד וכו' וי"ל דמתני' דהכא ידעו לה שפיר אלא ניחא ליה לאתויי דרב דימי דאשמועינן מילתא אחריתי מאי דלא שמעינן ממתני' דר' יהושע איירי בשמקום הקבר ידוע. אם חרש (אם לאו) חצי המענה דהיינו מקום חמשים אמה מן המזרח למערב וחזר וחרש חצי מענה וכן מן הצדדין כלומר מן הצפון לדרום עושה בית הפרס אבל חרש מלא מענה ממקום הקבר וחזר וחרש ממנה ולחוץ אין עושה בית הפרס ורב דימי אשמועינן דבשדה אמרי' הכי כגון שדה שנחרש בה קבר ונעשה בית הפרס ולא ידעינן באי זה מקום בשדה היה הקבר וקא משמע לן שעושה השדות שסביבותיו בית הפרס מלא

המע' לכל רוח מסופו של שדה דשמא לא' [היה] משני ראשי' הקבר שכך פי' בקונט' בתמורה (דף יג.) וז"ל שלש שדות ושתי מענות אותה שדה שהיה בה הקבר שדה לכאן ושדה לכאן אם דרך בני בקעה לחרוש שדותיהן מזרח ומערב אותה בית הפרס אותה שדה שבמזרח ואותה שבמערב ואם צפון ודרום חורשין עושה בית הפרס אותו של צפון ודרום ששם גילגלה מחרישה את עפר בית הפרס והעצמות אבל לא לארבע רוחות שאין דרך לחרוש שתי וערב ואותן ב' שדות גופייהו לא הוו כולהו בית הפרס אלא שיעור שתי מענות מענה לזו ומענה לזו אבל אותה שהקבר בה טמאה כולה דלא ידעינן באי זה מקום ממנה היה הקבר ומשום הכי עושה מלא המענה לכל צד דשמא לאחד (שישנו) משני ראשיה היה הקבר ומשם ואילך לתוך שדה חבירו מלא מענה דזהו שיעור חרישת הקבר דכך שיעורו חכמים דמלא מענה ראויות העצמות להתגלגל ע"י המחרישה עד כאן לשון הקונטרס. ולפירושו מצינן למימר דכל זה שמעינן ממילתיה דרב דימי דלהכי נקט נמי שלש שדות ולא דמי לחורש משדה שאבד בה קבר דקתני בסמוך דאינו עושה בית הפרס דהכא בחורש כל השדה והתם בשלא חרש כולה שדה דהויא ספק ספיקא ומיהו קשה דאכתי ספק ספיקא הוא ולשדה שבמזרח היה לו למדוד מראש בית הפרס שבמערב דשמא שם היה הקבר ואת"ל שהיה בראשו שבמזרח שמא לא גילגל עצם ע"כ וכן בשדה שבמערב ונראה לפרש דלשלש השדות בין כולן שתי המענות קאמר והקבר היה באמצעו של אמצעי ולא אשמעינן רב דימי מידי דלא אשמעי' מתני' ולא בא אלא ליישב לשון בית הפרס דמשמע שזה שהוא בית הפרס עושה שאצלו בית הפרס:

משנה ג

מלטימיא. מתים טמונין הרבה יחד כמו שקצת עובדי כוכבים עושים חפירה וממלאין אותה מתים זה על גב זה ומתני' דלא כר"מ דתניא בתוספתא (שם) רמ"א החורש מלטמיא הרי זה עושה בית הפרס:

ומצבירת העצמות. ממקום שעצמות צבורין שם דודאי אותו המקום אינו שלו והוה ליה חורש שאינו שלו:

ומשדה שאבד בה קבר. דהוה ליה ספק ספיקא שמא לא חרש במקום הקבר ואת"ל חרש שמא לא הוליך ממנה עצם:

או שנמצא בה קבר. דחרש ואח"כ נמצא דבית הפרס דרבנן ולא קנסינן ליה כיון דלא ידע החורש שאינו שלו דלדידיה קנסו רבנן בשדה שלו אבל כשחרש בתוך של חבירו לא קנסו רבנן למיהוי ארעא דחבריה בית הפרס וכן עובד כוכבים וכן כותי דלא שייך בהו קנסא: תניא בתוספתא [שם] השותפין והאריסין והאפוטרופין אין עושין בית הפרש

החורש מתוך שלו ומתוך של חבירו שלו עושה בית הפרס ושל חבירו אין עושה בית הפרס אבל עולה הוא במדת בית הפרס חזקת נפשות שבא"י טהורות חוץ מן המצויינות בלבד שדה שמוחזקין בה שהיא בית הפרס אפי' היא בת ארבעת כורין ואפי' היא משוכה ממקום הטומאה ואפי' טהרה מקיפתה מארבע רוחותיה הרי זו בחזקת בית הפרס: פי' שותפין ואריסין ואפוטרופין כולהו בחורש שאינו שלו: במדת בית הפרס. של חבירו אע"פ שאינו נעשה בית הפרס מכל מקום מועיל להשלים מלא המענה ק' אמה ואם יש שדה לחורש אחר שדה חבירו ומשדה החבר שלו הוליך המחרישה הולך וחורש דרך שדה חבירו עד שעובר לשדה אחר שלו וחורשו עולות לו האמות של שדה חבירו מן המנין. חזקת נפשות שבארץ ישראל טהורות דעבידן לנוח שם ולא לקבור לתוכן: חוץ מן המצויינות. דכיון דמצויינות ודאי טמאות נינהו. בית ארבעת כורין דאע"ג דאין עושה בית הפרס אלא ק' מאה אמרינן קברים הרבה היו בה בכמה מקומות ונחרשו. ואפי' משוכה ממקום הטומאה היינו ממקום הקבר דאמרי' קבר היה בצידה שנחרש לתוכה: ואפי' טהרה מקיפתה שפינו כל סביבותיה וטהרה לא יצתה בשביל כך שדה זו מחזקתה:

משנה ד

על גבי טהורה. כגון במקום מדרון ששדה בית הפרס למעלה וטהורה למטה:

אפי' אדומה. שהיה עפרה של טהורה אדום והלבינה מחמת בית הפרס שהיה לבן ושטפוהו גשמים לתוכה:

או לבנה והאדימה. הרי היא בחזקתה וטהורה:

משנה ה

עליה טהורה. ממה נפשך דאם הקבר בתוך הבית הבית טמא ועליה טהורה ואם הקבר כנגד איסקופת הבית טומאה נכנסת לבית ועליה טהורה אבל בשאין פתח העליה מכוון כנגד פתחו של בית חיישי' דילמא קאי קבר תחת הכותל כנגד פתחה של עליה ובוקעת הטומא' עד שמגעת לפתח העליה ונכנסת לעלי' דרך הפתח ור' יוסי פליג בתוספת' (שם) ואמר אע"פ שאין פתחה של עליה מכוון כנגד פתחו של בית העליה טהורה דרבי יוסי לטעמיה דתנן לעיל פרק י"ב (מ"ח) מודבק לשקוף הבית טמא ור' יוסי מטהר וכדתנן נמי פרק י"א (מ"ז) ר' יוסי אומר רואים את הטומאה מכנגד השקוף ולפנים הבית טמא מכנגד השקוף ולחוץ הבית טהור והכא כגון דכל עובי כותל עליה שבו הפתח חוץ לשקוף דכאשר בוקעת ומגעת לפתח אכתי קיימא חוץ לפתח שהדלת שוקף תוך עליה ולכך העלייה טהורה לר' יוסי:

ועפר חוצה לארץ. כלומר או עפר חוצה לארץ דארץ העמים ובית הפרס תרוייהו מטמו במגע ובמשא כדתנן לעיל פ"ב (מ"ג) ושיעור הגוש כחותם המרצופין כדתניא בבכורות פרק הלוקח בהמה (בכורות דף כב.):

שבא בירק. כגון אגודה של ירק שיש בה קלחים הרבה שנעקרו בגושיהן וכל קלח בפני עצמו ליכא עפר כחותם המרצופים וקסבר ר"א דמצטרפין:

בסאה וכסאתים חותמות. רבי יהודה מייתי עובדא לסיועי רבנן דבכל חותם בפני עצמו לא היה בו כחותם המרצופין מעפר חוצה לארץ:

ולא חשו להם לטומאה. אע"פ שבין כולם היה הרבה דהא תנן כסאה וכסאתים: תניא בתוספתא [פי"ז] א"ר יהודה לא נחלקו ר"א וחכמים על עפר שהוא בא מבית הפרס הבא בירק שהוא טהור עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין על מה נחלקו על עפר הבא מארץ העמים בירק שר"א אומר מצטרף וחכ"א אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כחותם האיגרות. פי' עד שיהא במקום אחד כחותם האיגרות אז מצטרף לכחותם המרצופין אבל פחות מכן אין מצטרף ותרי תנאי ואליבא דר' יהודה דהא במתניתין קאמר ר' יהודה בחותמות והאיגרות שבאו ממדינת הים דטהורים:

פרק יח

משנה א

כיצד בוצרים. בטהרה בית הפרס:

מזין על האדם ועל הכלים ושונין. מזין בשלישי ושונין בשביעי:

ובוצרין ומוציאין חוץ לבית הפרס. ואע"ג דמודו בית הלל דבוצר לגת הוכשר דהא שתיק ליה הלל לשמאי בפ"ק דשבת (דף יז.) ומשמנה עשר דבר הוא הני מילי לטומאה דאורייתא אבל בית הפרס דרבנן הוא ולא חשבינן להו כמוכשרין לטומאת בית הפרס ולהכי נמי נקט ותני מזין על האדם ועל הכלים ושונין שאם היו הבוצרין טמאין טומאה דאורייתא מיטהרין ממנה אע"פ שחוזרין ומיטמאין בבית הפרס בשעת בצירה וכי מיטהרי מטומאה דאורייתא לא מיטמו ענבים בנגיעתה משום טומאת בית הפרס כל כמה דלא הוכשרו הכשר גמור:

ואחרים. שלא נכנסו בבית הפרס מקבלין מן הבוצרין ומוליכין לגת בכלים אחרים אבל הבוצרין אין מוליכין אותן לגת לפי שהגת מלא משקין ומיתכשרי בהו הכשר גמור:

ואם נגעו אלו ואלו. כל הבוצרים נגעו בענבים טמאין כל הענבים כדתניא בתוספתא [שם] בצר בית הפרס זה לא יבצור בית הפרס אחר ואם בצר טמא אלו דברי ב"ה כלומר

דחשיבי ליה כטהור לגבי ענבים שבצר הוא ולא לענבים שבצר חבירו וה"נ נחשב כטהור לענבים של בית הפרס זה ולא לענבים של בית הפרס אחר וכדפרישי' בענבים שלא הוכשרו הכשר גמור ונוגע בענבים שבצר חבירו דומה לנוגע בענבים של בית הפרס אחר אע"פ שהמקבלים מערבים הכל דה"נ מערבין של בית הפרס זה בשל בית הפרס אחר כיון דטהורים ואין לפרש נגעו אלו ואלו בוצרים במקבלים קאמר חדא דמילתא דפשיטא היא ועוד דא"כ הוה ליה למיתני אלו באלו ובית שמאי סברי דבוצר לגת הוכשר אפי' לטומאת בית הפרס משום הכי קאמרי אוחז את המגל שהוא בוצר בו בסיב דלא מקבל טומאה או בוצר בצור אבן חדה דלאו כלי הוא וחזיא לחתיכה כדכתיב (שמות ד':כ"ה) ותקח צפורה צור:

ונותן לתוך כפישה. דבשעת בצירה הכפישה תחת האשכול ככלי ונופל בה וכפישה לאו בת קבולי טומאה:

ומוליך לגת. אפי' הוא עצמו כיון דזהיר ולא נגע ואית ליה נמי היכירא שמניח בכפישה כדאשכחן בגיטין בשילהי הנזקין (גיטין דף סב.) גבי מרחה בכפישה או באנחותה:

ומכר לשוק. קנסא בעלמא דקנסינן ליה משום דלא היה לו ליטע בית הפרס:

משנה ב

שלשה בית הפרסות הן. כדקתני שדה שנחרש בה קבר ושדה שאבד בה קבר ושדה בוכין ולא היו ראוי למנות עמהם שדה בוכין דטהור גמור הוא אלא משום דשייך בו דין זריעה ונטיעה קא חשיב ליה:

החורש את הקבר. הוא בית הפרס ששנינו בפירקין דלעיל (מ"א) שיעורו מלא המענה:

ניטעת כל נטע. ודלא כר"י דאסר לעיל בכרם) ודוקא בכרם אסר משום דבוצר לגת הוכשר:

חוץ מזרע הנקצר. דזרע הנעקר עם שרשיו חיישינן שמא יביא עצם כשעורה עם השרשים הנעקרים עם עפרורית של שדה:

ואם עקרו. אותו הזרע הנקצר כגון חטין ושעורים וכיוצא בהן:

צובר את גורנו לתוכו. לתוך השדה עצמו צובר את הגורן ולא יביאנו לבית שלא להרבות טומאה עד אחר דישה:

וכוברו בשתי כברות. לאחר דישה כוברו בשתי כברות זו אחר זו שמא נתערב עמו עצם כשעורה:

והקטניות בשלש. יש עפרורית בקטנית יותר מתבואה לפיכך חיישינן טפי לעצם כשעורה בקטנית והתבואה והקטנית טהורים ממ"נ דלא הוכשרו:

קש. הם השיבולים ידות של תבואה:
עצה. ידות של קטניות. ושורפן בשדה שמא יש בהם עצם כשעורה א"נ אשדות קאי דומיא דאחריני דבסיפא דקיימי אדשדה:
ואין מיטמאים באהל. השדה דכל טומאתו משום עצם כשעורה דמטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל:

משנה ג

נזרעת כל זרע. בתוספתא (שם) קתני ר' יהודה אומר שדה שאבד בה קבר אין ניטעת ואין נזרעת כל זרע וכן הי' ראוי לגרוס כאן דהיכי שרי לחרוש ולזרוע הא קא מיטמא בהיסט דבית הפרס מטמא במשא:
ואין ניטעת כל נטע. ולא מיבעיא שאין נוטעין אלא אפי' נטועין נמי אין מקיימין אותה שלא להרגיל בני אדם לשם משום דמטמאה באהל אחמור בה טפי ובתוספתא [שם] נמי תניא אין נוטעין לתוכה מקשאות ומדלעות שלא להרגיל רגל אדם לשם:
חוץ מאילן סרק. דמקיימים אבל ליטע לכתחלה אסור אי נמי אאין ניטעת קאי חוץ מאילן סרק והנך תרי בית הפרס אין חילוק בין רה"ר לרשות היחיד דמדתניא בתוספתא (רפי"ח) חומר בארץ העמים שאין בבית הפרס ובבית הפרס שאין בארץ העמים ולא חשיב חילוק של רשות הרבים ורשות היחיד מה שאין כן בארץ העמים ואע"ג דאיירי התם בשדה שנחרש משמע הכא דאין חילוק בין נחרש לאבד אלא לענין אהל ומסתברא דשדה שאבד בו ברשות היחיד דאורייתא בבקעה בימות הגשמים והא דאמרינן בכל דוכתא פרק עד כמה (בכורות דף כט.) ובפ"ב דכתובות (דף כח:) ובפ' [צ"ל לפני אידיהן (דף יג.)] (האומר (דף סט.)) ובפ' האשה בפסחים (דף צב:) ובפרק בכל מערבין (עירובין דף ל:) ומי שהוציאוהו (דף מז.) דבית הפרס דרבנן היינו בנחרש ואבד נמי ברשות הרבים דרבנן והחמירו בו יותר מבקעה בימות החמה דהתם הטומאה ידועה במקומה וליכא ספיקא אלא לזה שנכנס אבל אבד הספיקא לכל אדם:

משנה ד

שדה בוכים. מפרש בפרק קמא דמו"ק (דף ה:) שדה שמפטירין בה מתים והוא מקום רחוק מן הקברות מזומן להושיב שם המטה ומתוועדים ובוכים שם ואומרים עליו צידוק הדין ולשון מפטירין שייך ביה כדאשכחן בירושלמי כד דמך רבי אבין אפטר עילוי זעירא מתוקה שנת העובד:
לא ניטעת ולא נזרעת. בפרק קמא דמועד קטן (שם) מפרש משום יאוש בעלים נגעו בה דכיון שכן הוא מתייאשים הבעלים ממנה והוה ליה כמצר שהחזיקו בו רבים אסור

לקלקלו ומיהו דוקא משום דנתייאשו דאחזוק כדין אבל לא נתייאשו אם כן היו מחזיקין שלא כדין ומותר לקלקלו:

ועפרה טהור. דלא מחזקינן ביה טומאה כלל:

ועושין ממנה תנורין לקדש. אע"פ שמשני בית הפרס הראשונים אין עושין:

שבודקין לעושי פסח. אבית הפרס ראשון קאי אשדה שנחרש בה קבר דאם הולך שם בערב הפסח בודקין אותו כדפירש בסיפא ואם לא נמצא שם עצם כשעורה הולך ועושה פסחו ודוקא לעושי פסח סמוך אבדיקה זו כדאמרי' בפסחים בסוף האשה (דף צב.) דבית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת אבל בתרומה לא אכיל כדקתני ואין בודקין לתרומה דאין בדיקה זו מועלת להתירו בתרומה ואם הולך שם נזיר ב"ש אומרים בודקים ואם נמצא שם עצם כשעורה מגלח ומביא קרבן ואם לאו אינו מגלח וב"ה אומרים אין בודקין דאפי' לא נמצא מגלח ומביא קרבן ודינו כספק נזיר טמא ספק נזיר טהור:

כיצד הוא בודק. בפסחים בסוף האשה (דף צב:) מייתי הך משנה דבודקין לעושי פסח ואין בודקין לתרומה וגרסי' התם בכל הספרים מאי בודקין א"ר יהודה אמר שמואל מנפח אדם בית הפרס והולך ורב חייא בר אמי משמיה דעולא אמר בית הפרס שנידש טהור ומוחקין מן הספרים מאי בודקין משום דבדיקה דמתני' מפורשת כאן וגרסינן א"ר יהודה מילתא באפי נפשה ולא יתכן כלל כדמוכח בסיפא פרק בתרא דחגיגה (דף כה:) דמייתי משנה זו דבודקין לעושי פסח והדר מייתי דרב יהודה ודעולא והדר קאמר לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה ואי לא גרסי' מאי בודקין לא היה לו להפסיק (צ"ל במילתא ועי' תוס' בכורות כט.) בין מילתא דרב יהודה ודעולא ודקאמר התם איבעיא להו בדק לפסחו מהו שיאכל בתרומה אי אבדיקה דמתני' קאי לא היה לו להביא דרב יהודה ודעולא קודם לכך נראה דגרסינן מאי בודקין והא דתנן הכא כיצד הוא בודק הכי קאמר כיצד הוא בודק שיועיל אף לתרומה אבל בדיקה דתנן הכא דמועלת לפסח ולא לתרומה אינה מפורשת במשנתינו ואתו רב יהודה ועולא לפרושה ולכך מייתי דרב יהודה ודעולא קודם משום דאבדיקה דידהו איבעיא לן בדק לפסחו מהו שיאכל בתרומתו וכן מוכח בבכורות פרק עד כמה (בכורות דף כט.) גבי נוטל שכר לדין ולהעיד להזות ולקדש דתנן אם היה כהן מטמאהו מתרומתו ואמרינן בגמרא איהו) נפשיה גופיה היכי אזיל בבית הפרס דרבנן דאמר רב וכו' אלמא לא מהניא בדיקתם לתרומה דהא מטמאהו מתרומתו קתני וי"מ דבדיקה דרב יהודה ועולא עדיפא מבדיקה דמתני' והכי קאמר מאי בודקין שיועיל אף לתרומה ולא יתכן כלל כדפרישית מההיא דחגיגה (דף כה.) ודבכורות (דף כט:) ומיהו ההיא דבכורות יש לפרש דאפי'

בלא בדיקה שרי כדאשכחנא בעירובין פרק מי שהוציאוהו (עירובין דף מז.) דמיטמא ללמוד תורה ולישא אשה בבית הפרס דרבנן והא דמייתו עלה דרב יהודה לאו משום דבודק בניפוח אלא לראיה בעלמא מייתי לה דבית הפרס דרבנן מדסמכינן אניפוח וכן יש לפרש ההיא דסוף פרק שני דכתובות (דף כח:) וכן צ"ל מכח ההוא דבכל מערבין (דף ל:) דתנן מערבין לכהן וקאמר בגמרא דאמר רב יהודה מנפח אדם בית הפרס ואי הוה מטמא לתרומה היכי שרי למ"ד התם מערבין לדבר הרשות ועוד יש לפרש דכל הבדיקות שוות ודוקא לעושי פסח ולא לתרומה אלא דבדיקה דמתני' לאחר שעבר ובדיקה דרב יהודה ועולא כדי לעבור:

את העפר שהוא יכול להסיטו. כגון עפר התיחוח:

וממחה. מלשון (חולין דף קכ.) המחה החלב וגמעו:

משנה ה

מטהרין בית הפרס. אבית הפרס הראשון קאי: ג' טפחים. זה הוא שיעור עומק המחרישה שמגלגלת העצמות כדאמרי' פרק המניח את הכד (דף ל.) חסידים הראשונים היו מצניעין קוצותיהן וזכוכיותיהן בתוך שדותיהן ומעמיקין להן שלשה טפחים כדי שלא תעכב המחרישה:

הרוצף. לשון (מגילה דף כב:) רצפה של אבנים:

טהור. כיון דאין יכול להסיטן טהור דאם היה מהלך על גביו ונסטית איכא למיחש מהיסט עצם שתחתיהם:

אף העוזק. כמו עוזק תחת הזיתים במנחות פרק כל (צ"ל קרבנות צבור) המנחות (דף פה.) מלשון (ישעיהו ה':ב') ויעזקהו ויסקלהו חופר ומשליך האבנים וכיון שעושה כן בכל בית הפרס (מי) טהור בכך דדמי לחופר בתוכו ונותן על גביו דרישא שנוטל מחציו ונותן על חציו אחר שכן דרך עוזק אלא שעושה כן בכל השדה מקומות מקומות: תניא בתוספתא [פי"ז] בית הפרס שעשה בו אשפה גבוהה עשרה טפחים ויכול להסיטה טהור עקרה ממקומה טמא ורשב"ג מטהר. בית הפרס שריצפו ברבדים ובאבנים שאינו יכול להסיטן טהור עקרן ממקומן טמא רשב"ג מטהר רבי אליעזר בן יעקב אומר בית הפרס שגבשו בגבשושין שאין יכול להסיטן טמא. ר"ש בן יהודה אומר משום ר"ש עזקו אין לך בדיקה גדולה מזו הילך בית הפרס למטה משלש אצבעות והוציא משם עפר טהור הלך בבית הפרס זה לא יהלך בית הפרס אחר ואם הלך טהור. בצר בית הפרס זה לא יבצור בית הפרס אחר ואם בצר טמא אלו דברי ב"ה השורף את הקש ואת התרומה שורפן במקומן רבי יהודה אומר שורפן חוצה לארץ וכן היה רבי יהודה אומר שדה שאבד בה

קבר אין ניטעת כל נטע ואין נזרעת כל זרע חופרין לתוכה לירק ואין מקיימין לתוכה מלין וטובלין ואין נוטעין בתוכה מקשאו' ומדלעות כדי שלא להרגיל רגל אדם שם שדה שאבד קבר בתוכה היא שדה כוכין [שדה כוכין] היא שדה שאבד קבר לתוכה. ואי זו היא שדה כוכין כל שחופר בארץ ומבליע את הכוכין לצדדין מצא שדה מצויינת ואינו ידוע מה טיבה אם יש שם אילן בידוע שנחרש שם קבר בתוכה אין בה אילן בידוע שאבד בתוכה קבר רבי יהודה אומר במה דברים אמורים בזמן שיש שם זקן אחד או תלמיד חכם אחד שאין כל אדם בקיאין בכך רבי יוסי אומר חזקת עצמות המכוסין הרי הן של אדם עד שיודע שהן של בהמה מגולין הרי הן של בהמה עד שיודע שהן של אדם ומודין ב"ש לב"ה אין בודקין לתרומה אלא תשרף: פי' גבוהה עשרה ויכול להסיטן טהור דלא חיישינן כיון דגבוהה כולי האי: עקרה האשפה ממקומה טמא: מקום האשפה. ורשב"ג מטהר דכיון דעמד שם האשפה נעשה מקומה כרצוף וכנידש: גבשושין גושין של עפר גדולים: שאין יכול להסיטן טמא. משום דחוזרין ומתפרפרין: למטה משלש אצבעות. שנשקעו רגליו בעפר תיחוח: והוציא משם עפר טהור. אותו העפר שהוציא משם טהור והטעם לא נתברר לי ומה שיעור הוא זה דשלש אצבעות דשלשה טפחים מיבעיא ליה: הלך בית הפרס זה כגון בערב פסח לא יאמר הואיל וכבר הלכתי בזה וסופו לבודקו אהלך עדיין בבית הפרס אחר ואבדוק שניהם אלא לא יהלך באחר דשמא ראשון ימצא טהור והשני טמא ונמצא דחוי מפסח: ואם הלך טהור ע"י בדיקה: לא יבצור בית הפרס אחר פירשתיה בריש פירקין: השורף את הקש. כדתנן לעיל ושורף את הקש דאי אפשר לבודקו: ואת התרומה. כדתנן דאין בודקין לתרומה וטעונין שריפה כדקתני סיפא דהך ברייתא: במקומה באותה בית הפרס עצמה: שורפן חוצה לארץ שלא להשהות טומאה בארץ ודבר תימה הוא אטו כל תרומה טמאה חייב ר' יהודה לשרוף בחוצה לארץ ונראה דחוצה לארץ לאו דוקא ור' יהודה להקל אתי דאין טעון שריפה במקומן: חופרין לתוכה לירק כדרך שאדם חופר ומביא עפר ממקום אחר לזרוע בו ולא חיישינן שמא יביא עצם כשעורה עמו דירק הגדל בו כיון דנשרש טהור אבל עפר לעשות תנור מעפרה אי אפשר דעפרה טמא: מלין וטובלין. פי' אילני סרק הן: היא שדה כוכין. דמתני' דהתם טהור והכא טמא דדינו כשדה שאבד קבר בתוכה דמתני' דהתם גרסינן בוכין לשון בכייה וה"ג כוכין כי הנהו דתנן פרק המוכר פירות (בבא בתרא דף ק:) המוכר מקום לחבירו לעשות לו קבר עושה תוכה של מערה ארבע אמות על ו' ופותח לתוכה שמונה כוכין והכוכין אורכן ארבע אמות ורומן שבע' ואותן כוכין בכותלי המערה כעין חורין שבכותל ומכניסין לתוכם המת ואין החפירה ניכרת כלל על פני השדה שהכוכין עשויין כעין

מחילות ופעמים שחופרין אותן לתוך השדה כמה אמות נחשב השדה כשדה שאבד קבר בתוכה והיינו דקתני הכא כל שחופר בארץ ומבליע את הכוכין לצדדין דהיינו המערה שחופר בארץ ומבליע בכתלים את הכוכין ופעמים שמבליעים הרבה כי' אמות וכעשרים או יותר: מצא שדה מצויינת פ"ק דמועד קטן (דף ה:) מייתי לה וטעו בה הפרשנין והיא פשוטה יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר ואין מטמאה באהל ושרי על ידי ניפוח או על ידי נידש דאי משום אבד בה קבר ציינוה לא היו מקיימין בה אילנות כדתנן הכא אבל בנחרש בה מקיימין ונוטעין ר' יהודה אומר לעולם חוששין לאבד ומטמאה באהל אפי' יש בה אילן עד שיהא שם בעיר זקן או תלמיד חכם שבקיאים בדין משנתינו ויודעים דנחרש נוטעין ואבד אסור ומהך ברייתא פריך התם אהא דתניא אין מציינין על כל דבר שאין מטמא באהל דהכא משמע דמציינין אשדה שנחרש בה קבר ומשני רב פפא כי תניא ההיא בשדה שאבד בה קבר וציינוה דלחצייה של אותה שדה אבד בה קבר ודאי וחצייה אין ידוע מה טיבה וציינוה בד' (אמות) מצריה כדקאמרינן התם מצא מצר אחד מצוין או שנים או שלשה מצרים מצויינים טמאים וכל השדה כולה טהורה ארבע מצויינין הן טהורין וכל השדה כולה טמאה משום דאין דרך לקבור במצר עצמו הילכך היכא דאפשר לתלות בשדה לא תלינן במיצר ויש שלשה ציונין על שלשה המצרים שמצר חצייה שאבד בה ודאי קבר (ואילנות) והאילנות לצד חצייה אחר ואין מהן ולחוץ כי אם ציון של מצר רביעית ופריך ודילמא אילנות מגואי כלומר לצד שאבד ודאי ובמקומן הוא דלא חיישי' אבל לצד חוץ חיישי' לאבד ומשני כשהאילנות עומדין לצד חוץ של מקום שאין ידוע מה טיבו ופריך (צ"ל ודילמא טומאה מגואי כו' ועי' במו"ק דף ה:.) ודילמא טומאה הוא דלא חיישינן לאבד (ומשני) של מקום גואי והאילנות לצד חוץ ומשני במסובכים על כל חצייה דאין ידוע מה טיבה ואי בעית אימא לעולם באילן לצד חצייה דודאי אבד ולטומאה בראי לא חיישינן דהא אמרינן התם דאין מרחיקין את ציון ממקום טומאה שלא להפסיד ארץ ישראל והילכך אותן שני ציונים שמכאן ומכאן לצד מקום הודאי אם איתא דאילנות מפסיקין נמצאו מרוחקין דיש טהרה בינתיים ומ"מ חיישינן לנחרש מדציון רוח רביעית שהיה לו להניח הציון מן האילנות ולפנים ואע"ג דאין מציינין על הנחרש ע"י אגב מציינין כי האי גוונא ועוד יש לפרש בשדה שאבד בה קבר מתחילה וציינוה ומדחזינן ביה אילנות השתא תלינן דאחרי כן נמצא הקבר ופינהו ומ"מ חיישינן מיהא שמא נחרש מדלא נסתלקו הציונין ופריך מינה למאי דאמרי' דשדה שנחרש בה קבר לא בעיא ציון ומשני רב פפא כי תניא ההיא בשדה שאבד בה קבר דציינוה יש אילנות בידוע שנחרש בה קבר כלומר ובטעות ציינוה שהיו סבורים שאבד

בה קבר ואינו קבר ניטעת: שאבד בה [קבר] אינה ניטעת ונ"מ בין אבד לחרש לענין אהל ולענין בדיקה שאין הכל בקיאין בכך שזו ניטעת וזו אינה ניטעת:

משנה ו

המהלך בבית הפרס. אבית הפרס ראשון קאי שדה שנחרש בה קבר וחשו לה לעצם כשעורה שמטמא במגע ובמשא ואין מטמא באהל:

על האבנים שהוא יכול להסיטן. שאינן תקועות וקבועות בארץ והן ניסטות מחמת העובר עליהן:

על האדם ועל הבהמה שכחן רע. כלומר או רכוב על האדם שכחו רע או רכוב על הבהמה שכחה רע טמא הרוכב ולא מיבעיא תחתון דטמא אלא אף העליון טמא דכיון דכח התחתון רע מחמת משא העליון ניסט והוי כאילו הוא מסיטו וכח התחתון אינו מועיל להצילו אבל אם היה כחו יפה לא חשיב כאן משא העליון ואינו כמסיטו ובפ' המקבל (בבא מציעא דף קה:) אמרינן היכי דמי אדם שכחו רע כל שרוכבו ורכובותיו נוקשות היכי דמי בהמה שכחה רע כל שרוכבה ומטילה גללים:

בים ובשונית טהור. בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נה.) אמרינן דנכנס לארץ העמים בקרון או בספינה טמא שמא היינו בנהרות אבל בים טהור דבים לא גזור ואפי' נהרות נמי לא מיתוקמא אם יכול להכנס להם מארץ ישראל בלא הפסק קרקע שאינה בתולה כמו שאפרש מתוך התוספתא:

בזעפו. בעת הסערה:

משנה ז

סוריא. ארם נהרים וארם צובה שכיבש דוד ואמרינן פרק קמא דגיטין (דף ח.) עפרה טמא כחוצה לארץ וחייבת במעשר ובשביעית כארץ ישראל:

אם יכול להכנס לה בטהרה. שאותה שדה בסוף הגבול שאין דבר מפסיק בינה ובין ארץ ישראל דאמרינן פרק קמא דגיטין (שם) דהרוצה להכנס בטהרה נכנס כגון בשידה תיבה ומגדל דסוריא אגושה גזור אאוירה לא גזור וכשהיא סמוכה שאין שדה חוצה לארץ מפסיק יכול להכנס בטהרה וטהורה אותה שדה אפילו גושה דידה דלא גזרו עליה כלל כיון דיכול להכנס לה בטהרה והיא של ישראל דמשום הכי נקט הקונה:

מדורות העובדי כוכבים. עובדי כוכבים שקוברים שם נפליהם בבתיה':

ארבעים יום. הוא שיעור יצירת הולד כדתנן פרק המפלת (נדה דף ל.):

אע"פ שאין עמו אשה. דעובדי כוכבים פרוצים בעריות ומביאין נשים לבתיהם בלילה:

עבד. של ישראל או אשה ישראלית:

משמרים אותו. המדור של עובדי כוכבים ואע"פ שיוצאין ונכנסין לא חיישינן והאי דינא דמדור העובדי כוכבים לא שייך אלא בארץ ישראל דחוצה לארץ בלאו הכי טמאה: תניא בתוספתא [רפי"ח] חומר בארץ העמים שאין בבית הפרס ובבית הפרס שאין בארץ העמים שארץ העמים בתולה שלה טמאה ומטמאה בביאה ואין לה טהרה (במקוה) מטומאתה מה שאין כן בבית הפרס חומר בבית הפרס שאפי' טהרה מקיפתו מד' רוחותיו הרי היא בחזקת בית הפרס וארץ העמים אם יכול להכנס לה בטהרה טהורה וכמה תהא סמוכה ויהא יכול להכנס לה בטהרה רשב"ג אומר אפי' תלם אחד הרי זה מפסיק אר"ש יכול אני להאכיל את הכהנים טהרות בבורסקי שבציידן ושבעדירות שבלבלן מפני שסמוכין לים או לנהר אמרו לו הרי פסנין מפסיק. חזקת דרכים של עולי בבל אע"פ שמובלעות לארץ העמים טהורות רשב"ג אומר עד מקום שאדם פונה מימינו ומשמאלו ואין בו עיירו' המובלעו' בא"י כגון סיסיתא וחברותי' אשקלון וחברותיה אע"פ שפטורות מן המעשר ומן השביעית אין בהם משום ארץ העמים. הנכנס לארץ העמים בשידה ובמגדל טהור בקרון בעגלה ובספינה ובאיסקריא טמא. המכניס ראשו ורובו לארץ העמים טמא. כלי חרס שכנוס אוירו לארץ העמים טמא הספסלים והקתדראות שהכניס רובן לארץ העמים טמאין. הכל עושין מדור העובדי כוכבים אפי' עבד ואפילו אשה ואפילו סריס ואפילו קטן בן ט' שנים ויום אחד עובד כוכבים הנשוי (בת עובד כוכבים) (צ"ל כותי.) וכותי הנשוי בת עובד כוכבים עובד כוכבים שעבדיו כותים כותי שעבדיו עובדי כוכבים עושים מדור העובדי כוכבים. על מדור העובדי כוכבים תולין ר' יוסי בר' יהודה אומר אף שורפין וכמה ישהה בתוכו ויהא צריך בדיקה העיד אבא יודן בציידן משו' רבי אליעזר ארבעי' יום (טהור) אף על פי שאין עמו אשה והלכה כדבריו. היה זה נכנס וזה יוצא ולא שהה שם ארבעים יום טהור ואם שהה שם ארבעי' יום טמא. מת השומר אם שהה שם ארבעים יום טמא בזמן שנכנס ויוצא אף ע"פ ששהה שם ארבעים יום טהור מפני שהוא בחזקת המשתמר. הכל נאמנים עליו לשומרו ואפילו עבד או שפחה ואפילו סריס אפילו קטן בן תשע שנים ויום אחד. ביבין היוצאין מארץ העמים לארץ ישראל עושין להן סריגות וממעטן עד פחות מטפח: פירוש בתולה שלה טמאה. עד התהום ובית הפרס אין טמא אלא שלשה טפחים כדתנן לעיל. ומטמאה בביאה. אם הכניס שם ראשו ורובו ובית הפרס אין טמא על גבי אבנים שאינן יכול להסיטן. אין לה טהרה. אבל בית הפרס יש לו טהרה כדתנן לעיל כיצד מטהרין אותן. אם יכול להכנס לה בטהרה לים או לנהר ותנן נמי בים ובשונית טהור ואפי' בתולה של חוצה לארץ סלעים וכיוצא בהן הסמוכין לארץ בלא הפסק דליכא אפי' תלם אחר מקרקע שאינה

בתולה נכנס לה בטהרה כגון בשידה תיבה ומגדל וטהור (דאכי) [דכולי] האי לא גזרו על אוירה. דרכים של עולי בבל שהיו רגילין לעלות בהן לא"י וכא"י דמי לטהרות: עד מקום שאדם פונה מימינו ומשמאלו ואין בו. כלומר שפונה לעשות צרכיו חוץ לדרך לימינו ולשמאלו. אין בו משום ארץ העמים דלהא מילתא מדמי לה לא"י. בשידה תיבה מגדל פלוגתא דרבי ורבנן גטין (דף ח:) ובנזיר פכ"ג (דף נה.) מייתי לה. בספינה ובאיסקריא ברוב תוספתות גרסינן באכסדרה אבל בנזיר (שם:) איסקריא כי ההיא דפרק אי זהו נשך (דף סט:) ספינה לעשות איסקריא: אפי' סריס דאשתו מזנה ותולה בו. והיה זה נכנס וזה יוצא עובד כוכבים אחד נכנס ועובד כוכבים אחר יוצא ובין שניהם דרו בה ארבעים יום ועד שידור בה האחד ארבעים יום לא חיישינן. מת השומר ושהה שם עובד כוכבים ארבעים [יום] בלא שומר. סריגות כמו סריגי חלונות דלעיל פ"ח ובחולין (דף קכה:). וממעטן עד פחות מטפח כדי שלא תעבור הטומאה לא"י:

משנה ח

הביבים העמוקים. בכל הני מקומות דקא חשיב רגילין להשליך נפליהן:

ועפר תיחוח. דמחמת שקברו שם נפל נעשה עפר תיחוח: תניא בתוספתא [שם] כיצד בודקין מדור העובדי כוכבים ישראל נכנס תחלה ואח"כ כהן ואם נכנס כהן תחלה אע"פ שמצאו רצוף בשייף או בפשפש טמא. פי' ישראל נכנס תחלה ואחר שבדק ישראל נכנס כהן. שייף ופשפש דברים שעושין מהן רצפה לבית. שייף. אריח כדאמרינן בריש בבא בתרא (דף ג.) כפיסים ארחי וכתיב (חבקוק ב':י"א) וכפיס מעץ יעננה תרגומו ושיפו מגו מרישא אי נמי מחצלות של שיפה ושל גמי. פשפש. קורות הן כי ההיא דתנן במדות (פ"א) וראשי פשפשים מבדילין בין קדש לחול ואית דאמרי פספסין:

משנה ט

אסטונית. עשוים לנוי לפני הבתים ואין קוברים בהן נפלים:

עיר עובדי כוכבים שחרבה. עיר ישראל שחרב שדרו בה עובדי כוכבים וחרבה מן העובדי כוכבים:

היה ספק. אם מארץ העמים או מא"י:

וטיהרוהו דחשבינן כא"י. תניא בתוספתא [שם] חנות אין בה משום מדור העובדי כוכבים אלא א"כ דר בתוכה אסטונית אין בה משום מדור העובדי כוכבים אא"כ דר בתוכה מדור העובדי כוכבים אע"פ שחרב ה"ז טמא ואין מדור העובדי כוכבים ובית הפרס בחו"ל. פי' חנות עשוי למכור בו פירות ובשמים וכלים ודירתו בבית אחר. אע"פ שחרב ה"ז טמא. מתני' בעיר של עובדי כוכבים שחרבה כולה והכא בבית של עובד

כוכבים שחרב ושאר העיר בישובה. ואין מדור העובדי כוכבים ובית הפרס בחו"ל (כתיב) [וקשה] הא כולה טמאה ומה שייך בה למיתני הכי וכי תימא דאיצטריך משום סיסיתא וחברותיה ואשקלון וחברותיה שהם חוצה לארץ ולא גזרו עליהם טומאת ארץ העמים כדתניא לעיל הא מוכח בתוספתא דאשקלון יש בה משום מדור העובדי כוכבים כמו שאפרש ויש לומר דאצטריך משום כהנים דאסרי במדור העובדי כוכבים כדתניא לעיל ובמדור ובבית הפרס שבחו"ל שרו כהנים שבחוצה לארץ דדוקא בארץ ישראל גזור משום דאיכא תרומות ומעשרות דאורייתא ואשקלון מפני שקרובה לארץ אבל בח"ל לא גזרו ועוד מפני שאין יכולין לעמוד בה עוד נפקא מינה לענין הזאת שלישי ושביעי אם תימצי לומר דטומאה דארץ העמים לא בעיא הזאה דבעיא (הזאה) היא בנזיר פרק כהן גדול (נזיר דף נד:) והא דתניא בתוספתא (רפ"ו) דמקואות ארץ העמים טמאה מקואיה ומדוריה ושביליה טמאין התם בעיירות של עובדי כוכבים שבא"י וקרי להו ארץ העמים כדפרישית פרק ח' (מ"א) דמקואות וגזרו טומאה בעיר ושביל ומקוה והא דתניא בתוספתא דמקואות ארץ העמים טמאה אף על פי שלא גזרו. חוץ לעיר אי נמי בסיסיתא וחברותיה או באשקלון וחברותיה: עוד תניא בתוספתא [פי"ח] מזרח וקסרי מכנגד מטרפולין שלה ועד כנגד בית הגת שלה העיד יהודה הנחתום על סטיו המזרחי שהוא טהור ושאר כולה טמאה משום ארץ העמים. המהלך מעכו לכזיב מימינו ומשמאלו למזרח הדרך טהורה משום ארץ העמים וחייבת במעשר ובשביעית עד שיתודע שהיא פטורה משמאלו למערב הדרך טמאה משום ארץ העמים ופטורה מן המעשר ומשביעית עד שיתודע שהיא חייבת עד כזיב ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו עד לכלנו תחומי אשקלון מקבר גדול עד יגור ועד גוב ועד תרעין היו טמאין ונמנו עליהם חכמי' וטיהרום העיד יהודה בן יעקב מבית גוברין ויעקב בן יצחק מבית גופנין על קיסרי שהחזיקו בה מעולם והתירוה שלא במנין א"ר חנין אותה שנה שביעית היתה והלכו עובדי כוכבים לקרקיסיות שלהן והניחו שוק מלא פירות ובאו ישראל ובזזום בחזירתם אמרו בואו ונלך אצל חכמים שמא התירו להם חזירים אמר רבי זריקא בחמשה באדר השני נמנו עליה עשרים וארבעה זקנים והתירוה שיהו הכל נכנסין לתוכה: מעשה ברבי ורבי ישמעאל בר ר' יוסי ור' אלעזר הקפר ששבתו בחנות של (בנוסחא שלנו כתוב עובד כוכבים) פזי בלוד והיה ר' פנחס בן יאיר יושב לפניהם אמרו לו אשקלון מה אתם בה אמר להן מוכרים חטין בבסילקאות שלהם וטובלין ואוכלין פסחיהן לערב אמרו לו מהו (שננהג)שנהא בה כארץ העמים אמר להן כשישהה מ' יום אמרו לו א"כ בואו ונמנה עליה לפוטרה מן המעשרות ולא נמנה עמהן ר' ישמעאל בר ר' יוסי כשיצאו אמרו לו

ר' מפני מה לא נמניתה עמנו אמר להן על שטמאתי טהרתי ולא מעשרות מתיירא אני מב"ד הגדול שמא ירוצו גולגלתי. פי' מימינו למזרח הדרך פ"ק דגיטין (דף ז:) איפכא ובירושלמי דשביעית פרק ט"ו (מ"א) תניא כי הכא ולא פליג דבגיטין מסקינן רצועה נפקא והתם במהלך מעכו לכזיב במזרחה של רצועה והכא במהלך למערבה ורוחב הרצועה בין שני הדרכים. מקבר גדול וכו' שם מקומות הם לארבע רוחות של אשקלון. ונמנו עליהם חכמים וטיהרום דלא גזרו עליהם טומאה משום ארץ העמים ובימי רבי היה שנמנו עליה כדקתני סיפא. שהחזיקו בה מעולם שהיתה של ארץ ישראל וחייבת במעשר ובשביעית. והתירוה שלא במנין מעצמן התחילו לנהוג בה היתר ולפוטרה ממעשר ומשביעית אע"פ שלא נמנו חכמים להתירם במנין: ובאו ישראל ובזזום ולא אסרום משום שביעית לאחר הביעור. בחמישית באדר השני בשנה חמשית של שמיטה. שיהו הכל נכנסין לתוכה ואין בה טומאה משום ארץ העמים: בחנות של פזי שם אשה הוא כמו ר"ש בן פזי שהיתה בתו של רבי חייא כדאמר בשילהי הבא על יבמתו (יבמות דף סה:) פזי וטבי אחוותא: מוכרין חטין בבסילקאות שלהן. בפלטין שלהן כי ההיא דפ"ב דיומא (דף כה.) לשכת הגזית כמין בסילקי גדולה היתה שיש מקום בשווקים מיוחד כמין בסילקי גדולה ששם מוכרין חטין ובשביעית היו מוכרין ולא אסרו משום סחורה וגם בשאר שני שבוע מוכרין ואין מעשרין תחלה: וטובלין ואוכלין פסחיהן לערב ולא פירש להם ר' פנחס בן יאיר למה היו טובלין עד אחרי כן. אמרו לו מהו שנהא בה כארץ העמים שתחשב לכל דבר כארץ העמים לפוטרה מן המעשר ומשביעית ולענין טומאה שגזרו על הארץ העמים אמר להן כשישהה שם ארבעים יום כלומר לאחר שישהה העובד כוכבים במדור ארבעים יום הוא דטמא משום (מדור) אוצר העובדי כוכבים כארץ ישראל אבל טומא' אחרת אין בה ואותם בסילקאות מדור העובדי כוכבים היה בהן לפיכך היו צריכים טבילה ואפשר דאפילו הזאה שלישי ושביעי בעו אף על פי שלא הזכירה רבי פנחס בן יאיר אי נמי מה שהיו טובלין משום דשביעית דבשעת מכירת חטיהן היו נוגעין בהן העובדי כוכבים אמרו לו א"כ שאתה מעיד שהיא מחוצה לארץ בואו ונמנה עליה לפוטרה מן המעשרות. ולא נמנה עמהם רבי ישמעאל בר רבי יוסי על המעשרות שהיה מתיירא מגדולי הדור אבל על הטהרה נמנה וסמך על עדותו של רבי פנחס בן יאיר שאין בה טומאה עד שישהה העובד כוכבים במדור ארבעים יום והיינו דקאמר להו רבי ישמעאל ברבי יוסי על שטימאתי טיהרתי כלומר על מקור שהחזקתי בו טומאה כל ימי אני נמנה לטהר ולא אני נמנה לפטור מן המעשר:

משנה י

אהלי הערביים. אינן קבועי' במקום א' ואהלי עראי בעלמא הם [שנוסעים] וחוני' ממקום למקום ולא רצו להחזיק טומאה ועוד דבסתמא לא קיימי בחד דוכתא מ' יום ועוד דמשום דלא קביעי לא קברי ביה:

סוכות. של שומרי פירו':

צריפין. דירה של צער היא כדאמרי' בפ' כיצד מעברין (עירובין דף נה:) דיושבי צריפים חייהם אינם חיים ולא קביעי:

בורגנים. סוכות עשויין בשדה להכניס בהן פירות מפני הגשמים:

אלקטיות. בתים עשויין מחוץ לעיר להתקרר בהן בקיץ:

מקום החצים. מקום מיוחד להניח בו חצים לשמור:

ומקום הלגיונות. שחונין בו חיילות של מלך: תניא בתוספתא [פי"ח] האוריאות והאוצרות והמרחץ ובית המים ובית שער ואויר החצר המרגנין והבורגנין והסוכות והמשיכות והצריפין והאהלין אין בהן משום מדור העובדי כוכבים: תניא (צ"ל בתוספתא) הקסטראות והלגיונות רבי מטמא וחכמים מטהרים בית החיצון ובית הזינות ר' יהודה מטמא ורבי יוסי מטהר בית שער ואויר החצר בזמן שהן מעורבים במדור העובדי כוכבים טמאים משום מדור העובדי כוכבים אין מעורבים במדור העובדי כוכבים אין טמאין משום מדור העובדי כוכבים. והאיסטוונית אע"פ שמעורבות במדור העובדי כוכבים אין בהן משום מדור העובדי כוכבים. פי' בית החיצון ובית הזינות מקום שמניחין חצים וכלי זיין: